

www.kitabxana.net
Milli Virtual Elektron Kitabxana

“Çağdaş Azərbaycan nəşri”: N 40 (50 - 2016)

Xeyrəddin Qoca

Biz bizə bənzərik...

Satirik-yumoristik nəşr əsərləri

YYSQ - Milli Virtual-Elektron Kitabxananın e-nəşri

YYSQ – 2016

27.04.2016
Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumu
www.yysq.org

www.kitabxana.net

Milli Virtual-Elektron Kitabxananın təqdimatında

Bu e-kitab Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumunun "**Çağdaş Azərbaycan bədii nəşri**" ədəbi-kulturoloji layihəsi çərçivəsində təqdim edilir. Elektron kitab N 40 (50 - 2016)

Kulturoloji layihəni maliyyələşdirən qurum:

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi - <http://www.azyb.az>

YYSQ - <http://www.yysq.org>

Xeyrəddin Qoca

Biz bizə bənzərik...

Satirik-yumoristik nəşr əsərləri

Redaktə və bütün hüquqlar müəllifə məxsusdur

Kitab YYSQ tərəfindən e-nəşrə hazırlanıb

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı: Aydin Xan (Əbilov), yazar-kulturoloq

YYSQ - Milli Virtual-Elektron Kitabxananın e-nəşri, **Bakı – 2016**

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

DİQQƏT

Müəlliflik hüququ Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və əlaqədar beynəlxalq sənədlərə uyğun qorunur. Müəllifin razılığı olmadan kitabı bütöv halda, yaxud hər hansı bir hissəsinin nəşri, eləcə də elektron informasiya daşıyıcılarında, Internetdə yayımı yasaqdır. Bu qadağa kitabı elmi mənbə kimi istifadəsinə, araşdırma və tədqiqatlar üçün ədəbiyyat kimi göstərilməsin şamil olunmur.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Xeyrəddin Qoca

Biz bizə
bənzərik...

YYSQ - Milli Virtual-Elektron Kitabxananın e-nəşri

YYSQ – 2016

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Xeyrəddin Qoca

Xeyrəddin Sayəddin oğlu Qoca

Saytı: <http://seyreddinqoca.tr.gg>

Xeyrəddin Sayəddin oğlu Qoca — azərbaycanlı nasir, publisist, Azərbaycan Yəzicilər Birliyinin üzvü.

Xeyrəddin Qoca 29 yanvar 1950-ci ildə Ağdaş rayonunun Qulbəndə kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. 1967-ci ildə rayonun Qəsil kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra N.Tusi adına Pedaqoji Universitetə qəbul olunmuş, 1971-ci ildə ali məktəbi bitirmişdir. 1975-1977-ci illərdə Jurnalist Sənətkarlığı İnstитutunda təhsil almışdır. Ordu sıralarında xidməti borcunu yerinə yetirdikdən sonra (1971) uzun müddət qəzet-jurnal

redaksiyalarında, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. "Politexnik" qəzetində müxbir (2.03.1974-03.1977), Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ştatdankənar müxbir (30.03.1977-08.1978, 26.07.1982-2.10.1985), Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin "Sosialist qanunçuluğu" jurnalında böyük redaktor (9.08.1978-6.07.1982), "Dan ulduzu" qəzetində baş redaktor (25.03.1987-29.03.1991), "Mədəniyyət" qəzetində baş müxbir (29.03.1991-08.1991), "Şeytan" jurnalında müxbir (1.08.1991-04.1992, 1.02.1993-04.1993), "Açıq söz" qəzetində redaktor müavini (10.04.1992-1.11.1992), "Mozalan" qəzetində redaktor müavini (1.11.1992-02.1993), "Yeni Azərbaycan" qəzetində baş redaktor (1.04.1993-12.1997) vəzifəsində çalışmışdır.

Jurnalistikanın müxtəlif janrlarında minlərlə yazısı Azərbaycanda və xaricdə çıxan 100-dən çox müxtəlif adda qəzet və jurnalda dərc edilmişdir. Xaricdə və Azərbaycanda televiziya və radio efirində yüzlərlə verilişi,

sujeti və çıxışları səslənmişdir. Onun səs yazılarının bir qismi, videolentlərə yazılış tamaşaları Azərbaycan Respublikası Dövlət Səs Yazılıarı Arxivində, qəzet və jurnallarda dərc olunan yazıları və kitabları S.Mumtaz adına Azərbaycan Respublikası Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət Arxivində, son yaradıcılıq məhsulları isə şəxsi arxivində qorunub saxlanılır.

1995-ci ildə 1-ci çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputati seçilmişdir.

1997-ci ilin dekabrından 2003-cü ilin mart ayına qədər Türkiyə Cumhuriyyətinin İstanbul şəhərində Azərbaycan Respublikasının baş konsulu vəzifəsində işləmişdir. Ona 1-ci dərəcəli Fövqəladə və Səlahiyyətli Elçi rütbəsi verilmişdir.

Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqı (1979) və Yazarlar (1996) Birliyinin üzvüdür. Azərbaycan Yazarlar Birliyi Ədəbiyyat Fonduunun İdarə Heyətinin üzvüdür (2008).

Ailəlidir, üç övladı var.

Yaradıcılığı

Yazıcı-satirik "Filankəslər" (1995), "Hərə öz payını götürsün" (1998), "Marallar" (2000), Türkiyədə nəşr olunmuş "Bu dünyadan məktublar" (2002), "Gərək yazam..." (2003), "Hərənin öz payı" (iki hissəli satirik komediya) (2003), "Pyeslər" (2004), "Bu da belə həyatdır..." (2008), "Biz bizə bənzərik..." (2010) adlı kitabların müəllifidir.

O, böyük türk satiriki Əziz Nesinin bir sıra əsərlərini dilimizə çevirmiştir.

Dramaturqun Akademik Milli Dram Teatrında "Hərənin öz payı..." adlı iki hissəli satirik komediyası tamaşaşa qoyulmuşdur (2002). Onun "Qonşulaşma, qohumlaşma, kirvələşmə" adlı komediyası Azərbaycan Dövlət

Keyrəddin Qoca

"Biz bizə bənzərik..."

Televiziyasında ekran həyatı tapmışdır (2004). "Düzü-düz, əyrini-əyri" (2006), "Bu bizim zamanədir" (2007), "Toy olacaq..." (2008) adlı pyesləri Azərbaycan radiosunun tamaşaları kimi efirdə səslənilmişdir.

Ədibin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş "Xeyrəddin Qoca" (foto-kitab) (2000) və "Ömür belə keçir..." (2004) adlı kitablar nəşr olunmuşdur. "Çinar-çap" nəşriyyatı "Xeyrəddin Qocanın gülüşü" adlı miniatür kitab buraxmışdır (2007). İctimai Televiziya yazıçı haqqında "Ömür belə keçir..." adlı film çəkmişdir. (2009). Heydər Əliyev Sarayında Azərbaycanda ilk dəfə "Bilirəm, səsim xoşunuza gəlməyəcək..." adlı satira gecəsi keçirmişdir (avqust 2003).

Mədəniyyət və incəsənət sahələrində böyük xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür (19 mart 2007-ci il).

O, uzun müddət Moskvada çıxan "Trud" qəzetiinin ictimai müxbiri olmuş, qəzetiñ işində fəal iştirakına görə Fəxri Fərmanla təltif olunmuş (1986), Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri Həmkarlar İttifaqı Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Azərbaycan demokratik mətbuatının təşəkkülündə görkəmli xidmətlərinə görə "Qızıl qələm" (1994) mükafatına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Mətbuat Fonduñun "Dan ulduzu" (1995) mükafatını almışdır. Mətbuatda uzun müddətli səmərəli fəaliyyətinə, ədəbi-bədii, publisistik yazılarında vətəndaşlıq mövqeyinə, satira və humor janrındakı kitablarına görə "Araz" Ali Ədəbi Mükafatı (2001) ilə təltif olunmuşdur. "Pyeslər" kitabında, "Hərənin öz payı...", "Qonşulaşma, qohumlaşma, kirvələşmə", "Bu bizim zəmanədir..." kimi dram əsərlərində ictimai problemləri işıqlandırığına, güclü satirik-yumoristik təhkiyəsinə, özünəməxsus üslubuna, estetik-sənət axtarışlarına görə Bakı Kitab Bayramında Milli Kulturoloji mükafat-Diplom almışdır (2005).

Kitabları

Filankəslər (1995)

Hərə öz payını götürsün (1998)

Marallar (2000)

Bu dünyadan məktublar (2002) (Türkiyədə nəşr olunub)

Gərək yazam... (2003)

Hərənin öz payı (iki hissəli satirik komediya) (2003)

Pyeslər (2004)

Bu da belə həyatdır... (2008)

Biz bizə bənzərik... (2010)

Ədəbiyyat

Həyati proseslərin axtarışında (toplu). 2013.

(Tərtibçi: Sərvaz Hüseynoğlu)

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

XEYRƏDDİN QOCA

BİZ BİZƏ BƏZƏRİK...

Tanınmış komediya, satira, humor yazarı Xeyrəddin Qocanın qırx ildən artıq yaradıcılığının hekayələrdən, novellalardan, miniatürlərdən ibarət dəyərli nümunələri bu kitabda toplanmışdır.

Möhtərəm oxucular görəcəklər ki, biz bizə bənzərik...

Görmə! – Başüstə, yumaram gözlərim

Dinmə! – Mütiəm, kəsərəm sözlərim

Bir söz eşitmə! – Qulağım bağlaram

Gülmə! – Pəkey, şamü səhər ağlaram

Qanma! – Bacarmam! Məni mə'zur tut

Böyləcə təklifi-məhali unut

Qabili imkanımı olur qanmamaq?

Məcməri-nar içrə olub yanmamaq...

MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

BU KİTABI OXUYANLARA

Əvvəla, kitabı vərəqləməzdən əvvəl lazımdır əsəblərinizin möhkəm olub-olmadığını bir daha yoxlayasınız.

İkinciisi, kitabdakı yazılıarda Allah eləməsin, özünüzə bir uyğunluq-zad görsəniz, müəllifi təqsirkar saymayın, «lənət şeytana» deyin, qurtarsın, getsin.

Üçüncüüsü, vəzifəni çox sevirsinizsə, mütləq bu kitabı oxuyun.

Dördüncüüsü, kitabı oxuyandan sonra yeni partiya yaratmaq istəsəniz, işinizdə olun, hər yazılına fikir verməyin.

Beşinciisi, onsuz da yazı-pozuya baxan yoxdur, siz də kitabı oxuyanda bəzi incəlikləri

*ürəyinizə salmayın, gülmək istəsəniz gülün,
vəssalam.*

*Altıncısı, yaltaqlardan, məddahlardan,
bədxahlardan, firıldaqçılardan, əliəyrilərdən,
nadamlardan, cahillərdən, dəstəbazlardan,
qrupbazlardan, partiyabazlardan... bəhs
olunduğundan bu kitabı heç oxumaya da
bilərsiniz. Çünkü belə şeylərin sizə heç dəxli
yoxdur...*

MÜƏLLİF

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

YUXU

Keçən gecə qəribə bir yuxu görmüşəm, ərz eləyim qulluğunuza, görüm bu yuxunu necə yozursunuz.

Yuxuda görüürəm ki, yüz il əvvəl dünyaya göz açmışam. Görürəm «Molla Nəsrəddin» adında bir jurnal çıxır, səs-sorağı aləmə yayılıb. Fikirləşirəm ayə, bu jurnal niyə belə məşhuri-cahan olub? Götürüb vərəqləyirəm, görürəm paho, burada nələr yazılmayıb?! Daha millətin əyər-əskiyi qalmayıb, hamısı aləmə faş olub. Molla, tacir, it boğuşdurən, xoruz döyüşdürüən, quşbaz, fala baxan, rəml atan, yalancı, yaltaq, fırıldaqçı, əliyri, rüşvətxor, ağılsız, axmaq, bir sözlə, «şəngülüm», «şüngülüm» hamısı ələ salınıb. Camaat da oxuyub gülür. Camaata nə var ey, onlara gülmək olsun...

Sonra yuxuda görürəm ki, yaşaya-yaşaya gəlib çatmışam indiki zamanlara. Qəzet-jurnal o qədər coxdur ki, oxuyub qurtarmaq olmur. Qələm əhli «Molla Nəsrəddin» kimi yaza bilməsə də, millətin çatışmazlıqlarından ağına-bozuna baxmadan, o ki var, yazır. Keçmişdə pis əməllərlə məşğul olanların çoxu indi molla olub, it boğuşdurulanlar yenə it boğuşdururlar, xoruz döyüsdürənlər yenə xoruz döyüsdürürler, quşbazlar quşbazlıqlarıynan məşğul olurlar, fala baxanlar kompüterdə fala baxırlar, rəmi atanlar ekstrasenslik edirlər, yalancılar yalanlarının doğru olduğunu sübuta yetirmək üçün dəridən-qabıqdan çıxırlar, fırıldaqçılar təzə üsullar təpiylər, əliyərilər, rüşvətxorlar böyük-böyük vəzifələr tutublar, «şəngülüm», «şüngülüm»lər əməlli-başlı adam olublar.

O bunu söyür, bu da onu. Qalmışam mat-məəttəl. Yüz ildə nə dəyişildi ki?

Görəsən, bu yuxunu yozan tapılacaqmı?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

QƏMİŞ QOYMA

Peşiman oluram ağızımı açıb bir kəlmə söz
deyirəm, yaxud əlimə qələm alıb eyiblərdən yazıram,
o saat deyirlər «sən qəmiş qoyma».

Yazıram ki, müxalifət qoymur sakit yaşamağa,
bir müxalifətçi çıxır qarşıma, deyir «sən qəmiş
qoyma».

Deyirəm ki, bəzi vəzifəlilərə heç dana otarmaq
da tapşırmaq olmaz, həmin vəzifəlilərin qohumları
qabağımı kəsir deyirlər ki, «sən qəmiş qoyma».

Yazıram ki, balaca bir ölkəyə bu qədər partiya
lazım deyil, başqanlardan biri mənə zəng vurub
salam-kəlamsız deyir «sən qəmiş qoyma, özümüz
bilərik».

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Deyirəm ki, bu qədər qəzet buraxmazlar, heç camaatın pulu da çatmir bu qəzetləri almağa, qəzetçilərdən biri öz qəzetində məni «yixib-sürüyür», ağızına gələni yazır, başlığını da qoyur «Sən qəmiş qoyma».

Yazıram ki, haqsızlıq, ədalətsizlik baş alıb gedir, deyirlər «sən qəmiş qoyma, qoy işimizi görək. Haqsızlıq, ədalətsizlik insan cəmiyyəti yaranandan var».

Soruşuram, ata-babalarınız Mirzə Cəlilə, Sabirə, Əbdürrəhim bəyə o zamanlar çox «qəmiş qoydular», indi onları tərifləyirsiniz, niyə? Cavab verirlər «ata-babalarımız bilər, biz bilərik, sən qəmiş qoyma».

Mən isə deyirəm, yazıram ki, sizləri özbaşına buraxmaq olmaz! Qəmiş də qoyacağam, hələ o tərəfə də keçəcəyəm! Sizin də balalarınız gələcəkdə məndən danışarlar, bəsimdir!

20

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

SƏBR ET

(«Molla Nəsrəddin» jurnalında dərc olunmuş «Nəsihəti-hukəma»ya nəzirə)

Ey mənim ağıllı, qanacaqlı, oturub-duruşunu bilən, böyük-kiçik tanıyan qardaşım, sən gərək biləsən ki, alımlar deyiblər: Səbr elmin başıdır. Yəni hər hansı bir hadisə baş versə, cürbəcür bədbəxtliklərə düşər olsan, məsələn, evin yansa, ailən-uşağın məhv olsa, dünya başına fırlansa, gündə bir haqsızlıqla, ədalətsizliklə qarşılaşsan, gərək səbr edəsən.

Dünyada elə işlər olur ki, onlara heç bir çarə tapılmır. Nə edəsən? Özünü öldürəcəksən? Gərək səbr edəsən. Səbr et.

Ey mənim əzizim, hər nə olsa cəhənnəmə, gora olsun, səbr et. Səni söysələr də, döysələr də,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

dünya-aləm bərbad olsa da, səbr et. Müsəlman ki var, aciz bəndədir, səbr etməkdən başqa çarəsi yoxdur. Səbr et.

Gözümün nuru, qoy demokratiya pərdəsi altında kim nə edir-etsin, cəhənnəmə, gora etsin, sən səbr et.

Qoy müdirlər, rəislər alsınlar-versinlər, özləri bilərlər, cəhənnəmə alsınlar, gora versinlər, sən qarışma. Səbr et. Ondan ötrü ki, biz yaziq bəndələrin əlindən səbr etməkdən başqa bir şey gəlməz.

Kimsə rüşvət alır, qoy alsın, cəhənnəmə alsın, gora alsın. Düşünmə ki, sənə niyə vermir? Deməli, o o yerin adamıdır, sən də bu yerin. Səbr etməkdən başqa çarən qalmır. Səbr et bala, səbr et.

Dadaş, başımıza nə bəla gəlsə, deməli, Allah tərəfindən gəlir, sən aciz bəndənin gücü nəyə çatır? Ancaq səbr etməyə! Səbr et.

Vəzifələrin çoxunu başdan boş, cibdən dolu adamlar tutur, sən ki, tuta bilmirsən. Heç tutmalı da deyilsən. Hamı vəzifədə ola bilməz ki! Çarən nəyə çatır? Səbr etməyə. Səbr et.

Yer haqqı, göy haqqı səbr etməkdən başqa çarəmiz yoxdur.

Ticarətçilər, biznesmenlər gündə yetmiş iki min hiylə işlədir, xalqı soyur, talan edirlər. Cəhənnəmə soyurlar, gora talan edirlər. Əlindən nə gəlir? Səbr et.

Adam var ailəsinə bir qəpik qiymır, arvadı, uşaqları cır-cındır içində gəzir, amma toylarda camaatın başına pul səpir, özünü göstərir. Sənə nə var onun ailəsi, uşaqları cır-cındır içində gəzir? Cəhənnəmə gəzir, gora gəzir. Sən səbr et.

Yaşamaq üçün o bunu aldadır, bu onu. O buna kələk gəlir, bu ona. Yəni oyunbazlıq edirlər. Bizim kimi dilsiz-ağızsız, qoyun-quzuya bənzəyən

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

bəndələr nə edə bilərlər? Səbr etməkdən başqa çarəmiz varmı? Səbr et qardaşım, səbr et.

Vallah, billah, səbr etməkdən başqa əlimizdən heç nə gəlmir. Qoy kim nə edir-etsin, cəhənnəmə etsin, gora etsin. Sən səbr et qardaşım, səbr et, səbr et...

GÖZLƏRİM

Uşaqlıqdan gözü qıçıqam, yəni qorxağam. İllər keçib, indi böyüüb yekə kişi olmuşam, amma qorxu canımdan çıxmır ki, çıxmır. Böyürdən biri «pık» eləyən kimi bağrim yarılır. Yəqin maraqlanırsınız, bu nə qorxudur belə mənim canımı tir-tir titrədir?

O vaxt qanmirdim, nə görürdüm, gəlib atanamın yanında danışirdim, onlar da üstümə qışqırıldılar, az qala iki barmaqlarını gözlərimə

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

soxurdular ki, «gördüyün hər şeyi danışma, yoxsa iki gözünü bir deşikdən çıxardarıq». Odur-budur, hər şeydən qorxuram. Gördüklərimi görməməzliyə vururam.

Məsələn, görürəm ki, təzə-təzə siyasetin əlifbasını öyrənənlər ölkə prezidenti olmaq isteyirlər, özümü vururam görməməzliyə. Bilirəm ki, prezident olmaq hər kişinin işi deyil. Toyuğun peşəsi yatıb yuxusunda dari görməkdir. Görürəm ki, özünü göstərmək üçün kimdənsə «qəhrəmanlıq nidası» gelir, tay-tuşları da ona qosulub verirlər səs-səsə, ağız deyəni qulaq eşitmır, özümü vururam görməməzliyə. Düşünürəm, hər «qəhrəmanam» deyəndən qəhrəman olmur ki! Görürəm, gözümüz qabağında bəzi vəzifəlilər xalqa «ot yondururlar», guya görmürəm, özümü vururam görməməzliyə. Çünkü binayı-qədimdən belə olub, nə qədər müsəlmançılıqdı, yəqin həmişə də belə olacaq. Görürəm ki, əli qələm tutan ağına-bozuna baxmadan

ağzına gələni yazır, bir nəfər də yerindən qalxıb demir ki, a bala, ayıbdır! Mən də susuram, özümü vururam görməməzliyə. Deyirəm mənə nə var, kim-kimi söyür, kim-kimi «döyür». Görürəm ki, yaltaqlar, məddahlar ölkəni götürüb başına, dinmirəm, «mən dünya düzəldən deyiləm ki» - deyə düşünüb, özümü vururam görməməzliyə.

Başağrısı olmasın, mənim gördüyüüm, görməməzliyə vurdum hadisələr, şeylər çoxdur, saymaqla qurtaran deyil. Allah belə gözləri mənə verincə, kor yaratса yaxşıydı. Vallah-billah, elə kor kimiyəm. Korun buynuzları olmaz ki!

REKLAM

Başınız sağ olsun, qalanlara Allah özür versin, bir nəfər ölüb, gedir o dünyaya. Uzaqdan

26

musiqi, çal-çağır səsi eşidilir. Yaxınlaşır, görür burada kefdir. Musiqi bir tərəfdə, huri-qılmanlar bir tərəfdə, yemək-içmək bir tərəfdə. Quşlar cəh-cəh vurur. Gül bülbülü çağırır, bülbül də gülü. Xülasə, adam baxanda hayıl-mayıl olur. Soruşur ki, bura haradır, deyirlər cəhənnəmdir. Ömrünü bizlərə bağışlayıb gedən də fikirləşir ki, bu dünyada çox fırıldaq işlər görüb, onsuz da cənnətə gedə bilməyəcək, elə cəhənnəm də pis deyil. Odur ki, dillənir:

- Məni göndərin cəhənnəmə.

Arxasından bir təpik vurub atırlar cəhənnəmə. Görür paho, burada nə musiqi var, nə huri-qılmanlar, nə yemək-içmək, nə də quşların cəh-cəhi. Baxır ki, bədheybət inkir-minkirlər mizan-tərəzi qurublar, özlərinin də əllərində yekə-yekə toppuzlar kəsdiriblər bunun başının üstünü, haqq-hesab soruşurlar. Yalan danışsa, toppuzlar dəyəcək başına. Qorxa-qorxa heyvərə bir inkür-minkirdən soruşur:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bəs bura cəhənnəm deyil?

İnkir-minkir cavab verir:

- Özüdür ki, var!

Rəhmətlik soruşur ki, bəs haradadır o
gördüyüm kef, huri-qılmanlar?..

İnkir-minkir daha qoymurlar kişi sözünü
bitirsin, toppuzu təpəsinə ilişdirib, cavab verir:

- Ay bədbəxt, sənin gördüklərin reklam idi...

GƏRƏK XEYRİNİ BİLƏSƏN...

Hamı bilir, bir işə başlayıb axıra çıxanda
oturub götür-qoy edərlər ki, görək bu işin xeyri nə
olub, ziyanı nə. Görülən işlərin uzun çəkəni də olur,
gündəliyi də. Uzun çəkən işlərdən biri partiya yaradıb

demokratiya pərdəsi altında vəzifə tutmaq eşqidir. Gündəlik işlər də ki, cürbəcürdür. Məsələn, mağazada mal satıb gecənin yarısına qədər qazandığın pulları hesablamaq. Və yaxud birindən şikayət yazıb yoxlamanın nəticəsini gözləmək. Ya da birinə badalaq vurub necə yixildığını görmək. Birini vəzifədən salıb ləzzət almaq. Rüşvət alıb yerbəyer eləmək. Onu-bunu gözdən salmaq üçün min cür hiyləgərlik etmək. Və sair və ilaxır. Saymaqla başa gələn deyil.

Partiya qurub vəzifə eşqi ilə yanıb-yaxılmaq, qeyd etdiyim kimi, «şərəfli» işlərdən biridir. Gərək bu işə girişənlər bərkdən-boşdan çəkinməsinlər. Necə deyərlər, «Çünki oldun dəyirmançı, çağır gəlsin dən Koroğlu».

Əvvəla, gərək sübut edəsən ki, sən dünyanın ən demokratik adamısan. İkincisi, göstərməlisən ki, səndən başqa yer üzündə siyasetçi yoxdur. Üçüncü də ki, qəzetlərdə, televiziyalarda tez-tez

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

görünməlisən, göz qabağında olmalıdır. Hələ bunlar nədir ki?! Gərək «ağı qara», «qaranı ağı» kimi qələmə verməyi bacarasan ki, desinlər kişinin başı hər şeydən çıxır. Həm də abır-həya, qorxu-zad bilməməlisən, cəsarətli olduğunu göstərməlisən. Bu qəzetlər ki, var, belə şeyləri buraxmazlar, pis oldu, yaxşı oldu, hər şeyi yerli-yataqlı yazış aləmə car çəkərlər. Bir də görürsən qabiliyyətsizin, bacarıqsızın birindən o qədər yazırlar ki, həmin adam Baş nazir vəzifəsini iddia edir, düşünür ki, deməli, bunda nəsə var.

Bəlkə yadınıza düşər, əvvəllər lotoreya alanların hamısı maşın udmaq fikrinə düşürdülər. Lotoreya alanların bircəciyi fikirləşmirdi ki, velosiped uda bilər, soyuducu uda bilər, fotoaparat uda bilər. Axırda da nə udsalar yaxşıdır? Bircə manat! Sevinirdilər ki, yaxşıdır bir manatı udublar, o da olmaya bilərdi...

Xülasə, partiya qurub siyasətlə «məşğul olanlar»ın bəziləri nazirdən-zaddan ola bilməsələr də, axırı millət vəkili olurlar. Necə deyərlər, «o olmasın, bu olsun». Xeyrini ki, görürler!

Millət vəkili olmaq isə hələ azdır, gərək məclisdə azdan-çoxdan danışa biləsən. Yeri gələndə kimi isə «yixib-sürüyəsən». Üç düymədən hansını basmaq haqqında düşünəsən. Gərək düyməni basanda xeyrini-şərini fikirləşəsən. Bir adam haqqında lazıim gələndə tərif söyləməyi bacarasan, lazıim gələndə onu rüsvay edə biləsən. Dünya gör-götür dünyasıdır, səndən əvvəlkilər necə ediblərsə, sən də elə edəsən. «Adamin bir sifəti olar» ifadəsinə çox da fikir verməyəsən. Belə etsən, tarixdə qalacaqsan. Dəxli yoxdur, tarixdə pis adam kimi qalacaqsan, yoxsa yaxşı adam kimi. Onu buraxmaq olar xalqın öhdəsinə. Əsas odur ki, tarixdə qalasan...

PROKURORUN SÖHBƏTİ

Rayonların birinə prokuror təyin olunmuşdum. Birinci gün işə çıxmışdım. Təzəcə oturmuşdum ki, qəbul otağından səs eşitdim. Katibəni çağırıb soruşdum, «bəlkə qəbuluma gələnlər var?» Katibə bildirdi ki, «bəli, hörmətli prokuror, gəliblər». Dedim, «bir-bir burax, keçsinlər içəri».

Heç demə, onlara da elə bu lazım imiş: bir-bir içəri girib, «ürək söhbəti» eləmək istəyirləmiş...

Bir ağsaqqal kişi içəri girib salam-kəlamdan sonra ədəb-ərkanla əyləşdi. Döş cibindən bir zərf çıxarıb qoydu masamın üstünə. Soruşdum:

- Kişi, şikayətin nədir?

Nə cavab versə yaxşıdır?

- Allah eləməsin biz şikayət-zad yazaq,
hörmətli prokuror!

- Bəs masamın üstünə qoyduğun şikayət
məktubu deyil?

- Əşİ, yəni düşünürsən mən bu aqsaqqal
vaxtımda şikayətə gəlmişəm? Şirkət başçısıyam,
gəldim sizi görüm, gedim. Zərfdə üç min dollar var.
Hər ayın başında yenə bir o qədər gətirəcəyəm.

Hirs vurdu təpəmə, dilləndim:

- Aqsaqqal kişisən, zərfi götür, get. Mən sən
deyən prokurorlardan deyiləm!

Kişi çıxdı. Qəbuluma gələnlər bir-bir masamın
üstünə zərflər qoydular, mən də onları bir-bir
qovdum, getdilər.

Birinci günüm belə keçdi.

İkinci gün yenə təzəcə işə başlamışdım, katibə bildirdi ki, «hörmətli prokuror, dünənki ağsaqqal yenə gəlib». Fikirləşdim, yəqin üzr istəməyə gəlib.

Kişi içəri girər-girməz, köhnə dostlar kimi mənə yaxınlaşdı, bir əli ilə əlimi tutdu, o biri əli ilə döş cibindən bir zərf çıxarıb qoydu masamın üstünə.

Yenə soruştum «a kişi, bu nədir?» Kişi yazıq-yazıq dilləndi:

- Üstünü düzəldim, hörmətli prokuror! Altı min dollar elədim.

Elə bil, başımda ildirimlər çaxdı. Kişiye necə qışqırdımsa, zərfi götürüb, o gedən getdi.

Sonradan mənə bildirdilər ki, bu adamlar hə ayın başında məndən əvvəl işləyən prokurorlara beləcə «baş çəkirləmiş»... İndi gəl, belə rayonda işlə görüm, necə işləyirsən?!

BAŞQALARINA GÜLÜRÜK

Bir də görürsən, Dumada aləm qarışdı bir-birinə, «qırğıın-qiyamət» qopdu. O bunun üstünə cumdu, bu onun. Birinin o birindən xoşu gəlmədi, bir qapaz ilişdirdi təpəsinə. Və yaxud, bir stəkan suyu çırpdı sıfətinə. O su çıran var ha, heç yadımdan çıxmır. Zalim balasının bütün görkəmindən «donuzluq» yağır. Amma başqlarını «qoyun» adlandırır.

Biz bu «tamaşaya» baxanda gülürük. Bəzən qəşş edib özümüzdən gedirik.

Yaxud da görürsən, başqa bir ölkənin parlamentində əlbəyaxa başlayıb. O bunun yaxasından yapışıp çırpır divara, bu da onun. Guya bunlar mədəni bir ölkədə yaşayırlar, bu ölkədə azadlıq, demokratiyadır. Bu da bunların düşüncəsi!

Azadlıq, demokratiya o deməkdir ki, xalqın
qarşısında çırpasız bir-birinizi?

Biz belə əlbəyaxaya, çırpmaya baxanda
ləzzət alırıq. Sonra da ürəkdən gülürük.

Xeyli gülüb şadlanandan sonra baxırıq öz
məclisimizə. Görürük, şükür, burada «qırğıñ-
qiymət», yaxadan yapışdı, boğazdan tutdu, bir-
birinə badalaq qurdu, söyüş söydü yoxdu. Bir-birinə
su atdı da yoxdu. Kəsə desək, dünyada bundan
«mədəni» məclis yoxdu. Amma bircə şey var: Özünü
göstərmək! Bu «özünü göstərmək» də cürbəcür olur.
Biri çıkış edir, deyir, bəs, xalq acidan qırıldı. Guya
kimsə gedib xalqa çörək paylayacaq! O biri deyir,
müəllimlərin maaşı azdır, artırmaq lazımdır. Daha
göstərmir ki, bu yaziq hökumət maaşları haradan
artırsın? Bir başqası deyir, qocaların təqaüdüն
vaxtında vermirler. Qəpik-quruş olanda nə olar,
yazıqdı axı, bu adamlar! Beləsinə deyən gərək, ay
millət vəkili, büdcədə pul çatsayı, verərdilər də,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

təqaüdü! Dördüncüsü deyir, bəzi vəzifə sahibləri özlərini «kiçik padşahlar» kimi aparırlar. Altıncısı deyir, filan nazir niyə villa tikdirir? A bala, pulu var tikdirir də. Bilmirsən, nazirlərin maaşı çoxdur? Pa atonnan, qoymurlar ey camaat özünə ev, bağışlayın, villa tikdirsin! Bizim nazirlər və yaxud başqa vəzifəlilər xarici ölkələrdə yaşayarlardan əskikdirlər?

Bir sözlə, bizim məclisdə hərənin ağızından bir avaz gelir. Biz də buna baxıb gülürük. Gülmeyəsən, neyləyəsən? Yəni həm başqalarına gülürük, həm də özümüzə. Bilmirəm gülə-gülə hara gedirik, axırımız necə olacaq?!

«ƏSAS MƏNƏVİYYATDIR...»

Ömrüm boyu kasib yaşadım. Özümü ha ora-bura çırpdımsa, xeyri olmadığı. Yanımda puldan-paradan söhbət düşəndə, elə hey dedilər:

- Θşı, pul-para, var-dövlət boş şeydir, əsas mənəviyyatdır. Vallah-billah, mənəvi zənginlik hər şeydən üstündür.

Doğrusu, belə sözləri uşaqlıqda çox eşitdiyimdən bir müddət deyilənlərlə razılaşirdım. Amma illər keçdikcə gördüm ki, «zəngin mənəviyyatla» dolanmaq olmur. Yəni «zəngin mənəviyyatla» bazarlıq eləmək olmur, uşaqlara paltar almaq mümkün deyil, ad gününə əliboş getməli olursan, oğlunu, qızını oxuda bilmirsən, onların toyunu görəmmirsən və sair və ilaxır. Bir sözlə, yavaş-yavaş başa düşürdüm ki, «zəngin mənəviyyat» yaxşı şeydir, amma gərək bir az da pulun-paran olsun.

Məni yandıran o idi ki, «zəngin mənəviyyat» yolunu tutmağı məsləhət görənlərin hamısının vəzifəsi, ev-eşiyi, maşını, bağı, nəhayət, xərcləməyə çoxlu pulları vardı. Mən də yavaş-yavaş başa düşürdüm ki, pulun olması üçün vəzifə tutmaq lazımdır.

Belə-belə ömrümün çoxu getdi. Əlli yaşa çatanda mənə kiçik bir vəzifə verdilər ki, bala, get, dolan. Yenə də quru maaşa baxmağa başladım. Yan-yörəmdəkilərin hamısının hər şeyi oldu, təkcə məndən başqa.

Bir gün lap böyük vəzifəlinin biri ilə görüşdüm. Söz dolanışqdan-zaddan düşdü. Dedim, mən də vəzifədəyəm, amma elə əvvəlki kimi yaşayıram. Fərqi ondadır ki, burada məni xidməti maşın gəzdirir. Həmin vəzifəli də mənə nə desə yaxşıdır?

- Qardaşoğlu, əlli il belə yaşamışan, bundan sonra da yaşama bilərsən. Neynirsən pulu-zadı? Əsas mənəviyyatdır!..

Bu sözləri eşidəndə hirsimdən ağlım başından çıxdı. Dəli kimi qışqırdım:

- Zalim balası, məni ələ salmışan? Mənəviyyat yaxşı şeydirse, özün yaşa da mənəviyyatnan! Elə acıdan ölmək mənə qalıb?!

HƏQİQƏT

Bakıda yaşayan əcnəbilərdən biri televiziyaya məktub göndərib, soruşur ki, «həqiqət» nədir?

Doğru deyiblər ey, bu camaat boş-bekar qalanda bilmir nə işlə məşğul olsun. Kişinin oğlu

həqiqət axtarır! Özü də harada? Heç televiziyada, mətbuatda da həqiqət axtararlar?

Yenə gəlib üzbəsurət qarşısında dayanıb həqiqətin nə olduğunu məndən soruşsaydı, cavab verərdim.

Cavab verərdim ki, Allaha şükür, sən özün Bakıda yaşayan adamsan. Görmürsən ki, həqiqət axtara-axtara neçə-neçə insan bu dünyadan köçüb, ömrünü də bağışlayıb bizə?

Görmürsən ki, rüşvətxorluq, dəstəbazlıq, qrupbazlıq, partiyabazlıq, yerlibazlıq, yekəbaşlıq, quşbazlıq şəhəri başına götürüb?

Görmürsən ki, vəzifəlilər «Burada mənəm, Bağdadda kor xəlifə» deyib, əllərindən gələni «beş qaba» çəkirlər?

Əcnəbi qardaş, bunlar həqiqətdir.

Əzizim, görmürsən ki, kişilərimizin çoxu ayıb da olsa, öz arvad-uşaqlarını şəxsən, həm də təntənəli surətdə başqa ölkələrə alver dalınca, qazanc dalınca göndərirlər?

Görmürsən ki, vəzifə üstündə qırğıncıqıamətdir?

Sən ki, bunları görürsən. Axı, bunlar həqiqətdir.

Görmürsən ki, sənin kimi əcnəbilər Bakıya axışib, burada «biznes» qurublar, bizimkiləri də qəpik-quruşa əllərinin altında işlədirirlər? Sən ki, onlara yaxşı bələdsən. Xeyirləri olmasa niyə o boyda ölkələrdən basa-basa bura gəlirlər, hə?

Amma onları da qınamaq olmaz. Prokuror gəlir ki, ver. Vergi müfəttişi gəlir ki, ver. Polis gəlir ki, ver. Ver, ver, ver! Ağzı nədir verməsin. İşləyə bilməz axı!

Bax, bunlar həqiqətdir.

Görmürsən ki, çoxları əmək haqqı ilə «dolanır», amma böyük-böyük mülklər alır, bağlar salır, bahalı maşınlarda gəzirlər? Paxilliq eləyənin gözləri kor olsun! Amma axı, sən bunları görürsən, niyə görməməzliyə vurursan? Bunlar həqiqətdir, əcnəbi qardaş, həqiqətdir.

Görmürsən ki, ziyalı təbəqə necə yaşayır, heç ömründə universitet qapısı tanımayanlar necə? Vaxtında məktəblərimizdə bu camaata pul qazanmaq yollarını öyrətsəydilər nə olardı? Elə hey deyirdilər, kimin maşını var, ogrudur, kimin pulu var, dələduzdur, kimin rahat evi var, başkəsəndir və yaxud rüşvətxordur, əliəyridir, antipoddur. Zalim uşaqları bu sinonim sözləri haradan tapıb çıxarırdılar, bilmirəm. Sən şəhərimizə təzə gəlmisən, bəlkə bunları bilməzsən. Amma bunlar həqiqətdir.

Niyə bu günə düşdüyümüzü də bilsən yaxşı olar, əcnəbi qardaş! Çünkü çoxu öz yerini bilmir. Ölçü, meyar deyilən şeylər itib, gedib. Necə ki, dəli ancaq öz ağılnı bəyənir, belələri də deyir «elə mən deyən olmalıdır». O deyir, bu deyir, işləmək, çalışmaq, qurub-yaratmaq yaddan çıxır. Axırda da ölkə qalır pis vəziyyətdə. Bizimkilər keçmişdə də belə olub, indi də belədirlər. Bu, bir həqiqətdir.

Sən tanımazsan, bir Molla Nəsrəddin vardı, Allah ona rəhmət eləsin, yazdıqlarının hamısı həqiqət idi. Elə həqiqət axtara-axtara da köçdü dünyadan...

HƏRƏNİN ÖZ YERİ

Uzunqulaqla it təzəcə dostlaşmışdılar. «Can» deyib, «can» eşidirdilər. Aralarından su da keçmirdi. Bir gün it uzunqulağa dedi:

- Gəl, biz də torpağı əkib-becərək, ona-buna möhtac olmayaq.

Uzunqulaq anqırıb razılığını bildirdi, ancaq hər ehtimala qarşı soruşdu:

- Nə əkək, it qardaş?

- Məsələn, buğda.

Uzunqulaq fikrə getdi:

- Onda məhsulun torpağın üstünə çıxan hissəsi mənim olsun, kökü sənin, razısan?

İt hürərək razılığını bildirdi.

Buğdanı əkib-becərdilər, sünbül hissəsini uzunqulaq götürdü, kökünü də it. İt başa düşdü ki,

uzunqulaq onu aldadıb. Öz-özünə fikirləşdi: «Borclu borclunun sağlığını istər».

O biri il uzunqulaq gəldi ki, it qardaş, gəl kartof əkək...

İt dostunun sözünü ağızında qoydu:

- Onda məhsulun torpağın üstüne çıxan hissəsi mənim olsun, altında qalan hissəsi də sənin, razısan?

- Raziyam – deyə uzunqulaq qulaqlarını şəkləyib bic-bic gülümsədi.

Əkdilər, becərdilər. İt yenə aldandığını görüb, əllərini göyə qaldıraraq dedi:

- Ay Allah, məni yaratmışdin, bəs uzunqulağı niyə yaradırdın, hə?! Məni ona möhtac etməsəydin, olmazdı?

Qeybdən bir səs gəldi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Sən belə işlərə qarışma, küçük! İtin it yeri var, uzunqulağın da uzunqulaq! Bildin?!

MƏSLƏHƏT

Məndən sizə məsləhət: bu qəzetlərə çox da inanmayın. Niyə? Bircə dəqiqə mənə qulaq verin, bir-bir deyim, niyə?

Əvvəla, ömründə əlinə qələm almayıb, yazıpozu deyilən şeylə məşğul olmayanlar indi qəzet buraxırlar. Ya qəzetə sponsorluq edirlər – yəni pullarının çoxluğundan bilmirlər hara xərcləsinlər, pul buraxırlar, ya da olurlar baş redaktor. Bilirəm, soruşacaqsınız ki, kağız-kuğuza niyə bu qədər pul xərcləyirlər? Bircə dəqiqə qulaq verin, bunu da deyim. Hə, əsas məsələ də elə burasındadır. Bu camaat axı, niyə qəzet buraxır və niyə bu qədər pul

47

xərcləyir? Onu izah etmək üçün gərək əvvəlcə qəzətin nə demək olduğunu izah edək.

Qəzət deyilən şey odur ki, ixtiyarı öz əlindədirən, nə istəsən yaza bilərsən. Kimi istəsən tərifləyərsən, kimi istəsən rüsvay edərsən. Qəzət açanların, qəzət buraxanların əsas məqsədi də elə budur!

Məsələn, kimdən işin keçirse onu təriflə, qoy xətri xoş olsun. Yeri düşəndə o da sənə kömək etsin. Yəni «Əl əli yuyar, əllər də üzü». Gördün yox, birindən acığın gəlir, qələm əlində, ağlın başında, «ağ yu, qara sər». Qəzət də elə şeydir ki, əldən-ələ keçir. Bu müsəlman tayfası da qəzətə-zada çox inanır. Birindən pis şey yazdılar ha, deməli, onun işi bitdi. Camaat içində rüsvay olmaqdan pis şey yoxdur.

Bildiyiniz kimi, qəzətlər iki yerə bölünür: Müxalifət qəzətləri, iqtidar qəzətləri. Gərək müxalifət

qəzetləri iqtidarı taxtdan salmaq üçün ağa qara desinlər, qaraya da ağı. İqtidar qəzetlərinin də başqa vəzifələri var: Gərək həm iqtidaların tərəfini saxlaşınlar, həm də müxalifətin qarayaxmalarına cavab verə bilsinlər. Məsələn, müxalifət yazır ki, iqtidardakıların işi-peşəsi rüşvət almaqdır. Gərək iqtidar qəzetləri də yazsınlar ki, iqtidardakılar ömründə rüşvət nədir bilməzlər, müxalifətin məqsədi iqtidara gəlib rüşvət almaqdır. İqtidar qəzetlərində işləyənlərin bəzilərinin bir neçə sifəti olur. Bu iqtidar gəlir, bunu tərifləyir, o iqtidar gəlir, onu tərifləyirlər. İqtidardan gedəndə də ki, dallarınca nələr yazmırlar?! Gərək təzə gələn iqtidar öz qəzetlərinin əməkdaşlarını da dəyişdirsin. Yoxsa sifətsiz qələm sahibləri yaza-yaza camaatı da sifətsiz edərlər...

İndi cürbəcür partiya qəzetləri, cəmiyyət qəzetləri də buraxırlar. Bu partyanın liderləri qəzetlərində o biri partyanın liderlərini, o birilər də bu birilərini rüsvayı-cahan edirlər.

A kişilər vallah-billah, deyiləsi söz çoxdur.
«Tarixi-nadir»i axıra qədər oxuyanlar belə bu
qəzetlərdən baş çıxara bilməzlər. Axi, nəyə lazımdır
bu qədər qəzet? Bala, biriynən haqq-hesab çəkmək
istəyirsən, get dübədü otur, sözünü de, daha qəzet
buraxıb camaatın başını niyə xarab edirsən? İşin-
gүün yoxdur? Olmaz ki, qəzet buraxmaq üçün
xərclədiyin pullara bir körpü salasan, elinə-obana bir
xeyir verəsən?

Görünür, «bu xəmir hələ çox su aparacaq». Qəzetlər artır və artacaq. Özləri bilərlər, bizə nə var,
kim pulunu haraya xərcləyir?!

Yenə məsləhətimiz budur: Qəzetlərə çox
inanmayın!

«KASIB PUL TAPDI...»

50

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir neçə il bundan əvvəlin söhbətidir. Olan-olmazımı toplayıb bir köhnə maşının pulunu yiğmişdim. Özüm də kirayədə qalırdım. Pulu evdə qoyub gedəndə ürəyim düşürdü ki, ya qohum-qonşu götürəcək, ya da oğru-quldur gəlib aparacaq. Pul cəhənnəmə, arvad-uşağa zərər toxuna bilər.

Çox fikirləşdim, nə edim, nə etməyim, axırda qərara gəldim ki, aparım rayona, verim anama, bəlkə onun bir etibarlı yeri olsun, qoysun ora, saxlasın. Elə də etdim. Anam pulu görən kimi qışkırdı:

- Θ, bu qədər pulu haradan almışan?

Dedim ay ana, qorxma, qəpik-qəpik yiğmişam.
Vəzifəm yoxdur ki, rüşvət alam!

Handan-hana arvadın ürəyi üstünə gəldi, pulu götürüb qoydu çoxdan işlədilməyən köhnə bir samovarın içərisinə. Mən də arxayı qayıtdım şəhərə.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Aradan bir-iki ay keçdi, gördüm telefon aramsız zəng çalır. Dəstəyi götürdüm, anam idi. Ürəyim düşdü, dedim sən öл, pula nəsə olub. Heç demə, düz fikirləşmişəm. Anam həyəcanlı idi:

- Ay bala, durma gəl, pulun çürüyüür!

Rayona gedib nə görsəm yaxşıdır? Həqiqətən pul şışmışdı, amma hələ çürüməmişdi. Gülmək məni tutdu, bir atalar məsəli yadına düşdü: «Kasib pul tapdı, qoymağə yer tapmadı».

Sözün qisası, getdim bir köhnə maşın aldım. Fikirləşdim ki, daha o boyda maşını oğurlaya bilməzlər. Maşın da nə maşın? Gündə bir hissəsi xarab olur, düzəldirirəm. İndi qalmışam borcun-xərcin içində... Zibili sata da bilmirəm, canım qurtarsın. Amma ürəyim sakitdir ki, daha pulum yoxdur...

GƏRƏK ADAMIN OLSUN

Uşaqlarımızı ali məktəbə düzəldəndə yüz ölçüb, bir biçirik: oxuyub axırı nə olacaq? Lap bu yaxınlaradək dəb idi: orta məktəbi alayarımçıq bitirənlər də hüquq fakültəsinə girmək isteyirdilər. Hamısının da başında bircə fikir olurdu: Prokuror olmaq! Hüquq fakültəsinə qəbul olunmaq istəyənlərin bircəciyi düşünməzdi ki, vəkil olsun, hüquq məsləhətçisi olsun. Heç müstəntiqlik, hakimlik də yada düşməzdi.

Bu fakültədə oxumaq eşqi heç indi də beyinlərdən çıxmayıb. Görün, iş hara gəlib çatıb ki, millət vəkillərinin də bəziləri hüquq fakültəsində oxuyurlar...

Hüquq fakultəsinə qəbul olunmaq isə türklər demiş «kolay», yeni asan iş deyil və heç vaxt da asan olmayıb. Burada gərək ya zırrı adamın olsun,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

ya da pulun-paran... Kimin ki, adamı, pulu-parası olmur, belələrinin bir az biliyi olur. Onlar da harada oxusalar yaxşıdır: Pedaqoji Universitetdə, ya da xırda-xuruş texnikumlarda. Axırda da ya ibtidai sinif müəllimi olurlar, ya da bir müəssisədə kiçik mühasib. Nə olar, qoy kim nə olur-olsun, amma adam olsun. Ən pisi odur ki, əlinə güc-bəla ilə diplom alanların könlündən ancaq birinci şəxs olmaq keçir, heç kim ikinci, üçüncü dərəcəli vəzifələrə özünü yaraşdırır. Amma birinci şəxs olmaq asan başa gəlmir. Elə-bələ adamı birinci şəxs qoymazlar, axı... Gərək bunun üçün arxanda duranın-zadın olsun. Bir az da çənədən möhkəm olasan, orda-burda ağızına gələni danışib, özünü hörmətdən salmayasan. Heç fikir vermisinizmi, hansı müavindən soruştursan müdirlən necə adamdır, deyir «yaramazın, axmağın biridir». Müdiri hörmətdən sala-sala vəzifədən də salıb yerinə keçmək isteyir bədbəxt! Beləsinə deyən yoxdur ki, yaramaz, axmaqla necə işləyirsən? Deməli, sən də onun tayisan!

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Xülasə, bəziləri ki, müdir, rəis, direktor... oldular, daha onların üzlərini görmə. İstədikləri işçini istədikləri vaxt işdən atırlar bayırə. Elə bilirlər, külli-ixtiyar sahibidirlər. Arxalarında adamları var axı...

Onlara deyən gərək, səni vəzifəyə qoyublar ki,
camaata xidmət edəsən, vəzifəyə qoymayıblar ki,
camaat sənə xidmət etsin?

Xülasə «rəhbərlərin» tabeliklərində olanların «başlarında əkdikləri turp» barədə çox danışmaq, çox yazmaq olar, amma qorxuram. Çünkü arxalarında duranlar var...

Mən təzə söz demirəm, amma deyirəm ki, gərək adamın adamı olsun. Niyə bu fikrə gəlmışəm, onu da deyim: Bir işi görmək üçün düz bir ay, bəzən bir il onun-bunun qapısını döyməli oluram. İşi görüb qurtarandan sonra, böyürdən biri çıxır ki, bəs, mənə desəydin, sənin işini bir dəqiqliyə həll edərdim. Ona

görə də gecə-gündüz fikirləşirəm ki, hərənin bir adamı var, bəs mənim niyə adamım yoxdur?!

Ömrüm boyu elə bilmisəm ki, savad, bacarıq, qabiliyyət varsa, deməli, müəyyən vəzifə də tuta bilərəm. Ömrüm boyu da vəzifəsiz qalmışam. Heç demə, savad, bacarıq, qabiliyyət, nə bilim, nələr əsas deyilmiş, gərək vəzifə tutmaq üçün adamın olsun. Vəzifə də elə şeydir ki, hamı sənə savadlı, bacarıqlı, qabiliyyətli kimi baxır, hətta səni nəvazişlə «filankəs müəllim» deyə çağırırlar.

Sözün qisası, bu zamanədə adamsız oldun ha, qurtardı-getdi. Ölsən, ondan yaxşıdır!

YALAN-PALAN

Uşaq vaxtı adamın ağılı kəsmir, nə desələr
inanır. Biz də eləydi, deyilən, yazılan bir şey oldu
Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

ha, mütləq inanırdıq. Ümumiyyətlə, bizimkilər yazıya ləp çox inanırlar. Məsələn, qəzetlərdə yazırlar ki, filankəs pis adamdır, qurtardı! Haqqında yazılan adam peyğəmbər kimi olsa da xeyri yoxdu. Yaxud yaxşı adamı pis qələmə verdilərsə, «kitabı bağlandı».

İndi bizim məqsədimiz qəzetçilərin nəyi necə yazdıqlarından, yaxud da adamların hər yazılına inanıb-inanmamalarının lazımlı-lazımsız olub-olmadığından söhbət açmaq deyil. Söhbətimiz müsəlman üçün yazıya pozu olmaması barədədir.

Uşaq vaxtı kitablarda oxuyurduq ki, insan meymundan əmələ gəlib. Biz də buna inanırdıq. Böyüdük, orta məktəbi, universiteti bitirdik, amma çox fikirləşdik ki, ayə, görəsən, doğrudan da insan meymundan əmələ gəlib, yoxsa yox? Hərdən güzgünen qabağına keçib özümüzlə meymunda oxşarlıq axtarırdıq. Meymunun da gözləri var, insanın da. Meymunun da əlləri, ayaqları var, insanın da. Meymunun da burnu, qulaqları var, insanın da.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Meymunun da bədəni tüklüdür, insanın da. Elə insan var bədəni meymundan tüklüdür. Baxanda adam qorxur. Xülasə, insanda olanlar meymunda da var. Belə şeyləri düşünəndə deyirsən, bəlkə də kişilər düz yazıblar, insan meymundan əmələ gəlib. Amma meymun insana baxanda bir az eybcərdir. Bu eybəcərliyi görəndə düşünürsən, bəlkə meymun insandan əmələ gəlib?

Sözün qisası, bu həyatda çox yaşadıq, çox ömür sürdük, amma meymundan insan əmələ gəldiyini, yaxud onun tərsini görmədik. Belə getsə, ömrümüzün axırına kimi də görməyəcəyik. Bəs bu sırrı necə açaq? İnsan meymundan, yoxsa meymun insandan əmələ gəlib?

Adamın yadına toyuq-yumurta məsələsi düşür... Bunlar hamısı yaradanın işləridir, özü bilər. Görəsən, insanlar niyə yalan-palan yazıb, bir-birini aldadırlar, hə?

GÖRƏSƏN NİYƏ?..

Ömrüm boyu fikirləşirəm ki, ayə, bizimkilər niyə özlərini başqa millətlərə oxşatmağa çalışırlar? Ha fikirləşirəm, dəqiq bir cavab tapa bilmirəm ki, camaata da bildirim. Görəsən, başqa millətlərə oxşamağımızın bizə bir xeyri var?

Bəziləri gül kimi ana dilimizi qoyub, bir-biri ilə ecnəbi dildə danışırlar. Yenə dili yaxşı bilsəydilər nə vardı ki? Elə danışırlar ki, adamın əti tökülür. Bu dildə danışmayanlara isə yuxarıdan-aşağı, geri qalmış adamlar kimi baxırlar. Hətta, bir yaramaz söz də tapıblar: «Çuşka». Bu «çuşka» sözünün mənasını yaxşı başa düşməsəm də, bilirəm ki, pis sözdür. Hərdən öz-özümə sual verirəm: «çuşka» kimdir? Ana dilində danışanlar, yoxsa öz dilini qoyub başqa dili yamsılayanlar?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir də görürsən, böyük vəzifeli birisi çıxır televiziya ekranına, başlayır dilimizin «qol-qanadını» sindira-sindira danışmağa. Hamı qalır məəttəl ki, dövlət adamı da belə nitq irad eləyər? Gərək dövlət vəzifələrinə nəslində başqa millətlərin nümayəndəsi olmayan adamları götürsünlər. Təkcə ona görə yox ki, elələri dilimizi bilmirlər, ona görə ki, onlardan əsl vətəndaş, əsl vətənpərvər ola bilməz.

A kişilər, özlerini yabançı millətlərə bənzədənlər adət-ənənələrimizi necə qiymətləndirə bilərlər? Musiqimizdən, muğamatımızdan necə baş çıxararlar? Yoxsa, şeirimizi, qəzəllərimizi anlayarlar? Ay anladılar ha!

Hələ belələrinin geyimlərini, saçlarının formasını demirik. Cavan oğlanlar başlarını amerikansayağı qırxdırıb düşürlər küçələrə. Baxıb görürsən dəliyə oxşayırlar. Qulaqlarının üstü başlarının ortasına kimi qotur kimi qırxiq, tüklərinin biz-biz olduğunu görəndə adam dəhşətə gəlir.

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Belələri gecə kimin qabağına çıxsa, havalanar. Qızlar elə dar, bədənə yapışan şalvarlar geyirlər ki, ayıb da olsa, bütün əzaları görünür. Hələ bəzi qadınların gözlərini «bandaşdamalarını», qapqara saçlarını «perekis»lə yandırıb saraltmalarını, sifətlərini rəngləyib özlərini klouna oxşatmalarını, dırnaqlarını qartal dırnaqlarına bənzətmələrini, «dermakol»u üzlərinə sürtüb meyidə «dönmələrini», bədənlərini qızıl-brilyant mağazalarına «çevirmələrini», yaraşdırı-yaraşmadı «bot» dabanlı ayaqqabılar geymələrini demirik. Bunların abır-həyaları yoxdur, bəs sahibləri də yoxdur?

Bir sözlə, heç cür başa düşə bilmirəm, bizimkilər niyə özlərini başqa millətlərə oxşadırlar?

ÇOX BAHADIR QİYMƏTİ...

(Nəzirə)

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Qonşuya qonaq getmişdim, oturub çaydan-zaddan içib, nərddən-zaddan oynayırdıq. Ev sahibinin arvadı gəldi ki, qardaş, Allahdan gizlin deyil, səndən niyə gizlədək, bəs, həftənin axırında qızımıza elçi gələcək, gəl, sən də iştirak elə. Zəhmət çekmə, hər tədarükümüzü görmüşük, təkcə sənin iştirak eləməyin bizim üçün şərəfdir. Dedim ay bacı, qonşu deyilik, mütləq gələcəyəm. Təki xeyir iş olsun.

Həftə başa çatdı, elçilər gəldilər. Ayrı-ayrı ölkələrin diplomatları kimi oğlan adamları masanın bir tərəfində, biz də o biri tərəfində oturduq. Bir neçə dəqiqə sükutdan sonra oğlan atası dilləndi ki, bəs «sizdə zər var, bizdə zərgər», «sizdə bağ var, bizdə bağban», «sizdə qaş var, bizdə üzük» və sair və ilaxır. Oğlanın anası da dedi ki, sözün kəsəsi, qızınıza elçi gəlmışık, bir «mübarək» deyin, çıxaq gedək, toya hazırlaşaq.

Qonşumuz, yəni qızın atası söz aldı, görək nə dedi:

- Bacı, nə mübarəkbazählidir? Bizim də dostumuz var, düşmənimiz var. İlk dəfədir qapımızı açırsınız. Qoyun, bir götür-qoy edək.

Oğlan atası «biz sizi tələsdirmirik, nə istəyirsiniz deyin, biz də işimizi bilək» sözlərini nəzakətlə ifadə etməyə çalışsa da, alınmadı. Bu dəfə qız anası söz aldı:

- Qızı böyüdüb boy-a-başa çatdırın mənəm. Gərək başlıq verəsiniz.

- Ay bacı, nə başlıq? İndi on yeddinci əsr deyil ki! – Oğlan anası təəccüb etdi.

- Lap iyirmi ikinci əsr olsun, başlıq verməlisiniz, vəssalam!

Qızın atası onların sözünü kəsdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Mən də qızın fundamental atasıyam. Mənim də öz tələblərim var.

Oğlan atası «buyur» deyən kimi, qız atası başladı, nə başladı:

- Sizi çox bərkə salmayacağam. Qonağım çox olacaq. Nə gətirməlisinizsə bir-bir sayım, siz yazın. On beş qoyun, on kisə qənd, iyirmi yesik araq, on tay düyü, əlli kilogram yağ, beş yüz adamlıq balıq, otuz kilogram kürü, 50 kilogram fındıq, iyirmi kilogram çay – yaxşılarından olsun – turşməzə Göyçay narı, narşərab da öz yerində. Qırx yesik «Badamlı», ona uyğun «Koka-kola», «Fanta», iyirmi kilogram pendir, o qədər də qatlıq. Daha nə qaldı? Hə, musiqiçilərin də haqqını siz verməlisiniz.

Aldı qızın anası görək, nə dedi:

- Almaz bilərzik, mirvari boyunbağı, medalyon, saat, üzük də bahalısından olmalıdır. Qaldı pal-paltar məsələsi, onlarsız olmaz. İcra başçılarının,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

prokurorların, polis rəislərinin, nazirlərin arvadları necə geyinirsə, mənim qızım da elə geyinməlidir. Gözəl-göyçək qızdır, kimdən əskikdir?! Şubası, paltosu, plası, ayaqqabıları da bir-birindən gözəl olmalıdır. Yadımızdan çıxan xırda-xuruşları da sonra deyərik.

«Elçilər odlandılar: - Qız almırıq, vəssalam.

Çox bahadır qiyməti, biz almırıq, vəssalam».

O gedən getdilər...

TOY NƏ ÜÇÜNDÜR?

Əziz dostum Qurbanqulu, sənə neçə dəfə demişəm, ağlına gələni danışma! A kişi, danışma də! Mən ölüm, danışma! Sən o balalarının canı, danışma! Sən son zamanlar sözə baxmayan olmuşsan,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

camaata ağıl öyrədirsən. Elə bilirsən, camaat öz xeyrini, şərini səndən pis bilir?

O nə hərəkətdir, hörmətli, alicənab, möhtərəm bir kişinin toyunda durub mikrofonu almışan əlinə, başlamışan camaata moizə oxumağa ki, bəs, gəlin, toylarımızda araq-çaxır içib keflənməyək, nə bilim, adam kimi musiqiyə qulaq asaq, qab-qacaq sindirmayaq, qışqırıb-bağırmaqaq...

Ay Qurbanqulu, indi nəsihət vaxtıdır camaata verirsən? Bəs, toy nə üçündür, hə? Toyda içərlər də, keflənərlər də. Qonaqlar zəhmət çəkib filan qədər pul salırlar, əvəzində o ki var, yeyib-içməlidirlər, yoxsa yox? Yeri gələndə boşqab da sindırmaq olar, qışqırıb-bağırmaq da, hələ o tərəfə keçmək də! Toya kef eləməyə gələrlər də... Qaldı musiqiyə qulaq asmaq məsələsinə, Azərbaycan musiqisi oldu, «moltanı» musiqisi oldu, fərqi yoxdur. Təki mikrofondan səs gəlsin.

Doğrusu, səndən heç gözləməzdim,
Qurbanqulu! Yaxşı, içmə, keflənmə, qab-qasıq
sındırma, oynayıb köynək-köynək tər tökmə, daha o
nə toy oldu, hə?

Qurbanqulu, özün bilirsən, toya cürbəcür
adamlar gəlir. Onların içərisində pullu, vəzifəli, ağıllı-
kamallı adamlar da olur. Belə isə niyə ortalığa düşüb
camaati özünə güldürürsən? Adam var bütün günü
özünü ac saxlayır ki, axşam gedib toyda o ki var,
yesin-içsin. Sənin qəsdin nədir, istəyirsən
toylarımızda qayda-qanun yaradasan? Ay yaratdın
ha! Bir toyda ki, vur-çatlaşın, dava-dalaş olmadı,
şabaş tökülmədi, daha o nə toy oldu?

Deyirsən ki, muğamatın şirin yerində biri gəlir
musiqiçilərin qabağına göy kağızdan bir «yüzlük» atr
ki, «ala, bir «Tormoz Hüseyn» çal, oynamaq
isteyirəm». İndi deyirsən, çalğıçılar muğamati
yarımçıq kəsib «Tormoz Hüseyn» çalmasınlar? Bir
başqası «yüzlük» atıb deyəcək ki, «ala bir «Bakılı

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

balasıyam» oxu». Müğənni də başlayacaq ki, «Bakılı balasıyam, Bakıda qalasıyam». Guya bunu Bakıdan qovan var! Adama deyərlər, nə qədər istəyirsən Bakıda qal da bə. Gərək toyxanada belə şeylər də çalıb-oxusunlar, axı! Ağzında «toy» deyirsən, zalım oğlu, zalım! Bəs, çalğıçılar pul qazanmasınlar? İstəyərlər «Hopstop» çalarlar, istəyərlər «Çal, oynasın Əjdər əmi!» Sən belə şeylərə qarışma, adın-sanın var, ayıbdır!

Sənin sözlərindən biri bu olub ki, toylarda pul yiğilmasın. A kişi, dəli olmusan? Nə ixtiyarın var ki, xalqın adətlərinə qarşı çıxırsan? Toy sahibi bir ətək pul töküb məclis düzəldir ki, camaata havayı yemək-icmək versin? Kişi gərək verdiyini də çıxarsın, hələ qazanc da götürsün. Sənə nə var? Mərdiməzarlıq sənə qalıb?

Qurbanqulu, bir də belə işlər görsən, səninlə dostluğumuz tutmayacaq. A kişi, yerini bil, ağır otur,

batman gəl! Gedib toyda-mağarda ağızına gələni
danışma!

TƏKİ SAKİTLİK OLSUN

Allaha şükür ki, ölkədə sakitlidir. Bir neçə il
bundan əvvəl aləm qarışmışdı bir-birinə. Axşamlar
bayıra çıxmaq mümkün deyildi. Gərək qaş qaralan
kimi gəlib oturaydın evində, səhərin açılmasını
gözləyəydin. İndi Allaha şükür ki, səs-küy-zad
yoxdur. Allah bir də keçən günləri qaytarmasın!

Hamımız bilirik, bu millət birləşməyi
bacarmayan millətdir, amma dağıılmağı, dəstələrə
bölməyi yaxşı bacarıır. Bir neçə il əvvəl də belə idi:
Hərənin bir dəstəsi vardı. Bu dəstələrin işi-gücü,
məqsədi bir-birini tamamilə aradan götürmək idi.
Doğrudur, indi dəstələr yoxdur, amma çoxlu partiya

var. And olsun Yaradana, camaat heç onların adlarını da bilmir. Dəstələrdən fərqli olaraq partiyalar bir-birini məhv etmirlər, amma belə getsə, məhv edəcəklər. Hələlik Allaha şükür ki, bir-birini el içində rüsvay etməklə məşğuldurlar. İnanın, bu partiyalar olmasa, qurd quzu ilə yola gedər. Daha qurd tutub quzunu yeməz.

Bunların hamısına dözmək olar, təki sakitlik olsun. Allaha şükür ki, hələlik sakitlikdir.

Amma qəzetlər çoxalıb. Təhqirlərdən, söyüslərdən başqa heç nə yazmırlar. Camaat oxuyub əsəbileşir. Kimin əsəbileşməyinə baxmayaraq, Allaha şükür ki, sakitlikdir.

Müxalifət partiyaları başqanlarının ağılına mitinq keçirməkdən başqa heç nə gəlmir. Hərdən yiğişib sakitliyi pozmaq isteyirlər, amma bacarmırlar. Deyəsən, özləri də başa düşürlər ki, mitinqlərlə məsələ həll etmək olmaz. Qışqırıb-bağırıb, cürbəcür

şüarlar səsləndirib, otururlar yerlərində. Ona görə də,
Allaha şükür ki, sakitlikdir.

Camaat bir az pis yaşayır. Təqsir adamların
özlərindədir. Çoxu işləmək istəmir, düşünür ki,
əvvəlki zamanlarda olduğu kimi, maaş alıb
dolanacaq. Getdi o zamanlar! İndi biznes dövrüdür!
Necə deyərlər, könlü balıq istəyən, gərək dənizə
girsin. Amma insanların çoxunun könlü balıq istəmir,
ona görə də dənizə girmək fikrində deyil. Balıq
yemək istəməyənlər çox olsa da, Allaha şükür ki,
hələlik sakitlikdir.

Bütün çətinliklərə, məhrumiyyətlərə, aclişa,
susuzluğa, evsizliyə-eşiksizliyə, haqsızlığa,
ədalətsizliyə dözərik. Biz axı, dözümlü xalqıq. Təki
sakitlik olsun. Hələlik sakitlikdir...

Torpaqlarımız düşmənlərin əlində olmasına
baxmayaraq, şükür ki, cəbhədə atəşkəs davam edir.
Tez-tez televiziya ilə konsertlərin translyasiya

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

olunması onu göstərir ki, ölkədə tam sakinlikdir.
Şadlıq evlərindəki təntənəli toyalar ümumiyyətlə,
Qarabağda sakinliyin hökm sürməsindən xəbər verir.

Deməli, hər yerdə sakinlikdir. Çox şükür!

XASİYYƏTİ İDİ

Bir gün tülükü çəqqala deyir:

- Çəqqal qardaş, bu nə gün-güzərandır keçiririk? Gəlsənə, elə bir tədbir görək ki, biz də əsl heyvan kimi ömür sürək...

Çəqqal xeyli fikirləşəndən sonra dillənir:

- Doğru deyirsən, tülükü lələ! Elə həmişə, el-ayaqda qalan biz oluruq. Bir yol tapmaq lazımdır...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bəlkə səni heyvanlara başçı seçək, mən də olum müavin?..

Tülkü onun sözünü kəsir:

- Mənim namizədliyim keçməz, çünki bütün heyvanlar «cikimə» də bələddirlər, «bikimə» də! Elə gəl, başçımız sən ol, mən də sənin sayəndə baş dolandırıım özüm üçün!

Çaqqal tərəddüb edir:

- Şirin qabağında mən nə karəyəm ki,
böyüklük edim?

- Onun üçün gərək mütləq caqqalıqdan çıxıb,
olasan qəribə heyvan. Məsələn, alabəzək, rəngli bir
məxluq... Özü də gərək vəqqıldamağından əl
çəkəsən ki, caqqal olduğunu bilməsinlər.

Çaqqal təəccüblənir:

- Necə?

Tülkü onu müxtəlif rənglərlə bəzəyib deyir:

- Bax belə! İndi mən gedirəm heyvanların yanına. Sən də bir azdan gələrsən. Qalanı ilə işin olmasın...

Çaqqal tülkünün dediyi kimi edir. Heyvanlar onu görəndə heyrətlənib soruşurlar:

- Bu nə qəribə heyvandır belə?! Biz heç beləsini görməmişik...

Tülkü kələyinin baş tutduğunu görüb, şələ quyuğunu yellədir, ancaq özünü o yerə qoymur:

- Mənim heyvan dostlarım, yəqin bu qəribə məxluq hamımızdan ağıllı və güclüdür. Gəlin, onu seçək özümüzə başçı...

Heyvanlar birağızdan tülkünün səsinə səs verirlər. Beləliklə, çäqqal başlayır onlara başçılıq etməyə. Gah şiri söyüb rüsvay edir, gah pələngin ixtiyarını pişiyə verir, gah da fili qul kimi işlədib çöpə

döndərir. Bir sözlə, əsl çəqqallıq eləyir, o kəsən başın sorğu-sualı olmur. Gündə bir yiğincaq çağırır. Heyvanlara dişinin dibindən çıxanı deyir. Çəqqalın adı gələndə heyvanlar tir-tir əsir, tük salırlar, bircə tülküdən başqa... Tülkü şən, firəvan həyat keçirir.

Yazlıq heyvanlar da qorxularından cinqırlarını çıxarmırlar ki, çəqqal onları meşədən qovar...

Günlərin bir günü çəqqal tülkünün qulağına piçildayır:

- Tülkü lələ, daha dözə bilmirəm,
vaqqıldamağım gəlir...

Tülkü ayağını onun ağızına basıb deyir:

- Sss... Kəs səsini! Bizi biabır eləmə!

Çəqqal yalvarır:

- Yox, tülkü lələ, xasiyyətim belədir, gərək vaqqıldayam! Yoxsa üreyim partlayacaq!

Tülkü ürəyində fikirləşir:

- Əşİ, cəhənnəmə! Çaqqal çaqqallığından əl çəkən deyil! Onsuz da aldığımı almışam, verdiyimi vermişəm. Boğazını üzüb üst-üstə yiğdiğim toyuqcucələrin sayı-hesabı yoxdur, ölenə kimi yesəm bəsimdir.

Odur ki, çaqqala deyir:

- İndi ki, vaqqıldamağın gəlir, get, uzaqda vaqqılda, heyvanlar bilməsinlər bu sənsən.

Çaqqal qaça-qaca gedib dağın başına çıxır, o tərəf-bu tərəfə boylanır, bircə heyvan gözünə dəymir. Elə ürəkdən vaqqıldayır ki, səsi bütün meşəyə yayılır. Heyvanlardan bir neçəsi bunu eşidib dağa tərəf qaçanda nə görsələr yaxşıdır? Alabəzək heyvan – bunların başçısı çaqqal imiş!!!

Çaqqalı parça-parça edirlər. Tülkü isə dostuna bir-iki gün yas saxlayıb gedir öz tülkülüyünün dalınca...

BU İLİN ULDUZ FALI

Bu il hərə öz yerini biləcək. Yəni siyasetçi siyasetlə məşğul olacaq, qəzətçi qəzətini buraxmaqla.

Hamı öz halal maaşı ilə dolanacaq, çünkü əmək haqları minimum əmək haqqının yüzdə biri qədər artacaq.

Alver o dərəcədə inkişaf edəcək ki, qiymətlər getdikcə bahalaşmayacaq. Xlor satanlar daha xlor satmayacaqlar. Bir sözlə, kasibliğin daşını atacağıq.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bəzi vəzifə sahibləri daha xalqı soymayacaqlar, rüşvət almayacaqlar. Onlara ancaq «hörmət» edilə bilər.

Nazirlər həmişəki kimi «hazırə nazir» olmayacaqlar, qollarını çırmayıb işə girişəcəklər.

Yüksək mənsəb sahiblərinə tərif demək eyib sayılacaq. Yaltaqlıq azalacaq.

Gündə bir partiya yaranmayacaq, çünki partiya göbələk deyil ki, artsın, törəsin.

Müxalifət iqtidarı, iqtidar müxalifəti söyməyəcək. Ümumiyyətlə, «iqtidar», «müxalifət» sözləri aradan götürüləcək, «haqq» olacaq, «nahaqq» olacaq, vəssalam.

Kimin pulu çoxdur gedib villadan-zaddan tikdirəcək, daha aləmi bir-birinə vuruşdurub, vəzifə tutmaq fikrinə düşməyəcək.

Millət vəkilləri nəhayət bir-birindən gözəl,
«yaraşıqlı» qanunlar yaradacaqlar, daha Məclisdə
cümlə düzəltməklə məşğul olmayıacaqlar.

Şəhərdə uşaqlar piston partlatmayacaqlar,
deməli, qocalar, xəstələr, elə sağlam adamların
özləri də adam kimi sakit yaşayacaqlar.

Bir sözlə, pişik sıçanla yola gedəcək, tülkü
toyuqla. Atı itin yanına, iti atın yanına bağlamaq
mümkün olacaq.

Bu ilin ulduz falının dediklərimizə şəkk
gətirənlərə qətiyyən dəxli yoxdur.

BAKININ DƏRDİ SİZƏ QALIB?

Allah xatirinə, əl çəkin bu Bakının
«yaxasından»! Deyirsiniz, heç bilmirik bura şəhərdir,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yoxsa kənd? Hündür, yaraşlı binaları görmürsünüz bəyəm, kənddə belə binalar olur? Əlbəttə, Bakı şəhərdir.

Durub-oturub deyirsiniz dünyada belə əyri-üyrü küçəleri, çuxur-çuxur asfalt yolları, hər tərəfində ziblixana olan şəhər görməmisiniz. Sizin kimilərinin peşəsidir, həmişə başqa ölkələrin şəhərlərini tərifləyirsiniz, özümüzüküləri pisləyirsiniz. Təzə yollar çekilib, onları da görmürsünüz?

Guya burada özbaşınalıqdır, aləm qarışib bir-birinə. Hara baxırsan, tikirlər. Guya yekə-yekə ağacları baltalayıb yıxırlar böyrü üstə ki, mağaza tiksinlər, nə bilim, restoran tiksinlər. Ay bala, qoyun tiksinlər də, tikilən qalacaq. Ağacları kəsəndə nə olar, ey? Təzələrini əkərlər.

İnsafınız olsun, sizin sözlərinizə görə, az qala hamı satır, heç alan yoxdur. Guya camaat kasiblaşış. Görürsünüz, düz danışmırısınız. Alan yoxdursa,

satanlar malları kimə satırlar, hə? Özünüz çox yaxşı bilirsiniz ki, bu millətdə alverə, alış-verişə yaranışdan sevgi-məhəbbət var. Qoymazsınız camaat çörəyini qazansın? Mərdimazarlıq etməsəniz olmaz?

Çoxlarının pul-para dalınca qaçıdığını, vər-dövlət yiğdiqlarını, nəsilbənəsillərinə «gün ağladıqlarını», amma gözlerinin doymadığını söyləyib, bütün bunları başqa yerə yozursunuz. A kişilər, bunun Bakıya nə dəxli var? Dünyada hamı pul dalınca qaçır, hamı varlanmağa çalışır. Təkcə Bakıda deyil ki, dünyanın hər yerində varlılar getdikcə varlanır, kasıblar getdikcə kasıblaşırlar.

Nə olub, indi ayılmışınız, guya çoxları ana dilində danışmır, öz musiqimizə qulaq asmır, adam kimi geyinmir. Guya, belələri əcnəbilərə bənzəmək isteyirlər. Əlbəttə, ana dilini bilməyənlər başqa dillərdə danışacaqlar. Hamı muğamata qulaq assın? Qaldı geyimə, hamı eyni cür geyinə bilməz ki! Televiziziyyaya baxmırınız? Görmürsünüz ki,
Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

dünyanın çox ölkəsində camaat qədim insanlar kimi geyinir? Ayıb da olsa, eyibli yerlərini bir balaca örtürlər, vəssalam! Burada nə var ki? Fikirləşirsiniz ki, çoxları ələbaxım olub, elə hey istəyirlər haradansa, nəsə qoparsınlar, çırpışdırırsınlar. Sizə nə var? Birinin «Moskviç» almağa pulu var, amma baxır qonşusuna, görür onun «Mersedes»i var, deyir «ondan əskiyəm, gərək mən də «Mersedes» alam». Və yaxud, birinin ev almağa pulu çatmir, dənizin sahilində villa tikdirmək istəyir. Bir başqasının adı dolanışığı yoxdur, mənzilini «yevroremont» elətdirməyə can atır. Və sair, və ilaxir. Bilirsiniz, belələri hər yerdə var, Bakını niyə qaralamışınız? Bakıdan danışırsınız, amma aləmi qarışdırırsınız. Yaxşısı budur, bir balaca sözünüzə diqqət edəsiniz!

Deyirsiniz Bakı neft şəhəridir. Nə bilim, «nefti bol olan ölkə basılmaz». Bakıda adam var gecə-gündüz neftin içərisində üzmək istəyir. Elə üzür də. Bacarırsınız, siz də gedin, neftdə üzün. Belə

ironiyalara ehtiyac yoxdur! Guya kim vəzifədədir, eninə də, uzununa da rüşvət alır. Rüşvət ala bilməyənlərin işi-peşəsi də onlara lağ eləməkdir, ya da onların qazancını «saymaqdır». Adama deyərlər başqa işiniz-peşəniz yoxdur? İndi lağ elədiyiniz, ələ saldıığınız, qısqandığınız o pullular var ha, zavodları, fabrikları, müəssisələri özəlləşdirib, sabah səni də, balalarını da, yeddi arxa dönənlərini də əllərinin altında işlədəcəklər. Sən ha de, ha yaz. Nə olsun? «Dəyirman öz işindədir, çax-çax baş ağridır».

Sizin sözlərinizə qulaq asanın gərək ağılı olmaya! Guya Bakıda bir qarış torpaq yeri tapmaq mümkün deyil, hamısı satılıb. Guya haranı göstərsən, deyəcəklər «buranı filankəs alıb». Sonra da durub sual verirsiniz ki, bazardan varlı da, kasıb da hər şey ala bilir, bəs torpaq bazarından qara camaata niyə pay düşmür? Bir məntiqiniz olsun, söz deyəndə fikirləşin, götür-qoy edin, sonra dillənin. Hamiya torpaq vermək olar?

Siz havayı yerə narahat olmayın, Bakı həmişə necə olub, indi də elədir. Bakı elə həmin Bakıdır. Bu boyda şəhərin dərdini çəkmək sizə qalıb?

ADAMIN GƏRƏK AĞLI OLSUN...

Düz deyirəm, vallah! Ağlın olmadı ha, bu dünyada adam kimi yaşayammasan. Gərək ağlın olsun, düşünəsən ki, ayə, necə olur, sənin də iki əlin-ayağın, bir başın, iki qulağın və s. var, o birilərinin də. Necə olur, o birilər cahcəlal içində yaşayır, sən həmişə lüt-üryansan, qəpiyə gullə atırsan? Belə çıxır ki, o birilərinin ağılı var, yəni sənin kimi ağılsız deyillər. A kişilər, heç ola bilməz ki, ağıllı adaman pulu-parası olmasın! Ağıl deyilən şey ki, var, gərək o mütləq adamda olsun. Olmadı ha, batdın!

Lap uşaqlıqdan əlimə pul düşən kimi, gedib verirdim axmaq-axmaq şeylərə. Ürəyinizə pis fikirlər gəlməsin, uşaq siz düşündüyüünüz şeylərə pul xərcləməz. Deməyim odur ki, gedib xırda-xurus alırdım, o biri gün də xoşuma gəlmirdi, atırdım bir kənara. Bu xasiyyətlə böyüdüm, gözümə yaxşı nə göründüsə, lazımlı oldu-olmadı aldım. Yekə kişi oldum, ağlım başıma gəlmədi ki, gəlmədi. Nəyə görə?

Deyin görüm, adam da nəğd pulunu əlindən verər? Deməli, verməz. Ölənləriniz oldu rəhmətlik! Amma mən nəğd pulumu aparıb qoymuşam özəl bir banka. Özü də nə qədər olsa yaxşıdır? Altmış min manat! İllər keçib, oturub sevinə-sevinə gözləmişəm ki, başqa ölkələrdə olduğu kimi banka qoyduğum pulun faizi də üstünə gələcək, gedib maşın alacağam, villa tikdirəcəyəm, dünyani gəzəcəyəm. «Sən saydığını say, gör fələk nə sayır».

Bir gün xəbər çıxdı ki, pullar dəyişir. Getdim banka ki, altmış min manatı, üstəlik faizini də alım. Götürüb mənə nə versələr yaxşıdır: altı min manat! Elə orada iki əlimi ilişdirdim təpəmə, öz-özümə dedim: Kül sənin ağılsız başına, adam da banka pul qoyar?! Pulun var, qoy evə, yavaş-yavaş xərclə də!

Elə bilirsiniz bu əhvalatdan sonra ağlım başıma gəldi? Ay gəldi ha! «Quyuya su tökməklə sulu olmaz ki!» Zəmanət dəyişdi, özəl banklar çoxaldı. Aparıb olan-olmazımı qoydum həmin özəl banklardan birinə. Mənim hesabımıla bir neçə ildən sonra milyoner olmalıydım. Bir də eşitdim bankı bağladılar, bankiri də tutdular basdılar içəri. Hec demə, fırıldaqçının biri imiş. «İt də getdi, ip də». Qaldım «lüt-madərzad».

İndi özünüz deyin, ağıllı adam da nəğd pulunu əlindən verər?

«KİBRİT RƏHİM»

Ona «Kibrit Rəhim» deyirlər. Yəqin fikirləşirsiniz ki, Rəhim bu adı necə qazanmışdır, eləmi?

O, baş idarədə çoxdan işləyirdi. İşlədiyi müddətdə neçə dəfə idarənin rəisi dəyişilib. Onların yaxşısını da görüb, pisini də. Hər rəis gələndə idarənin neçə işçisi işdən çıxarılib, neçəsi də ərizə yazıb «öz xahişi ilə» getmişdi. Amma indiyədək rəislərdən heç biri Rəhimə gözün üstə qaşın var deməmişdi.

Bəli, Rəhimin oturduğu otaq siqaret çəkmək üçün ayrılan yerin yanında olduğundan rəislər də hərdən siqaret çəkmək üçün həmin yerə gəlirdilər. Rəhim qapını azca aralı qoyurdu ki, ora gələnləri gözaltı da olsa nəzərdən keçirsin. Elə ki, rəis gəlib cibindən bir siqaret çıxardı, Rəhim tez kibritini

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

götürüb ona yaxınlaşırıdı. Rəisin siqaretini bir andaca yandırırıdı. Rəis də gülümsəyib razılıq əlaməti olaraq başını tərpədirdi. Beləliklə, Rəhimin hörmətcilliyi rəislərə çox xoş gəlirdi, xətrinə dəymirdilər.

İdarəyə təzə rəis gəlmışdı. Xeyli müddət keçsə də, təzə rəis siqaret çəkilən yerdə görünmürdü. «Deməli, təzə rəis siqareti kabinetində çekir» fikri Rəhimə rahatlıq vermirdi.

Bir dəfə rəis ona iş tapşırmaq üçün yanına çağırıldı. O Rəhimə oturmaq təklif etmədən, bir siqaret çıxarıb damağına qoydu. Rəhim himə bənd imiş kimi tez kibriti çıxarıb yandırıdı, əlini rəisin siqaretinə tərəf uzatdı. Elə bu vaxt rəisin dik ayağa qalxması ilə qışqırmağı bir oldu:

- A kişi, sən neynədin?!

Rəis yanmış bığını siğallayıb qəzəblə Rəhimə baxdı. Rəhim də çasdığından yanan kibrit çöpünü zibil qabına atmaq əvəzinə qutusuna qoydu. O

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

dəqiqə əlindəki kibrit qutusu alovlandı. Kibrit də yandı, əli də. Elə həmin an Rəhimin yadına düşdü ki, indiyədək sıqaretlərini yandırduğu rəislərin axı, bığı yox idi.

Elə o vaxtdan onun adı «Kibrit Rəhim» qalıb...

«HƏYATIN LƏZZƏTİ»

Bir gün evdə oturub nəsə yazıldım. Fikirlərimi təzəcə toplayıb, süjeti yenicə qurmuşdum ki, qapının zəngi çalındı. Gedib açdım. Gördüm on yeddi-on səkkiz yaşlarında, alabəzək geyimdə bir qızla bir oğlan əllərində «Koka-kola» şüşəsi üzümə gülümsəyirlər. Evə dəvət etmək istəyirdim ki, sözüm ağızında qaldı, «Koka-kola»nı mənə tərəf uzadıb dilləndilər:

- Həyatın ləzzətini alın!

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Soruşdum:

- «Koka-kola»nı reklam edirsiniz, hə?

Cavab verdilər ki, «hə». Yenə xorla səsləndilər:

- Həyatın ləzzətini alın!

Doğrusu, bir az təəccüb etdim, bir az da hırslındım:

«Koka-kola» görməmişəm, a bala?

Yenə hər ikisi bir ağızdan dilləndi:

- Həyatın ləzzətini alın!

- A bala, baş üstə, sizin verdiyiniz «Koka-kola»nı içərəm, həyatın ləzzətini də alaram. Arxayı olun. Amma deyin görüm, bu şüşənin üstündəki qırmızı kağız nədir?

Qız dilləndi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Əmi, həmin kağızla qiymətindən az verməklə
bir «Koka-kola» ala bilərsiniz.

- Tutaq ki, bir «Koka-kola» aldım, nə olsun?
Onunla varlı olacağam?

Bu dəfə oğlan dilləndi:

- Söhbət varlı olmaqdan getmir ki, əmi!
Həyatın ləzzətini alacaqsınız! Azdı bəyəm?

Qapının nömrəsini dəftərlərinə qeyd edib,
«Koka-kola» dolu zənbillərini götürüb gedərkən, bir
ağızdan dilləndilər:

- Həyatın ləzzətini alın!

İndiyədək fikirləşə-fikirləşə qalmışam: «Koka-
kola» olmasa həyatın ləzzəti olmaz? Belə reklam
olar?

MİSRALAR KİMİNDİR?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Qəzət redaktoru Salman Mütrif oğlu redaksiyada lövbər salıb yazı-pozu ilə məşğul idi. Qapı döyüldü, ədəbiyyat şöbəsinin müdürü kabinetə daxil oldu. Masanın üstünə bir hekayə qoyub dilləndi:

- Salman müəllim, istedadlı gənc yazıçılardan birinin əsəridir. Oxumuşam, pis deyil, məsləhət bilsəniz, çapa verərik.
- Yaxşı, biz də oxuyarıq, görək nə yazır?! – deyə redaktor Mütrif oğlu təşəxxüsə bildirdi.

Şöbə müdürü otaqdan çıxan kimi, Salman müəllim hekayəni oxumağa başladı. Gördü paho, şöbə müdirinin gənc yazıçı adlandırdığı Naşükür bəy ölkədə nə qədər vəzifə sahibi var, hamısını biabır-rüsvay edib. Axırda da iki misra ilə fikirlərini belə tamamlayıb:

«Vicdanı sönüklərin qəfləti ancaq,

Etmiş, edəcək milləti əllərdə oyuncaq».

Birinci misradakı «başçıların» sözü Mütrif oğlunu əsəbiləşdirdi, düşündü ki, «bu gədə lap ağı edib! Yəqin icra başçılarını nəzərdə tutur. Hamını özümlə düşmən edə bilmərəm ki!». Odur ki, birinci misradakı «başçıların» sözünü pozub, belə yazdı: «Vicdanı sönüklərin qəfləti ancaq...»

Səhəri gün qəzeti oxuyan bir ədəbiyyatşunas alim, redaktor Salman Mütrif oğluna zəng vurub təəccübünü bildirdi:

- A kişi, siz nə etmisiniz, o boyda yaziçinin misrasını niyə dəyişdirib bu günə salmısınız?

Redaktor Mütrif oğlu cavab verdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Əşİ, Naşükür bəy cavan yazıçılardandır.
Adından da məlum olduğu kimi, naşükürün biridir!
Ölkədə vəzifə sahibi qalmayıb, hamısına sataşib.
Hələ onun hekayəsini çap eləmişəm, gərək
sevinsin...

Professor əsəbiləşdi:

- Ay Salman müəllim, Naşükür bəy kimdir?
Həmin misralar Hüseyin Cavidindir ey, başa
düşdüñ?!

Gün ərzində redaktora yüzlərlə belə zəng
vuruldu. Zəng vuranlar bilmirdilər ki, Mütrif oğlu
ömründə Hüseyin Cavidi oxumayıb. «Yazlıq» haradan
biləydi ki, misralar kimindir?

YORĞAN-DÖŞƏKDƏ QALDI...

Qayınanamdan yaman qorxurdum. Arvadın boz sıfətini görəndə canıma üzütmə düşürdü. Niyə? Ailə işimə qarışındı, gündə qızını qızışdırıb evimizə dava-dalaş salırdı, dözürdüm, bu bir. Anamı, xalalarımı, bibilərimi qatırdı bir-birinə, ondan-buna, bundan-onə deməklə ara qarışdırırdı, bu iki. «Xalqın kürəkənləri qaz vurub, qazan doldurur, mənim kürəkənim quruca maaşa baxır, acıdan ölürlər» deməklə məni qohum-qonşu yanında hörmətdən salır, abrimi tökürdü, bu üç. Saymaqla qurtaran deyil. Balalarımın xatırınə ailəmi dağıtmak istəmirdim, «qayınanam bu gün-sabahlıqdır» düşüncəsi ilə birtəhər dözürdüm. Belə-belə ömrümün yarısı ah-vayla keçdi...

Bir gün eşitdim qayınanam düşüb yorğan-döşəyə. Dedilər vəziyyəti ağırdır, «o tərəflikdir». Sevincimdən nəzir-niyaz payladım. Amma biruzə vermədim, qayınanamın yanına gedib, başladım yalıtaqlanmağa:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Ay arvad, qorxma, xəstəlikdir də, keçib gedər. Nə lazımdır de, yerin deşiyindən tapım, gətirim. Hələ ki, sağam, qoymaram sənə bir şey ola.

Qayınanam çənəsi əsə-əsə dilləndi:

- Sənin heç nəyin mənə lazım deyil! Get, qohum-qardaşı yanımı çağır.

Ağzım nə idi onun əmrini yerinə yetirməyəydim! Hamiya xəbər verib yiğdim qayınanamgilə. Elə ki, qohumlar cəm oldu, qayınanam dilləndi:

- Mən ölürem. Kimə nə vermişəm, gedin gətirin.

O, yastiğın altından bir siyahı çıxarıb, «verdiklərimi bax, bura yazmışam, gizlədib eləməyin» - deyə gözlərini qıydı.

Hamı mat-məəttəl bir-birinə baxdı. Əlacları ona qaldı ki, qayınanamın göstərişinə əməl eləsinlər.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Elədilər də. Kimi qayınanamın pay verdiyi paltarlıq parçaları gətirdi, kimi xrustal qab-qacağı, kimi də borc pulları geri qaytardı. Qayınanam bununla kifayətlənməyib özünün geyim paltarlarını da üstüştə yiğdirdi. Sonra iki yekə xrustalı bir-birinə vurub sindirdi. Baldızım qışqırdı:

- Ay arvad, neynirsən, dəli olmusan?

Qayınanam onun sözünə məhəl qoymadı, geyim paltarlarını da cırıq-cırıq eləyib yanmış peçə atdı.

Qaynim dözə bilmədi:

- Paltarlarını niyə yandırırsan, ay arvad?

Qayınanam qışqırdı:

- Mən ölündən sonra nəyimə lazımdır?!

Bacanağım başladı dil tökməyə:

- Ay ana, elə hər xəstələnən ölürlə ki? Allah qoysa bu gün, sabah sağalıb durarsan ayağa. Paltarsız gəzəcəksən?

Bu sözlər qayınanamın qulağına girmirdi. Elə hey sindirib-yandırırdı. O, son kibrıt çöplərini də yandırıb dilləndi:

- Vəssalam! İndi o dünyaya rahat köçə bilərəm!..

Bədbəxtlikdən düz bir həftədən sonra qayınanam sağaldı. Amma yorğan-döşəkdən qalxa bilmədi. Çünkü əyninə geyməyə bircə paltarı da qalmamışdı...

NƏ OLDU BƏS?

Polisdə işləyən bir tanışıma rast gəldim,
peşiman oldum soruşdum ki, nə var, nə yox, necə
yaşayırsan? Elə bil, bu sualı gözləyirmiş, ağızını açdı,
gözlərini yumdu, başladı, nə başladı:

- Sən ölü, əsl kişi peşəsidir bizimki. Tapança
böyrümüzdə, zopa əlimizdə. Ağızı var, bir kəs, bize
söz desin. Ölənəcən döyərik, üstəlik dövlət
nümayəndəsini təhqir etməyin üstündə tutub basarıq
içəri. Paqon yoldaşlarımız da ki, heç ayağımızı
basmazlar, necə ki, «... ....ayağını basmaz». Odur ki,
hamı bizdən qorxur. Pul-para cəhətdən də heç
korluq çəkmərik. Pul bir bizdə, bir də ingilisdə!

Sözünü yarımcıq kəsib dedim ki, belə sözlər
danışma, ayıbdır! O:

- Bizlər ayıb-zad bilmərik. Kefimiz istəyəndə
birinin cibinə narkotik maddə basıb, beş-on min
alırıq, yaşayıraq özümüzçün. Beş günlük dünyadır,

nədən çəkinəcəyik?! Nə istəyirik, onu da edirik!-deyə dilləndi.

Yenə sözünü yarımcıq kəsib başa salmağa çalışdım ki, belə sözlər danışma, ayıbdır! Nə desə yaxşıdır:

- Elə bilirsən elə-belə götürüblər bizi vəzifəyə?
Vermişik, indi də alırıq də!

Dedim «adə, danışma!»

Dedi:

- Danışaram, hələ o tərəfə də keçərəm! Guya bilmirsən al-ver dünyasıdır? Mən ölüm, özünü avamlığa qoyma!

Dedim «adə, danışma!»

Dedi «danışacağam!»

Mən dedim, o eşitmədi. Bu günlərdə on iki il aldı, getdi. İndi qalıb paqon yoldaşlarının əlində.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Ey gidi dünya! Deyirdi ki, paqon yoldaşlarım
ayağımı basmaz...

MOLLA QASIMIN YUXUSU

Bir gün rayon məscidində mollalıq edən Qasım kişi bərk yatmışdı. Yuxuda gördü ki, cənnətlə cəhənnəmin qapılarının tən ortasındadır. Cəhənnəm tərəfdən işildayan od kişinin sağ tərəfini yandırır. Sol səmtindən isə cənnətin bahar təravətli xoş havası duyulur. Qasım diqqətlə ətrafına baxanda gözlərinə inanmadı. Burada mizan-tərəzi qurulmuşdu. İnkir-minkirlər əllərində toppuz dayanmışdılar onun başının üstündə. Qasım bir istədi sıvişib xəlvətcə cənnətin qapısından soxulsun içəri, mümkün olmadı. İnkir-minkirin güclü əli onun boynunun ardından yapışib itələdi kənara. Bu vaxt qeybdən bir səda gəldi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

TO
101

- Sənin yerin cəhənnəmdir, kişi!

Qasım yazıq görkəm alıb başladı yalvarmağa:

- Mən nə günah sahibiyəm, xudaya?!

- Özünü bilməməzliyə vurma, Qasım! De
görüm, rayon əhli Paşa Mirzəyevin arvadının ölü
namazını niyə qılmamışan?

Qasım barmağını dişlədi. Bir istədi bəhanə
gətirsin, gördü yox, bu həna o hənadan deyil. Əgər
yalan danışsa, inkir-minkirlərin toppuzu təpəsindən
od çıxaracaq. Fikirləşdi ki, düz danışsa, bəlkə ona
rəhm edərlər. Yazıq-yazıq cavab verdi:

- Pulu az idi, yarəb!

- Sən ölü namazını neçə manata qılardın ki?

- 50-60 manata.

- Birdən ölü sahibinin o qədər pulu olmasa?

- ...

- Sən hərdən rayonlara «qastrol» səfərinə çıxırdın, yaslara gedirdin, dua oxuyurdun, kəbin kəsirdin, hətta cadu eləyirdin, eləmi?
- Bəli, Xudavəndi-aləm!

Bütün bu əməllərinə görə səni cəhənnəmdən başqa heç yerə göndərmək olmaz. Ancaq qorxma, səni cəhənnəmə tək göndərməyəcəyəm, çevril arxaya bax!

Qasım geri dönəndə heyrətindən gözləri bərələ qaldı. Həmyerliləri Molla Manaf, Molla Məmmədtağı, yüz cür fırıldaqdan çıxan Molla Hacı, məhərrəmlik günü pirlərin ətrafında lövbər salan Molla Mirmöhsün çiyin-çiyinə dayanıb tir-tir əsirdilər.

Elə bu vaxt inkir-minkirlərin biri soruşdu:

- Kişi, daha olan-olub, keçən-keçib. Özün boynuna al görək, o dünyada daha nə hoqqalardan çıxmışan?

Qasım dili-dodağı əsə-əsə açdı sandığı, tökdü pambığı. Barmaqlarını qatlaya-qatlaya işlətdiyi fırıldaqları saymağa başladı. Üstəlik bildirdi ki, kənd əhli Cənnətəlinin rəhmətlik arvadının ölü namazını qılmaq üçün yüzcə manat istəyib. Əlavə 40 manat da yasin pulu tələb edib. Elə ki, ölü sahibi bu məbləği verməkdən boyun qaçırib, başlayıb onu qorxutmağa, üzünü camaata tutub deyib:

- Sırağa gecə yuxuda Allah-təala bu mərhumun ruhuna yasin oxumağı mənə tapşırıb, belə olmasa rəhmətliyin axirət dünyası əzablı keçər...

Qasım gördü ki, iş bununla qurtarmadı, inkirminkirlər fırıldaqçı mollalar Manafi, Məmmədtağını, Hacını, Mirmöhsünü də sorğu-suala çəkdilər. Elə ki,

sorğu-sual başa çatdı, mizan–tərəzi götürüldü, inkirmikirlər sıra ilə düzülmüş fırıldaqçı mollaları arxadan necə itələdilərsə, cəhənnəmə birinci Qasım vasil oldu. Az qala kişinin ürəyi partlayacaqdı. Yaxşı ki, asqırıb yuxudan ayıldı...

QORXURAM

Heç nədən qorxmuram. Qəzətdən, tənqiddən,
dedi-qodudan, söz-bezdən qorxmuram.
Yuxusuzluqdan, əziyyətdən, kasıbılıqdan qorxmuram.
Vəzifəsizlikdən, vəzifədən çıxməqdan qorxmuram.
Bircə şeydən – müsəlmanların öz dillərini
unutmalarından qorxuram.

O gün həyətə çıxmışam, qonşuluqda yaşayan
müsləman uşağı məni görüb deyir:

- Zdravstvuyte!

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Soruşuram bala, sən russan?

Cavab verir:

- Net.

Deyirəm, bəs mənə niyə rusca salam verirsən?

Deyir:

- Otets, mat po russki qovoryat...

Heç kimdən qorxmuram, heç nədən qorxmuram. Xəstəlikdən, həkimlərdən, yixilib qolumu-qılıcımı sindırmaqdan, yalançılardan, rüşvətxorlardan, yaltaqlardan, ikiüzlülərdən qorxmuram. Bircə şeydən qorxuram: Müsəlmançılığı itirməkdən. Bəzi müsəlman müğənnilər gül kimi mahnilarımızı qoyub başqa ölkələrin mahnilarını oxuyurlar, eybəcər şəkildə «rəqs» edirlər, ilan kimi qırılıb-açılırlar. Adama deyərlər bala, sən müsəlmansan, yoxsa moltanı? Hər ölkənin, hər

millətin mahnıları gözəldir, buna sözüm yox. Sənə nə düşüb ki, onların mahnılarını oxuyursan, özü də necə deyərlər, qolunu-qıcıını sindira-sindırı? Belə mahnilara daha çox qulaq asırlar, kasetlər çox satılır, eləmi? Bəs bilmirsən ki, bu da bir siyasetdir? İstəyirlər ki, müsəlmançılığa bu tərəfdən də zərbə vursunlar? Yəni müsəlman olduğunu sənə unutdursunlar! Bax, mən də elə ondan qorxuram. Qorxuram ki, bir tikə müsəlmançılığımız qalib, onu da unudaq!

Heç nədən qorxmuram. Ölüm dən, o dünyada qurulacaq mizan-tərəzidən, cənnət-cəhənnəmdən, Qıl körpüdən qorxmuram. Amma bir şeydən qorxuram: Müsəlmanların vətəni, torpağı unutmalarından. Kimi dindirirsən, deyir «xaricdə yaşamaq istəyirəm». Nə var axı, bu xaricdə? Xaricdə yel əsib, qoz tökülib? Adam da vətənini, ana dilini, ana laylasını unudar?

Xülasə, mən heç nədən, heç kimdən qorxmuram. Bircə müsəlmanların dilimizi bərbad hala salmalarından, ana layLASI kimi mahnilarımıza yad xallar qatmalarından, Vətəni, torpağı unutmalarından qorxuram. Vallah-billah, qorxuram!

ŞİRİNLİK

Neçə vaxt idi ki, oğul həsrətində idim. Arvadın da ki, vaxtı çatmışdı. Apardım doğum evinə. Əhvalat da elə bundan sonra başlandı. Uzun sözün qisası, birdən beş nəfər xidmətçi mənə xəbər verdi ki, «muştuluğumuzu ver, oğlun olub». Sevindiyimdən əlimi cibimə salıb nə qədər pulum vardısa verdim onlara. Doğum evinin bayır qapısındaki daxili telefonu götürüb arvadıma zəng vurdum ki, təbrik eləyim. Arvadım xəttin o başından cavab verdi:

109

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- A kişi, arzun yerinə yetdi. İndi də sən mənim istəklərimə əməl et.

- Buyur, arvad! De görüm, nə isteyirsən?

- Hələlik heç nə. Bir az «şirinlik» lazımdır.

- Nə lazımdır, de, gedim, bazardan alım, gətirim...

- Bazarlıq məsələsi deyil, ay kişi! Burada mamaçalar mənə gözaydındığı verirlər, «şirinlik» onlara lazımdır.

Nə edəydim?! Tez evə qaçıb «şirinliyi» gətirdim.

Səhəri gün doğum evinə yenə zəng vurdum ki, arvad-uşaqdan hal-əhval tutum. Arvad dəstəyi götürən kimi qışqırdı:

- Haradasan?

- Nə olub, ay qız?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Nə olacaq?! Mənə dedilər, «gəl, uşağı göstərək», mən də getdim. Dayələrdən biri uşaq yatan otağın qapısını Ərəbzəngi kimi kəsdirib «şirinliyini ver, sonra keç» dedi. Cibimdə bir şey olmadığından, uşağımı görə bilmədim. Tez bir əlac qıl, gedim, görüm, balam necədir?

Bunun da «əlacını qıldı�».

Üçüncü gün arvad zəng vuranda, yenə ağızı açıldı:

- Uşaq acından ölürl! Əmizdirməyə qoymurlar ki, «haqqı var»...

Dördüncü gün bildirdi ki, bəs, uşağın göbəyi düşüb, bu münasibətlə «şirinlik» verməliyik...

Beşinci gün uşağı aparıb-gətirən üçün «şirinlik» istədi.

- Yenə də «şirinlik», ay arvad? – hırslı soruşdum.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Arvad da hırsıla cavab verdi:

- Əcəb adamsan! Bilmirsən ki, uşağı bələyənə, bizi qapıya qədər ötürənə, ən nəhayət, həkimə bir şey lazımdır?

Bəli, bilmirdim, onu da bildim.

Xülasə, hamını razi saldım. Arvad uşaq qucağında bayıra çıxanda dərindən nəfəs aldım. Taksi tutub evə gəldik. Saygac beş manat yazmışdı. Əlimi cibimə salanda sürücü dilləndi:

- On beş manat!

- Nə???

- Özünü bilməməzliyə vurma, qardaşoğlu! Yəni deyirsən bu boyda sevincdən (o uşağa işarə etdi) mənə pay düşmür?

Mətləbi başa düşüb sürücünü də razi saldım.

Qohum-qonşular gəldilər «uşaqqördüsünə». «Gətir-götür» başlandı. Sonra da uşağa «adqoydu» oldu. Məşədi İbad demişkən, «a kişilər, vallahi mən söküldüm, mən dağıldım!..» Hələ harasıdır? Amma gərək dözək, borcumuzdur!

Sağ əlim başınıza!

«DÖYMƏ QAPIMI»

Keçmiş zamanların söhbətidir. Padşah və vəziri təgyiri-libas olub, yəni paltarlarını dəyişib tanınmaz şəklə düşürlər, səfərə çıxırlar ki, məmləkətdə insanların necə həyat sürdüklerini öz gözleri ilə görsünlər. Az gedirlər, çox gedirlər, gəlib çıxırlar fəqir bir kəndlinin evinə.

Axşam düşür, qaranlıq qarışır, yatmadan əvvəl yemək yeməli olurlar. Kəndli qonaqları üçün

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

əlindən gələni edir ki, razı qalsınlar. Arvadına evdə nə varsa gətirib qonaqların qarşısına düzəməyi tapşırır. Arvadı da əməl edir.

Padşahla vəziri görür ki, daha evdə ərzaq qalmadı, hamisini gətirib tökdülər ortalığa. Padşah ev sahibinə deyir:

- Əşı, axşam vaxtıdır, bir loğma çörək yeyib yatacağıq. Nə əziyyət çəkirsən?

Ev sahibi bu sözləri eşidən kimi, onun ağızına tərsinə elə bir sillə çəkir ki, padşah az qalır yerə yixilsin. Padşah vəzirinin yanında sillə yediyi üçün pərt olur. Amma padşahlığını bildirmək istəmədiyindən özünü o yerə qoymur, soruşur:

- Məni niyə vurdun, qardaş?

Ev sahibi dillənir:

- Ev sahibinin işinə qarışmazlar!

Nə isə... Gecəni yatırlar, səhər padşahla vəzir ev sahibindən gizli yastiğın altına bir kisə qızıl qoyurlar. Getmək məqamı gələndə padşah ev sahibinə bir ünvan verir ki, bəs, filan şəhərdə bu ünvanda yaşayırıq, yolunuz düşsə gəlin, qonağımız olun.

Ev sahibi ünvanı könülsüz alır və bildirir ki, ölkənin həmin baş şəhərinə ömründə yolu düşməyib, amma ola bilər, yolu düşsün.

Arvad yorğan-dösəyi yiğışdıranda görür bir kisə qızıl... Elə bilir qonaqlar unudublar, qızıllarını qoyub gediblər. Ərinə bildirir, əri deyir ki, gözləyək, yadlarına düşər, qayıdış gələrlər. Amma nə qədər gözləyirlərsə, qonaqlar geri qayıtmırlar.

Aylar keçir, il dolanır, aradan xeyli zaman ötür. Bir gün kəndlinin padşahın ünvanı verdiyi şəhərə yolu düşür. Şəhərə çatan kimi bir nəfərə ünvanı göstərir,

yerini öyrənir. Gedib çatanda kəndliyə deyirlər ki, bəs, padşah nə zamandır sənin yolunu gözləyir.

Heç demə, padşah səfərdən qayıdan kimi, vəzir-vəkili yiğib tapşırır ki, belə bir kəndlilə gəlsə, onu hörmət-izzətlə saraya gətirsinlər. Elə də olur. Kəndlilə belə qarşılanmağına çox mütəəssir olur.

Padşah qonağın şərəfinə sarayda böyük ziyafət düzəldir. Saysıh-hesabsız qonaq dəvət edir. Kəndlini də sol tərəfdə yanında əyləşdirir. Masanın üstünə qızıl qablarda cürbəcür ləziz yeməklər gətirilir. Padşah xidmətçiləri çağırıb deyir:

-Hörmətli qonağın qabağına belə qablarda yemək qoymazlar. Daha bahalı qablarda yemək gətirin.

Xidmətçilər əmrə müntəzir olurlar, ləl-cəvahiratla bəzədilmiş qablarda yemək gətirməyə başlayırlar.

Padşah yenə dillənir:

- Bunlardan bahalı qablar tapmadınız? Gedin,
daha bahalı qablarda yemək gətirin.

Kəndləi utana-utana deyir:

- Padşah sağ olsun, istədiyiniz qabların adını
deyin, onlar da gətirsinlər...

Kəndləi bu sözləri deyən kimi, padşah onun
ağzına zərbələ bir sillə ilişdirir.

Kəndləi soruşur:

- Padşah sağ olsun, bu niyə?

Padşah deyir:

- Ev sahibinin işinə qarışmazlar!

Kəndləi başa düşür ki, vaxtilə onun qonaqları
padşahla vəzir imiş. Padşah təkcə vəzirinin yanında

sillə yemişdi, kəndli isə yüzlərlə qonağın
qarşısında...

Belə yerdə deyiblər ey, «Döymə qapımı,
döyərəm qapını»...

USTA QƏMBƏR

Bərbərxanada hərənin bir bərbəri olur. Yəni hansı usta müştərinin saçını, üzünü onun arzu etdiyi kimi düzəltsə, müştəri ondan həmişəlik «əl çəkmir». Bərbərxanaya saç düzəldirməyə, üz təraş etdirməyə gələndə bəzən saatlarla oturub «öz ustasını» gözləyir.

Mən rus demişkən, çox «kaprizni» adamam. Hər ustanın işi ürəyimə yatmir. Hərə saçımı bir cür düzəldiyindən, daimi bir usta axtarırdım. Axır ki, tapdım. Adına Usta Qəmbər deyirlər.

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Qəmbər həqiqətən çox bacarıqlı ustadır. Kişi bir tükün üstündə belə çalışandır. Onun düzəldiyi saçın bir-birindən qısa, yaxud uzun olduğunu hələ görən olmayıb. Usta Qəmbərin səliqə-sahmanına, mədəni xidmətinə söz ola bilməz. Bir sözlə, kişi öz sənətinin professorudur.

Həftədə bir dəfə saçımı düzəldirmək bəhanəsilə onu görmək, şirin-məzəli söhbətlərinə qulaq asmaq üçün bərbərxanaya gedirəm. Əvvəller başqa ustalara saç düzəlddirib evə gedəndə arvadım deyirdi:

- İraq olsun, səni bu kökə kim salıb?

İndi isə uşaqlarım deyr:

- Ata, nə qəşəng kişi olmusan!

Qəmbər baməzə adamdır. Yox, o çalışmir ki, gülməli söz deyib müşterilərini güldürsün. Sadəcə olaraq hazırlıcağı ilə, istədiyi sözü yerində deməyi

ilə gülüş yaratmağı bacarır. Yaxşısı budur, keçim bərbərimin söhbətlərinə.

Bir gün saçımı düzəldirmək üçün onun yanına getdim. Hal-əhval tutandan sonra «adamın var?» - deyə soruşdum. Mən bilmək istəyirdim ki, bərbərimin növbədə başqa müştəri var, yoxsa yox. O, sualıma nə cavab versə yaxşıdır:

- Adamım olsa, bərbər niyə işləyirdim?

Qəmbərin müştəriləri müxtəlif peşə sahibləridir. Bərbərim hərənin «öz dilini» tapmağı bacarır, stulunda oturanları darixmağa qoymur. Bir də görürsən ki, usta gözünə döndüyüm bir tarixçi alimin ağızını, necə deyərlər, «dirəyib divara», suali sual dalınca yağıdır. Sonra da görür ki, müştəri cavab verə bilmir, başlayır öz suallarına özü cavab verməyə. Məsələ burasındadır ki, həm suallar dəqiq olur, həm də cavablar. Adam adı bərbərin dünyagörüşünə, biliyinə heyran olur.

Mən arxitektoram. Bir dəfə Qəmbər məni də sorğu-suala tutdu. Öz sənətim barədə elə suallar verdi ki, doğrusu, qaldım mat-məəttəl. Söhbəti dəyişmək üçün «gözlə, saçımı əyri düzəldərsən ha...» - dedim. Ümumiyyətlə, mən həmişə bu barədə ustaya xəbərdarlıq edirəm. Usta əlini saxlayıb güzgüdən üzümə baxdı:

- Deyirəm, çox xoşbəxt adamsan sən! Sənə paxilliyim tutur mənim.
- Niyə görə, ay usta?
- Çünkü sənin tükdən başqa dərdin yoxdur.

Sonra əlavə etdi:

-Biz burada gül kimi söhbət eləyirik, sən də yapışmışsan saçdan!

Mən onu sakitləşdirməyə çalışırdım, o isə getdikcə qızışırdı:

- Bir də o nə sözdür deyirsən «eyri düzəldərsən?» Onda mən niyə usta oluram? Gedib özümə başqa peşə taparam də... Xəyalın başqa ustalara getməsin ey, ağ xalat geyib yer tuturlar. Onlar heç qoyun qırxmağa da yaramırlar.

- A kişi, zarafat eləyirəm...

- Elə düz sözü zarafatla deyərlər də... Öz aramızdır, deyəsən, istəyirsən başqa ustanın yanına gedəsən, bəhanə tapmırsan.

Və bütün bu söhbətlərin axırı «sühlə» qurtarır. Heç demə, ustanın qızışmağı da, əsəbiləşməyi də zarafat imiş...

Bir dəfə Qəmbər saçımı düzəldəndə əyilib qulağıma piçildadı:

- İki dəfə on neçə edir?

- İyirmi...

- Sən mənə düz iyirmi manat ziyan vurmusan.

Yadıma düşdü ki, ezamiyyətə gedəndə tələsdiyimdən iki dəfə saçımı başqa ustaya düzəltmişəm. Qəmbər ona işaretə edir...

Sökülüb-dağılmış «Jiquli» almışdım. Elə alandan bir əlim «üstündə» idi. Belə göründüm ki, bir maşına baxmaqdansa, üç ailəni dolandırmaq daha asan olar. Bir gün usta Qəmbərə dedim:

- Ay usta, bu boyda maşın almışam, heç sevinmirəm. Elə bilirəm bir qutu kibrit almışam, pullarımı yavaş-yavaş yandırıram...

Usta başını qaldırmadan xüsusi tərzdə dilləndi:

- Elə olar də... Yəqin ömrün boyu o qədər elə şeylər almışan ki, indi kibritlə maşına fərq qoymursan.

Sonra da əlavə etdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Sən ölüsən, camaat pulu qoymağın yer tapmir də!..

Bir gün yolüstü bərbərhanaya girib usta
Qəmbərə bildirdim ki, sabah filan vaxt gələcəyəm.
Usta dedi:

- Behini qoy, get.

- Nə beh, ay usta?

- Bilirsən, bəzi müştərilər dedikləri vaxt
gəlmirlər, oturub gözləyirəm. Stulum boş qalır. Elə ki,
beh qoyurlar, qaça-qaća özlərini çatdırırlar. Yoxsa,
beh batar axı...

Beh verib getdim. Səhər vaxtından əvvəl
özümü çatdırıldım bərbərhanaya. Usta məni görən
kimi dilləndi:

- Hə, gördün, pul belə şeydir, adamı rahat
yatmağa qoymur...

Bu yaxınlarda yenə saçımı düzəltdirmək üçün getmişdim. Qəmbər mənimlə xoş-beşdən sonra:

- Keç vanna otağına, əvvəlcə başını yuyum, - deyib, siyirmədən şampun çıxardı.

Mən etiraz etdim:

- Usta, başım təmizdir. Səhərlər duş qəbul etməmiş evdən çıxmırıam.

- Onun mənə dəxli yoxdur, 750 manat verib su qızdırıcısı qoydurmuşam, onun pulunu çıxarmalıyam, yoxsa yox?

Məsələ aydın idi, başı yuyanda axı, Qəmbər 10 yox, 20 manat alacaqdı...

Bir də görürsən müştəri soruşur:

- Ay usta Qəmbər, sən bilərsən, dünyada nə var, nə yox?

Qəmbər cavab verir:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Evinizdə televizor yoxdur, bala?

Müştəri:

- Əşİ, işdən gəlirəm, çörəyimi yeyən kimi
başımı qoyub yatıram.

Qəmbər:

- Bir də görəcəksən yetmiş yaşın var, hələ də
yatmışan...

Bir gün ustama dedim:

- Biz dostuq də...

O da cavab verdi:

- İndi gedib «Təzə bazar»da desəm ki,
filankəs mənim dostumdur, bir kilogram havayı
pomidor verin, verərlər? Mənə dost deməkdənsə,
çıxar, cibimə pul qoy.

Hə, necə deyərlər, usta Qəmbər, belə
Qəmbərdir...

Mən onun sərgüzəştlərini toplayıram...

BU DA AXIRI...

Vəzifəyə təyin olunduğum gün sanki, qiyamət qopdu. Telefon zəngləri az qala məni də, evdəkiləri də dəng edəcəkdi. Tanıdığım, tanımadığım adamlar zəng vurub məni təbrik edirdilər. Pa atonnan, heç bilməzdim ki, məni bu qədər tanıyan var! Yenə deyirəm ha, mən nəinki onların çoxunu tanımadım, heç tanıdıqlarımın da bəzilərini yadıma sala bilmirdim. Hər halda sağ olsunlar. Belə baxanda adam-adamı xoş gündə təbrik edər də, burada qəribə nə var ki!

Ertəsi zavoddan, özü də maşınqayırma zavodundan bir nəfər zəng vurdu:

- Salam qardaş, sizi öz adımdan, ailəmizin, dost-tanışlarınızın adından ürəkdən təbrik edirəm! İnanın, televizorda təyinat xəbərini eşidəndə sevincimdən gözlərim yaşardı. Vallah, siz yeganə adamsınız, zəhmətinizlə, dişinizlə, dırnağınızla bu pilləyə qalxmışınız. İstəyirəm sizinlə görüşək, bir tikə də çörək kəsək, nə deyirləriniz?

Mən də qayıtdım ki, «vallah, vaxtım yoxdur, amma təbrik üçün çox sağ olun».

- Nə olar fəhlə olanda, bizimlə otursanız dünya dağları?

- Axı, mən heç sizi tanıdımram...

- Oturarıq, tanıyarıq bir-birimizi. Müsəlman deyilik? Sizi sabah günorta «Xəzri» restoranında gözləyirəm.

Əlacım kəsildi, razılıq verdim. Dəvət olunduğum yerə taksi ilə getdim. Düşən kimi fəhlə «dostum» məni qarşıladı, təəccübələ soruşdu:

- Müəllim, taksi ilə niyə gəlirsiniz, şəxsi maşınınzı yoxdur? Maşınınzı yoxdur, məndə üçü var, birini verim sürün özünüz üçün...

Çörək yeyəndə mən sadə adam olduğumu söylədim, fəhlə «qardaşım» təəccüb etdi, əlimdən heç nə gəlmədiyini bildirdim, fəhlə «dostum» heryətləndi. Mən də yavaş-yavaş ondan şübhələnməyə başladım. «Bəlkə bir işin-zadın düşüb mənə, de görək» - deyə, soruşdum.

- Əşsi, nə iş, nə filan, ayıb deyil? Sizin adsanınızı çox eşitmışdım, ürəyimdən keçdi ki, yaxından tanış olum, vəssalam!

Yeyib-içəndən sonra ayrılib getdik hərəmiz öz evimizə. Amma o adamın hərəkətləri məni çox düşündürdü.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Həftənin axırında yenə zəng vurdu:

- Qardaş, necə deyərlər, «Çünki oldun dəyirmançı, çığır gəlsin dən Koroğlu». Gəl bir oturaq, başımızı açaq.
- Sən Allah, üz vurma, vaxtim yoxdur, gəlməyəcəyəm.
- Mən tək olsaydım gəlməyə bilərdiniz. Sex rəisi də yanımdadır, olur sizin üçün. Deyir sizin kimi adamla tanış olmaq şərəfdür onun üçün.
- Bilirsiniz...
- Cox xahiş edirəm.

Razılaşdım, görüşdük. Keçən dəfəkindən də yaxşı süfrə təşkil edilmişdi. Fəhlənin-zadın gücü çatan şey deyildi. Çəkinə-çəkinə oturdum, elə özləri yeyib-içdilər, özləri də danışib-güldülər. Mən tez getməyə çalışırdım. Birdən fəhlə keçdi «hücum»:

- Müəllim, and olsun Allaha, siz bizim ürəyimizin içinə girmisiniz. Sizin kimi sadə, səmimi insanı biz ömrümüzdə görməmişik. Elə o vəzifə də sizə halaldır. Amma hərdən kasib-kusuba da bir nəzər yetirin.

- Mən insanları çox sevirəm.

- Müəllim, insanları sevmək azdır, gərək onlar üçün iş görəsən.

Fəhlə bu sözləri deyəndə dalağım sancdı. Deyəsən, şübhələrim düz çıxırdı.

- Elə bizi vəzifəyə ona görə qoyublar ki, insanlara xidmət edək – deyə, cavab verdim.

- Müəllim, insanlar qoy qalsın bir kənarda, hələ bizim işimizi gör, sonra...

- Nə işdir sizinki?

- Bizim bu sex rəisi Kərim zavodun direktoru olmaq istəyir.

- Olmaq istəyir, olsun də. Mən nə edə bilərəm ki?

- Sizin əliniz yuxarırlara çatdığı üçün çox şey edə bilərsiniz, müəllim!

- Doğrusu əsəbiləşdim. İstədim ağızıma gələni deyim bunlara, kəsdiyimiz çörək qabağımı kəsdi. Dedim:

- Bilirsiniz nə var? Mən belə işləri bacarmaram. Bacarsaydım, qardaş-bacılarm, qohum-əqrabam üçün bir iş görərdim. Məndən əlinizi üzün!

Fəhlə istehzalı ilə dilləndi:

- Əşşि, vallah bizim çörəyimizin duzu yoxdur! Müəllimdən bir dənə xahiş etdik, o da belə oldu.

Dözə bilmədim:

- Gəlin, sizə iki dəfə qonaqlıq verim, qurtaraq!

Bu sözləri deyib, dik qalxdım ayağa, düzəldim yola. Amma qanım yaman qaralmışdı. Öz-özümə düşünürdüm:

- Bu da tanımadığın adamlı çörək kəsməyin axırı!

KİRAYƏNİŞİN

Şəhərdə yaşayan bir kişi kirayə mənzil istəyən ailə axtarırdı ki, kirayənişinin hər ayın başında verəcəyi kirayə haqqını yiğib maşın alsın. Günlərin birində belə bir ailəyə rast gəldi, ailə altı nəfərdən ibarət idi – ər, arvad, iki oğlan, iki qız. . Kişi onların hansı millətdən olduğunu soruşdu Ailənin başçısı bildirdi ki, türkdürlər.

132

Ev sahibi sevindi, «İstədiyi yar idi, yetirdi pərvərdigar». Onları evə gətirdi, iki otağını verdi ki, yaşasınlar özləri üçün.

Kök-külfət gəldi, oturdu. Ev sahibi gördü ki, bunlar gündə plov bişirirlər. Düşündü ki, əşi, Varlığa nə darlıq».

Amma bir ay keçdi, kirayə haqqı verilmədi, iki ay keçdi, borcdan xəbər çıxmadı, üç ay keçdi, səssəmir gəlmədi. Ev sahibi düşündü ki, nə olacaq kirayə haqqını birdəfəlik verərlər, olar ləp yaxşı.

Bir neçə ay da keçdi, kirayə haqqından əsər-əlamət görünmədi. Ev sahibi utana-utana pulunu istəyəndə külfət sahibi başladı «ağlamağa» ki, vallah-billah, bir qəpikləri də yoxdur. Allah yetirər, verərlər.

Ev sahibi əsəbiləşərək, qışqırdı:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bala, gündə-gündə plov yeməyəydiniz,
kirayə haqqını verəydiniz də!

Kirayənişinlər bir-birinin üzünə baxdılar, işin
nə yerdə olduğunu ev sahibinə başa saldılar:

- A kişi, gündə-gündə ona görə plov yeyirdik
ki, başqa əlacımız yox idi. Yəni, düyüünü, yağı sizin
zırzəmidən götürürdü. Bəs acından ölüydik?

Ev sahibi dəli kimi qışkırdı:

- Deməli, mənim düyümlə, yağımla plov
bişirirdiniz? Bəs siz Türkiyədən gəlməmisiniz? Bəs
siz türk deyilsiniz?

Kirayənişinlər bir ağızdan dilləndilər:

- A kişi, türk olmağına türkük ey, amma
mesxeti türkük. Özümüz də təmiz qaçqınıq. Başa
düşdün?

QOZ AĞACININ BAŞINDA

(Hakimin söhbəti)

Cavan vaxtlarım idи, rayonların birində hakim işləyirdim. Özüm də kasıb yaşayırdım, hələ, necə deyərlər, alıb-verməmişdim. Bir gün bir kişini tutdular ki, tikinti idarəsindən taxta oğurlayıb, yəni dövlət əmlakını mənimsəyib. Məhkəmədən əvvəl kişi gəldi yanına ki, bəs filan qədər pulum var, verim, cəzamı yüngül elə. İnanın, elə kasıblamışdım ki... Bu yandan da pul təklif olunurdu. Bilmədim alım, yoxsa almayım? Rayonun başçısı ilə də yola getmirdim. Bilsəydi, əlli-ayaqlı basdırardı məni dama. Qalmışdım «iki daşın arasında». Nə etməli?

Dedim kişi, dur sənin maşınınla gedək filan kolxoza baş çəkək, gələk. Getdik. Kolxoza çatanda gördük yolun kənarında böyük, qol-budaqlı qoz ağacı var, üstündə də çoxlu yetişmiş qoz. Kişiye

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

dedim gəl, çıxaq ağaca, silkələyək, qoz tökülsün yerə, sonra yiğaq maşına. Razılaşdı. Ağacın başına təzəcə çıxmışdıq ki, dilləndim:

- Onu ver görüm bura!

- Nəyi?

- Pulu də... Bayaq demirdin?

Kişi üç min dolları verdi mənə. Ağacdən düşdük. Kişini göndərdim ki, gedib qozu təmizlətdirsən qoysun filan yerə. Özüm də getdim çoxdan dostluq etdiyim kolxoz sədrinin yanına. Sədrin otağına çatar-çatmaz pulu bükülü şəkildə ona verib dedim ki, sabah gəlib aparacağam.

Rayona, iş yerinə qayıdanda bir neçə vəzifəli şəxs – başçı, polis rəisi, prokuror, millət vəkili və Bakıdan gələn nümayəndə başımın üstünü kəsdirdi ki, tez elə, bu kişidən aldığın rüşvəti qoy masanın üstünə.

Qorxudan tər-su məni apardı, amma özümü o
yerə qoymadım, dilləndim:

- Nə pul?

Nəsə... Hər yeri, yırtıq-deşikləri axtardılar,
pulu tapa bilmədilər. Düşdüm dövlət əmlakını
qəddarcasına mənimsəyən və əvəzində mənə rüşvət
verən kişinin üstünə, nə düşdüm:

- A kişi, sən mənə pul vermisən?

- Vermişəm.

- Harada, kimin yanında?

- Qoz ağacının başında...

Sonra üzümü məni sorğu-suala çəkənlərə
tutdum:

- Eşitdiniz? A kişilər, mən hakim, dəli-zad
olmuşam ki, gedib qoz ağacına çıxam, orada rüşvət
alam? Rüşvət almağa yer tapılmır?

Sözün qısası, heç nəyi sübut edə bilməyən komissiya üzvləri ilə birlikdə çörək yeməli olduq. Masa arxasında Bakıdan gələn qonaq soruşdu:

- Daha olan-olub, keçən-keçib, mən ölüm de görək, o kişidən pul almışan, yoxsa yox?

- Cibindəki diktafonu söndür, deyim.

Qonaq cibində diktafon olmadığını bildirdi.

- Əşİ, almışam, atasını da yandırımişam! Buradan çıxanda min manatını da sənə verəcəyəm. Uzaq yol gəlmisən, əliboş getməyəcəksən ki!

Qonaq şaqqanaq çəkib güldü. Amma yeyib-içənlərdən heç kim bilmədi ki, o, niyə gülür...

MƏSCİDDƏ «VUR-ÇATLASIN»

Aşura günü məsciddə iynə atsan yerə düşməzdi. Bura şəhərin dindar camaatından başqa ətraf kəndlərdən də mömin müsəlmanlar gəlmişdilər. Məscid camaati tutmadığından adamlar həyətdə ayaq üstə mərsiyəyə qulaq asır, «şaxsey-vaxsey» deyir, sinələrinə, başlarına yumruq, zəncir çırpırdılar.

Camaatı yarıb birtəhər özümü içəri salanda nə görsəm yaxşıdır? Həyətin tən ortasında qoca kişilər və qadınlarla yanaşı, cavan-cavan qızlar, biğ yeri təzəcə tərləmiş oğlanlar «Ya Hüseyn! Vay Hüseyn» - deyə şivən qoparır, ikiəlli şarap-şarap açıq sinələrinə çırpır, gözlərindən bildir-bildir yaş axırdılar. Orta yaşılı bir kişi az qalırdı özünü şil-küt eləsin. Özü də elə qışqırırdı ki, səsindən qulaq tutulurdu. Yaxınlaşan kimi tanıdım. Dörd arvad alıb boşamış, uşaqlarını yetim qoymuş Balaqardaş idi. Zalimin sıfətindən

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

nakişilik yağırdı. Onunla ağız-ağıza verib sidq ürəkdən sinə vuran hər gün tərəzi dalında dayanıb camaati çəkidə və qiymətdə aldatmaqda «ad çıxaran» alverçi Qara Möhsün idi. Özlərini şil-küt eləyib qana boyayırdılar ki, bəlkə Allah-təala təqsirlərindən keçə...

Bir az aralıda sinələrini döyəcləməkdən qızardan bazarkom Əsədulla və onun «əyan-əşrəfi» olan bazar nəzarətçilərinin ah-vayı məscidi başına götürmüdü. Bazarkom «Ya Hüseyn! Vay Hüseyn» - deyə, qışqırdıqca nəzarətçilər «şaxsey, vaxsey!» - deyə, dəm tuturdular. Əsədullanın «oyununa» baxanda yadına Əbdürəhim bəy Haqverdiyevin «Uca dağ başında» əsərindəki Sofi Hüseyn düşdü. Necə ki, Sofi Hüseyn «gözünü bir-iki dəfə yumub açanda yaş gözündən saqqalı uzunu sel kimi axırdı» və səbəbsiz ağlaması ilə topalaşanları da ağladırdı, Əsədulla da bu sayaq təsir bağışlayındı. Bircə Əsədullanın saqqalı çatışmındı...

Başqa bir tərəfdə çarşaba bürünmüş arvadlar elə sinə vururdular ki, şarpiltisindan adamın əti ürpəşirdi. Elə qışqırırdılar, elə hönkür-hönkür ağlayırdılar ki, elə bil, ciyərlərini çekib çıxarırdılar. Onların da bir neçəsi şəhərdə «məşhur» idi. Biri xəbərçi Mələknisəydi ki, kişinin qızı ondan buna, bundan ona deməklə beşcə dəqiqənin içində «aləmi» qatırdı bir-birinə. Vay onun çənəsinin altına düşənenin halına!

O biri çöpçü Fatma idi. Bir dəfə qonşunun uşağının boğazına barmağını necə soxmuşdusa, tifilin ürəyi getmişdi. Odur-budur, camaat arasında çöpçüyü inam itmişdi.

Ailələrə nifaq salan, «evlər dağıdan» Ağabacı isə az qala şəhid olacaqdı. Özünü döyəcləməkdən halsizlaşındı, üzünə su səpib ayıldırdılar.

Arvadlar bir hoqqa çıxarırdılar ki, elə bil, min il bundan qabaq ölen imamlar onların yaxın qohumları imiş!

Gördüm ki, sinə, zəncir vuranların bədənləri qıpçırmızı qızardıqca ürəyim pis olur, tez məscidi tərk etdim. Amma bilmədim ki, bu «vur çatlaşın»da özlərini qana boyayan günahkarları göydəki kişi bağışladı, yoxsa yox?!

MƏNDƏ HAL QALMADI...

Sovetlərin vaxtıydı. Türkiyədə yaşayan dostu azərbaycanlı yəzicini tez-tez öz ölkəsinə dəvət edirdi. Azərbaycanlı yəzicini isə Türkiyəyə buraxmırıldılar, deyirdilər Türkiyə Sovetlərin düşmənidir. Yəzici da bunu türk dostuna deməkdən çəkinirdi, odur ki, hər dəvətdən sonra bir bəhanə uydururdu.

Bir dəfə deyirdi «xəstəyəm». İkinci dəfə «əmim ölüb» deyə, bəhanə gətirirdi. Üçüncü dəfə nəsə bir hadisə baş verdiyini bildirirdi.

Nəhayət, iki ölkə arasında sərhədlər açıldı, qardaş-qardaşa qovuşdu. Türkiyəli öz dostundan soruşdu:

- Necə olurdu ki, hər dəfə səni ölkəmizə dəvət edəndə başına bir hadisə gəlirdi?

Dostu izah etməyə başladı:

- Bir kişi hər gün evə gecikəndə arvadı soruşmuş ki, «haradaydın?» Kişi də hər dəfə bir bəhanə gətirirdi. Gah deyirdi iclasda idim, gah deyirdi filan yerə getmişdim, gah da deyirdi iş başından aşır. Bir gün yenə kişi evə gec gələndə arvad başlayır deyinməyə, soruşur:

- Bəs indi nə deyəcəksən, kişi?

Kişi arvadının üzünə baxıb dillənir:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- İndi mənim yerimə sən özün bir şey uydur,
ay arvad! Daha sənə cavab verməkdən məndə hal
qalmadı!...

TELEVİZİYA MÜSAHİBƏSİ

- Hörmətli nazir, camaat niyə getdikcə
kasıblaşır?

- Bütün dünyada kasib-kusub var. And olsun
Allaha, Amerikada kasıblar Ağ evin qabağında,
küçədə yatırlar. Britaniyada axşam olan kimi girirlər
bir siğınacağa, orada gecələyirlər. Heç uzağa
getməyək, qonşu ölkələrdə nə qədər desən, kasib-
kusub yaşayır.

- Bəs, siz niyə kasib deyilsiniz?

- Mən nazirəm!

- Maaşınız nə qədərdir?
- Min beş yüz manat...
- Villanı min beş yüz manata tikdirmisiniz?
- Villa tikdirən təkcə mən deyiləm ki!
- «Mersedes»i də min beş yüz manata almışınız?
- Hamı necə, mən də elə...
- Bağ evinizdəki imarəti min beş yüz manata tikdirmək olmaz, axı!
- Onun məsələyə nə dəxli var?
- Yəqin ailənizi də min beş yüz manata dolandırırsınız, hə?
- Bilirsiniz nə var, mən cinayətkar deyiləm, «dopros» edəsiniz?
- «Dopros»u müstəntiq edəcək, cənab nazır!

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Mən hələ tutulmamışam...
- Tutularsınız, darıxmayın!
- Tutulsam da heç nə olmayıacaq.
- Niyə?
- Verib qurtaracağam.
- Hər halda ləkələnəcəksiniz...
- Qətiyyən elə deyil, cavan oğlan! Həyatı öyrənmək lazımdır. Yığdıqlarım bəs nə üçündür? Buradan çıxarıb, başqa vəzifəyə qoyarlar...
- Daha sözüm yoxdur! Zəmanə ki, belədir, nə desəniz gözləmək olar!... Hörmətli tamaşaçılar, bugünkü müsahibimiz nazir Yığılb Verənov idi. Növbəti müsahibimiz zavod direktoru Qabiliyyətsiz İşqanmayanla olacaq. Suallarınızı canlı yayında verə bilərsiniz... Sağ olun, gələn görüşlərədək!

NƏ AD VERƏK?

Vallahi, qalmışam mat-məəttəl. Gecə-gündüz fikirləşirəm ki, bu müğənnilər niyə, nə üçün, nə səbəbə özlərini bu kökə salırlar?

Əvvəla, bunların qiyafələrini, yəni geyimlərini görəndə adam çاش-baş qalır. Heç demə, oxuyanlar üçün əsas məsələ elə bu imiş. Gərək elə geyinsinlər ki, nəzəri cəlb etsinlər. Şəhərdə bir kimsədə həmin geyimdən olmasın. Qızıl, brilyant üzüklər, cürbəcür sıfət boyaları ...

Hələ bu harasıdır? Birdən oturub başıma vura-vura fikirləşirəm ki, bunların sahibi-zadı yoxdur bəyəm, çılpaq çıxırlar camaatın qabağına? Baxırsan, gözəl-göyçək xanımlardır, amma bədənlərinin bir-iki yerindən başqa hər yerləri açıq-aydın görünür. Hamı qalır baxa-baxa, heç kim bilmir bu «müğənnilər» nə

oxuyur, necə oxuyur? Oralarını-buralarını əyə-əyə oynamaları da öz yerində.

Hələ çəkildikləri «klipləri» demirəm. Bir də görürsən, biri soyunub girir dənizə. Biri bədəninə yağ sürtüb arxası üstə yixılır qumun üstünə, par-par parıldayır. Biri vannada uzanır, sabun köpüyünün içində. Biri yalandan göz yaşı axıdır. Biri qayanın başına çıxır. Biri döşəyə sərələnir. Biri yatır... Səsküy, gurultu... Aləm qarşılıb bir-birinə.

Öz mahnılarımızı oxuya bilmirlər, amma başqa millətlərin mahnılarını oxuyurlar. Allah, amandır!

Özü də hər gün televiziyalarda görünməsələr ürəkləri partlayar. Axırda da nə desələr yaxşıdır: «Xalqa xidmət etmişik, bizə fəxri ad verin».

Sizə nə ad verilsin, ay xanımlar? Bizi el içində biabır-rüsvay elədiyiniz bəs deyil, hələ fəxri ad da isteyirsiniz? Xaricdə böyük-böyük müğənnilərə ad-filan verirlər? Onlara baxıb cürbəcür hoqqalardan

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

çixırsınız! Niyə onlara oxşamağa çalışırsınız?
Elimizin-obamızın adət-ənənələri var, axı!

TUTUQUŞUNUN CAVABI

Direktor müavini hər gün evə qanıqara gəlir, o ki var, direktorun arxasında danışırıdı:

- Belə də direktor olar, süründürməçinin, qabiliyyətsizin, savadsızın, qohumbazın biridir. Daha canımı boğazıma yiğib...

Heç demə, evdə saxladığı tutuquşu da onun sözlərini əzberləyirmiş. Bir gün direktor ona qonaq gəlməli olur. O, içəri girəndə tutuquşu dillənir:

- Belə də direktor olar, süründürməçi, qabiliyyətsiz, savadsız, qohumbaz...

Ev sahibi rüsvay olacağını görüb tutuquşunu basır soyuducuya ki, səsi kəsilsin. Yarım saatdan sonra tutuquşunu ağappaq görkəmdə buzun içərisindən çıxarır. Tutuquşu soyuqdan əsə-əsə dillənir:

- Direktorumuz əla rəhbərdir. Həmişə süründürməçiliyə, qabiliyyətsizliyə, savadsızlığa, qohumbazlığa qarşı mübarizə aparır...

Ev sahibi heyrətlənir. Qonaqlar gedəndən sonra tutuquşudan soruşur:

- Necə oldu ki, gözəl sözlər danışdır?

Tutuquşu əsə-əsə dillənir:

- Səni də mənim günümə salsaydılar, elə danışardın...

MƏN ÖLÜM, YAZ!..

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

150

- Salam, qardaş! Səni göydə axtarırdım, yerdə
əlimə düşmüsən...

Neçə il əvvəl haradasa görüşdüyüm bir nəfər
küçədə təngnəfəs mənə yaxınlaşdı. Əlimi bərk-bərk
sıxıldıqdan sonra sözünə davam etdi:

- Eşitmışəm, yazansan...

- Hə, redaksiyada işləyirəm.

O, bu sözə bənd imiş kimi yalvarmağa
başladı:

- Qələminə qurban olum, məndən yaz!

Qeyri-ixtiyari dodağım qaçıdı:

- Nəyindən yazım sənin?

- Pisliyimdən. Adama, işçiyə yaraşmayan
hərəkətlərimdən!

Elə bildim müsahibim zarafat eləyir.

Laqeydcəsinə soruşdum:

- Biabır olmağının sənə nə xeyri var ki?

O, düz gözlərimin içində baxıb, davam etdi:

- Xeyri var. Çox xeyri var! İstəyirsən, sənə nə qədər adam adı çəkim ki, haqqında felyeton yazan kimi kişini öz işindən çıxarıb, qoyublar daha böyük vəzifəyə. Çünkü qəzet onların nəyə qadir olduğunu bəzi-bəzi adamlara başa salıb...

- Bu necə ola bilər axı?

- Əshi, sən də özünü bilməməzliyə qoyma. Siz yazırsınız, o adamı işdən çıxarıb qəzetə cavab verirlər ki, cəzasını verdilər. Bir müddətdən sonra, həmin adamı qoyurlar əməlli-başlı vəzifəyə, özü də xeyir götürür, onu işə qoyanlara da xeyir verir.

Necədir sənin üçün?!

- Axı...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bilirəm, demək istəyirsən, şəxsi işləri qəzetə yazmaq olmaz. Amma mənim işlərim şəxsi deyil. O balaca vəzifəmdə min cür firıldaqdan çıxıb başqalarını da pozuram, bu bir. Müdirin dodağının tərpənişindən nə istədiyini bilib əlüstü yerinə yetirirəm, bu iki. İş yoldaşlarımla səhərdən-axşamadək ley-peydəyəm, bu üç. Heç soruşan yoxdur ki, o qədər pulu haradan qazanıram. «Bacarana baş qurban» deyiblər! Bir sözlə, əlimdən nə istəsən, gələr. Qələmini itiləsən, görərsən ki, yazılmalı şey çoxdur.

- A kişi, ağrımayan başına dəsmal bağlama...
- Mənə bax, bildirçindən qorxan dari əkməz.
- Axı, heç kim istəməz ki, ayranına turş desinlər...

- Bilirsən, bir yaxşı vəzifə var, div qurbağaya aşiq olan kimi, mən də o vəzifəyə aşiq olmuşam. O elə iş yeridir ki, orada bu gün yatan yumurta sabah

göydə uçan quş olur. Deyirlər, ora bacarıqlı işçilər axtarırlar. Yaz, görsünlər mənim bacarığımı...

- A kişi, axırın yaxşı olmaz...

O, yaziq görkəm aldı:

- Mən ölüm, yaz!

Səhəri gün marağım məni onun işlədiyi idarəyə apardı. Doğrudan da kişinin «firıldaq aləmində» «istedad sahibi» olması barədə mənə o qədər danışdılar ki, matim-qutum qurudu. Ürəyimdə fikirləşdim ki, «hə, indi yazaram»...

Bir felyeton yazıb qəzətdə dərc etdirdim. Aradan bir-iki ay keçdi. Redaksiyada oturub yazıpozu ilə məşğul idim. Bir də gördüm qapı taybatay açıldı. Felyetonusun «qəhrəmanı» gülə-gülə üstümə yürüüb məni qucaqladı:

- Mən ölüm, gəl səni öpüm!

«Dostum» o üzümTdən-bu üzümTdən
marçamarçla öpüb nəfəsini dərəndən sonra dilləndi:

- Qardaş, vallah, siz qəzetçilərin qələmində hikmət var. Elə bil, felyetonu gözləyirmişlər, qəzətdə çıxan kimi baş idarədə mənimlə maraqlanmağa başladılar. Əvvəl istədilər məni köçürmə yolu ilə arzuladığım vəzifəyə keçirsinlər. Birdən ağıllarına gəldi ki, necə olsa, qəzətə cavab vermək lazımdır axı... Köçürülmə məsələsi olmadı, amma sənə dediyim minvalla qəzətə cavab verib, arzumu ürəyimdə qoymadılar. Bir-iki dostum var, onları da göndərəcəyəm sənin yanına...

Bu əhvalatdan sonra bir də felyeton yazmadım...

ARAYIŞ VER Kİ...

155

İşdən çıxıb tələsik özümü yaxınlıqdakı bərbərxanaya çatdırdım ki, üz-başımı qaydaya saldırib qaçım evə. Çünkü arvad yaxşı bilirdi mən işdən saat neçədə çıxıram və yarım saat yol getməyimi üstünə gələndə nə vaxt evə çatmalıyam. Əgər, evə gələndə «hesab» düz gəlməsə, o günüm, hətta bir həftəm qara keçərdi...

Tərs kimi, bərbərxanada müştəri çox idi, hər ustaya beş-altı adam «göz dikmişdi». Öz-özümə götür-qoy eləyib fikirləşdim ki, onsuz da gecikmişəm. Yaxşısı budur, gözləyim.

Nəhayət, növbəm çatdı, oturdum bərbərimin stulunda. O, əllərini yuyub bir siqaret çəkənə kimi xeyli vaxt itdi. Nəhayət üz-başımı da, cibimi də mafı qayda ilə «qırxandan» sonra, bərbərxanadan hansı sürətlə çıxdığım yadımda deyil, bir də gördüm evin qapısına çatmışam, zəngin düyməsini basıram. Düyməni bir neçə dəfə basdım, amma qapını açan olmadı. Elə bildim, arvad yatıb. Bir az gözləyib, sonra

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

qorxa-qorxa zəngin düyməsini bir də basdım. Bu dəfə arvad qapını açdı, başını bayıra çıxarıb qışqırdı:

- Harada ləngimisdin, qayıt get ora!

Qapını üzümə elə çırpdı ki, az qala lay divar qopub üstümə düşəcəkdi.

Xeyli bayırda qaldıqdan sonra zəngin düyməsini bir də basdım. Arvad qapını açıb açıqlı-acıqlı şəhadət barmağı ilə mənzili göstərdi:

- Keç içəri, görüm!

Qapıdan içəri girər girməz o, Ərəbzəngi kimi qabağımı kəsib əllərini belinə qoyaraq soruşdu:

- Haradaydın, ay?... Demişdim, qoy qalsın!

Ağzımı açmağa aman vermədi:

- De görüm, səndən duxi iyi niyə gəlir?

O, iki barmağı ilə pencəyimin üstündən nə isə götürəndə gözləri hədəqəsindən çıxdı:

- Bu kimin tükürə belə, hə? İndi bildim haradaydın!..

Daha dözə bilmədim. Cəsarətlənib qışqırdım:

- Ay arvad, harada olacağam, bərbərşanada!
O tük də öz başımın tükürə, nə isteyirsən məndən?!

Yenə qanımı qaraltdı. Düz bir həftə küsülü qaldıq. İndi hara getsəm, kimin yanında olsam, xahiş edirəm ki, nə zaman hansı məkanda olduğum barədə mənə «arayış» versinlər. Hər ehtimala qarşı...

SÜMÜK AZARI

(Anonimçinin etirafı)

158

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Hörmətli, möhtərəm idarə rəisləri! Əziz vəzifə sahibləri! Ey xalqın dərdinə əlac eləyənlər!

Bu məktubu sizə qaranlıq yerdən yazıram.
Məni «anonimçi» adlandırıb bura salmalarına baxmayaraq, gördüyünüz kimi qələm-kağızımı əlimdən ala bilməyiblər.

Əvvəllər mən çox «karxın suyunu» bir-birinə calamışam. Kimini «əliyəri», kimini «rüşvətxor», kimini «ələkçinin qıl verəni», kimini «yaltaq», kimini «alverçi», kimini «antipod»... adlandırıb haqlarında ora-bura çox yazmışam, yoxlamalar təşkil elətdirmişəm.

Məni qınamayın! Hərənin bir şakəri olur. Kimi futbol azarkeşidir, istər qar-yağış təpəsinə döysün, istər külək qalstukunu boğazından açıb aparsın, onun üçün təfavütü yoxdur, gərək bütün oyunlara stadionda tamaşa eləsin. Və yaxud, bir də görürsən ki, birinin o birindən xoşu gəlmir. Onun da bir başqa

şakəri olur. Sarılır qələm-kağıza, başlayır rəqibi haqqında yuxarı təşkilatlara imzasız, böhtan, iftira dolu şikayət məktubları yazıb-yağdırmağa. Komissiya komissiya dalınca gəlir, yoxlanış yoxlanış dalınca aparılır. Məktub müəllifi də kənarda dayanıb tamaşa eləyir ki, görsün axırı necə olacaq? Mən bir nəfər beləsini tanıyıram. Babalı bəzi-bəzi anonimçilərin boynuna, deyirlər ki, əgər demoqoqların yarışı keçirilsə, birinci yerə o çıxar, çempion olar. Kişinin kimdən xoşu gəlməsə onu el arasında hörmətdən salıb biabır eləmək üçün dəridən-qabıqdan çıxır.

«Kor kora kor deməsə bağıri çatlar» məsəlinin lətifəsi mənə gəlməsin, boynuma götürürəm ki, belə bir «xəstəliyə» mən də yoluxmuşam. Hərdən üzümə deyirlər ki, «Sənin sümük azarın var». Deyəsən, düz deyirlər. Elə ki bir az yazmadım, azar canımı alır, mənə elə gəlir ki, sümüklərim şaq-şaq şaqqıldayır. Yazanda elə bil, ağrı-acı canımdan çıxır. Bir də ki, ona-buna şər atmaqdan asan nə var? Onsuz da

zəhməti yoxlayanlar çəkirler. İnandırıım sizi ki,
kənarda dayanıb tamaşa eləməyin başqa ləzzəti
var...

Amma indi az-az yazıram. Daha doğrusu,
qoymurlar yazam. Balıq susuz yaşaya bilmədiyi kimi,
mən də yazmasam yaşaya bilmərəm. Ona görə də
sizdən çox xahiş edirəm, ya mənim bu qaranlıqdan
çıxmağıma, ya da yazmagıma imkan yaradılmasına
kömək edin. Yoxsa, həyatım təhlükə qarşısındadır!..

SAAT GERİ QALIRDI...

Lap məəttəl qalmışdım. Son zamanlar qol
saatim geri qalırdı. Yəqin deyəcəksiniz ki, burada
məəttəl qalmalı nə var ki? Apar ustaya, təmir eləsin,
vəssalam.

Kaş, siz fikirləşdiyiniz kimi olaydı... Amma məsələnin məğzi tamam başqadır.

Əvvəllər saatim köhnə idi. Bir-iki dəfə də usta əli dəymışdı. Bir sözlə, gözümdən düşmüşdü. Gedib təzəsini aldım. Özü də xarici firmanın buraxdığı saatların ən yaxşısını seçdim. Hər gün də radio ilə yoxladım. Gördüm yox, saatın dəqiq işləməsinə söz ola bilməz.

Xeyli keçdi. Bu saat da geri qalmağa başladı. Bəzən elə olurdu ki, axşam saatı düzəldirdim, səhər yenə on-on beş dəqiqə, bəzən yarım saat «axsayırdı». Ustaya aparırdım, yoxlayırdı, «yox, bu saatlar geri qala bilməz» deyirdi. Xülasə, bu məsələdən baş aça bilmirdim ki, bilmirdim.

Hər səhər təzə kostyumumu, ayaqqabımı geyinib işə gedirdim. Əvvəlcə, evdəki güzgüün qabağında saçımı darayıր, qalstukumu səliqə ilə

bağlayırdım. Arvadım da hər dəfə yola düşəndə istehza ilə soruşurdu:

- Yenə nə bəzənib-düzənirsən?

Çox vaxt mən onun bu sualına fikir vermirdim, çünki səliqəli geyinmək mənim adətim idi. Bəzən də zarafatla cavab verirdim:

- Bu gün görüşüm var...

Heç demə, arvad elə bundan şübhələnirmiş...

Bir dəfə yenə güzgünün qabağında «bəzənib-düzənirdim». Güzgündən o biri otaq aydın görünürdü. Qalstukumu təzəcə bağlamışdım ki, gördüm arvad masanın üstündən saatı götürüb «əlləşdirdi». Özümü görməməzliyə vurdum. Evdən çıxanda saatı götürdüm ki, qoluma bağlayım. Divar saat ilə yoxlayanda gördüm ki, qol saatım düz otuz dəqiqə «geri qalıb»...

Onda başa düşdüm ki, məsələ nə yerdədir.
Heç demə, arvad qol saatının əqrəblərini geri
çəkirmiş ki, mən «görüşlərə» gecikim...

Bu da qısqanlığın təzə hoqqası!..

«XARİCİ... ADAM»

Bir tanışım var, adı Səftərdir. Yazıq nə eləsin ki, anadan şokolad rəngində doğulub. Qara, qıvrım saçı var. Sifətindən şirinlik yağır, necə deyərlər, çox yapışqlıdır. Qarabuğdayılıqda elə mən də ondan geri qalmırıram...

Bir dəfə avtobusda gedirdik. Əyləşdiyimiz oturacaq sərnişinlərlə qabaq-qənşər idi. Adamlar bizə baxıb bir-birinin qulağına nə isə piçildayırdılar. Qadınlardan biri dilləndi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Yəqin Kubadan gəliblər...

O biri qadın başını tərpətdi:

- Aaz yox, ərəbə oxşayırlar.

Bir başqası zəndlə bize baxıb əlavə etdi:

- Kim nə deyirsə-desin, bunlar zəncidirlər,
amma bir az ağından...

Axırı dözmədim:

- Belə maraqlanırsınızsa, özümüzdən soruşun,
hansı millətdən olduğumuzu deyək də...

Avtobusda gülüşmə başlandı. Qadılardan biri
üzürxahlıq elədi:

- A bala, bağışlayın, elə bildik xarici
adamsınız...

... Mağazada növbədə dayanmışdıq.
Ağsaqqal bir kişi üzünü mənə tutub rus dilində soruşdu:

- Vı arab?

Mən cavab verdim:

- Net azerbaydjanets.

- Ne poxojete....

Azərbaycan dilində dedim:

- Ay kişi, görmürsünüz ki, azərbaycanlıyıq?

... Mərkəzi şəhərlərin birində qatara tələsik bilet almaliydıq. Növbəyə durduq. Kassaya çatanda kassir dedi:

- Vı idite na verx. Vaşa kassa tam...

Tələsik ikinci mərtəbəyə qalxanda nə görsək yaxşıdır? Orada bircə dənə kassa vardı, üstündə də

yazılmışdı: «İnostrannaya kassa». Kassanın karşısındıa isə xarici millətlərin nümayəndələri növbəyə dayanmışdılar. İşin nə yerdə olduğunu başa düşüb birinci mərtəbədəki kassanın qabağına yüyürdü. Lakin gec idi, qatar getmişdi...

Bir sözlə, xarici adamlara oxşamağımızın bize həm xeyiri dəyib, həm ziyanı. Xeyiri o olub ki, çox yerdə bizə xarici qonaq kimi hörmət ediblər. İşimiz irəli düşüb. Ziyanı da o olub ki, başımıza qatar əhvalatı kimi çox əhvalat gəlib...

FİLANKƏSLƏR

Şəhərin böyük bərbərxanalarının birində iclas çağırılmışdı. Müdir boğazını arıtlayıb çıkışa başladı:

- Yoldaşlar! Bizim bərbərxanada pul qazana bilməməyimiz heç biriniz üçün sərr deyil. Mən bu

Keyrəddin Qoca

“Biz biziə bənzərik...”

geriliyin xırda-para səbəblərindən danışmaq isteyirəm. Əvvəlcə qeyd edim ki, bəzi ustalarımızın əli əyridir. Məsələn, elə götürək birinci filankəsi. Hirslənmək lazımlı deyil. Söhbət müştəridən çox pul qopartmaqdan getmir. Siz müştərinin saçını həmişə əyri vurursunuz. Elə dünən şikayətlənən müştərinin bakenbardlarının biri çənəsinin altında, o biri isə qulağının üstündə...

Elə bilirsiniz, ikinci filankəs birincidən bacarıqlı ustadır? Əsla yox! Keçən həftə onun müştərisi üçün təcili yardım maşını çağırmadıq? Çünkü ikinci filankəs müştəri ilə qoyuna fərq qoymur. Bala, bilirik ki, vaxtilə qoyunçuluq fermasında işləmisən. Axi, indi bərbərsən. Yeddi-səkkiz yerdən kəsib qana boyadığın müştəri buna necə dözsün?

Biz əvvəlki peşələrimizi mütləq unutmaliyiq, yoldaşlar! Bilməliyik ki, qarşımızda əyləşən canlı insandır, adamdır. Və adamın üzünü üç dəfədən artıq kəsmək olmaz.

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

İndi isə keçək qadın şöbəsinə. Burada da işlər qənaətbəxş deyil. Bizim ustalar hələ bilmirlər ki, iki qaş bir sıfətdədir, onlar eyni rənglə rənglənməlidir. Srağagün hırsınlı özündən çıxan qadının sıfətinə fikir verdinizmi? Yazığın bir qaşı qara, o biri qaşı göy rənglə rənglənmişdi. Üçüncü filankəs, deyəsən, yadınıza düşür. Siz bilməlisiniz ki, daha sirkdə qrimləyici yox, bərbərhanada usta işləyirsınız!

Xatırlayırsınız mı, bu yaxınlarda bərbərhanamıza qırırmısaçlı bir qadın gəlmişdi. Bərbərhanadan çıxanda isə onun qəşəng, qırırm saçından əsər-əlamət qalmamışdı. Təqsirkar bilirsiniz mi kimdir? Bizim hörmətli ustamız dördüncü filankəs! Siz elektrik saçburanını müştərinin başında qoyub rəfiqələrinizlə uzun-uzuda laqqırtı vurmasaydınız, belə bir hadisə də baş verməzdi. Sizin bu balaca səhviniz bizə baha başa gəldi. Həmin müştəri hər qırırm teli üçün bizdən pul tələb etdi. Aldı da!

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

İndi keçək kirpik məsələsinə. Nədənsə, ustalarımız kirpikləri rəngləməyi şagirdlərinə etibar edirlər. Məsələn, yoldaş beşinci filankəs, sizi deyirəm! Şagirdiniz müştəri qadının kirpiyini də, gözlərinin altını da qara rənglə boyamışdı. Kənardan baxana elə gələ bilərdi ki, müştərini bərbərxanada şilküt eləyiblər.

Baş dedim, baş yumaq məsələsi yadına düşdü. Dözülməz haldır ki, bərbərxanamızda müştərinin başını çox vaxt soyuq su ilə yuyurlar. Yüz dəfə demişəm olmaz! Soyuq su ilə yuyursunuz, zökəm olurlar, sətəlcəm olurlar, bəlkə də hələ miningit olurlar. Yaxşısı budur, qaynar su ilə yuyun, bildiniz? Lakin qırxılan başları mütləq yuyun, pul çıxsın.

Müdir yenə bir qurtum su ilə boğazını yaşılayıb dedi:

- Bəzi xırda-para məsələlərdən də söz açmaq yerinə düşər. Məlumdur ki, müasir dövrdə saç elektrik quruducuları ilə qurudurlar. Biz də həmin quruduculardan istifadə edirik. Lakin bir də görürsən ki, bərbərxanamızda cərəyan kəsilir. Bizim ustalar da qalırlar gözlərini döyə-döyə. Müştərilər isə, əlbəttə, narazılıq edir, şikayətlənirlər. Ağıl işlətmək lazımdır, ağıl! Əgər cərəyan kəsilibsə, müştərilərin başını manqalın, qaz plitəsinin üstündə qurutmaq lazımdır. Elə bilməyin ki, elektrik peçlərini çay dəmləmək üçün sizə vermişik. Bərbərxanani döndərmisiniz çayxanaya...

Hörmətli filankəslər, bütün bu nöqsanları aradan qaldırmaq borcumuzdur. Biz müştərilərə nümunəvi mədəni xidmət göstərməliyik...

MÜƏLLİFDƏN: - Gözləyək görək.

Filankəslərə bildiririk ki, əgər işlər qaydasına

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

düşməsə, onların haqqında filan tədbirlər görüləcək.
Qoy müdir filankəs də bunu nəzərə alınsın.

«QUZU»

İdarəmizdə Həsənbalanın xatirini hamı əziz tuturdu. Həlimliyinə, sakitliyinə görə. Hələ onun bir kəlmə lazımsız söz danışdığını, bir adamı açıladığını, əsəbiləşdiyini görən olmamışdı.

Həsənbala başqalarına müraciət edəndə əvvəlcə ikicə kəlmə söz işlədərdi: «Qadan alım...». Odur ki, onun istədiyini qəribliyə salan olmazdı, nə desə, hamı yerinə yetirməyə çalışardı.

Bəlkə fikirləşirsiniz ki, Həsənbalanın bir vəzifəsi-zadı vardı? Xeyr! Vəzifədə hamidan balaca idi. Amma təmkinliliyinə, «ağır oturub, batman

gəldiyinə» görə özündən vəzifəlilər də ona hörmətlə yanaşar, bir sözünü iki eləməzdilər.

Hərdən ondan söhbət düşəndə fikirləşirdilər: «Yəqin kişi dərdini-məlalını içiñə salır». Adam var, bircə xoşuna gəlməyən söz eşidəndə qışqırıb-bağırır, aləmi bir-birinə qatır. Amma Həsənbala dinməzcə oturur, özü bilir, ürəyində nə fikirləşir. Beləliklə haqsız da olsa, onun haqqında pis fikrə düşmürdülər. İş yoldaşları onu xasiyyətinə uyğun adla çağırırlar: «Quzu».

Bir gün direktor Həsənbalanın şöbə müdirini kabinetinə çağırdı. Bir şikayət məktubunu ona verib dedi:

- Oxu!

Şöbə müdürü oxudu. Axırda məktubu direktora qaytarıb əsəbiliklə dilləndi:

- Yalandır! Biz Həsənbalanı tanıyırıqsa, o elə oğlan deyil! Yəqin gözləri götürmür yazığı! Pa atonnan! Həsənbaladan da yazarlarmış!

Məktubun üstünə bir dərkənar qoyub, atdilar arxivə. Şikayətçiye də cavab verdilər ki, «faktlar doğru çıxmadı».

Aradan bir neçə gün keçdi. Bu dəfə direktor polis idarəsindən məktub aldı. Həsənbaladan nələr yazılmamışdı? Qulaqlar tutulsun, eşitməsin! Bu məktubu da birtəhər «yola» verdilər.

Deyirlər, atalar üçdən deyib. Üçüncü dəfə idarəyə şikayətçilərin özləri gəldilər. Direktor Həsənbalanı çəkdi «dar ayağına». Həsənbalanın da ağızı açıldı, nə açıldı! İdarədə söyüb-təhqir etmədiyi adam qalmadı. Axırda da işdən çıxmaq haqqında bir ərizə yazıb atdı direktorun masasının üstünə və dedi:

- Üstümü unlu görüb, adımı dəyirmançı çağırıldığınız daha bəsdir! Mən siz düşündüyüünüz kimi quzu-zad deyiləm! İsləmirəm sizinlə!

Həsənbala o gedən getdi. Camaatın təəccübdən əlləri üzlərində qaldı. Hamının dilindən bircə səda qopdu:

- «Quzu» belə «quzu» imiş...

«DİNSİZİN ÖHDƏSİNDƏN...»

Kəndimizdə yaşayan Vəlinin adını kim eşitsə güldüyü yerdə sıfəti sərtləşər, ağladığı yerdə onu gülmək tutar. Niyə?

... Bir gün Vəli qonşusuna əlli manat borc verib deyir ki, «iki günə kimi gətirməsən, özündən küs». İş belə gətirir ki, qonşu borcu həmin vaxtda

qaytara bilmir. Üçüncü gün işdən evə qayıdanda görür ki, təzə tikdirdiyi evin eyvanının taxtaları sökülbə aparılıb. Heç nə başa düşməyib arvadından soruşur: «Taxtaları kim aparıb?» Arvadı deyir: «Vəli». Kişi daha dinmir, dinsə də xeyri olmayacaqdı, çünkü Vəlinin əlinə keçən şeyin bir də geri qayıtdığını hələ görən olmayıb.

Vəlinin pulpərəstliyi, simiciliyi bütün kənd camaatına məlumdur. Bəlkə, fikirləşirsiniz ki, kasib adamdır, pulu-zadı yoxdur? Xeyir, onun hər şeyi var: Ev-eşiyi, həyət-bacası, qapısında «Mersedes»i, yüzdən çox qoyunu, camışı, inəyi, toyuğu, hinduşkası, meyvə-tərəvəzi... Bir sözlə, malı da var, pulu da. Amma bu acgözün bir qəpiyini əlindən almaqdansa, bir dişini çıxarmaq onun üçün daha sərfəlidir. Özü də hərdən zarafata salıb deyir ki, «qəpiyim çıxınca, canım çıxsa yaxşıdır».

Əgər Vəli bir adamla yola çıxsa, haqq-hesabda mütləq ona kəf gəlmelidir. Ya onun
Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

hesabına yeyib-içməlidir, ya da xərclənən pul bölgüsündə qəpiklərini çırpışdırmalıdır.

Bir dəfə Vəlinin Zahid adlı qonşusu minik maşını almaq üçün ondan beş min manat borc alır və bir ilin tamamında borcu geri qaytaracağını vəd edir. Zahid maşın alandan sonra Vəli onun qapısından əl çəkmir, gündə maşını bir yerə sürdürür. Hətta, həmin maşınla oğluna gəlin gətirir, qızını köçürdür, bu kənddən o kəndə, bu rayondan o rayona, bir sözlə, uzaq-uzaq yerlərə gedir.

Borcunu geri qaytarmaq məqamı çatanda Vəli Zahidin qapısına yürüür. Zahid ona beş yüz manat verib deyir:

- Buyur, bu da mənim borcum!

Vəli əvvəlcə elə bilir ki, Zahid zarafat eləyir. Sonra başa düşür ki, yox, onun hərəkəti zarafata oxşamır, əsəbileşib qışqırır:

- Sənətə beş min manat vermişdim! Pulumu ver!

Zahid sakitcə cibindən bir siyahı çıxarıb Vəlinin qabağına qoyur. Siyahıda Vəlinin onun maşını ilə haralara getdiyi, həmin gedişlərin haqq-hesabı yazılmışdı... Həmin haqq-hesaba görə Zahid Vəliyə yox, Vəli Zahidə borclu qalırdı...

Belə yerdə deyirlər ey, «Dinsizin öhdəsindən imansız gələr...»

OVSUNÇU

- Ehey!.. Kəndimizə ovsunu gəlib!
Kəndimizə ovsunu gəlib!..

Qışqır-a-qışqıraküçə ilə qaçan uşaqlardan bu sözləri eşitməyimlə həyət qapısından çıxıb onlara qoşulmağım bir oldu. Uşaqlar ensiz kənd yolunda

qaça-qaça ovsunçudan danişır, bir-birinə «mühüm» xəbərlər verirdilər:

- Deyirlər, bu əsl ovsunçudur, zəhərli ilanları tutur...
- Hə, bu kişinin bütün nəсли ovsunçu olub. Atası, babası...
- Görəsən o, Nabat xalanın həyətindəki gürzəni də tuta biləcəkmi?..

Bəli, Nabat xalanın həyətindəki gürzə haqqında bütün kənd camaati eşitmışdı. Həmin gürzə onun bir inəyini, bir qoyununu, bir toyuğunu vurub öldürmüdü.

Nabat xala özü həyətdə neçə dəfə «düşmənlə» üz-üzə gəlmiş, ilan quyruğu üstündə dayanaraq başını dik qaldırıb dil çalmış, amma arvada xəter yetirməmişdi. İlanın vahiməsindən Nabat xala bəzən xəstələnir, günlərlə yorğan-döşəyə

düşürdü. Qohum-qonşular bir neçə dəfə ilanı öldürmək istəmiş, Nabat xala isə icazə verməyib demişdi:

- Öldürmək olmaz! Sonra onun balalarının əlindən canınızı qurtara bilməzsiniz. «Xalasına lənət» deyin, bəlkə özü çıxıb getdi...

Amma bu sözləri deyəndə Nabat xala özü də bilmirdi ki, ona ziyan vuran gürzənin balaları var, yoxsa yox?!

...Kəndin bütün camaati Nabat xalanın həyətinə yığışmışdı. Adamları birtəhər «yarıb» qabağa çıxdım, ovsunçunu gördüm. Onun əlində balaca bir kisə, kisədə isə zəhərli dişləri çıxarılmış ilanlar vardi. Ovsunçu camaatda inam yaratmaq üçün həmin kisəni kəndin ağsaqqallarından birinə verdi. Sonra şəhadət barmağını burnunun gah sağ, gah da sol tərəfinə qoyub həyətin müxtəlif səmtlərini

gəzərək ətrafi iyləməyə başladı. Tövlənin yanına çatanda birdən qışqırdı:

- Ay kafir!

Ovsunu bu sözləri deyəndə camaat diksindi.
O, üzünü Nabat xalaya tutdu:

- Ziyankar tövlədədir, yatıbdır. İndi mən onu oyadıb hüzuruma gətirəcəyəm, tutub aparacağam...

Nabat xala yalvarmağa başladı:

- Qurban olum sənə, ay bala, nə istəyirsən verərik, təki bu ziyankarı apar həyətdən...

Ovsunu amiranə səslə dilləndi:

- Onda şərtlərimə əməl etməlisiniz! Mən indi torpağın üstündə dairəvi bir xətt çəkəcəyəm. Heç kim o dairəyə girməməlidir! Kim o dairəyə girse ilan onu sancacaqdır!

Ovsunçu, Nabat xaladan bir adyal, bir kasa qatıq, bir stəkan da su istədi. İçi dolu kasanı və stəkanı dairənin ortasına qoydu. Əgər ilan onu vursa ovsunçu zəhəri sovurub yerə tökəcək, sonra qatıq içəcəkdi. Su isə ilan üçün idi...

Ovsunçu üst paltarlarını tamam çıxarıb, adyala büründü. Adamlar həyəcan içerisinde nəzərlərini ona dikdilər. Ovsunçu tükürpədici səslə qışqıra-qışqıra ilanı çağırmağa başladı:

- Əfi ilansan, gəlginən! Gürzəsən, gəlginən!
Yeramalsan, gəlginən! Qızıl ilansan, gəlginən! Qara
ilansan gəlginən! Gəl kafir, gəlginən! Gəl kafir,
gəlginən!

O, getdikcə səsini yüksəldir, sanki ilana yalvarırkı ki, gəlsin. Ovsunçu qışqıra-qışqıra ağlayır, gözlərindən yaş tökürdü. Maraq və heyrət hissi camaati çulğamışdı. Bir sual ürəklərə hakim kəsilmişdi: «Görəsən ilan tövlədən çıxacaqmı?»

Elə bu vaxt ovsunçu camaatın üstünə yüyürdü:

- Tez kənara çekilin!

Dəhşət bizi götürdü. Böyük bir ilan tövlədən çıxbı quyruğu üstündə dayanaraq adamlara baxır, tez-tez haça dilini çölə çıxarıb dil çalırdı. Ovsunçu isə qışqırıb-ağlamaqda davam edirdi.

İlan dayandığı yerdən xeyli müddət tərpənmədi, sonra başını yerə qoyub dairəyə tərəf sürünməyə başladı. Düz gəlib dairəyə girdi, su olan stəkanın yanında dayandı. Ovsunçu yavaş-yavaş ilana tərəf gedərək papağı üstünə atdı. Xallı gürzə qıvrılıb papağın altına girdi. Ovsunçu papaqqarışq ilanı götürdü, kisəyə atıb, ağzını bərk-bərk bağladı.

Heyrətdən donmuş camaatın nitqi tutulmuşdu. Qorxusundan xeyli kənarda dayanmış Nabat xala yorulub əldən düşmüş ovsunçuya yaxınlaşdı:

- Al, ay oğul, bu bir əllilik, bu da bir toyuq!
Halaldi.!

Elə bu vaxt tövlənin üstündə eşələnən, yaxınlıqdakı ağacların dibində gəzişən toyuqların hamısı birdən qaqqıldışib, qanad açaraq qaçırlar. Camaat məəttəl qaldı ki, bəs bu nə məsələdir, toyuqlara təpinən nədir? Birçə onu gördülər ki, Nabat xala ovsunçunun üstünə yüyürüb qışqırır:

- Başqa fırıldaq tapmadın, a gədə? Pulumu, toyuğumu qaytar!

Ovsunçu aldığı əlliliyi və toyuğu tələsik Nabat xalaya verib üz tutdu qaçmağa. Həyət qapısından sıvişib aradan çıxdı.

Camaat yerbəyerdən tökülüb Nabat xaladan soruştular ki, «ay arvad, nə olub?»

Nabat xala, tövlənin qapısındaki ilani toplaşanlara göstərdi:

- Görürsünüz, ziyan kar oradadır. Ovsunçu bizi aldadıb!

Yerbəyerdən səslər eşidildi:

- Tfu, sənin zatına!

- Biz də bu fırıldaqçıya inanmışıq...

- Gör neçə çıxdı aradan!..

Heç demə, ovsunçu hansı həyətə getsə, əvvəlcədən əhliləşdirdiyi ilanlardan birini kisədən çıxarıb həmin həyətə buraxırmış. Sonra da ev sahibinə deyirmiş ki, «həyətinizdə ilan var, sizi fəlakət gözləyir». Ovsunçunun Nabat xalanın həyətindən «tutduğu» ilan da «özünükü» imiş...

HEKAYƏNİN ƏVƏZİNƏ...

185

Fərəc üstündə «Ədəbiyyat və incəsənət şöbəsi» sözləri yazılmış qapını döyəndə içəridən mehriban bir səs eşitdi:

- Buyurun, gəlin!

O, otağa daxil olub utana-utana dilləndi:

- Bağışlayın, bir hekayə götirmişəm...

- Lap yaxşı eləmisiniz! Verin, baxaq, görək...

Redaksiyanın əməkdaşı əyləşmək üçün Fərəcə yer göstərdi. Sonra onun hekayəsini diqqətlə nəzərdən keçirməyə başladı. Bəzi cümlələrin, sözlərin üzərində düzəliş apardı. Lap axırda müəllifin imzasını oxudu: «Fərəc Qəmbərov, poladəridən». O, başını qaldırıb, qarşısında dayanan gəncin möhkəm bədəninə, qabarlı əllərinə baxdı. Nə fikirləşdisə hekayəni bir kənara qoyub müəllifi sorğu-sual tutdu, poladəridən fəhlənin işi-güçü ilə maraqlandı. Fərəc isə suallara yerli-yerində cavab verdikcə, öz-özünə

düşünürdü: «Yəqin əvvəlcə, məni oxuculara təqdim edəcək, sonra da hekayəmi verəcəklər...».

Jurnalist hətta onun ailə vəziyyəti, gündəlik qayğıları ilə də maraqlandı. Fərəc fikirləşdi: «Hə, biliyəm, yazacaqlar ki, o, həm də qayğılaş atadır, uşaqları var, həyat yoldaşı filankəs filan işlə məşğul olur...».

Redaksiyanın fotoqrafi şəklini çəkəndə Fərəc ürəyində öz fikrini bir daha təsdiqlədi, hekayədən əvvəl məlumatla birlikdə şəklini də dərc edəcəklərini yəqin etdi.

Səhəri gün Fərəc eşitdi ki, redaksiyadan zavoda zəng vurub direktordan, kadrlar şöbəsinin müdirindən onun haqqında bəzi faktlar öyrənmişlər...

Fərəc hər gün köşkdən qəzet alır, səhifələrdə öz hekayəsini axtarırdı. Günlərin birində yenə qəzeti nəzərdən keçirəndə gözü birinci səhifədə şəkli ilə bərabər, böyük bir yazıya sataşdı. Sevincək başlığını

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

nəzərdən keçirdi: «Onu əmək ucaltmışdır!»
Poladəridən Fərəc Qəmbərov haqqında yazılmış bu
oçerk demək olar ki, səhifənin yarısını tutmuşdu.
Hekayə isə zəif olduğu üçün dərc edilməmişdi...

ADI ÇIXMIŞDI...

İdarəmizin ən işgüzər, ən qabiliyyətli işçilərindən idi Cabbar. Kişi oturuşunu-duruşunu ölçüb-biçməmiş yerindən tərpənməzdi. Səmimiliyinə, mehribanlığına, qayğıkeşliyinə söz ola bilməzdi. Hamımız xətrini çox istəyirdik...

Müdirimizin gözündə isə ən hörmətsiz, ən pis adam idi Cabbar. Ondan söz düşən kimi deyərdi: «İti görüm, qurdum, görüm, amma Cabbarı görməyim!» Heç kim də cəsaret edib müdirdən soruşturmazdı ki, niyə Cabbar haqqında pis fikirdədir?

Əslində Cabbarı pisləmək üçün müdirimizin heç bir əsası yox idi. Sadəcə olaraq onun «fizionomiyası» müdirə xoş gəlmirdi, vəssalam! Yəziq Cabbarın nə təqsiri vardi ki, boyu bir az balacaydı, başının da tükü töklülüb dazlaşmışdı.

Lampa işığı Cabbarın başının daz yerinə düşüb parıldayanda adamın gözü qamaşırdı...

Bir dəfə «fasilə» qurtarmaq üzrə idi. Cabbara dedim, «gəl bir nərd ataq». Cabbar etiraz etmədi. Başladıq oynamağa. Düz fasilə qurtaranda oyun başa çatdı. Elə bu vaxt müdir gəldi, tərs-tərs Cabbara baxdı:

- İş vaxtı nərd oynamaq da təzə çıxıb?

Müdirə bildirdim ki, onu nərd oynamağa mən dəvət etmişəm. İnanmadı:

- Əşİ, yaxşı görək! Sən də onu müdafiə etmə!

Nə qədər and-aman elədimse, müdir inanmadı. Görünür, inanmaq istəmədi. Kabinetə çatan kimi Cabbarı yanına çağırtdırdı.

Bir də gördüm Cabbar «suyu süzülə-süzülə» kabinetdən çıxıb, yanına gəldi. Başını ağır-ağır qaldırıb dilləndi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Belə yerdə deyiblər ey, adın çıxınca, canın çıxsa yaxşıdır!

- Nə olub, a Cabbar? – təlaşla soruşdum.

- Nə olacaq?! İçəri girən kimi müdir üstümə qışqırıldı: «Yaxşısı budur, ərizəni yaz, öz xahişinlə işdən çıx! Yoxsa...» Mən də ərizəmi yazdım...

Nə edəydi, yaziq Cabbar! Adı çıxmışdı axı...

KİŞİNİN TANIŞLARI

Restoran müdirinin arvadı telefonun dəstəyini qaldırıb nömrəni yiğdi.

- Məlahət Aslanlı! – Dəstəkdən cavan bir qadının səsi eşidildi.

- Bağışlayın, ay qız, siz məhkəmədə işləyirsiniz?

- Siz səhv edirsiniz. Bura kinostudiyadır.

- Bağışlayın.

Müdirin arvadı dərindən nəfəs alıb, növbəti nömrəni yiğdi.

- Alla Quluzadə sizi dinləyir. – Dəstəkdən məlahətli bir səs gəldi.

- Zəhmət olmasa deyin, siz restoranda xidmətçisiniz?

- Ay xanım, bu nə deməkdir? Mən böyük bir nazirlikdə katibəyəm!

- Üzr istəyirəm, yəqin nömrəni səhv yiğmişam.
Müdirin arvadı yenə bir nömrə yiğdi.

- Allo, - cingiltili bir səs eşidildi. – Zəma Mamedova sizi dinləyir.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Ay qız, deyin görüm, siz elmi-tədqiqat institutunun professorusunuz?

Zema qəhqəhə çəkdi:

- Siz nə danışırsınız? Onuncu sinfi güc-bəla ilə bitirmişəm. Məndən professor olar. Özüm də institutda yox, mağazada müdir işləyirəm. Kimdir soruşan?

- Bağışlayın, səhv etmişəm.

- Dalbadal kimə zəng vurursan belə? – Rəfiqəsi təəccübə müdirin arvadından soruşdu.

- Kişinin işlə əlaqədar tanışlarına! – Müdirin arvadı ərinin unudub evdə qoyduğu telefon dəftərçəsini peçin içünə atdı...

Telefon zənginin tərifini bilənlər də var, bilməyənlər də. Yəqin deyəcəksiniz ki, telefonlardan eşidilən cingiltili səsə telefon zəngi deyilir. Doğurudur, bunu hamı bilir. Amma bu zənglər adı zənglərdir, biz deyənlərdən deyil.

Kimlər ki, bir vəzifə sahibi olublar, onlar belə zənglərin nə demək olduğunu bilirlər. Kimlər ki, bir mənsəbə çatmayıblar, onlar üçün zəng, elə adı zəngdir, vəssalam... Fikrimizi aydınlaşdırmaq üçün bir əhvalat danışaq.

Təzə-təzə yazmağa başlayan Hüseyin Dalğın redaksiyaya gəlib ilk hekayəsini redaktora təqdim etdi. Redaktor hekayəni diqqətlə oxudu, xoşuna gəldi.

- Yaxşı hekayədir, növbəti nömrələrimizin birində dərc edərik, - dedi.

Axşama tərəf hörmətli dostlarından biri redaktora zəng vurdu:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Qardaş, bizim uşaq bu gün sizə bir hekayə gətirib. Bilmirəm, xoşunuza gəldi, yoxsa yox? Dərc eləsəniz yaxşı olar.

Redaktor hekayəni təriflədi, «mütləq dərc edəcəyik» dedi.

Səhəri gün redaktorun telefonu yenə cingildədi:

- Qədim Qədimoğlu, dünən sizə bir hekayə veriblər. Səhv eləmirəmsə, Hüseyn Dalğın ad-familiyalı bir gəncin hekayəsidir. Cavanlara kömək eləmək bizim borcumuzdur. Xahiş edirəm...

Redaktor onun sözünü kəsdi:

- Mən onun özünə demişəm. Siz də arxayıñ olun, hekayə dərc olunacaq.

Bir-iki saatdan sonra telefonun səsi redaktorun qulağına düşdü. O, dəstəyi qaldıranda yazılıçi dostunun səsini eşitdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Nə var, nə yox? Çoxdandır zəngləşmirik...

- Nə əcəb sizdən?

- Qədim Qədimoglu! Gələcəyinə ümid bəslədiyim bir oğlan var. Hüseyn Dalğını deyirəm. Onun sizdə...

- Bir hekayəsi var, eləmi?

- Bəli, bəli...

- Dərc edəcəyik. Mütləq!

Axşam redaktor işdən çıxbıb evə getmək istəyəndə Hüseyn Dalğını redaksiyanın qabağında «fırlanan» gördü. Yaxın gəlib iki əlini onun qulaqlarına yapışdıraraq qışkırdı:

- Ayə, hekayən dərc olunacaq ey! Eşitdin?!

«QƏLƏMİ NUR»UN İDDİASI

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Nurqələm orta məktəbin son sinfində oxuyurdu. Hamiya demişdi ki, attestat alandan sonra universitetin jurnalistika fakültəsinə daxil olmaq istəyir. Ancaq eşitmışdı ki, həmin fakültəyə sənədlərlə birlikdə qəzet-jurnallarda dərc olunmuş bir neçə məqaləsini də təqdim etməlidir. Bəs, məqaləni necə yazsın?

Atası yaxşı vəzifədə işləyirdi. Dost-tanışları çox idi. Nurqələmin arzusuna çatması üçün əlindən gələni əsirgəməyəcəyinə söz vermişdi. Odur ki, redaksiyada işləyən jurnalist tanışına zəng vurub, salam-kəlamdan sonra dedi:

- Xəbərin var, qardaş, oğlum sizinlə kolleqa olmaq fikrindədir? Gərək kömək edəsən.
- Mən ona nə kömək edə bilərəm, Əbdüləli müəllim?

- Qorxma, səndən bacardığın işi xahiş edəcəyəm.
- Onda mən hazır, Əbdüləli müəllim...
- Gərək oğlumun imzası ilə qəzetiinizdə bir-iki məqalə buraxdırısan.
- Ay Əbdüləli müəllim, tutaq ki, mən məqalələr yazıb onun adı ilə çap etdirdim. Beləliklə jurnalist olacaq ondan?
- Ayə, sən birdən-birə yazıb-pozmusan?
- Mən universitet bitirmişəm, Əbdüləli müəllim!
- Universitetə girəndə məqalələrini təqdim etməmisən?
- Etmişəm...
- Ay sağ ol! Oğlum da onu isteyir də...
- Hə, indi başa düşdüm.

Bir neçə gün keçdi. Qəzətdə «Nurqələm Əbdüləli oğlu» imzası ilə böyük bir məqalə dərc olundu. Sonra dalbadal yazılar buraxıldı. Hətta Əbdüləli müəllim oğlunun yazılarından razı qalan «oxucuların» məktublarını təşkil edib redaksiyaya göndərtdirdi...

Nurqələm orta məktəbi bitirəndə artıq, «imzası» tanınmışdı. Hələ ona ədəbi təxəllüs də seçmişdilər: «Qələmi Nur». Universitetə verdiyi sənədlərin içərisində «məqalələrindən» başqa «oxucuların təşəkkür məktubları» da vardi...

«Qələmi Nur» jurnalistika fakültəsini güc-bəla ilə bitirdi. Atası işə qarışdı. «Uşağı» nüfuzlu qəzet redaksiyalarından birinə işə düzəltdi. «Qələmi Nur» ha çalışırdısa bir şey yazıb ortaya çıxara bilmirdi. Redaksiya işlərini onun əvəzinə başqları göründü. Əvvəlcə müxbir kimi «fəaliyyətə» başlayan «Qələmi Nur» çox keçmədən şöbə müdirliyinə «irəli çekildi». İndi o, tabeliyində olan işçilərə yazıb-pozmaq

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

«öyrədirdi»... Redaksiyada bütün bunlara dözürdülər...

Deyirlər «Qələmi Nur» indi də Baş redaktor olmaq iddiasına düşüb...

«DƏLİ»

İşə tələsirdim. Qarşidan gələn «Jiquli»ni saxlatmaq üçün el qaldırdım. Həc əlimi yanımı salmağa macal tapmamış maşın düz bərabərimdə yerə «mixlandı». Sürücü başını pəncərədən çıxarıb soruşdu:

- Xalaoğlu, hara gedirsən?

- Şəhərə.

- Gəl, otur.

Mən qabaqda sürücü ilə yanbayan oturdum
və yarızarafat, yarigerçək dilləndim:

- Mənə «dəli» sürücü lazımdır.

Sürücü təəccübə üzümə baxdı:

- Başa düşmədim...

- Mənə maşını sürətlə sürməyi bacaran sürücü
lazımdır, tələsirəm.

- Hə, indi başa düşdüm! – deyə sürücü
ayağını qaza necə basdısa, maşın, yalan olmasın, on
metr irəli atıldı. Heç nəfəsimi dərməmiş bir də
gördüm sürütolçən düz 120-ni göstərir. Qorxudan
ödüm ağızma gəldi. Elə bil yol sürətlə üstümə gəlir,
gözümü qamaşdırır, ürəyim bulanırdı:

- Xahiş edirəm, bir az yavaş sürün! – yalvarıcı
tərzdə dilləndim.

Sürücü gözünü yoldan çəkmədən:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

201

- Bacarmaram, - dedi.
- Siz mənim canım...
- İncimə, bacarmaram.
- Axi, niyə?
- Dəliliyim tutub...

Sual dolu nəzərlərlə ona baxdığını gərən sürücü sürəti qətiyyən azaltmadan gülümşəyərək əlavə etdi:

- Sənə dəli lazım deyildi, xalaoğlu? Dəli mənim kimi olur də...

PUTYOVKA

Həmkarlar ittifaqı yerli komitəsinin yığıncağı keçirilirdi. Qara dəniz sahilində istirahət etmək üçün

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

202

yeganə putyovkanı kimə vermək məsələsi müzakirə olunurdu.

Yerli komitənin sədri İşbilən İşbilənli ayağa qalxıb dedi:

- Yoldaşlar! Bilirsiniz ki, son zamanlar rəisimiz Təmkinli Sakitin sakitliyi tamam pozulub, tez-tez əsəbileşib özündən çıxır. Məcbur olub məni də, sizi də danlayır, bizə dişinin dibindən çıxanı deyir. Siz onu qınamayın. Adam əsəbileşəndə acığını onun-bunun üstünə tökər. Bir sözlə, kişidə təqsir yoxdur, ürək ağrısı pis şeydir. Ürəyin dərmanı da ki, Qara dəniz havasıdır. Gəlin, elə bu putyovkanı verək Təmkinli Sakit yoldaşa, qoy getsin dincəlsin. Nə deyirsiniz?

İdarənin mühasibi Məftil Əylilənli dilləndi:

- Nə deyəcəyik? Yəni bu boyda idarənin rəisinə bir putyovkanı da qiymayacaq? Təki onun canı sağ olsun qalan işlər düzələr...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Kadrlar şöbəsinin müdürü Sözbaxan
Yerinəyetirənov mühasibin sözünü kəsdi:

- Qəribədir! Çox qəribədir! Əşİ, hələ ayıb-ayıb
müzakirə də eləyirsiniz? Deyildi ki, putyovka rəisə
verilsin, qurtardı, getdi! Söhbəti uzatmağın nə
mənası?

Təmkinli Sakit lap məəttəl qalmışdı. Hamı
putyovkanın ona verilməsini təklif edirdi. Hətta,
gündə neçə dəfə incitdiyi işçilər də...

Bir neçə gündən sonra Təmkinli Sakiti təntənə
ilə yola salanda o heç bilmirdi ki, yerli komitənin sədri
İşbilən İşbilənlə bir putyovka ilə rəisdən başqa düz on
beş nəfəri istirahətə «göndərir». Bəs, necə? O, rəisə
putyovka verməklə idarə işçilərini söz-bezdən,
səbəbsiz danlaqlardan, əsəbilikdən qorumaq, onlara
istirahət vermək kimi böyük bir iş görmüşdü....

204

Yazıqlar düz iyirmi bir gün istirahət edəcəkdilər. Rəis Qara dəniz sahilində, işçilər də idarədə...

AĞ ELƏMİŞƏN HA...

Bəzi kişilərin arvadlarından pul gizlətdiklərini eşitməmiş olmazsınız. Sırrın üstü açılında isə belə kişilərin qovrulan qarğıdalı kimi «partlayıb» «gərək kişinin xəlvət pulu olsun!» demələrini də yəqin eşitmisiniz...

Bu günlərdə köhnə tanışım Ələmşahla «dərdləşir», dolanışıqdan-zaddan danışırdıq. Söhbət gəlib çıxdı pul qazanıb xərcləmək məsələsinin üstüne. Köhnə tanışımın arvadı çay süzə-süzə dedi:

- Ələmşah yaman pul itirir...

Öz-özümə fikirləşdim ki, ya Ələmşah bədxərclik eləyir, dost-tanış yolunda axırıncı qəpiyinə kimi xərcləyir, ya da sərخoşluqla məşğul olur. Çünkü onun əliaçıqlığını, hərdənbir içdiyini bilirdim. Ona görə də Ələmşahı danlamağa başladım:

- Axi, belə olmaz! Ailə var, uşaq var...

Arvadı dilləndi:

- Siz elə bilirsiniz o, pulu çox xərcləyir? Xeyr, simicin biridir, bir qəpiyi bir dışıdır. O, həqiqi mənada pul itirir... Ayda filan qədər...

Gördüm köhnə tanışım dodaqaltı gülümsəyir, amma heç nə deməyib, başının hərəkəti ilə arvadının sözünü təsdiqləyərək mənə göz vurur. Heç nə başa düşmürdüm, o, niyə gülümsəyir, niyə göz vururdu? Bunun səbəbini sonradan öyrəndim. Daha doğrusu, mənə belə bir əhvalat danışdırılar:

- Bir kişi neçə illər evliymış. Arvadı görür ki, bu kişi hər dəfə maaş alanda evə otuz manat az gətirir. Axırı bir dəfə ərindən soruşur:

- Ay kişi, niyə hər dəfə evə maaşından otuz manat az gətirirsən?

Kişi bəhanə gətirərək deyir:

- Bilirsən arvad, ayağın yaman ağırmış sənin! Səninlə evlənənə yaxın pis qəza törətdim, idarənin motosikli əzim-əzim oldu. İndi hər ay maaşından çıxırlar ki, həmin motosiklin pulunu ödəsinlər...

Arvad ərinin sözlərinə inansa da öz-özünə fikirləşir ki, «yəni indiyədək bir motosiklin pulu ödənməyib»? Nəhayət, bir gün ərinin işlədiyi idarəyə gedir, əhvalatı olduğu kimi rəisə danışır. Rəis deyir:

- Siz gedin, məsələni həll edərik.

Qadın gedəndən sonra rəis həmin işçini çağırıb oturmaq üçün yer göstərdikdən sonra istehza ilə dillənir:

- Bura bax, sən ləp ağı eləmisən ha! Mən də evdə belə bir əfsanə uydurmuşam. Guya cavanlıqda bir avtobus aşırılaşam, məndən ayda on beş manat «tuturlar», ikitəkərli motosiklə görə səndən otuz manat? Yəni motosikl avtobusdan baha oldu?..

MÜXBİR YADA SALMASAYDI...

«Gənclər» qəzetinin cavan müxbirlərindən birini rayona ezam etdilər. O, adlı-sanlı bir zavodun baş mühəndisi haqqında oçerk yazmalı idi. Müxbir yol boyu fikirləşir, tanımadığı həmin adam barədə yazacağı oçerkin maraqlı olması üçün müxtəlif

208

süjetlər qurur, hətta yadından çıxmamaq üçün düşündüklərinin bəzisini cib dəftərçəsinə qeyd edirdi.

Nəhayət, qatar mənzil başına çatdı. Cavan müxbir tapşırığı tez yerinə yetirmək, özü demişkən, «operativlik göstərmək» üçün istirahətsiz-filansız zavoda yollandı.

Baş mühəndis redaksiyanın əməkdaşını gülərüzlə, hörmətlə qarşılıdı, gəlişinin məqsədini bildikdə təəssüflə dilləndi:

- Bilirsiniz, düz on dəqiqədən sonra arxamca maşın gəlib məni aeroporta aparacaq. Moskvaya uçmalıyam. On beş gündən sonra qayıdacağam, bəlkə söhbətimizi həmin günə saxlayaqq?

Müxbir etiraz etdi:

- Axi, mən sizin haqqınızda oçerk yazmaq üçün o boyda yol gəlmışəm. Bir də ki, redaktor

materialı gözləyir. Heç olmasa, ayaqüstü bir-iki sualıma cavab verin...

- Maşın gələnə kimi, mən sizin qulluğunuzda hazır, buyurun! – baş mühəndis nəzərlərini müxbirə dikdi.

Jurnalistika sahəsində təzə-təzə addımlar atmağa başlayan gənc müxbir yazacağı ocerkin qəhrəmanına qısa suallar verdi, anasının da adını soruşdu. Elə bu vaxt baş mühəndisi aparmağa gələn maşının siqnalı eşidildi.

- Daha nə etmək olar, bağışlayın! – baş mühəndis üzrxahlıq edərək, getmək üçün ayağa qalxdı. Kabinetdən çıxanda müxbir nəsə fikirləşib soruşdu:

- Hörmətli mühəndis, evlisinizmi?

Baş mühəndis gülümsündü:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

210

- Bir az gecikmişəm, - dedi. – Niyə maraqlanırsınız?

- Heç, elə-belə...

Müxbir ocerki vaxtından əvvəl redaksiyaya çatdırmaq üçün birbaşa dəmiryol vağzalına qayıtdı.

Bir neçə gündən sonra qəzetdə «Ananın xahişi» adlı böyük bir ocerk dərc olundu.

Ocerkin bir abzasının məzmunundan belə məlum olurdu ki, guya müxbir baş mühəndisin anası ilə görüşmüş, ana oğlundan şikayətlənərək, demişdir: «Nə qədər deyirik, a bala, evlən, ev-eşik, oğul-uşaq sahibi ol, cavab verir ki, hələ iş-gúc çoxdur, başım qarışıldır. Gəlinin pal-paltarları köhnəlir, nişan üzüyü də ki, sahibini gözləyir. Bəlkə, sən oğlumu görəndə ona təsir edəsən, a bala!»...

Bu ocerkdən sonra zavoda, baş mühəndisin ünvanına qızlardan çoxlu məktub gəldi. Məktub

müəllifləri ərə getmək, ailə qurmaq istədiklərini yazar, yalnız bu məqsədlə baş mühəndisi narahat etdiklərini bildirirdilər. Zavodun direktoru məsələni eşidib, baş mühəndisi yanına çağırıldı:

- Bu nə biabırçılıqdır? – dedi. – Evlən, qurtarsın, getsin də!..

Deyəsən, direktor bu barədə nazirliyə də məlumat vermişdi. Odur ki, baş mühəndisi nazirliyə çağırıb, o ki var danladılar, axırda da dedilər:

- Səni göndəririk məzuniyyətə. Evlənməyin haqqında şəhadətnamə gətirməsən, daha baş mühəndis işləməyəcəksən!

Baş mühəndis qaldı məəttəl ki, bu tezliklə haradan bir qız tapıb evlənsin?! Nəhayət, qəti qərara gəldi. Çoxdan gözaltı elədiyi xalası qızı ilə evləndi. Anası da bu toyda doyunca oynadı. Sonra da redaksiyaya aşağıdakı məzmunda bir telegram vurdu: «Oğlumun xoşbəxtliyində sizin əməkdaşınızın

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

da payı vardır. Bir ana kimi mənim minnətdarlığımı
ona çatdırmağınızı xahiş edirəm»...

QANIÇƏNLƏR

Ay qardaşlar, ay bacılar, vallah-billah, daha
taqətim qalmayıb. Özümü döyməkdən yorulmuşam.
Şap – o üzümə, şap – bu üzümə, şappaşap qol-
qıcıma, boynumun ardına vur ki, vurasan, bu
cılızlardan canımı qurtara bilmirəm ki, bilmirəm!

Şirin yuxuda yatdığınım yerdə qulağıma səs
gəlir: Şapp... Dik atılıram. Görürəm, evdəkilər də
özlərini döyürlər. Bir balaca mürgüləyirəm, yenə
şapp! Hövlnak gözümü açıram, divarlar qan içində...
Özümə də, evdəkilərə də yazığım gəlir. Divarlardakı
qan bizimkidir axı... Bu zalımlarla əsl «müharibə»

aparıraq, heç veclerinə də deyil. Qorxu nədir bilmirlər.
Düz adamın gözünə girirlər.

Bir də görürsən «vizz» eləyib girdilər qulağına,
«vizz» eləyib girdilər ağızının içində. Dişlədilər,
qurtardı, yandırıb-tökürlər. Qalırsan qaşına-qaşına.
Bədən olur qıpçırmızı. Evdəkilər soruşurlar: «Səni
kim cırmaqlayıb?» İndi gəl, onları başa sal ki, «kim»
yox, «nə» desinlər.

Yatmağa qoymurlar bu qaniçənlər. Yay gəldi,
qurtardı, yuxusuzluqdan bir dəri qalırsan, bir sümük.
Gözlər də ki, axır. Dost-tanış üzümü danlayır: «Az iç
də bu zəhrimarı». İndi gəl, onları inandır ki, ömrümdə
dilimə dəyməyib. O dəqiqlik də cavabını alıram ki,
«onda elə yaxşı eləyib səni dişləyirlər».

Elə bil, canımıza düşmən kəsiliblər. Ev
qapısını açmağına peşman olursan, yüzü birdən
hücum çəkir içəri. Pəncərəyə vurdugumuz torun
gözəgörünməz deşiklərindən də keçirlər. Hələ bu

harasıdır? Ağzını açırsan, gülə kimi gəlib keçirlər boğazına. O gün biri girdi burnuma, necə dişlədisə, ağrısı düz beynimə çıxdı.

İnanırsınız, adam var ağaqqanad ona yaxın durmur. Niyə? Çünkü bütün bədəni zəhərdir. Dilindən də zəhər töküür zalım balasının! Nəinki ağaqqanad, ilan onu vursa, özü zəhərlənib ölürlər. Amma ağaqqanadların qılı vurduğu fəsildə xoşbəxtirlər, belə adamlar. «Şappaşap» nədir bilmirlər, div kimi yatırlar. Adamın paxıllığı tutur...

İndi dostlar, tanışlar deyirlər ki, sən kimdən əskiksən, get bir cəmiyyət yarat, adını da qoy «Qaniçənlərlə mübarizə cəmiyyəti». Doğru deyirlər, kimdən əskiyəm, mütləq elə bir cəmiyyət yaradacağam...

AYDA-İLDƏ BİR NAMAZ...

Şirinbala bir həftə idi ki, Bakıya ezamiyyətə gəlmişdi. İşlərini qurtarıb rayona qayıtmaga hazırlaşanda qızı Gülbədəmin sözləri yadına düşdü: «Hə, yəqin atam yenə də deyəcək ki, teatra getməyə vaxt tapmamışam. Bəs deyirdin, bu dəfə mütləq tamaşaaya baxıb, məzmununu sənə də danışacağam, nə oldu?»

Şirinbala xeyli düşündü və nəhayət boş vaxtını «mədəni tədbir»ə həsr etməyi qərara aldı. Xatırladı ki, axırıncı dəfə teatrda səkkiz il bundan əvvəl olmuş, «Vaqif» tamaşasına baxmışdı. Onda da arvadı ilə bərk mübahisəsi düşmüşdü. Şirinbala arvadına demişdi ki, gərək Qacarın başını sonuncu pərdədə yox, birinci pərdədə əkəydilər...

O saatına baxdı. Axşam 7-yə az qalırdı. Tələsik paltarını geyindi, qalstukunu bağlaya-bağlaya

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

qət etdi: «Dram teatrına getsəm yaxşıdır. Qaldığım evə də yaxındır».

Teatrin qarşısına çatanda kişi bərk tərləmişdi. Biletlər satılıb qurtarmış, kassa bağlanmışdı. Korpeşman geri qayıtmaq istəyirdi ki, bir nəfər ona yaxınlaşdı:

- Bağışlayın, sizə bilet lazımdır? Məndə biri artıqdır, buyurun!..

Salona yenice daxil olmuşdular ki, işıqlar söndü, pərdə açıldı. Səhnədə cəreyan edən hadisələrə tamaşa etdikcə Şirinbalanın ürəyi açılır, öz-özünə deyirdi: «Bax, bu başqa məsələ! Tamaşa buna deyərəm! Zalim uşağı gözəl oynayır!». Hətta tamaşanın bir yerində kişinin gözləri yaşardı da...

Fasilədə Şirinbala ilə yeni tanışı foyedə gəzişir, tamaşa etdikləri ilk pərdə barədə hərəsi öz fikrini söyləyirdi. Şirinbala teatr tənqidçilərinə məxsus əda ilə bəzi səhnələri təhlil edir, həmsöhbətinə

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

bildirməyə çalışırı ki, aktyorların məharətini tamaşanın əvvəlindən başa düşüb:

- Ət yeyən quş dimdiyindən məlumdur. Həqiqətən, rayon teatrı ilə paytaxt teatrı arasında yerlə-göy qədər fərq varmış. Kim nə deyir-desin, Dram teatrı artistlərinin ifasında tamaşa baxmaq adama xüsusi zövq verir!

- Dram teatrı artistlərinin bura nə dəxli var? – Şirinbalanın yeni tanışı təəccübə əlindəki programı ona uzatdı.

Programın titul vərəqində tamaşanın bir rayonun xalq teatrı artistlərinin ifasında göstərildiyi qeyd olunmuşdu.

Şirinbala yaman pərt oldu. Dodaqaltı deyindi: «Ayda, ildə bir namaz, onu da şeytan qoymaz!».

Xeyrəddin Qoca

DAVA DÜŞDÜ...

“Biz bizə bənzərik...”

218

«Evdə duz dağılanda dava-dalaş olar» -
deyiblər. Doğrudur, əvvəllər belə şeylərə
inanmazdım. Amma indi...

Yaxşısı budur, əhvalatı olduğu kimi danışım.

İşdən yorğun gəlmışdım. Uşaqların anası
yemək, yanında da lazım olan «xuruşları» hazırlayıb
düzmüşdü masanın üstünə. Təzəcə yeməyə
başlamışdım ki, gördüm duz yoxdur. Arvad da bunu
hiss edib tələsik duzqabını götürdü ki, masanın
üstünə qoysun. Birdən duz dağıldı. Arvad dilləndi:

- Paho! Qorxuram dava düşə...

- Niyə ki, arvad? – soruşdum.

- Axı, duz dağılanda dava olur...

- Mən ki, dava salmıram.

- O səndən asılı deyil...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Doğrusu, hırslındım:

- Necə yəni məndən asılı deyil? Mən dava salmiram, vəssalam!

Arvad da səsini qaldırdı:

- Bəs, davarı mən salıram?

Onun bu sualından sonra neçə illik ailə həyatımızı xatırladım. Heç özümün dava saldığını yadına düşmədi. Odur ki, qışqırdım:

- Əlbəttə, həmişə davarı sən salırsan.

- Xeyr, davakar özünsən! Mənə şər atma!

- Mən şər atmırıam.

- Atırsan. Özü də lap yekəsindən!

Hırsimdən əlim-ayağım əsdi. İstədim ağızıma gələni deyim ona, birtəhər özümü saxladım. Amma

220

ıştahım küsdü, çörək yeyə bilmədim. Bir də gördüm arvad tutuldu:

- Görürsən, tamam yadımdan çıxıb. Duz dağılında gərək üstünə qənd ataydım. Yenə dava düşdü...

DÜZƏLƏR... BAXARIQ...

- Dayı, mənə bir vəzifə...
- Düzələr...
- Əmioğlunun işi cəncələ düşüb...
- Düzələr...
- Mənim maşın məsələm...
- Baxarıq...

Dayımın bu «düzələr», «baxarıq» kəlmələri nəinki məni, bütün qohum-əqrəbanı boğaza yiğmişdi. Peşman olursan deyəsən, «a, kişi, filan iş görülməlidir», kişi heç vecinə almayıacaq, ağır-ağır dillənəcək: «Baxarıq...»

Bir gün dayım oğlu evə gec gəldi. Başı çiyində durmur, ayağı-ayağına dolaşırdı. Arvadı kəsdirdi dayımın başının üstünü ki, bəs bu gədəyə bir az öyünd-nəsihət versin, hədə-qorxu gəlsin. Dayım sakitcəsinə: «Baxarıq», - dedi.

Bir dəfə belə, iki dəfə belə, axırda arvadı xəbər verdi ki, xılıqanlıq üstündə «uşağı» tutublar. Dayım heç tövrünü pozmadı, oğul heç onun deyilmiş kimi dilləndi:

- Düzələr...

Dayımın bu «təmkinliliyi» çox yerdə bizi «baha» başa gəlib. Çox vaxt gedəcəyimiz yerlərə gecikməli olmuşuq. Bir də görürsən avtobusda,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

metroda «basabasdır». Soruşuruq, «a, kişi, bu «basabasdan» canımız nə vaxt qurtaracaq? O, «basabasa» tamaşa edə-edə dillənir:

- Düzələr...

Amma, heç nə düzəlmir. Dayım nə «baxacağına» baxırdı, nə də «düzəldəcəyini» düzəldirdi.

Heç demə, dayım iş yerində də belə sözlərlə müdirini aldadırmış. Müdir çağrırib bir iş tapşıran kimi deyirmiş:

- Baxarıq... Düzələr...

Bir dəfə kişi evə qanıqara gəldi. Səbəbini soruşduq, dedi:

- İşdən çıxarıblar!

Evdəkilərin hamısı bir-birinin üzünə baxdı. Sonra hamımız birağızdan dilləndik:

- Düzələr...

Dayım heç nə başa düşmədi, ümidsizcəsinə
soruşdu:

- Bəs, bunun axırı necə olacaq?

Yenə xorla dilləndik:

- Baxarıq...

ZARAFAT

Jurnalistika fakültəsinin tələbəsiydim. Tez-tez müxtəlif qəzetlərdə yazılarım dərc olunurdu. Tələbə dostlarının fikrincə, tərifləmək olmasın, oxucular yazılarımıdan razı qalırdılar. Bir sözlə, necə deyərlər, «özümə görə adım-sanım» vardi.

Bir dəfə qabaqcıl əczaxana kollektivinin işindən böyük yazı hazırlamışdım. Əczaxananın işçiləri elə ad-san qazanmışdır ki, təkcə faktları sadalamaq kifayət idi. Yazını redaksiyaya təqdim edib səbirsizliklə çap olunmasını gözlədim. Neçə ay keçdi. Hər dəfə şöbə müdürüni görəndə utana-utana o yazını xatırlatdım...

Bir gün dərsə gələndə yolüstü divara yapışdırılmış qəzetə baxdım. Yazım dərc olunmuşdu. Amma necə? Sərlövhəsi belə idi: «Razılıq edirlər». Altında da birçə cümlə vardi: «Filan kəndin

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

əməkçiləri filan əczaxananın işindən razılıq edirlər». Bir də qara şriftlərlə verilmiş ad-familiyam az qala gözə girirdi. Bunlara birtəhər dözmək olardı. Sərlövhənin altında kim isə qələmlə yazmışdı: «Roman». Ad-familiyamdan sonra isə qeyd edilmişdi: «Ardı var...».

Doğrusu, yaman pərt olmuşdum. Heç demə, tələbə yoldaşlarım «bütün hazırlığı» görüb məni gözləyirmişlər. Elə ki gəldim, yerbəyerdən dilləndilər:

- Təbrik edirəm romanını, bağışla, məqaləni!
- Çox maraqlı yazı idi...
- Ardı nə vaxt çıxacaq?..

DUA

226

Dayım bəziləri demişkən, «yeyib, içən oğlandır». Bir gün xalam, yəni dayımın bacısı soyuqdəymədən bərk xəstələnir. Dayıma on manat verir ki, mollaya dua yazdırırsın, bəlkə bir köməyi dəydi.

Dayım gözünə döndüyüm, pulu alıb rayon mərkəzinə yollanır. Bir yeməkxanada piti yeyir, üstündən də yüz qram «gillədir». Sonra xəlvətə çəkililib ərəb əlifbasına oxşayan xətlə «dua» yazıb üçkünc bükərək evə qayıdır. Xalama verib deyir:

- Molla dedi ki, çaynikdə qaynadıb suyunu içəsən. Amma gərək bunu heç kim bilməsin...

Xalam elə də edir. Səhəri gün arvad sağalıb yorğan-döşəkdən qalxır, razılıqla deyir:

- Qardaş, o mollanın kəramətinə qurban olum! Kişinin nə yüngül əli varmış... Kimdir o elə?

Dayım bic-bic gülümsəyərək bildirir:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Mən!

Xalam təəccüblənir:

- Nəəə?!

Dayım əhvalatı olduğu kimi danışır.

Odur-budur, xalamın dayıma da, mollaya da inamı itib. Belə yerdə deyiblər ey, «Avamı yalançı aldadar»...

ƏLƏMDARIN DAYISI

Ələmdarın dayısından əziz adamı yox idi dünyada. Ata-ana, qardaş-bacı, qohum-əqrəba onun üçün bir yana idi, dayısı bir yana. Niyə? Onu bir Ələmdar bilirdi, bir də dayısı. Ələmdar həmişə deyərdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Dayımın canı sağ olsun!

Ucundan-qulağından dayı-bacıoğlu
Əhvalatından bizim də xəbərimiz var.

Ələmdar orta məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirdi, dayısına görə. İstədiyi universitetin istədiyi fakültəsinə daxil oldu, dayısına görə. Məşğələlərə gah gəldi, gah gəlmədi. Semestrlərin axırında da hamidan yüksək qiymət aldı, dayısına görə. Belə-bələ kursdan-kursa keçdi, universiteti qırmızı diplomla bitirdi, dayısına görə.

Onu arzuladığı vəzifəyə göndərdilər, dayısına görə.

Yedi-dağdı, «gözün üstündə qaşın var» deyən olmadı Ələmdara, dayısına görə.

Vaxt oldu, özü bacısı oğluna dayılıq eləmək istədi Ələmdar. Dayısından nə götürmüdüsə, yavaş-yavaş «həyata» tətbiq etdi.

Bacısı oğlu böyük vəzifə sahibi olacaqdı, dayısı Ələmdara görə. Amma olmadı, ilişdi. Ələmdarı da vəzifədən qovdular.

İndi bacısı oğlu deyir:

- Məni qovdular, dayıma görə.

Heç demə, Ələmdarı bacısı oğlundan əvvəl qovublarmış vəzifədən...

PENSIYAYA «CAVAN» CİXDIM

Universiteti bitirib, iş yerinə təyinat aldım. Mənə balaca bir vəzifə verdilər. Dedilər, «hələ cavansan».

On-on beş il keçdi. İşimin öhdəsindən bacarıqla gəldim. Hamı məndən razılıq etdi. İclaslarda ünvanımı tərif söylədilər. Bir gün şöbə

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

müdirinin yeri boşaldı. Cəsarətlə direktorun yanına gedib, şöbə müdürü işləmək istədiyimi bildirdim. O gülümsədi:

- Hələ cavansan – dedi! - Bir az gözlə.

Gözlədim.

İdarəmizdə çox adama ev verdilər. Evim olmadığından hələ də subay qaldığımı yerli komitənin iclasında bildirdim.

- Yaşın keçməyib ki, bir az da gözləyə bilərsən, - dedilər.

Üstəlik belə bir replika da eşitdim:

- Biz evlənmişik, ağızımız bala batıb?

Xəstəliyimlə əlaqədar putyovka alıb sanatoriyaya getmək istədim. Vermədilər.

- Hələ cavansan, qocalığını boynuna alma, - deyə, «dostcasına» məsləhət gördülər...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

İllər keçdi. Baş mühəndisin yeri boşaldı.
«Namizədliyimi» irəli sürdüm. Sifətləri bozardı:

- İştahın pis deyil. Birdən-birə baş mühəndis
olmaq isteyirsən? Vəzifəyə pillə-pillə qalxarlar, bala!

Altmış yaşım tamam olanda yubileyimi təntənə
ilə qeyd etdilər. Hamı şərəfli həyat yolumdan danişdi.
Axırda da məni ucuz bir hədiyyə ilə mükafatlandırıb:

- Ürəyini sıxma, hələ cavansan, – dedilər.

GÖYDƏ VƏ YERDƏ

...Onlar təyyarə limanında rastlaşdırıldı. Hal-
əhval tutandan sonra oğlan bildi ki, qız da onunla bir
marşrutda uçacaq. Sevindi.

«Xoşbəxtlikdən» təyyarədə də yan-yana
oturdular. Söhbətdən məlum oldu ki, getdikləri böyük

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

şəhərdə qızın heç bir tanışı-filanı yoxdur, harada gecələyəcəyini də bilmir. Oğlan sevincək dilləndi:

- Yer məndə.

Qız soruşdu:

- Necə?

- Orada çoxlu tanışım var. Düşən kimi zəng vurub sənin üçün bir mənzil taparam. Özüm də başqa tanışımın yanında qalaram. Bir sözlə, gecələmək barədə narahat olma.

Mənzil başına çatanda oğlan öz çamadanını qızın yanında qoyub, dilləndi:

- Gözlə, gedim tanışlara zəng vurum.

Qız gözlədi. Oğlan kimə zəng vurdusa telefona cavab verən olmadı. Özünün də vağzalda gecələyəcəyini biləndə qızı demək üçün bəhanə axtarmağa başladı. Nəhayət, qızı yaxınlaşdı:

- Bağışla, səni də yolundan elədim. Deyəsən, vağzalda gecələməli olacağıq.

Qız istehza ilə dilləndi:

- Həmişə özündən deyənləri axırda belə gördüm...

Oğlan heç özünü sindirmədi:

- Mən təqsirkar deyiləm.

- Təqsirkarsan! Mənə söz verməsəydin, vaxtında özüm başıma bir çare qılardım. Artıq gecə keçir, indi mən hara gedim?

- Mən sənə göydə söz vermişdim, yerdə yer yoxdur, mən neyniyim? – oğlan dilləndi.

Belə yerdə deyiblər ey, «üzürü günahından bətər oldu».

YAZIQ MARALLARIN NƏ TƏQSİRİ?

Görün bir yazı-pozu əhli nə yazır? Yazır ki, balaca «marallar»dan çox yazırsan, amma böyük «marallar» qalıb kənarda. Bəs onları nə vaxt «şərəfə» mindirəcəksən?

Rəhmətliyin balası bilmir ki, mənim «marallar»ımın böyüyü-kıçığı yoxdur. «Maral» elə «maral»dır, hərəsinin bir cür sıfəti var. Ağzında «maral» deyirsən. Əbdürrəhim bəydən bu yana əli qələm tutanlar ha yazılırlar, ha pozurlar, bu «marallar»ın kökü kəsilmir, əksinə, getdikcə pərpətöyün toxumu kimi çoxalırlar.

And olsun bizi yaradana, birdən oturub fikirləşirəm ki, ayə, görəsən bütün millətlərdə bu qədər «maral» var, yoxsa birinci yeri biz tuturuq? Yaradan özü bilər insanları necə sıfətdə yaratır, necə yaratır, nə biçimdə yaratır. Biz onun işinə

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

qoşula bilmərik. Ətövbə! Amma sizə qurban olum, bu qədər yaltaq, ikiüzlü (lap elə çoxüzlü!), əyri, oğru, quldur, rüşvətxor olar?

Bilmirsən qarşındaki ziyalıdır, yoxsa yaltaq. Diqqətlə sifətindəki yaltaqlıq qırışlarına baxanda Görürsən ki, bu elə ziyalı-yaltaqdır!

Bir də görürsən maraqlı bir kitabın təqdimetmə mərasimi keçirilir, çıkış edənlər bir-biri ilə yarışa girib kitabı tərifləyirlər, amma sonradan məlum olur ki, toplananların heç birinin kitabdan xəbəri yoxdur, nəinki xəbəri yoxdur, heç kitabı əlinə alıb vərəqləməyib də...

Qəzetlərin çoxu «faktı» o vaxt oxuculara çatdırır ki, artıq həmin «faktın» sahibini vəzifədən qovublar, ya da tutublar. Adama deyərlər, bala, vəzifədə olanda yazaydın, «yixılan ağaca balta çalmağa» nə var ki?!

Eşitməmiş olmazsınız, belə bir məsəl var:
«Kimin evini yixırsan? – Mənə çörək verənin». Bilirsiniz nə qədər belələrini tanıyıram? Adam əsəbiləşəndə onları «marala» yox ey (maral gözəl heyvandır), başqa pis bir məxluqa oxşatmaq istəyir. Bizim «marallar» o gözəl-göyçək marallara oxşamırlar. Yaziq maralların nə təqsiri var? Dad bizim «ağılı-başlı», ikiayaqlı «marallar»ın əlindən!..

... FƏRQİMİZ NƏDİR?

Dostum məndən soruşdu:

- De görüm, bizim millətlə başqa millətlərin fərqi nədir?
- Bilirsən nə var, millətlə işin olmasın, sözünün canını de görüm, nə deyirsən?

- Bizim millətlə başqa millətlərin fərqini soruşuram. Burada başa düşülməyən nə var ki?

- Axı, mənim millətlə nə işim var, mən nə karəyəm ki, millətə qiymət verim?

Dostum deyəsən məni başa düşdü, anladı ki,
danışanda bütün millət haqqında danışmaq olmaz,
millətin ayrı-ayrı fəndləri barədə söz demək olar.
Odur ki, ehtiyatla dilləndi:

- Onda de görüm, bizim millətin bəziləri ilə
başqa millətin bəziləri arasında nə fərq var?

- Hə, bu başqa məsələ. Fərq çoxdur. Əvvəla,
pulu, qohum-əqrəbəsi çox olanların ürəklərindən
böyük-böyük vəzifələr keçir. İkincisi, müharibə edən
millətlərin balaları raket, top-tüfəng alanda, bizimkilər
məscid tikdirir. Üçüncüsü, torpaqları gedən millətlərin
oğulları üsyana qalxanda bizimkilərin çoxu

restoranlarda kef çəkir, toylarda qol açıb oynayırlar. Dördüncüsü, başqa millətlər bir-birini qabağa çəkəndə, bir-birinə arxa duranda bizməkilər bir-birinə badalaq vururlar, bir-birinə quyu qazırlar, vəzifə üstündə qırğın salırlar. Hər cür sifətə girirlər. Belələri vəzifə tutan kimi xalqın qəniminə çevrilirlər. Kiçikləri saymır, böyüklərin yaltağı olurlar. Beşincisi...

- Qoy beşincisini də mən deyim, - dostum müdrik görkəm aldı:

- Vaxtilə Mirzə Cəlil millətin bəzi başibəlalıları haqqında çox yazib, çox deyib. O vaxtdan heç nəyimiz dəyişmeyib. Biz elə həmin millətik, həmin xalqıq. Təkcə kostyumumuz dəyişib, vəssalam. Bax, budur bizim fərqimiz!

NİYƏ TƏRİFLƏYİB?...

239

A kişilər, belə də dərd olar mən düşmüşəm?
Heç düşmənimə də arzulamaram ki, işlədiyi idarədə
müdirinin gözündən düşsün. Mənə elə gəlir ki,
dünyada ondan pis şey yoxdur. Nə yaxşı işini
qiymətləndirir, nə də səni danlamaqdan yorulur.

Bəli, müdirin gözündən düşdürümə görə
əlaltıdan iş axtarırdım. Razi idim, azmaaşlı işə gedim,
təki onun sıfətini görməyim...

Çox soraqlaşdım, axırı bir iş tapdım. Amma
qorxu canımı aldı ki, təzə iş yerindən zəng vurub
haqqında köhnə müdirdən soruşsalar, o ki var
deyəcək, məni gözdən salacaq. Amma «qoy olsun» -
deyib, yeni işə girmək üçün ərizə verdim.

Direktor əmrimi verməmişdən əvvəl söhbət
 üçün məni yanına çağırtdıranda canıma üşütmə
düşdü. Qorxa-qorxa qəbulə getdim. Qapıdan içəri
girəndə gözlərimə inanmadım. Direktor məni görən

kimi gülümsədi, oturmaq üçün hörmətlə yer göstərdi.
Sonra sözə başladı:

- Müdiriniz sizdən çox razılıq edirdi...

Doğrusu, bu sözləri eşidəndə elə bildim təzə direktor məni ələ salır. O, davam etdi:

- Bacarıqlı, işgüzar adam olduğunuzu söylədi.

Bizə məhz sizin kimi işçilər lazımdır...

O gündən təzə idarədə işləyirəm. Direktor da mənə çox hörmət bəsləyir. Amma ha fikirləşirdimsə, keçmiş müdrimin məni niyə təriflədiyini başa düşə bilmirdim. Nəhayət, əhvalatı olduğu kimi iş yoldaşımıma danışdım. O, gülümsədi:

- A kişi, bəs adamı necə başdan eləyərlər?
Bilmirsən ki, bəzi idarə rəhbərləri başdan eləmək istədikləri işçiləri tərifli sözlərlə bir idarədən o biri idarəyə ötürürülər?!

MƏN SİZƏ XİDMƏT EDİRƏM

Şöbə müdürü Qurbanov direktor Əli Nadiroviçin kabinetinə gəldi:

- Çağırıldığınız, Əli müəllim?

- Hə, keç otur.

Qurbanov əyləşdi.

- Buyurun, Əli Nadiroviç!

- Sizin şöbədə işləyən oğlan var ha, adı da yadımdan çıxıb...

- Fazıl, yoldaş direktor!

- Hə Fazildir-kimdir, necə işcidir, o?

Şöbə müdürü çiyinlərini çəkdi, dodağını büzdü. Bir söz deyə bilmədi. Daha doğrusu, «birdən

direktorun adamı-zadı olar» - deyə düşündü. Direktor altdan-altdan Qurbanova baxıb dilləndi:

- Deyə bilmirsən pis işcidir?

Şöbə müdürü tez cavab verdi:

- Doğru deyirsiniz, işləməkdən başqa əlindən hər şey gəlir.

Direktor istehza ilə:

- Mən sizi sınayırdım, müdir! Fazıl kimi işçi bizim idarədə yoxdur! İşin öhdəsindən gəlir, üstəlik şöbənizin başqa işlərini də görür. Siz isə deyirsiniz...

Şöbə müdürü tələsik sözünü dəyişdirdi:

- Əli Nadiroviç, mən elə-belə... Yaxşı işcidir Fazıl. Dedim bəlkə...

- Bəs Fuad necə, o da yaxşı işcidir?

- Yoox, Əli Nadirovıç! Onun haqqında «yaxşı» deyə bilmərəm.

- Niyə? Bəs bir neçə ay bundan əvvəl biz ona yaxşı işinə görə mükafat vermedik? Kişinin zəhmətini niyə itirirsiniz?

- Bağışlayın, Əli müəllim, çəşdim. Fuad həqiqətən yaxşı işcidir.

Əli Nadirovıç qəzəbləndi:

- Qurbanov! Bu nə deməkdir? Mən deyirəm filankəs «pisdir», siz də deyirsiniz «pisdir». Deyirəm «yaxşıdır», siz də deyirsiniz «yaxşıdır». Bəs indiyədək öz işçilərinizi tanıımırsınız?

- Bilirsiz, Əli Nadirovıç! – deyə, Qurbanov sözə başladı. – Bir gün Teymurləng qonaqlıqda bişirilən plovu tərifləyib deyir ki, «Bəh-bəh, nə dadlı plovdur, bunu bişirənə mükafat!» Qonaqlıqda olan Molla Nəsrəddin onun sözlərini eşidib dillənir: «Bəh-

bəh, doğrudan da çox dadlıdır, bunu bişirənə afərin!» Bir azdan Teymurləng «Bu nə plovdur, çağırın bunu bişirən aşbaza cəza verin!» - deyə, əsəbileşir. Molla Nəsrəddin də qışqırır: «Belə də plov olar, bunu bişirənin başını bədənindən ayırmaq lazımdır!» Teymurləng mollanı çağırıb soruşur ki, «Ayıb deyil, molla? Bayaq plovu tərifləyirdin, indi pişləyirsən?» Molla cavab verir ki, «Hörmətli Teymurləng, mən sənə xidmət edirəm, plova yox ki!» İndi Əli Nadiroviç, mən sizə xidmət edirəm, işçilərə yox ki!...

AZAD «SƏNƏTKAR»

(Bir «yazı-pozu əhli» ilə söhbət)

...Küçədə rastlaştıq. Qəzetimizə yazı
vermişdi. Soruşdum:
Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Çap olunsa, qonorarını hansı ünvana yazaq?
- Poçta. «Dovostrebovaniya»...
- Ev ünvanını niyə demirsən?
- Mən dəvəsi ölmüş ərəbəm, evim-zadım yoxdur.
- Bəs, harada yaşayırsan?
- Naməkanam...
- Arvad-uşağıın da yoxdur?
- Ev olmayandan sonra arvadı neynirəm?
Aydın məsələdir ki, arvadım yoxdursa, deməli,
uşağıım da yoxdur.
- Evlənmək fikrin necə, var?
- Yox.
- Niyə?

- Heç özümü dolandırı bilmirəm.
- Nə üzərində işləyirsən?
- Çox mövzular var...
- Heç yazırsan?
- Yox, beynimdədir hamısı...
- Niyə beynindəkiləri kağıza köçürmürsən?
- Nə mənası var, onsuz da çap elətdirmək çətindir. Bir para kağız korlanır...
- Bir yerdə işləyirsən?
- Yox, azad sənətkaram!
- Bəs, necə dolanırsan?
- Allah ata-anamın canını sağ eləsin...
- Heç axırını düşünürsən?

- Hamının axırı necə, mən də elə...

- Başa düşmədim?

- Əşİ, axırı ölümdür də...

BİR İDARƏDƏ

Böyük, hörmətli bir idarədə bir neçə böyük, hörmətli şöbə fəaliyyət göstərirdi. Həmin şöbələrin nüfuzlu müdirlərini, hörmətli müdir müavinlərini və bəzi «bacarıqlı» işçilərini şəhərdə tanımayan az adam tapılardı. Bunun da səbəbi o idi ki, idarənin işçilərinin hərəsi şəhərin bir sahəsinə «baxır», həmin sahənin işini «nizamlayır», bir sözlə, sahə üzərində rəhbərliyi həyata keçirirdi.

İşçilər heç kimlə kobud tərzdə, hədə-qorxu ilə danışmir, əksinə, rəhbərlik etdikləri sahələrin

248

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

adamları ilə olduqca mədəni, mülayim rəftar edirdilər. Hətta bəzən onlara yoldaşlıq münasibəti də göstəridilər. «Əl-əli yuyur, əl də üzü» prinsipi ilə işləyən həmin idarədə və ona tabe təşkilatlarda hamı işindən son dərəcə razi idi. Niyə də razi olmayıyıldır?! İdarədə kimə nə lazım olsa, uzağa getmir, elə iş yerindəcə düzəlirdi.

Ərzaq və sənaye işlərinə idarənin şəhər ticarəti şöbəsi baxırdı. Həmin şöbə işçiləri ən ləziz yemək-içməklə, pal-paltarla təmin edirdi. Kimin xatirindən nə keçirdisə, ticarət şöbəsinin işçilərinə müraciət edirdi. Onlar da zəng vururdular tabeçiliklərindəki sahənin rəhbərlərinə. Bir də göründülər ki, balıq kürüsündən tutmuş, quş südünədək göndərildi idarəyə. Və yaxud, hər ay idarədə az təpişən malların satışı təşkil edilirdi. Hər hansı mağazaya göndərilən yaraşıqlı paltar və ayaqqabılar əvvəlcə bu idarəyə gətirilirdi.

İdarənin işçilərinin demək olar ki, hamisının bağı vardı. Bağlarda ikimərtəbəli evlər tikdirmişdilər. Kişiilər bacarmışdilar, tikdirmışdilar. Soruşmaq isteyirsiniz tikinti materiallarını haradan alırdılar, eləmi? İdarənin şəhər tikintisi şöbəsi əməkdaşlarının canları sağ olsun. Heç bağ evi tikdirənlərin arzularını ürəklərində qoymurdular. Taxta, daş, sement, nə lazımlı olsa, vaxtında daşıtdırırdılar bağlara. Doğrudur, materiallarını apardıqları şəhər tikililərinin başa çatmaması barədə narazılıqlar eşidirdilər, amma bu qulaqlarından alıb, o biri qulaqlarından ötürürdürlər. Təki öz tikililəri hazır olsun!

Təzə filmlər, tamaşalar üçün kino-teatrlarda bilet üstündə qırğın-qiyamət qopanda bu idarənin mədəniyyət şöbəsində işçilərə sakitcə bilet paylanırdı...

Mebel mağazalarında xarici markalı mebel tapılmayanda məişət şöbəsinin idarəyə gətirdiyi yaraşlı mebelləri alan tapılmırdı...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Universitet və texnikumlarda idarə
əməkdaşlarının balalarına aşağı qiymət veriləndə elm
və təhsil şöbəsi köməyə çatırdı...

Bir sözlə, hər şöbə öz üzərinə götürdüyü
vəzifəni «ləyaqətlə» yerinə yetirirdi.

Günlərin bir günü idarənin işçiləri bəd xəbər
eşitdilər: İdarə ləğv olunur! Onların dəsmal tutub
ağlamaqdan başqa əlacları qalmadı... Çox vay-
şuvəndən sonra hərəsi bir iş tapdı: Kimi nazir oldu,
kimi komitə sədri, kimi də... Heç indi də işləri pis
getmir...

«SEÇİLMƏYƏCƏKSİNİZ...»

Yazıcılardan biri seçkiqabağı doğulduğu
rayona gedib seçki məntəqəsinə müraciət edir:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

251

- Xahiş edirəm, deputat seçilməyim üçün sənədləri verəsiniz.

Seçki məntəqəsinin sədri:

- Müəllim, sənədləri verərik, amma siz seçilməyəcəksiniz – deyir.

Yazıcı qeyzlə dillənir:

- A kişi, axı mən bu rayonda doğulmuşam, hamı mənə hörmət edir...

- Nə olsun, seçilməyəcəksiniz.

- Mənim nə qədər əsərlərim, kitablarım var...

- Allah bir az da çox eləsin, amma seçilməyəcəksiniz.

- Mənim atam, babam bu torpaqda basdırılıblar, el ağısaqqalı olublar...

- Lap yaxşı, Allah onlara rəhmət eləsin. Amma seçilməyəcəksiniz.

- Xalq məni sevir...

- Əlbəttə, yazıçı adamsınız, xalq sizini sevməlidir, amma bu o demək deyil ki, seçiləcəksiniz. Seçilməyəcəksiniz!

- Yox, belə özbaşınalıq olmaz! Siz qanunu pozursunuz, vətəndaş hüquqlarımı əlimdən alırsınız...

- Doğrudur, müəllim, dediklərinizin hamısı doğrudur. Amma bilin, seçilməyəcəksiniz. Vallah-billah seçilməyəcəksiniz!

- Ayıb olsun sizə! Nifrətimi bildirirəm! Allah evinizi yıxsın!

- Nə deyirsiniz qəbul edirik, müəllim! Amma seçilməyəcəksiniz!

İDEYA

Dostum bir gün yanına gəlib başladı
şikayətlənməyə:

- Gərək universitet bitirməyəydim. Diplom
məni pis günlərə qoydu...

- Açıq danış görüm, nə olub? Nə universitet,
nə diplom? – deyə, təəccüblə soruşdum.

O, başını aşağı saldı. Sonra yazıq-yazıq
dilləndi.

- Dolana bilmirəm, qardaş! Hara gedirəmsə iki
yüz, üç yüz manat maaş verirlər.

- Onda get, fəhlə işlə, ayda dörd yüz, beş yüz
manat al.

- Elə bilirsən götürürlər? Deyirlər ali təhsilin var, fəhlə niyə olursan?

Ağlıma bir fikir gəldi, dedim:

- Get, ona-buna yük daşı...

Elə bil dostumun üstündən yük götürüldü.
Razılaşdı.

Aradan xeyli keçdi. Dostum yenə yanımıza gəldi. Bu dəfə üzü gülürdü. Başladı əhvalatı olduğu kimi nəql etməyə:

- Hə, qardaş, sən deyən kimi elədim. Yaşımın bu vaxtında getdim «qul bazarına», yəni iş axtaranların toplandığı yerə. Biri mənə yaxınlaşdı ki, «mədəni adama oxşayırsan, bura niyə gəlmisən?» Sirrimi açdım, dedim ki, «a kişilər, mənim ali təhsilim var!» Elə bunu demişdim ki, gülüşdülər. Soruşdum, «niyə gülürsünüz»?. Dedilər «biz də ali təhsilliyyik. İçərimizdə aspirantlar, elmlər namızədləri də var...»

Dostumun bu söhbətinə qulaq asanda mən də güldüm . Sonra dilləndim:

- Görürsen orada nə qədər diplomlu adamlar var? Öz aramızdır, pis ideya verməmişəm ha sənə...

ÖZGƏYƏ QUYU QAZAN...

Həsənbala müəllim şagirdi Əzizbalaya yaxınlaşışb qulağına piçildadı:

- Əzizbala, axşam bir bizə gəl, işimiz olacaq.

Əzizbala da həmin tərzdə soruşdu:

- Nə iş müəllim, xeyirdimi?

Müəllim ahəstəcə:

- Əlbəttə, xeyirdi – dedi: Bilmirsən ki, mən xeyir işlə məşğul oluram, a bala?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Axşam Əzizbala Həsənbala müəllimgilə gəldi.
Müəllim şagirdinə hörmət əlaməti olaraq arvadını
səslədi:

- Ay qız, qonağımıza bir çay təşkil elə, sonra
da gör nə bişirirsən...

Sonra Əzizbalanı o biri otağa keçirdi. Əlinə bir
qələm, bir vərəq verib dedi:

- Əzizbala, nə desəm, yazarsan.

Əzizbala «baş üstə» - deyib müntəzir dayandı.
Həsənbala müəllim əlini arxasında cütləyib otaqda
vargəl edə-edə dilləndi:

- Əzizbala, yaz bala! Yaz ki, məktəbin
direktoru pedaqoji kollektivin başına oyun açır.
İmtahanlarda müəllimlərə göz verir, işiq vermir.
Məktəbin həyətyanı sahəsində yetişdirilən məhsulu
satıb pulunu mənimşəyir. Təmir adı ilə dövlətdən
ətək-ətək pul alıb, iş icraçısı ilə yarıbayağı bölür. Özü

də savadsızın, yaltağın böyüyüdür. İşi-gücü ondan-bundan «anonimka» yazmaqdır. Bir sözlə, məktəbdə aləm qarışıb bir-birinə! Xahiş edirəm, təcili yoxlayıb tədbir görəsiniz... Və sair və ilaxır.

Həsənbala müəllim məktubu yazdırından sonra dərindən nəfəs aldı. Sonra Əzizbalaya tapşırdı:

- Əzizbala, bu barədə heç kimə heç nə deməzsən. Gedərsən evə, üzünü yaxşı-yaxşı köçürüb göndərərsən nazirliyə. Direktorun atasını yandıracaqlar!

Əzizbala yenə «baş üstə» deyib evlərinə gəldi. Məktubun üzünü köçürüb göndərdi nazirliyə. Bir neçə gündən sonra məktəbə komissiya gəldi. Yoxlama başlandı, nə başlandı. Həsənbala müəllim direktor haqqında nə yazmışdısa, hamısı yalan çıxdı. Odur ki, direktorun əvəzinə Həsənbala müəllimi işdən çıxarıb, necə deyərlər, qoydular «böyrü üstə»!

Həsənbala müəllim Əzizbalanı təpib yapışdı qulağından:

- Zalim balası, heç bilirsən nə etmişən?
- Bilirəm, müəllim. Məktubda direktorun əvəzinə sizin əməllərinizdən yazmışsam.

Həsənbala müəllim dəli kimi qışqırdı:

- Niyə a bala, çəşmişan?

Əzizbala sakitcə cavab verdi:

- Yox müəllim, çəşib-eləməmişəm. Yadınızdadır, bir dəfə atamdan da «anonimka» yazmışsınız. Sadəcə olaraq əvəzini çıxmışam, vəssalam! Necə deyərlər, «Özgəyə quyu qazan, özü düşər»...

HƏRƏ BİR CÜR PUL QAZANIR

259

- Sən ölüsən, qoymurlar kasıbkarlığımı eləyim də!... A bala, nə istəyirsiniz məndən? Mənə sataşana görüm Allah qənim olsun!.. Nə eləyirəm, əcəb eləyirəm, bacarana can qurban! Gedin, kimə istəyirsiniz şikayət eləyin. Xox, qorxdum sizdən!..

- A kişi, nə çıxmışan özündən? Düz deyirlər də...

- Nəyi düz deyirlər, ay... Demişdim, qoy qalsın!

- Gör necə acgözsən ki, kəfənə də kəf gəlirsən.

- Yalançının... Ağzımı açdırma ha!..

- A kişi, bu nədir, metr yarım əvəzinə bir metr otuz santimetr ağ vermisən mənə.

- Hə nə olsun, iyirmi santimetrlə varlanacaqsan?

- Ayıb deyil, a kişi? Adını da qoymusan mömin müsəlman. Məsciddə də oğurluq olar?

- A bala, bəlkə oğurlamamışam? Sadəcə səhv eləmişəm, hə?

- Əşİ, necə olur həmişə sən səhv eləyirsən? Səndən başqa bu məsciddə molla-zad yoxdur?

- Var! Onu bil ki, mən iyirmi santimetr kəsirəm, onlar otuz!

- Elə bilirsən camaat bilmir ki, təzə evin, maşının, bağın hansı pulların hesabına başa gəlib?

- Dedim ki, əcəb eləyirəm!.. Mənə də Molla Qulaməli deyərlər, bu məsciddə mənim çomağımin qabağına ağaç qoyan tapılmaz!

- Bununla nə demək istəyirsən, Molla Qulaməli?

- Demək istəyirəm, nə qədər başın əzilməyib, məndən uzaq ol!

- Bura bax, əşı, məni cin atına mindirmə, ha! Bu dəqiqə açaram sandığı, tökərəm pambığı!

- Nəyimi deycəksən, ay cüvəllağı?

- Nəyini deyəcəyəm? Məsciddə gülab satmağını! Ölülərin paltarını mənimseməyini! Başqa mömin yoldaşlarının haqqından çırılıdırıb öz cibinə qoyduğunu! Ölü sahiblərindən daş-baş aldıqlarını! Yoxsa yenə deyim?

- Gədə, vallahi sənin başın gicişir?! Çəkil bərabərimdən! Yoxsa!..

- Deyəsən, sənin kimi fırıldaqçıların avam müsəlmanlardan pul qırmaq mövsümü olan

məhərrəmlik başlayıb. Bunun üçün mənimlə belə danışırsan, hə?

- Ay dəli müsəlman, əl çək yaxamdan! Məni qana salma deyirəm sənə! Hərə bir cür pul qazanır! Mənim də gəlirim ölülərdəndir!.. Ay mərdimazar, naxələf, qoymazsan dolanaq!?

MƏNƏ VALİDOL...

– Alo! Alo! Bura Mahmudun evidir? Hə? Eşitmirəm, bərkdən danışın! Kimin? Kimin evidir, deyirsiz? Mənə Mahmud lazımdır, Mahmud! Bəs, bura onun evi deyil? Yox? Bağışlayın, üzr isteyirəm... Deyirəm bağışlayın... Eşidə bilmirsiniz? Bir də zəng edim? Yaxşı! Yaxşı!

Bacı, ay bacı, mənə 38-22-23-ü verin. Hə, hə, 22-23! İyirmi üç! Ay bacı, otuz səkkiznən! Yazdırınız?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir də deyim? Otuz səkkiz, iyirmi iki, iyirmi üç.
 Eşitdiniz? Soruşuram, indi eşitdiniz? Necə nəyi?
 Telefonun nömrəsini! Gözləyim? Gözləyirəm.
 Deyirəm, gözləyirəm!

Bir-iki saat keçir. Telefon uzun zəng çalır.
 Aha, deyəsən, rayondur. Dəstəyi qaldırıram:

— Salam! Deyirəm, salam-əleyküm! Pis
 eşidirsiniz? Eybi yoxdur, birtəhər danışın, mənim
 kimi! Mahmud evdədir? Mahmud!... Salam, Mahmud!
 A kişi, nə kələm? Deyirəm «salam». Kələmi
 neynirsən? Rayonda kələm yoxdur? Nə? Əşİ, mən
 «kələm» demirəm ey, «salam» deyirəm! Şükr, axırı
 eşitdin? Əsgərlikdən gəlib? Tanımırıam. Deyirəm,
 mən Şükürü-zadı tanımırıam! Nəəə? Mən «Şükür»
 demədim ey, dedim «şükr, axırı eşitdin». Hə... Hə...
 Zəng vurdum bildirəm ki, sizə gəlmək istəyirəm. Əşİ,
 sizdə qalmaq istəmirəm ey, hələ gəlmək istəyirəm.
 Hə, gəlmək istəyirəm. Gəlim? Nə vaxt? Soruşuram,
 nə vaxt? Səsin gəlmir, nə oldu? Niyə ağlayırsan?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Kim dedi «öldü?» Mən? Mən elə demədim, dedim,
«nə oldu?» Əşİ, nə oğlan, nə qız? Əkiz nədir? Yox,
mən arvadının nəyi olub-olmadığını soruşmuram.
Soruşuram ki, «nə oldu ki, səsin xırp kəsildi?» «Turp»
demirəm ey, «xırp» deyirəm. Yəni səsin birdən
kəsildi. Hə indi başa düşdün? Yaxşı, nə vaxt gəlim?
Nə vaxt istəsəm? Onda bazar günü. Bazar bağlanıb?
Əşİ mənim bazarda nə işim var? Yox, mən deyirəm,
bazar günü gələcəyəm. «Azar» yox ey, «bazar». Hə
bazar günü! Uşaqları da gətirim? Məni ələ salırsan,
Mahmud? Soruşuram, ələ salırsan məni? A kişi,
necə «niyə?» Mən hələ təzə evlənmişəm, uşaq-
muşaq haradan oldu? Danışan mənəm ey,
Hüseynqulu! Bilirsən? Bəs, bu nə zarafatdır,
edirsən? «Uşaq-muşaq» zarafatını deyirəm. Nə
deyirsən? Bilirəm, Mahmudsan... Yaxşı, de görüm o
şeyləri gətirim? Soruşuram o şeyləri gətirim? Nəyi?
A kişi, özün deməmişdin? Yox? Bura bax, sən
Günçixan kəndində yaşayan Mahmud deyilsən?

Nəəə? Bəs burası hansı kənddir? Günbatan? Arvad,
mənə validol!!!!

KÖHNƏ MÜDİRİN «İSTEDADI»

İşə təzə göndərilmişdim. Elə bil, məni
gözləyirlərmiş kimi, başladılar idarəmizi yoxlamağa.
Müdirimiz Qəmbərov da nədənsə, başladı məndən
şübhələnməyə. Məni yanına çağırdı, üzümə tərs-tərs
baxıb dedi:

- Nə oldu bala, qələt elədik səni işə götürdük?

Doğrusu, əvvəlcə özümü itirdim, cavab
verməyə söz tapmadım. Boğazım qurudu, dilim
kilidləndi, handan-hana özümü ələ alıb dilləndim:

- Yoldaş Qəmbərov, mənim təqsirim nədir
axı?

O, tapança kimi açıldı:

- Özünü bilməməzliyə qoyma, eh! Guya bilmirəm ki, yoxlamanı sən təşkil elətdirmisən?

And içib özümü oda-közə vurdum ki, mənim heç nədən xəbərim yoxdur, kişi inanmaq əvəzinə daha da qızışdı:

- Sənin kimi uşaq-muşaqları çox görmüşəm, bala. Onu da bil ki, bu xəmir çox su aparacaq...

Bir neçə gündən sonra müdirimin şələ-küləsini qoltuğuna verib dedilər: «Get, səndən bu boyda idarəyə rəhbər olmaz!» Qəmbərov axırınçı dəfə mənimlə görüşüb acıqlı-acıqlı:

- Qoymayacağam səni burada işləməyə! – deyərək, qapını çırpıb getdi.

Bu əhvalatdan sonra hər gün idarənin işçilərindən bir-ikisi mənə yaxınlaşıb qulağıma piçildayırıdı:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Yıxdın da, dağ boyda kişini...

Açığını deyim ki, özüm-özümdən şübhələnməyə başlamışdım. Gecə-gündüz fikirləşirdim ki, bəlkə Qəmbərovun haqqında haradasa söz-zad danışmışam? Yoxsa, bu adamlar niyəancaq məndən şübhələnirlər? Amma heç nə yadına düşmürdü. Mən ki, təzə işçi idim, Qəmbərovu əməlli-başlı tanımadığım halda onun barəsində nə danışa bilərdim?!

Amma sonralar onun işdən çıxarılmاسının səbəbini öyrəndim. Heç demə kişi idarədə oturub fırıldaqla məşgul olmuş...

Bir müddətdən sonra idarəmizə təzə müdir göndərilər. Kişi bir-iki gün işləmişdi ki, Qəmbərov haradansa özünü yetirdi. Salam-kəlamsız keçdi təzə müdirin kabinetinə, başladılar söhbətə. Kabinetin azca aralı qalan qapısını da çəkib içəridən bağladılar ki, onların nə danışdıqlarını biz işçilər eşitməyək.

Qəmbərov gedəndən sonra təzə müdir məni yanına çağırıb, sualı-sual dalınca yağdırdı, işgücümlə, keçmiş-keçənimlə, hətta ölüb-itənlərimlə maraqlandı. Lap axırda bildirdi:

- Doğrudur, Qəmbərov barəndə bir-iki söz danışdı, amma mən görürəm yaxşı oğlana oxşayırsan, get, başını sal aşağı, işini gör...

Təzə müdir az bir müddətdə böyük hörmət-izzət sahibi oldu. Daha o «kəsən başın» sorğu-sualı yox idi. O, bu hörməti çox asanlıqla, özü demişkən, «şirin dillə» qazanmışdı. Vəzifəcə özündən böyük, yaxud kiçik adamlar ona zəng vuranda, hal-əhvalını soruşanda o, bir qayda olaraq, bu sözləri işlədirdi: «Kölgənizdə dolanırıq də, yoldaş filankəs...», «başımızın böyüyüsünüz», «ağsaqqal köməyinizə ehtiyacımız var...» və s.

Müdirin yaltaqlığı hamımızı təngə gətirmişdi, ancaq canımızı dışımızə tutub bir təhər dözürdük.

Dözürdük deyəndə ki, işçilərimiz bir-bir ərizə yazıb işdən gedirdilər. Əvəzində təzələri gəlirdi. Köhnə işçilərdən təkcə mən qalmışdım. Nəhayət, müdir mənimlə də haqq-hesabı çürütmək məqsədilə bir gün dedi:

- Gəl, kişi kimi açıq söhbət eləyək...

- Buyurun.

- Daha səninlə işləmək istəmirəm. Yaxşısı budur, sən də o biri işçilər kimi ərizəni yaz, narazılıqsız-filansız çıx, get.

Hirs vurdu təpəmə, istədim ağızma gələni deyim, lakin özümü bir təhər saxladım. Fikirləşdim ki, onsuza da təzə müdirin haqsızlığı haqqında kimə desəm inanmayacaq, üstəlik özümü hörmətdən salacağam. Bir də ki, onunla işləməyə heç həvəsim qalmamışdı. Odur ki, ərizəmi yazıb işdən çıxdım.

Kadrlar şöbəsindən sənədlərimi götürəndə dəhlizdə köhnə müdirlimlə rastlaşdım. O, istehzalı baxışlarla məni süzərək dedi:

- Hə, gördün, mənə sataşmaq nə deməkdir, a bala?

«BLOKNOTLU» VƏ «BLOKNOTSUZ» MOLLALAR

Keçmişdə kəndlərdə savadlı adamlar mollalıq eləyərdilər. İndi savadsızlar başlarına əmmamə qoyub, çıyılınlarinə əba salıb, qiyafələrini dəyişib olurlar molla. Başlayırlar Xudavəndi-aləmin əmrini «yerinə yetirib» nəf toplamağa, külfət dolandırmağa. Özü də yaxşı bilirlər ki, indi məxluqatı aldadıb pul qazanmaq çox çətindir, odur ki, fikirləşib fırıldaq yollar tapırlar. Məsələn, Molla Məmmədhəsən kimi.

271

Ona çox yerdə «bloknotlu molla» deyirlər. Kişi bu adı təsadüfi qazanmamışdır. Onu tez-tez şəhərin küçələrində boş-bekar gəzən görərsiniz. Hansı tanışına rast gəlsə onunla elə səmimi, elə ürəkdən əl verib görüşər ki, deyərsən yer üzündə bu kişidən mehriban adam yoxdur. Ayrılanda da görüşdüyü adama məsləhət verər ki, ölüb-itənlərinə yasin oxutdursun, fatihə verdirsin. Həmin adam da özünü əziyyətə salıb uzağa getmir, elə küçədəcə Molla Məmmədhəsənin haqqını verib, adını onun «bloknot»una yazdırır. Molla da söz verir ki, gedib evdə rəhmətliyin ruhuna dua oxuyacaq . Amma hələ «sifarişçilərdən» bircəciyi də bilmir ki, Molla Məmmədhəsən evə çatandan sonra verdiyi vədə əməl edir, yoxsa, yox?..

Molla Mirələsgər iki şeyə görə Molla Məmmədhəsəndən fərqlənir. Əvvəla, ona görə ki, Molla Mirələsgərin xüsusi «bloknotu» yoxdur. O, elə «bloknot»suz da baş dolandırmaq qabiliyyətinə

malikdir. İkincisi, Mirələsgər məscidin «ştatnı» mollasıdır. Ancaq hər iki molların bir-birinə oxşayan cəhətləri eyni üsulla pul qazanmalarıdır.

Hər iki molla qazanc dalınca qəbristanlığa gedir, cümə axşamlarında başda oturur. Bir sözlə, o savadlı mollaların çörəklərinə bais olurlar.

Görəsən, Molla Məmmədhəsənlə Molla Mirələsgər bu dünyada həlləm-qəlləm işlərlə məşğul olduqları üçün o dünyaya köçəndə cənnətə gedəcəklər, yoxsa cəhənnəmə?

PAPAQ MƏSƏLƏSİ

Bir gün gördüm uşaqlıq dostum İmamverdi xəz dəridən təzə, bahalı bir papaq alıb və onu başına qoyub kəndin küçələrində lovğalana-lovğalana gəzir. Yaxınlaşışb soruşdum:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- İmamverdi, hələ qış gəlməyib, indidən bu papağı başına qoyub nə gəzirsen?

İmamverdi təşəxxüsələ dilləndi:

- Ayə, nə olsun qış gəlməyib, kişi başında papaq gəzdirər...

Ağlıma nə geldisə, İmamverdiyə:

- İmamverdi, görərsən, o papağı başından götürüb qaçacaqlar, qışda papaqsız qalacaqsan – dedim.

Qış gəldi, qar yağdı, soyuq-sızaq başladı. Küləkli, çovğunlu bir gündə gördüm İmamverdi gəlir, başında da bir şlyapa. Ürəyimə nəsə gəldi, soruşdum:

- İmamverdi, bu soyuqda başına şlyapa niyə qoymusan?

İmamverdi yazıq-yazıq cavab verdi:

- Ayə, sən deyən oldu, ayə! Şəhərə getmişdim, havalar da təzəcə soyumuşdu. Vağzalda oturacağın bir küncünə sığınib yatmışdım ki, qatar gələndə qayıdım kəndə. Necə yatmışamsa, bilməmişəm, kimsə papağımı götürüb, çıxbı aradan...

- İmamverdi, bəs deyirdin, kişinin papağı olar, nə oldu bəs bu kişilik məsəlesi?

İmamverdi özünü sindirmədi:

- Ayə, papaq olmasın, şlyapa olsun. Nə fərq var?

FALÇI!

Ona falçı Zöhrə deyirlər. Ünvanını çoxu əzbərdən bilir: Əyri küçə, dar dalan, ev 15.

Zöhrənin evinə müxtəlif yerlərdən müxtəlif adamlar gəlir. Onlar falçıya bacardıqları qədər hörmət edir, «fallarına baxdırıb» bəxtlərini yoxladırlar. Deyirlər elə bir dərd yoxdur ki, falçı Zöhrə əlacını bilməsin.

Bir gün mən də «falıma baxdırmaq» üçün Zöhrəgilə getdim. Məni çevik, yanaqları qırmızı, kök bir qadın qarşılıdı:

- Buyur oğlum, dərdini de, əlacını göstərim.

Məndən əvvəl gəlmış qadınları göstərib dedim:

- Onlar məndən əvvəl gəliblər, tələsmirəm, qadınları yola salın, gözləyərəm.

Zöhrə əlindəki kartları qarışdırıb köhnə qumarbazlar kimi bir «daraq» çekdi, üzünü qadılardan birinə tutub amiranə şəkildə soruşdu:

- Mətləbin nədir, xanım?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Qadın yazıq görkəm aldı:

- Heç xəbər almasan yaxşıdır. Bir od-alov ərim var, səhər evdən çıxır, bir də gecəyarısı gəlir. İxtiyarım da yoxdur ki, bircə kəlmə soruşum harada veyillənirsən? Dillənsəm qan salar.

Falçı ani fikrə gedib dilləndi:

- Gərək, ərinin ağ maykalarından birini mənə gətirəsən. Amma çalış, trikotaj olmasın.

- Trikotaj olanda nə olar?

- Bilirsən, mən gərək həmin maykanı sarıköklə sapsarı eləyəm. Özün bilirsən ki, trikotajı boyamaq üçün çoxlu sarıkök lazımdır, onun da xərci çoxdur.

Qadın təəccübələ soruşdu:

- Ay arvad, maykanı sarıkökə batırsan, ərim ağrıllanacaq deyirsən?

Falçı hirsladı:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Daha mənə inanmırsan, yanına niyə gəlmisən?

Xanımlardan biri Zöhrəni yaxşı tanıdığından başladı onu inandırmağa:

- Niyə şəkk-şübhə edirsən? Zöhrənin yanına pənah gətirən naümid qalmaz.

Qadınlar falçının zəhmət haqqını verib getdilər.

Dilləndim:

- Xala, baxın, görün, mənim gələcəyim necə olacaq?

O, əlindəki kartları iki-iki, üç-üç masanın üstünə düzdü. Sonra başladı diqqətlə onlara baxmağa. Birdən başını qaldırıb dilləndi:

- Sənin gələcəyin parlaqdır, bala!

- Haradan bilirsən, xala?

- Budur ey, kart aydın göstərir. Bax, bu zənən xeylağı – o, üstündə qadın şəkli olan kartı göstərdi – sənin dalınca danışır. Amma narahat olma, həmin zənən boşboğazın biridir, sənə heç nə eləyə bilməz. Bu isə - o, üstündə kişi şəkli olan kartı göstərdi – işlədiyin idarənin rəisidir, istəyir ki, sənin vəzifəni böyütsün. Bunlar isə – o, bir 6-lıq, bir 9-luq göstərdi – sənin qonşularındır. Ancaq səni heç gözləri götürmür. Bu isə – o, üstündə oğlan şəkli olan kartı göstərdi – sənin tələbə olduğunu göstərir. Özün də imtahandan kəsilmisən.

- İnanan daşa dönsün!

- Niyə inanmırsan, bala?

- Çünkü mən tələbə deyiləm. İnstitutu çoxdan bitirmişəm. Bütün dediklərin də aq yalandır!

Falçı gözlərimin içində baxdı:

- Sən mənə yalançı deyirsən? Heç bilirsən mən kim olmuşam?

- Kim olmusan?

O, yan otağa keçib bir kitab gətirdi. «Bir teatrın tarixi». Burada dərc olunmuş bir qrup artistin şəklini göstərdi və «burada mənim də şəklim var» - dedi.

- Deməli, artistsən?

- Hələ vaxtilə müəllim də işləmişəm...

- Bəs, niyə falçılıq edib camaata kələk gəlirsən?

- Necə yəni niyə? Zəhmət çəkirəm, pul qazanıram. Bəlkə məndən yazmağa gəlmisən?! Yaz, çünki hələ məni tanımayanlar da var, tanıtdır məni onlara...

Falçı Zöhrənin xahişini yerinə yetirməyi lazımlı bildim...

DAŞ VƏ... YEMƏK

Seyfəl köhnə yükü özü boşaldan maşında işləyirdi. Tikinti idarəesində iş başa çatan kimi özünü verirdi çayın daşlıq yerinə, gecənin yarısına kimi ona-buna maşın-maşın daş daşıyırırdı.

Bir gün sürücülər ondan zarafatla soruştular:

- A Seyfəl, bu qədər daş satıb pulunu hara yiğırsan?

Seyfəl yazıq-yazıq dilləndi:

- Siz mənim canım, mənimlə işiniz olmasın, qoyun kasıbkarlığımı eləyim.

- Sən ki, subaysan, bizim kimi bir sürü uşağa baxmırsan...

Seyfelin qaşı çatıldı:

- Elə evimi yıxan subaylıqdır da... Qazandığım
yeməyimə birtəhər çatır.

Həmkarları bir şey başa düşməyib
təəccübləndilər:

- Bu nə deməkdir, a Seyfəl?
- O deməkdir ki, mən sizin hamınızdan çox
yeyirəm.

Sürücü Cərulla inanmadı:

- Onda gedək yeməkxanaya, - dedi. – Bütün
xərcin mənim boynuma. Görüm, nə qədər yeyirsən
ki, o qədər qazancın sənə çatmır?!

Seyfəl razılaşdı. Yaxınlıqdakı yeməkxanaya
getdilər. Əyləşən kimi xörəkpaylayan kəsdirdi
başlarının üstünü ki, nə yeyirsiniz?

Seyfəl Cərulladan soruşdu:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Sən neçə şış kabab yeyəcəksən?

- Neçə şış yeyəcəyəm, bir şış.

Seyfəl:

- Hələlik altı şış kabab gətir, qardaş oğlu! – deyə, sifariş verdi.

Cərulla heyrətləndi:

- Sən nə danışırsan? Beş şış kababı təkbaşına yeyəcəksən?

Seyfəl:

- Şərtimiz şərtdir! – dedi. – Beş şış kabab nədir ki?! Bir şişi yüz qram gəlmir. Adam var bir qoyunu yeyir, üstündən də su içir, durur ayağı...

Altı şış kabab gətirildi. Cərulla bir şişi yeyənə kimi, Seyfəl beşini həzm-rabedən keçirdi. Cərulla dilləndi:

- Yaxşı xörəkpaylayanı çağır, pulunu verim.

Seyfəl gülümsədi:

- Hələ bu harasıdır? İndi-indi iştaha gəlirəm.

Ürəyim piti istəyir. Neçə piti yeyəcəksən?

- Uzaq başı birini.

Seyfəl:

- Qardaşoğlu, oradan üç piti gətir!

Yağlı pitinin ətri ətrafa yayıldı. Seyfəl üç pitini bir boşqaba töküb iştahla yedi.

- Hə, indi yeməyin pulunu verə bilərəm? – Cərulla soruşdu.

Seyfəl əllərini yellədi:

- Ay hay, ay hay! Mən hələ yarıqarınam. Yemək istəyirəm. De görüm, neçə lüləkabab yeyəcəksən?

- Daha heç nə yeyə bilmərəm.

Seyfəl səsini ucaldı:

- Beş şış lüləkabab, qardaş oğlu!

Seyfəl təzə pomidor-xiyar salatı, göy-göyərti ilə lüləkababları da «ötürdü».

Cərullanın matı-qutu qurumuşdu. Matdım-matdım Seyfələ tamaşa edirdi. Seyfəl dodaqlarını kağız dəsmalla silib:

- Nə içəcəksən? – deyə Cərulladan soruşdu.

- Özün bilirsən, mən sürücü babayam, spirtli içki içmirəm. Mənimki ayrandır, meyvə şirəsidir, mineral sulardır.

Seyfəl xörəkpəylayanı səslədi:

- Bir qrafin ayran, iki şüşə alma şirəsi, bir bardaq mineral su getir, zəhmət olmasa...

Bu sifariş də yerinə yetirildi. Seyfəl gətirilənləri içib, bir az toxtadı. Cərulla səbirsizliklə soruşdu:

- İndi necə, pulunu verə bilərəm?

Seyfəl:

- Bəs meyvə? Meyvə yeməyəcəksən?

- Mən yox. Nə yeyəcəksən, de, gətirsinlər.

Seyfəl bir boşqab şaftalı, bir boşqab üzüm, bir dənə yekə qarğız gətirdirdi. Təkbaşına yeyib axırına çıxdı.

Cərulla əsəbi halda soruşdu:

- Yenə bir şey yeyəcəksən?

Seyfəl zarafatla:

- Pulun çatmaz - dedi. – Hələlik bəsdir.

Cərulla xörəkpaylayanı çağırıb yeməklərin pulunu almasını xahiş etdi. Xörəkpaylayan avazla dilləndi:

- İki yüz əlli səkkiz manat.

Cərulla təzə aldığı maaşının üstünə də xeyli pul qoyub xörəkpaylayana verdi.

Seyfəl gülə-gülə:

- Qardaş, Cərulla, gördün gündüzün günorta vaxtı yeməkxanada adamı necə soyurlar? Verdiyin haqq-hesabı vur üçə. Gör gündə üç dəfə yemək nə qədər eləyir?

Cərulla dilləndi:

- Daha sənə sözüm yoxdur, Seyfəl! O çay, o da daş. Get, nə qədər daşıyırsan, daşı... Görüm daş qurtaranda nə yeyəcəksən?..

- Onda subaylığın daşını atacağam, Cərulla!

QONAQLIQ

İdarəmizdə qonaqlıq yaman dəbdə idi. Təzə paltar, köynək almaq bir yana, adice qalstuk alırdın deyirdilər, «şirinliyini ver». Məzuniyyətə gedirdin, qonaqlıq istəyirdilər. İstirahətdən qayıdırın, hamı bir ağızdan dillənirdi:

- Bax, buna böyük qonaqlıq düşür. Zarafat deyil, sağ-salamat məzuniyyətdən qayıtmışan...

Ad günündə qonaqlıq, müdir tərifləyəndə qonaqlıq...

Hətta, işçilərimizin yaxın tanışları, dost və qohumları bir işə düzələndə də «ondan qonaqlıq düşür» deyirdilər. Bir sözlə, qonaqlıqlar baş alıb gedirdi.

Xoşbəxtlikdən bir şöbədə on nəfər işləyirdik. Ayda hərənin boynuna bir-iki qonaqlıq düşürdü. Yoxsa bu qonaqlıqlara pul çatdırmaq çətindi...

Bir gün «uşaqlar» eşitdilər ki, Nadirin qohumu Əhmədin on birinci uşağı olub. Yiğisidalar Nadirin başına ki, gərək Əhməd bizə qonaqlıq versin. Nadir də elə çoxdan bunu gözləyirmiş ki, Əhmədi xərcə salsın.

Xülasə, işdən sonra cəm olduq şəhərin ən yaxşı restoranlarından birinə. Əhməd Nadirin başını bizim yanımızda «uca etmək» üçün masanın üstünü elə bəzətdirmişdi ki, yeyib-içmək nəinki on nəfərə, iyirmi nəfərə də çatardı. Amma Nadir tez-tez xörəkpəlayanı çağırıb müxtəlif sıfarişlər verir, bir-

birinin ardından cürbəcür yeməklər, bahalı içkilər gətirtirdirdi. «Gətir-götür» davam etdikcə Nadir ürəyində fikirləşirdi: «Yaxşı qırdım Əhmədin belini».

Birdən başqa masanın arxasında əyləşənlərdən kim isə uzaqdan-uzağa, gülə-gülə əllərini bir-birinə sıxıb bizimlə salamladı. Az sonra xörəkpaylayan gəlib bildirdi:

- Sizin haqq-hesabınız o kişidən çatacaq.

Nadir lovğa-lovğa dilləndi:

- O, mənim köhnə dostlarimdandır, sağ olsun, mərifətli adamdır...

Sonra üzünü Əhmədə tutub:

- Əziz qohum, sənin qonaqlığın qaldı başqa vaxta – deyə, dilləndi.

Əhməd etiraz etmədi. «Mən həmişə qulluğunuzda hazır!» - deyib, üzr istəyərək getdi.

Biz ayağa qalxanda restoran bağlanırıdı. Kefi kök, damağı çağ getmək istəyəndə xörəkpaylayan başımızın üstünü kəsdirdi:

- Bəs, haqq-hesabı vermirsiniz?

Hamımız təəccüblə Nadirə baxdıq. Nadir çəşbaş oldu:

- Mənim tanışım vermədi?

- Yox. O sonradan bildirdi ki, heç sizi tanımır, səhv salıb...

Nadir məcbur olub qonaqlığın pulunu ödədi. Amma yaman pərt oldu...

«BİZƏ YARAMAZ LAZIMDIR»

Rayonda yaşayan ağısaqqallardan biri başçının yanına gəlib şöbə müdürü Hüseynəli barədə fikrini bildirmək üçün sözə başladı:

- Siz bu boyda rayona rəhbərlik edirsiniz. Hamının gözü sizdədir, Tofiq müəllim!..

- Sözünü de, kişi!

- Sözüm odur ki, Hüseynəliyə qətiyyən inanmayın. Fırıldaqçının, yaramazın, rüşvətxorun, qohumpərəstin, yerlipərəstin biridir. O yeri-göyü yox yerdən yaradan Allaha and verirəm, camaatı ona tapşırmayın. Qudurmuş it kimi tutur adamları. Belə getsə, olan-olmaz hörmətiniz də itib gedəcək...

Tofiq müəllim fikrə gedib handan-hana dilləndi:

- Ağısaqqal, bu gündən Hüseynəlini özümə müavin təyin edirəm.

Ağısaqqal dik atıldı:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Siz nə danışırsınız, mən bura onun üçün gəlmişdim? Səhərdən ağızında bir Quran söz danışıram?!

- Bilirsən nə var, qoca, rayonu idarə eləmək üçün mənə Hüseynəli kimi düz on nəfər lazımdır. Yoxsa bu adamların ağızını bir yerə yiğmaq olmaz!

NAĞARA ÇALAN

Nağara çalan Qulunu şəhərdə tanımayan az tapılardı. Toylardı, şənliklərdə çalanda camaat onun barmaqlarının tamaşasına yiğilar, əllərinin «gözə görünməzliyinə» heyrətlənərdilər.

Qulu son zamanlar nağara çalmırıldı. Keçmişdi balaban çalmağa. Səbəbini soruşanda deyirdi:

- Qocalmışam, daha əllərimdə güc qalmayıb...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir gün Qulu küçədən keçəndə çalğı səsi eşidir. Səs gələn tərəfə gedəndə görür toy məclisi qurulub, müsiqicilər də oturublar məclisin yuxarı başında. Ətrafa nəzər salır, gözünə tanış-biliş görünülmür. Keçir oturur müsiqicilərin yanında. Müsiqicilərə şabaş verəndə Qulunu tanıyanlardan biri on manat çıxarıb onun döş cibinə basır.

Qulu iki barmağı ilə cibindən pulu çıxarıb dillənir:

- Ala, mən on manata çalan cayıllardan deyiləm, bildün?

Həmin adam deyir:

- Ay Qulu, görürsən ki, toyu çalan başqa müsiqicilərdir. Mən səni tanıdığım və hörmət elədiyim üçün o pulu verdim.

Qulu bir pula baxır, bir də həmin adama:

- Hə? Onda Allah bərəkət versin! – deyib, pulu təzədən döş cibinə basır...

«SARA FM-104»

«Əziz, hörmətl, izzətli dinləyicilər, bu gün Əhmədlidə yaşayan Xədicə xanımın yetmiş yaşı tamam olur. Onu doxsan yaşlı anası Gülxanım xala, oğlanları Arif, Maarif, Telman, Elman, qızları Gülya xanım, Zülyə xanım, Xalidə xanım, Zabitə xanım, oğul nəvələri Nadir, Şair, Zahir, Qahir, qız nəvələri üç yaşlı Gülnaz, dörd yaşlı Zərrintac, beş yaşlı Nazənin, qohumları Mirdaməd, Kəblə Fatma, Hacı Qulam, Məmmədqulam, Məmmədqulu, yaxın tanışı, uşaqlıq dostu Molla Qulamhüseyn, onun arvadı Kəblə Zeynəb, bacıları Lalə xanım, Asya xanım, Şövkət xanım, qonşuları Tağı, Tağıının arvadı Şəfiqə, qızları Gülarə, Çimnaz, Çimnazın kişi dostu Yılmaz, keçmiş

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

iş yoldaşları, rəhmətlik Sonaxanımın qızı Nənəxanım, rəhmətlik Rəfiqənin qızı Gülxanım, rəhmətlik Hacı Qasımin oğlu molla Ələsgər, Kislovodsk, Pyatiqorsk, Yessentuki, Soçi, Yalta, Nalçik şəhərlərində yaşayan kurort yoldaşları, dostları, bir sözlə, bütün xalq ürəkdən təbrik edir.

İndi qohum-qonşuları Xədicə xanımın yetmiş yaşını təntənə ilə qeyd edirlər. Xədicə xanımın gələcəyi parlaqdır. Ona cansaqlığı, həyatda xoşbəxtlik, uzun ömür, yenə də uzun ömür, bir daha uzun ömür arzulayıraq!

İndi Sıramızda olan gözəl müğənninin ifasında «Ana» mahnısına qulaq asın. Bu mahnı müğənninin yetmiş yaşılı Xədicə xanıma təbrikidir. Həmişə təbriklər içərisində, gül-çiçəklərlə əhatə olunاسınız, Xədicə xanım! O gün olsun yüz yaşıınızda da belə cavan, belə gözəl görünəsiniz! «Ana» mahnısı... Bizdən ayrılmayın... Bizimlə qalın»...

ANS:

«Axşamınız xeyir! «Dərs» adlı verilişimizə başlayırıq.

Məddahlıq, yaltaqlıq ta qədimdən insanların zəhləsini töküb, onların canını boğazlarına yiğib. Bu, bizim üçün təəccüblü deyil, təəccüblü orasıdır ki, belələri bəzən ləyaqətli, şəxsiyyətli, qürurlu insanları gözdən salmaq üçün əldən-ayaqdan gedir, min cür sifətə girir, hətta həyatda böyük mövqelər qazana bilirlər.

Məddahlar və yaltaqlar təmiz adamların həyatını zəhərləyir, yaşayışımıza mane olurlar. Məsələn, mən inanmırıam ki, Rusyanın nazir müavini desin ki, o boyda ölkədə nazirdən başqa kişi yoxdur. Onda mən o nazir müavininə sual verərəm: Get, öz

ailəndən soruş gör, sən özün kişisən, yoxsa yox?!
Və yaxud inanmırəm ki, nazirlərdən hansısa biri baş
nazirə desin ki, «mən sənin ayağının tozu da ola
bilmərəm»...

Vəzifə adamı olasan, özündən böyüyə quyruq
bulayasan?! Bu o deməkdir ki, rüşvət alırsan, xalqı
soyub-talayırsan, fırıldaqla yaşayırsan!

Ağsaqqala, böyüyə hörmət xalqımızın gözəl
adət-ənənələrindəndir. Lakin hörmət hara,
məddahlıq, yaltaqlıq hara?! Bunları bir-biri ilə
qarışdırınlar o qədər də avam-zad deyillər. Onlar
görürlər ki, belə tez qabağa getmək olur! Təəssüf!
Min təəssüf!..

Hərçənd bizim danışdıqlarımızın hələlik elə bir
təsiri yoxdur... Məddahlar məddahlıqlarını, yaltaqlar
yaltaqlıqlarını edirlər... Köpək uşaqlarının kökü
kəsilmir ki, kəsilmir! Deputatlar isə susurlar... Gərək
onlar məddahlığın və yaltaqlığın qarşısını alan

qanunlar hazırlasınlar! «Damazlıq haqqında qanun» hazırlamağa nə var ki?!

Hörmətli dinləyicilər! Düz bir aydan sonra növbəti «dərsimiz» olacaq. Həmin dərs belə adlanır: «Rüşvətin gözəlliyi və onun alınıb-verilməsi üsulları». ANS-ə diqqət yetirməyiniz vacibdir. Sağ olun, salamat qalın».

GƏRƏK YAZAM...

Təzə bir məktub almışam. Zalım balası qələmi götürüb, gözünü yumub, ağlına nə gəlib yazıb göndərib mənə. Deyirdim yazmaqda mənə çatan olmaz, amma and olsun Yaradana, mən o məktubu oxuyanda başa düşdüm ki, həmin məktubu yazanın şagirdi olmağa belə layiq deyiləm!

299

Məktubda nə yazsa yaxşıdır? «Məəttəl qalmışam sizin işlərinizə. A kişi, başqa iş tapmadınız? Gərək elə ondan-bundan yarasınız? Başınızı salın aşağı, camaat necə, siz də elə, yaşayın. Beşgünlük dünyadır. Sizə nə dəxli var, it belə getdi, qurd belə gəldi? Bu partiyalardan nə qədər yazarlar? Gündə bir partiya yaranır, qoy yaransın də. Bəlkə elə bir partiya yaranacaq ki, hamisindən güclü çıxacaq, xalqa bir gün ağlayacaq... Birdəfəlik başa düşün, bu millət heç zaman birləşə bilməz. Niyə? Qanımızda var. Allah bizi yaradanda, belə yaradıb. Birləşən olsayırlar, hərə bir partiya yaradıb, bir-birini rüsvay etməzdi ki! O Lenin idi, dedi size çörək verəcəyəm,acları bir yerə yiğib inqilab elədi. Görmürsən, indi üç adamın sözü bir-birinə düz gəlmir?

Məktubda daha sonra deyilir: «Yaltaqlardan yazmaqdan yorulmadın? Guya sən yazmaqla yaltaqlıq azalacaq? Kimdir sənin yazılarını oxuyan?

Yaltaqlıqla çox şey qazanmaq olur, sənin yazılarını oxuyanlar nə qazanacaqlar, a bədbəxt?»

Görün, sonra nə yazır? «A kişi, sizdən əvvəl yazış-pozanlar olub. Özün onları yaxşı tanıyırsan. Cəlil, Sabir, Əbdürrəhim bəy yazdır. Nəyi düzəldə bildilər? Yaza-yaza axırı quru yurda qaldılar. Birinin də beş quruş pulu olmadı. Siz yazmaqla düzələcək? Ay düzəldi ha! Bəzi vəzifəlilər var ha, camaatı get-gələ salmasalar, günlərlə qapı dalında saxlamasalar yaşaya bilməzlər. İndi siz onlara necə işləməyi öyrədəcəksiniz? Keçmişdən qalma yazılmamış qayda-qanunlar var, deməli, belə olmalıdır. Ərizənin ki, üstünə yazılıdı «xahiş edirəm, baxın» deməli, o ərizəyə baxılmayacaq. Gərək ərizənin üstünə yazılılsın ki, «həll edin, mənə bildirin». Bax, bu oldu iş.

Götürüb Yazırsan ki, bəzi qadınlar niyə getdikcə lüt gəzməyə başlayırlar? Sənə nə var, ay xanəxarab? Öz gözəlliklərini nümayiş etdirirlər,

TOP 301

burada nə var ki? Bir də bunun nəyi pisdir axı? Özün
də kişi xeylağısan...

O nədir, yazırsan ki, üç-dörd qız çıxıb səhnəyə
adlarını da qoyublar «Başabəla qızlar». Soruştursan
ki, bunlar başqa ad tapa bilmədilər? A kişi, adam var
uşağına «Pambıq», «Traktor», «Çəltik» adı qoyur.
Sənə nə var, öz uşağıdır, özü bilər. Hamı istəyir dəbə
uyğun ad tapsın də...

Yazırsan ki, yeni nəsil muğama-zada qulaq
asmır. A kişi, bilmirsən ki, muğamı başa düşmək
fürsətini baş lazımdır? Heç çoxları bilmir «muğam» nə
deməkdir, soruştan gözünü döyə-döyə qalacaq.
Çünki uşaqlıqdan öyrəniblər pop, caz, rok, rep...
musiqisinə qulaq asmağa. Səhnədə tullanıb-
düşməyən, köynək-köynək tər tökməyən müğənni
müğənni sayılmır! Bu cavanlarındakı tullanıb-düşmək
olsun. Burada xoşa gəlməyən nə var axı?

Yazmaqdan yorulmursan? Son zamanlar qəzetlərdən yazırsan. Bilmirsən ki, səni ağı yuyub, qara sərərlər? Yazırsan ki, hansı qəzeti əlinə alırsan, ayrı-ayrı məqalələrin başlığını oxuyan kimi bilirsən içində nə var. Görmürsən, qəzetlərdə kimin kimdən xoşu gəlmir, atasını yandırır. İndi istəyirsən sənin də atanı yandırınsınlar?

Elə bilirsən sənin yazdıqlarını camaat bilmir? Camaat bilmir ki, indi əli qələm tutan qalın-qalın kitablar yazır? Puluna minnət, verir nəşriyyatlara, çap etdirir! Axırda da deyir ki, mənə gərək çoxdan «Xalq yazıçısı» adı verəydilər. Yeri gəlmişkən, bu yaxınlarda hörmətli bir adam qohumunu gətirib yazıçılardan birinin yanına ki, bu uşaq yazı-pozu ilə məşğul olur, onu da birliyin üzvü edin, daha da ruhlansın. Yazıçı dostumuz görüb ki, doğrudan da uşaqda istedad deyilən bir şey var, zəmanət verib onu birliyə üzv yazıblar. Düz bir həftədən sonra hörmətli adam həmin yazıçı dostuna zəng vurub ki,

görün ona fəxri addan-zaddan bir şey verdirə bilərsiniz?

Yazıcı elə bilib ki, hörmətli adam zarafat edir.

Soruşub:

- Başqa zarafat tapmadın?

Hörmətli adam nə cavab versə yaxşıdır:

- Nə zarafat? Puluynan deyil?

Bəlkə sən də gecə-gündüz yazırsan ki, fəxri ad-filan alasən, hə?

Məktubu yazarın son məsləhəti: «Saçınız-saqqalınız ağarıb, başa düşün ki, indi yazı-pozu vaxtı deyil!»

Qalmışam ona nə cavab verim?! Axı, mən də yazmağın xəstəsiyəm. Gərək gecə-gündüz yazam. Yoxsa ürəyim partlayar...

OĞLUMA NƏSİHƏT

Əziz, istəkli oğlum! Mən bu dünyada çox pis yaşayıram. Ona görə pis yaşayıram ki, heç zaman vəzifəm olmayıb. O vaxt Kommunist Partiyasının üzvü deyildim. «Avanqard» partianın üzvü olmayanlara da, özün bilirsən, vəzifə verməzdilər. Mənim bədbəxtliymə bax ki, bütün nəslimizdə həmin partianın bircə üzvü olmayıb. Heç olmasa, nəslimizdə bir adam vəzifədə olsaydı, bütün nəslimizi dolandırardı. Sən vəzifəni nə bilmisən?!

Atan qurban, indiki ağlım onda olsaydı,
 bilirsən nə olardı? O vaxt elə hey deyirdilər «get,
 Leninin əsərlərini oxu». Əlli beş cild əsərləri
 oxumaqdan gözlərimin qarası getdi. Heç kim pul-
 para qazanmağın yolunu göstərmədi. Pul-para
 qazanan kasib-kusuba da çox pis baxırdılar. Kimin
 yaxşı evi-eşiyi vardi, deyirdilər oğrunun, quldurun
 biridir! Əyninə bir kostyum alanda da soruşturular ki,
 hansı pulla almışan? Amma özlərinin hər şeyi vardi...
 Ümumiyyətlə, bu soruşanlardan bir soruşan gərək,
 bəs, sən aldıqlarını haradan almışan?

Allah kasibi bədbəxt yaradıb. Bir qalstuk da
 alanda soruşurlar «pulu haradan almışan?»

Mənim balam, vallah-billah, indiki dövr
 yaxşıdır. Pulun varsa, get dənizin lap ləpədöyən
 yerində villa tikdir. Heç kim sənə bir söz deməz. Heç
 deməli də deyil. Amma belə-belə şeylərə mənim
 pulum çatmır. Çünkü heç zaman vəzifəm olmayıb.
 İndi də mənə vəzifə verməzlər. Deyərlər «ağlın

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

olsaydı, o zaman «avanqard» partiyanın üzvü olardin».

Oğlum, sən mənim yolumu getmə. Mütləq partiyaların birinə üzv yazılı. Gör ölkəmizdə nə qədər partiya var! Birinə yazılı bilməsən, get o birinə yazılı. Qorxma, heç bir çətinlik-filan olmayıacaq. Çoxu yalvarır ki, gəl, mənim partiyama üzv ol...

Bir partiyaya ki, yazıldın, siyasetçi olacaqsan. Gərək siyasetçi olduğunu göstərəsən. Qulağında qalsın, başqları səni yıxmamış, sən onları yıxmağa çalış. Onlar haqqında pis rəy yaratmağa, «danos» uydurmağa, şayıə yaymağa əlləş. Müsbət nəticəsini görəcəksən...

Canım, ciyərim! Üzüyola ol. Nə desələr de ki, «baş üstə». Sənə «yaltaq» desələr vecinə alma. Çünkü heç bir zamanədə yaltaqlara dəyib-toxunan olmur. Onların «şəlpəsi» hər yerdə yaxşı işləyir...

Oğlum, sən mənim yeganə fərzəndimsən.
Həyatda yaxşı yaşamağın üçün sənə çox
məsləhətlər verərdim. Amma onları yazsam bir
romandan böyük çıxar. Bircə onu demək istəyirəm ki,
mənim kimi avam olma.

Nə eləyirsən elə – istəyirsən partiya üzvü ol,
istəyirsən partiya yarat, istəyirsən kiminsə qabağında
ikiqat əyil, istəyirsən vəzifə tutub əliəyrilik elə,
bunların heç kimə dəxli yoxdur, təki, yaxşı yaşamağı
bacar! Bir mahnı var ey, «Həyat yaşamağı
bacaranındır»...

O DÜNYADAN MƏKTUB

Keçən ilin yazında Allahın rəhmətinə getmiş
kommmunist Nəcəfqulu Nəcəfquliyeviç bu dünyada

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Həlləm-qəlləm Partiyasındakı yoldaşlarına aşağıdakı məzmunda bir məktub yazmışdır:

«Mənim əziz həlləm-qəlləm dostlarım! Sizdən bərk incimisəm. Əgər bu qaranlıq dünyadan geri qayıda bilsəydim, yazdıqlarımı şəxsən üzünüzə söyləyərdim. Yadınızdadır, mən həyatım boyu Kommunist Partiyasının üzvü oldum. Ölənə kimi həmin partianın biletini ürəyimin üstündə gəzdirdim. Elə sizlərdən çoxunuz da həmin partianın üzvləri idiniz. Kimin ki, cibində kommunist bilet vardi, böyük-böyük vəzifələr tuturdu, gözəl yaşayırıdı. Vəzifəsi olmayanları isə birtəhər yola verirdilər. Vəzifə tutub bir-birindən yaraşıqlı maşınlarda gəzənlər elə düşünürdülər ki, kasıb-kusub ailəsi ilə birlikdə piyada gəzməlidir. Nə isə... Çox məsələləri yazıb başınızı ağrıtməq istəmirəm. Onu demək istəyirəm ki, sizin kimi adamlar o qədər əyri-üyrü işlərlə məşğul oldunuz ki, axırı dağıtdınız Kommunist Partiyasını. Dağıtdınız, yaxşı elədiniz! Başladınız

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yeni-yeni partiyalar yaratmağa. Birini yaratdınız, dedik «xeyirli olsun». İkisini yaratdınız, dedik «uğurlu olsun». Üçüncüyü yaratdınız, dedik «yaxşı». Belə-belə gündə bir partiya yarandı, sayı vurdu kəlləçarxa. Bəs, düşünmədiniz ki, kiçik bir milləti bu qədər partiyaya, qrupa, dəstəyə bölmək olmaz? Axırda da Həlləm-qəlləm Partiyasını yaradıb məni də çəkdiniz öz tərəfinizə. Partiyaya üzv yazanda mənə vəzifə boyun olmuşdunuz, nə oldu? Kommunistlərin dövründə yiğdiğim pulları da xərclədim partiyaya. Xəstələnəndə biriniz mənə kömək etmədiniz. Dərman almağa, həkimə verməyə belə pulum qalmamışdı. Axırda da öldüm, ailə-uşaq qaldı ehtiyac, zülm içində.

Ey mənim həlləm-qəlləm dostlarım! Sizin o partiyani hansı yollarla yaratdığınız yadımıma düşəndə ürəyim az qalır qanla dolsun. Bu barədə çox sözlər söyləyə bilərəm, amma qorxuram partianız dağıla, o biri yoldaşlarım məndən də pis günə qala. İmkanınız

olsa, onlara vəzifədən-zaddan düzəldin, qoyun yaşasınlar. Vəzifə ki, olmadı dolanmaq çətinləşir, kasıbılıqdan adam ölürlər, gəlir bu dünyaya. O dünyada yaxşı yaşamayanların bu dünyada da yeri dardır. Çünkü pulu-parası olmayanları mənzərəli yerdə basdırı bilmirlər. Üstünə mərmərdən daş qoyamırlar. Bildiyiniz kimi, qəbir yeri bahadır, baş daşı ondan da bahadır. Çalışın, ölməyin!

Dostunuz Nəcəfqulu

GÖR-GÖTÜR DÜNYASI

Əziz dostum Cəfərqulu! Məktubunu aldım, diqqətlə oxudum. Yazırsan ki, təzə partiya yaratmışan. Lap yaxşı eləmişən, əlinin içindən gəlib! Başqları gündə bir partiya yarada bilər, sən yarada bilməzsən?!

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Cəfərqulu, qardaşım, yazuşsan ki, sənin partiyan yalnız qohumlardan, tanışlardan, bir sözlə, yaxın adamlardan ibarətdir. Bax, bunu alqışlamaq lazımdır. Ağzında «partiya» deyirsən! Partiya birlik, eyni fikirlilik deməkdir, Cəfərqulu! Qohumlar, tanışlar, yaxınlar bir olsa, sənin partiyan güclü olar. Seçkilərdə partiyanız qalib gəlsə, onlar da bir gün görər, vəzifə-zad tutarlar, adam kimi yaşayarlar.

Dərdini yazuşsan, deyirsən ki, partiyani qeydiyyatdan keçirmirlər. Ondan narahat olma. Əzəl-axır bir yol tapıb qeydiyyatdan da keçərsiniz. O biri partiyalar birdən-birə qeydiyyatdan keçməyiblər ki! Təzə-təzə iqtidara müxalif olublar. Ağızlarına gələni danişib, yazıb iqtidardakıları «ağ yuyub, qara səriblər». Görüblər bir şey çıxmır, «valin o biri üzünü çeviriblər». Yəni özlərini iqtidara yaxın partiya kimi göstəriblər. İqtidardakılar da belə şey axtarırlar, əlüstü o partiyaları qeydiyyatdan keçiriblər. Həmin gözünə döndüklərim də başlayıblar iqtidardan vəzifə

istəməyə. Elə ki, vəzifə ala bilməyiblər, təzədən keçiblər müxalifətə. Onları da qınamaq olmaz, indiki zamanədə vəzifəsiz yaşamaq mümkün deyil. Çünkü vəzifəlilər təkcə maaşla dolanırlar, çax-çuxları mütləq olur...

Cəfərqulu, partiya ki, yaratdın, mütləq partiyanın qəzetini aç. Deyəcəksən ki, ölkədə bu qədər qəzet buraxılır, istədiyimizi o qəzetlərə yazarıq. Belə düşünsən, bağışlanmaz səhv edərsən. Çünkü həmin qəzetlərin hamısı kimdənsə, hansı partiyadansa, hansı qrupdansa asılıdır, onları müdafiə etməklə məşğuldur. Sizin yazılarınızı qəti dərc etməzlər...

Uzun sözün qisası, Cəfərqulu, o biri partiyalar necə hərəkət edirlərsə, siz də elə edin. Lətifəsi sizin partiyadan uzaq, «küçük hürə-hürə it olur»...

Məktubunda mənim işlərimlə də maraqlanırsan. Məlumun olsun ki, çoxdan bir partiya

yaratmışam, özüm də olmuşam həmin partianın başqanı! Ölkdə nə qədər avara, sərgərdan adam var, partiyama üzv yazmışam. Niyə? Çünkü, belələrinin vəzifə ehtirası güclü olur. Demişəm, qalib gəlsək, hamınıza vəzifə veriləcək. Odur ki, canidildən partiya üçün çalışırlar, dəridən-qabıqdan çıxırlar. İndi seçkilərə hazırlaşırıq. Bəlkə deputatdan-zaddan oldum. Bekarçılıqdansa belə işlərlə məşğul olmaq yaxşıdır. Dünya gör-götür dünyasıdır, Cəfərqulu!

SÖHBƏT

- Ay qız, znaeş çto sluçilos?

- Çto, balam?

- Çuşkalar öz dillərində razqovarivayut.

- Razqovarivayut, qoy razqovarivayut də, balam.
- Ağəz, mı druquyu şkolu okonçili, indi çto budem delat?
- İli yaşadığıın bu ölkənin dilini izuçaeş, ili poedeş başqa ölkəyə.
- Çuşki ki, çuşki! İş tapdılар da bize! İndi get təzədən bukva öyrən görüm, necə öyrənəcəksən?
- Balam, v sredney şkole anqliyskiy yazık keçmirdiniz?
- Mən anqliyskiy dərs olanda sinifə girmirdim.
- Zaçem, balam?
- Uçitel çuşkanın böyüyü idi.

- Balam, çuşka idi, tebe zaçem? Anqliyskiy yazık öyrənsəydin, indi latinskiy bukvaları bilərdin.

- Posmotrim, mojet bit izuçim latinskiy. Ağəz, eto bros bir kənara. Axşam gəl gedək noçnoy bara.
- Tı çto ne znaeş? Bilmirsən ki, zakrılı noçnoy bar?
- Ağəz, ona görə deyirəm də «çuşki». Noçnoy barsız şəhər olar?
- Olar, balam, olar.
- Toqda desinlər, yixılın, ölüñ də!
- Sən balam, ölürsən ölü, mən ne xoçu umirat. Gedirəm latinskiy bukvaları öyrənməyə. Çao!

ÖLSƏN YAXŞIDIR...

Bir tanışım küçədə mənə rast gəldi. Rəngi-rufu ağarmışdı. Elə bil Allah eləməsin, ölüm ayağındaydı.

316

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Soruşdum «nə olub?» Dedi uzun söhbətdir, gəl,
çəkilək bir kənara, hamısını danışım sənə.

Bir kənara çəkiləndən sonra tanışım başladı
ki, bəs, gecə yuxu görüb. Dedim, noolsun? Hamı
yuxu görür də. Tanışım ərz elədi ki, bu yuxu o
yuxudan deyil. Yuxuda gördüm ki, ölmüşəm. Məni
atıblar cəhənnəmə! Cəhənnəm, nə cəhənnəm! Hər
tərəf od tutub yanır. Əvvəlcə mənə dedilər ki, gərək
Qıl körpüdən keçəsən. Bir də baxdım ki, tükdən
nazik uzun bir körpüdür, altından vulkan püskürür,
ətrafa odlu palçıq axır. Körpünün də hər başında
yeddibaşlı əjdaha dayanıb ağızından od puskurur.
İndi gəl, keç bu körpüdən, görüm, necə keçirsən.
İstədim sıvişib aradan çıxm, əllərində toppuz tutmuş
inkir-minkirlərdən biri boynumun ardından yapışıb
dilləndi:

- Buradan heç yerə qaça bilməzsən!

- Mənim təqsirim nədir, axı!

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Guya bilmirsən o dünyada nə hoqqalardan çıxmışan?

Yenə özümü qoydum bilməməzliyə. Gördüm mizan-tərəzi gətirdilər, sorğu-sual başlandı:

- De görüm, ayrı-ayrı vəzifələrdə işləyəndə xalqı niyə incitmisən?

İstədim deyəm «incitməmişəm», qorxdum mismar kimi çıxıntıları olan toppuzu vuralar başıma. Məcbur olub cavab verdim: «Qələt eləmişəm, p... yemişəm!»

İnkir-minkirlərdən lap bədheybəti dedi ki, «sən çox p...lar yemisən! İndi cavab ver!» Həmin o bədheybət inkir-minkir soruşdu ki, niyə o dünyada satqınlıqla, ondan-buna, bundan-onə deməklə məşğul olmusan? Yenə dedim, «qələt eləmişəm, bir də eləmərəm». İnkir-minkir çekib dilləndi: «Onsuz da daha qələt eləyə bilməyəcəksən, çünkü o dünyaya bir də qayıtmayacaqsan!»

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Sonra məndən soruştular: «Yaltaqlıq eləməsən, ölərdin?» Dedim, «hə, ölərdim. Yaltaqlıq eləməsəm vəzifədə qala bilməzdim, pul-para qazana bilməzdim və sair və ilaxır». Elə bunu demişdim ki, inkir-minkir məni söydü: «İndi öl, köpəyoğlu!».

Xülasə, bu dünyada nə alçaqlıqlar eləmişəm, hamisini üzümə dedilər. Axırda qorxa-qorxa dilləndim:

- Əşि, onsuz da ölmüşəm də, ölmüş adamdan nə istəyirsiniz? Yekə bir inkir-minkirin səsi geldi:

- Sən elə o dünyada ölü idin, a bədbəxt!

Yaxşıdır, yuxudan tez ayıldım. Yoxsa, ürəyim partlayıb ölcəkdir...

Daha dözə bilmədim, cin vurdu təpəmə, dedim:

- Sənin kimi adamlar elə ölsələr yaxşıdır!

HANSI TƏRƏFƏ «YIXILIM»

A kişilər, qalmışam mat-məəttəl. Bilmirəm hansı tərəfə «yixilim». Siz mənim canım, elə düşünməyin ki, külək haradan əssə, mən o biri tərəfə yixılanlardanam. Yox, yaltaq-filan da deyiləm. Hər hansı tərəfə yixılan xasiyyətim də yoxdur. Heç ömrümdə elə bir fikrə də düşməmişəm. Amma mənim başıma gələn kimin başına gəlsəydi, indiyədək çoxdan «yixilmişdi»...

Əlqərəz, bir gün seçkiqabağı evdə oturub televizora baxırdım. Gündə bir partiya başqanı çıxış edib deyirdi ki, bizə səs versəniz yer üzünün ən xoşbəxt adamı olacaqsınız. Məni təəccübəndirən o idi ki, ayrı-ayrı partiyaların üzvləri bir-birini rüsvay edirdilər. Başqanlardan biri elə hırslandı ki, mən başladım həmzad duası oxumağa. Qudurmuş kimi

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

durdum ayağa, dedim baxmırıam televizora, vəssalam! Elə bu zaman qapının zəngi çalındı. Dik atıldım. Gedib qapını açdım. Gördüm qul-biyabani surətində biri dayanıb qarşısında, soruşdum a bala, nə isteyirsən? Dedi dayı, filan partianın namizədi üçün imza toplayıram. Mən də dedim ki, a bala, mən o partianın adını ilk dəfədir eşidirəm. Namizədinizi də tanımiram. O da dedi ki, dayı, nə olsun tanıımırsan, gərək tanıyasan? Kommunist Partiyasının dövründə seçdiklərinizi tanıyırdınız? Gördüm əl çəkmir, imza atdım, çıxdı getdi.

Qarşıma təzəcə çay qoyulmuşdu ki, qapının zəngi yenə çalındı. Qapını açanda gördüm sifətini mürdəşir yumuşun birisi düppədüz dayanıb qarşısında. Soruşdum, sən nə isteyirsən, a bala? Dedi, əmi, bizim partianın namizədi üçün səs yiğıram. Dedim a bala, sizin partiya təzə yaranıb, kim sizin namizədə səs verəcək? Xahiş etdi ki, nə olar, bir xeyirxahlıq edin, imza atın. Gördüm imza

atmasam gedən deyil, atdım imzani. Bir azdan sonra başqa partyanın nümayəndəsi gəldi, onun da namizədi üçün imza atdım. Daha sonra bir başqası gəldi...

Beləliklə, axşama qədər imza atmaqla məşğul oldum. Heç kimin xətrinə dəymədim. Düşündüm ki, özümü niyə pis eləyirəm, onsuz da seçki günü bir namizədə səs verəcəyəm...

Amma qalmışam mat-məəttəl, kimə səs verim,
hansi tərəfə «yixilim»? Birdir, ikidir bəyəm? Allah sizin toxumunuzu kəssin!

BAŞIN QARIŞIR...

A kişilər, sizi bilmirəm, mən bu qəzetləri oxuyanda beynim qaralır. Ha səhifələyirəm, o tərəf-
bu tərəfə çevirirəm, bir şey anlaya bilmirəm. Biri yazır

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

ki, hökumət yaxşıdır. Sonra da bir-birindən inandırıcı faktlarla sübut edir ki, yer üzündə belə gözəl hökumət yoxdur. O biri yazır ki, yox, hökumət pisdir. Sonra da bir-birindən inandırıcı faktlarla sübut edir ki, yer üzündə bundan pis hökumət yoxdur. Bunlara deyən gərək, a bala, başqa mövzu yoxdur? Gərək elə hökumətdən yazarınız?

Mətbuata azadlıq veriləndən bəri əli qələm tutan ağlına gələni yazır. Biri yazır bu partiya yaxşıdır, o biri yazır o partiya yaxşıdır. Hər ikisi də bir-birindən «inandırıcı» faktlara söykənir. Partiyalara yazılmak üçün ciyəri yanalar bilmirlər hansı partiya yaxşıdır?! Adam gərək bir partiyaya yazılsın axı! Ta qədimdən deyiblər, partiyasız yaşamaq hər kişinin işi deyil!

Vallah-billah, elə şeylər yazırlar ki, adam xəcalətindən köynək-köynək tər tökür. O gün qəzetlərin birində oxuyuram ki, bəs, filan qadın iki min kişi ilə görüşüb. Heç dəxli var? Görüşüb görüşüb

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

də, sənə nə var? Adam adamla görüşər də... Belə yerdə deyiblər ey, «pişiyin ağızı ətə çatmayanda»...

Bir də görürsən yazırlar, filan müğənni filan yerə istirahətə gedir. Θ, noolsun? Kimin hara getdiyinin camaata bir isti-soyuğu var?

Elə qəzet var, hər sayında bir «gözəlin» şəklini verir, üzlərini mürdəşir yumuşlar sirk klounlarına oxşayırlar. Heç bu qədər dənlik-kırşan sürütlər?

Düzünü desəm, mənim üçün ən maraqlısı qəzetlərdəki «Ulduz falı»dır. Əlimə qəzet alan kimi, baxıram görüm, bu günüm necə olacaq?! Bəzən, öz bürcüm haqqında elə şeylər oxuyuram ki, az qalır ürəyim partlasın, ölüm. Məsələn, yazırlar ki, «bu gün evdən bayırı çıxmaq olmaz, çıxsınız başınıza hadisə gələcək». Qorxumdan işə getmirəm. Qapını arxadan möhkəm-möhkəm bağlayıb, otururam evdə. Axşama sağ-salamat çıxanda sevinirəm...

Qəzetləri çox vaxt nəyə görə alırlar?
Krossvorda görə. Adam var gecə-gündüz
krossvordun guşələrini doldurmaqla məşğuldur.
Adamın beləsinə yaxşı mənada «paxılılığı» tutur.
Düşünürsən ki, yəqin kişinin filan qədər pulu var,
yoxsa gecə-gündüz krossfordla məşğul olmazdı,
gedib ailəsinə çörəkpulu qazanardı.

Bir tərəfdən baxanda qəzetlərin çox olması
yaxşıdır. Pulun olanda alırsan, başını qarışdırırsan.
Əshi, bekarçılıqdansa, yenə qəzet oxumaq yaxşıdır...

ONLARA YAZIĞIM GƏLİR

O gün televiziyyaya baxıram, görürəm türmədə
bir adamyeyəndən müsahibə alırlar. Adamyeyənin
söylədiklərini dərk etmək üçün son dərəcə heyrətlə
və diqqətlə dinləyirəm. Adamyeyən deyirdi ki,

türməyə düşənə kimi yeddi-səkkiz qızı aparıb
 meşədə kəsib, həm ətlərini yeyib, həm də ət
 maşınınından keçirib, şəhərin mərkəzində qutab
 bişirib, satıb camaata. Ürəyim ağızıma gəldi.
 Fikirləşdim ki, küçədə-zadda neçə dəfə qutab alıb
 yemişəm, bəlkə... Nə isə. Üç-dörd gün özümə gələ
 bilmədim.

Sonra başladım adamyeyənin söhbətlərini «təhlil» etməyə. Öz-özümə sual verdim ki, bu «kişi»
 niyəancaq qızları yeyir? Adamyeyəndir, qoy kişiləri
 də yesin də... Özüm öz sualıma cavab axtarırdım ki,
 həmin televiziya programında adamyeyən haqqında
 rəy söyləyən birinin dediklərini xatırladım. O, deyirdi:
 «Bu qızlar ki, küçələrə belə yarıçılpaq çıxırlar, hələ
 çox şeylər eşidəcəyik. Bilirsiniz, qızları yarıçılpaq
 görəndə kişilərin qəlbindən cürbəcür fikirlər keçir...»
 Az qaldı o desin ki, adam belə qızları yemək istəyir.

İndi, harada yarıçılpaq qız görürəm, ona yazığım gəlir. Düşünürəm ki, günlərin birində adamyeyənlərdən biri həmin qızı yeyəcək...

Bizim məhəllədə bir qız var, gündə bir dəblə geyinir. Dəb də dəb ola də... Həmin televiziya programında deyildiyi kimi, çilpaq gəzsə ondan yaxşıdır. Elə dar şalvar geyinir ki, ayıb olmasın, bütün əzaları görünür. Verilişdən sonra iş yoldaşları qızı tez-tez deyirlər: «Bax, səni yeyib-eləsələr, bizlik deyil ha»...

Deyəsən, veriliş mənə yaman təsir edib, xəstə kimi olmuşam. Çünkü harada yarıçılpaq qız görürəm, ona yazığım gəlir. Elə bilişəm, dilim-ağzım qurusun, onu yeyəcəklər...

ZAMANƏ DƏYİŞİB...

327

İndiki zamanədə sakit yaşamaq çox çətindir. Niyə? Ona görə ki, zamanə yaman dəyişib. Keçmişdə, Kommunist Partiyasının dövrünü deyirəm ey, kimin həddi nə idi böyük vəzifəlinin qarşısında deyəydi ki, «mən də varam». Adamın atasını yandırırdılar, ağızını... cırardılar. İndi dünənki uşaq demokratiyanı əldə bayraq eləyib çatdığını çatır, çatmadığına bir daş atır. Deyir, kefim belə istəyir. Daha böyük-kiçik qalmayıb. Aləm qarışib bir-birinə. Siyasətçi olmayan düşüb ortalığa ki, mən də siyasətçiyəm. Ömründə beş-altı adama başçılıq etməyənin biri çığır-bağır salır ki, başqalarından nəyim əskikdir, mən də prezident olmaq istəyirəm. Ona deyirlər bala, prezident olmaq istəyirsən get, bir şirkət aç, ol həmin şirkətin prezidenti. O qədər belə prezident var ki! Deyir yox ey, mən lap böyük prezident olmaq istəyirəm. Belədə döz görüm, necə dözürsən? Az qalır, deyəsən, zalim balası, get ol, görüm, necə olursan?

Bir də görürsən, birinə bir vəzifə verirlər, başlayır ki, bu vəzifə mənə layiq deyil, daha böyüyünü verin. Verdilər verilər, vermədilərsə aləmi qatır bir-birinə. Bilmirəm, bu vəzifədə nə görüblər?! Adamdan soruşarlar bala, vəzifəyə xalqa xidmət üçün gedirsən? Elə bilirsən vəzifə yaxşı şeydir? Onun sözünü götür, bunun sözünü götür... Görmürsən, vəzifədən çıxandan sonra çoxlarını infarkt vurur? Ona görə ki, vəzifədə olanda millət üçün əriyib çöpə dönmüşdülər. Ürək dözmür axı!..

Bu qəzetlər bəzən bir adamı o qədər tərifləyirlər ki, o adam da elə bilir doğrudan adamdır. Başlayır böyük iddialara düşməyə. Deyir, mən də adamam, mənə də vəzifə verin! Vəzifə verənlərin halına yanıram ey... Bu qədər adama vəzifəni haradan tapsınlar?!

İndi əli qələm tutan qəzet buraxır. Daha fikirləşmir ki, bu qəzetlərin çoxu bir çürük qəpiyə dəymir.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Hərdən mənəvi tərbiyədən-zaddan danışırıq.
Arif Ələkbəroğlu adlı bir qonşumuz var, Rusiyaya
alverə gedib, bir rus qızı alıb, adını da dəyişib eləyib
Alik Aleksandroviç. Özü də gedib kilsəyə xəç suyuna
çekilib, olub xristian millətlərinin nümayəndəsi.
Bunun başına kül olsun, bu da demokratiyadan
danışır!

...Bunların hamısını yazsam, qalın-qalın
kitablara sığmaz. Zamanə dəyişib, vəssalam!

BELƏ ŞEYLƏR PULLA DEYİL...

Vallah-billah, bu camaatın işi-gücü qurtarıb.
Əgər belə olmasayı durub-oturub deməzdilər ki,
bəzi vəzifəlilər gecə-gündüz yaltaqlıqla məşğuldurlar.
Yaxşı, tutaq ki, camaat düz deyir, filankəs filankəsə,
o da peşmankəsə yaltaqlıq edir. Edir edir də, dünya

dağılmır ki! İndi gəlin, papağımızı qarşımıza qoyub, əyri oturaq, düz danışaq: o dediyiniz yaltağın nəyi yoxdur! Vəzifəsi deyirsiniz, var. Topdağıtmaz evi-əşiyi, bağlı-villası, nəsilbənəsslinə bəs edən puluparası deyirsiniz, var. Bunları saymaqla qurtaran deyil. Sizin nəyiniz var, ay bədbəxtlər? Heç düz-əməlli ailənizi də dolandırı bilmirsiniz! Buradan belə məna hasil olur ki, sizin lağa qoyduğunuz o adamlar yaltaq yox, ağıllı adamlardır. Sizlərin isə ağıllı olmamağınız bir yana, yaltaqlıq nədir ki, onu da bacarmırsınız. Odur ki, bir həsirsiniz, bir Məmmədnəsir. Belə yerdə bir atalar məsəli yada düşür: «pişiyin ağızı etə çatmayanda...» Nə isə... Yeri gələndə yaltaqlıq da etmək olar, hələ ikiqat əyilmək də. O da pulla deyil ki! Nə vaxt ağıllanacaqsınız, ay yazıqlar!

NƏ QƏDƏR ƏL ÇALARLAR?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Yəqin ki, eşitmisiniz, bəzi adamlar tez-tez deyirlər «mən bu işə mat qalmışam». Mən də bu işə mat qalmışam ki, camaat əl çalmağa niyə belə həvəskardı? Çıxış etmək üçün biri səhnəyə çağrılır, əl çalırlar. Çıxış edən səhnəyə çıxır, əl çalırlar. Çıxış etməyə başlayır, iki-üç cümlə deyir, axırda da səsinin tonunu yüksəldib fikrini tamamlayır, əl çalırlar. Bir xoşagələn cümlə deyir, əl çalırlar. Kimi isə «alçaldır», əl çalırlar. Yüksçək vəzifəlinin adını çəkir, əl çalırlar. Ondan aşağı vəzifəlinin adını çəkir, yenə əl çalırlar. Adamlar əl çalmağa elə öyrəşiblər ki, ekrandakı şəkilə də əl çalırlar. Ölüyü də əl çalırlar, diriyə də əl çalırlar. Az qala, kölgəyə də əl çalırlar. Bir əlləri yorulur, o biri əllərini bir-birinə vururlar. Əlləri qızarınca əl çalırlar. İki əlləri yorulur, yanlarına düşür, görürlər ki, o birilər əl çalırlar, ayıb olmasın deyə, əlləri yanlarına düşənlər də əl çalırlar. Əlləri şişincə əl çalırlar. Çoxları bilmirlər niyə əl çalırlar, nəyə əl

çalırlar. Görürlər o birilər əl çalırlar, onlar da əl çalırlar. Buna da əl çalırlar, ona da əl çalırlar. Hamiya əl çalırlar. O başçıya da əl çalırlar, bu başçıya da əl çalırlar. Ağına-bozuna baxmırlar, hamiya əl çalırlar.

Bax, mən bu işə mat qalmışam. Nə qədər əl çalarlar?!

ƏNCİR YARPAĞI DA OLMAYACAQ

O gün televiziyyaya baxıram, görürəm bir qadın müğənni demək olar lüm-lüt oxuyur. Yalan olmasın, görünməyən bir-iki yeri qalıb. Üzünü kloundan betər rəngləyən müğənni gah qurşaqdan aşağısını yellədir, gah sinəsini əsdirir. And olsun o bizi Yaradana, oxumağı-zadı da yoxdur. Oxuyan olsayıdı milyonlarla tamaşaçının karşısındı özünü o günə salmazdı ki!..

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Evimizə gələn qonaq deyəsən müğənnini ilk dəfə gördü, odur ki, dilləndi:

- Bunu kim boşayıb görəsən?

Soruşdum qardaş, bu nə sualdır verirsən?
Dedi ki, bəs bilmirsən, kim ərindən boşanır, gedib çıxır ekrana, olur müğənni. Ərinin acığına.

- Müğənni olmaq üçün gərək səsin də olsun axı!

Qonaq başladı izah etməyə:

- İndi səsə-filana ehtiyac yoxdur. Qadınların bir balaca gözəllikləri oldusa, bəsdi. Kişi müğənnilər isə toylardan qazandıqlarını ona-buna xərcleyirlər, çıxırlar ekrana. Heç bir çətinlik yoxdur.

Müsəlmanın o günü, yenə o gün televiziyyaya baxırdım, yarıçılpaq oxuyan qadın müğənnilərdən biri dedi ki, «indi on doqquzuncu əsr deyil. Kim necə istəyir geyinə bilər». Onun sözlərindən belə çıxdı ki,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

iyirmi ikinci əsrдə ekrana, səhnəyə tamam lüt çıxacaqlar. Heç əncir yarpağından da istifadə olunmayacaq.

Bu operatorlar ki, var, Allahın bələsidiirlər. Belə müğənniləri arxadan, qabaqdan, yandan iri planda göstərməkdən sonsuz zövq alırlar. Bilmirsən qadın müğənninin orasına-burasına baxasan, yoxsa oxumağına qulaq asasan.

Belə yerdə adamın yadına bir iranlı zarafatı düşür. Hə, iranlı gözəl qadın görür, dözə bilmir, ona sataşır. Kişini tutub aparırlar polisə. Soruşurlar qadına niyə sataşdın? Kişi qadının gözəlliyini təsvir etməyə başlayır. Qurşaqdən aşağısını göstərmək üçün əli ilə böyük yumru dairə işarələyir. Kişini basırlar içəri, düz iki aydan sonra çıxır. Yeddi ildən sonra həmin kişi yenidən polisə gətirilir. Mömin polis kişini görən kimi əsəbiləşib qışqırır:

- Bu yaramazı nəinki türməyə salmaq, edam etmək lazımdır!

Kişi deyir ki, vallah-billah, bu dəfə qadına-filana sataşmayıb. Ticarətdə səhv etdiyindən polisə düşüb. Mömin polis dillənir:

- Məsələ onda deyil. Düz yeddi ildir mən namaz qılarkən əllərimi göyə qaldıranda sənin o qadının qurşaqdan aşağısını təsvir etməyin yadına düşür, namazım batıl olur!

Mömin polisin sözü olmasın, qadınların ekrana, səhnəyə yarıçılpaq çıxmaları bəzi kişilərin ürəyindəndir. Bəlkə də qadın müğənnilər bunu yaxşı bilirlər. Amma vallah, ayıbdır, abır-həya yaxşı şeydir!

BİZ GERİDƏ QALMIŞIQ?

Bir uşağın valideynləri – yəni ata və ana televiziyanın reklamlar şöbəsinə məktub göndərib yazılırlar ki, «xahiş edirik xarici ölkələrdə nümayiş etdirilən reklamları bizim ölkədə göstərməyəsiniz». Niyə? Ona görə ki, bizim bu müsəlmanlar ki var, harada nə görürlərsə onları yadda saxlayıb, özlərini ona oxşatmağa çalışır, çox vaxt düz olmayan yollara düşürlər. Götürək elə maşınların şüşəsini silmək məsələsini. Qırmızı işiqda dayanmağına peşman olursan, balaca-balaca uşaqlar yürüüb gəlirlər, birdən suyu çıleyirlər maşının qabaq şüşəsinə, rulun arxasında dik atılırsan. Yağışdan sonra çamur olmuş şüşəni elə silirlər ki, daha da çamurlanır, yolu görə bilmirsən. Əsəbiləşib qışqırırsan ki, a bala, neynədin, əlini açır ki, əmi, bir şey ver də.

Və yaxud, uşaqların əlindən tutub küçəyə çıxmamıza peşman oluruq. Deyirlər ki, pul verin, sizə də, özümüzə də «Koka-kola» alaq. Pul veririk, amma biz içmək istəmirik. Uşaqlar xorla dillənirlər ki,

olmaz. Soruşuruq niyə, a bala? Deyirlər «biz birlikdə əylənmək istəyirik». Nə var, nə var, televiziya reklamlarında hərəsi bir tərəfdə görməmiş – görməmiş su içən uşaqları göstərib ekranda yazırlar ki, «Birlikdə əylən». İndi gərək biz valideynlər də hərəmiz bir «Koka-kola» və ya «Limon fanta» alıb küçənin ortasında çəkək başımıza ki, nə var, nə var, uşaqlarla birlikdə əylənirik...

Görürsən bir yeniyetmə idman forması və ayaqqabısı geyinib ədalı yerişlərlə özünü ona-buna nümayiş etdirə-etdirə irəliləyir. Sonra da hərəkət edən pilləkəndə ilişib yىxılır. Qolundan tutub qaldırırlar və titrdə yazılır: «Özünə güvən. Susuzluğuna inan». Susuzluğa da inanmaq olar? Gərək reklamın bir mənası olsun ax! Bu reklamı görən uşaqlar yapışırlar yaxamızdan ki, gərək bize həmin o reklamdakı idman ayaqqabısından alasınız. İndi axtar, tap görüm, Amerikada, ya da İngiltərədə buraxılan ayaqqabıları haradan tapacaqsan! «Leyla

dünyaya gələndə ərə getmək istəyi ilə yaşayırdı»...
Körpə uşaq da ərə getmək istəyində olar?!

Böyük adam görən kimi uşaqlar qabağını
kəsib şeir söyləyirlər. Qonaq neynəsin, hörmət
xatırınə dayanıb qulaq asmağa məcbur olur. Nə
qədər şeir söyləmək olar, axı? Bizim xalqa ona görə
şair xalq deməyiblər ki, əli qələm, dili söz tutan şeir
yazsın, şeir söyləsin! Şeirin də, musiqinin də,
muğamın da yeri var, axı!

Səhnəyə çıxan bütün uşaqlar oynaya-oynaya
oxuyurlar. Nə var, nə var, yekə-yekə arvadlar
səhnəyə çıxan kimi oxumazdan əvvəl başlayırlar
«sındırı-sındırı» oynamaya. Elə bil, toyxanaya
düşüblər. Yaziq uşaqlar neynəsinlər, elə bilirlər elə
belə olmalıdır!

Bəlkə biz geridə qalmışq, belə olmalıdır?

AMANDIR, KƏRBƏLAYI!

Ay Kərbəlayı Xalıqverdi, o nədir sicilləmə yazıb göndərmisən mənə? Səndə ağıl deyilən şey var, ya yoxdur? A kişi, bəlkə canından əl çəkmisən? Birdən məktubun bir adamın əlinə keçəydi, açıb oxuyaydı, onda başını hara qoyardın? Sənin canın cəhənnəmə, mənim başıma oyun açardılar ki, guya sənin tayınam. Deyərlər, belə olmasaydı, o sənə niyə bu cür şayıələrlə dolu məktub yazır?!

Yazırsan ki, vəzifə sahiblərinin çoxu elə bir mərəzə mübtəla olmuşlar ki, bu mərəzin yalnız bir dərmanı var: rüşvət! Kərbəlayı, guya səndən başqa bu həqiqəti bilən yoxdur? Kişi zəmət çəkib vəzifə alıb, rüşvət almasın neynəsin, hə? Vallah-billah, sənin kimi mərdiməzarlar olmasa, qurd quzuynan yola gedər. Qoy kim alır-alsın, kim verir-versin, sənə nə var, a kişi?

Yazırsan ki, filankəs arpanı divara yeridir.
Yeridir, qoy yeritsin də, Xalıqverdi! Bunun sənə bir
isti-soyuğu var? Sirkə getsən görərsən ki, orada
divara çox şey yeridirlər, arpa nədir ki?!

Yazırsan ki, vəzifəlilərin itlərinə də hörmət
edirlər, vəzifəsizləri sayan-filan yoxdur. A kişi, ta
bineyi-qədimdən belə olub, həmişə də belə olacaq.
Sözün var, söz danış. Bilmirsən ki, varlıya «bəli»,
«bəli», kasıba «dəli», «dəli» deyərlər? Bilmirsən ki,
varlı evində bişir ha bişir, kasıb evində fikir ha
fikirdir? Sən istəyirsən hamı bir olsun? Sən dediyin
kommunizmdə mümkün idi, o da bizə qismət olmadı.

Yazırsan ki, ömrümüz boyu bizə dərs keçdilər
ki, «kapitalizm çürüyəcək, nə bilim, məhvə
məhkumdur. Axırda özümüz keçdik kapitalizmə. Heç
demə, Lenin bizi aldadıbmış...

Kərbəlayı, Leninin böyüklüyü ondaydı ki, o,
hamımızı aldada bilib. Amma təkcə Lenin

aldatmayıb. Bizim kimiləri aldada-alda gəliblər,
aldada-alda gedəcəklər...

Xalıqverdi, səndən ricam budur, bir də belə
şeyləri yazıb mənə göndərmə! Ələ-zada keçər,
rüsvay olarıq. Amandır, Kərbəlayı!

MƏKTƏBLƏRDƏ HANSI DƏRSLƏR KEÇİLMƏLİ?

Şərqi ölkələrinin birinə səfərə getmişdim. Maşın ehtiyat hissələri satılan mağazaya girib cibimdəki siyahını satıcıya oxudum. Doğrusu, siyahıdakı hissələrin adlarını özüm də düz-əməlli bilmirdim, usta demişdi, mən də yazmışdım. Əlqərəz, kişiyyə siyahını oxuyan kimi yanındakı on-on bir yaşlı uşağa buyurdu ki, «bala, get, siyahıdakıları gətir». Uşaq bir göz qırpmında girdi anbara, beş dəqiqədən sonra bütün hissələri tapıb gətirdi. Qaldım mat-məəttəl ki, bu uşaq ehtiyat hissələri necə tanıyor?! Kişidən soruştum, dedi «qardaş, bu mənim oğlumdur, uşaqlıqdan yanımda olub, öyrətmişəm».

Mağazadan çıxandan sonra uzun müddət o uşağın qabiliyyətinə təəccüb etdim. Sonra düşündüm ki, bax, həyatda yaşamaq üçün uşaqlıqdan belə

şeyləri öyrənmək lazımdır. Yəni gərək, uşağı uşaqlıqdan öyrədəsən. Bəs, biz məktəblərdə uşaqlara nə öyrədirik? Nə bilim, ədəbiyyat belə getdi, incəsənət belə geldi, cəbrdə tənlik həll elə, coğrafiyada yer adları öyrən və sair və ilaxır. Uşaqlar on il oxuyurlar, axırda da heç nə, pul qazanmağı öyrənmirlər. Pul ki qazanmağı bacarmadın, həyatda yaşaya bilməzsən. Deməli, əsas məsələ budur. Bunu da necə etmək olar? Ədəbiyyata, cəbrə-filana ehtiyac yoxdur. Yaxşısı budur, uşaqlara alverin xirdalıqlarını öyrətsinlər. Alıb-satmağı ki, bacarmadın, çətin pul qazanasan...

Məktəblərdə elə hey deyirlər, «oxu, oxu». Nə qədər oxumaq olar, hə? Lap tutaq ki, gündə bir kitab oxudun, gətirib sənə beşcə manat pul verəcəklər? Buradan belə məna çıxır ki, çox oxumaqla deyil, çox bilmək gərəkdir. Məktəblərdə «çox bilmək dərsi» keçsələr dünya dağılmaz ki! Çətin-çətin tənlikləri həll etməklə nə qazanmaq olar? Uşaqlıqdan bize pul

qazanmağın yollarını öyrətsəydiłər, indi adam kimi yaşayardıq. On-on beş il oxuyuruq, sonra da hərəmizə bir diplom verib salırlar küçələrə. Hara gedirsən, deyirlər «diplomu qoy bir kənara, de görüm, mənə nə vercəksən?» Yenə məsələ gəlib çıxır pulun üstünə. Gərək qazanmağı bacarasan ki, verəsən də! Durub müdirə oxuduğun roman haqqında danışacaqsan? Yoxsa, deyəcəksən «otur sənin üçün tənlik həll edim?» Vallah-billah, adama gülərlər!

Özünüz bilirsiniz, indi elə zamanədir ki, «bacarıqsız adamları» işə götürmürlər. Elə düz də eləyirlər. Sən ki, müdirə bir xeyir verə bilməyəcəksən, onun nəyinə lazımsan? Odur ki, yeni həyat dərslikləri yazmaq lazımdır. Bütün dərsliklərdə qazanmağın yolları göstərilməlidir. Yəqin ki, hər şey aydınlaşdır. Daha uzun-uzadı vaxtınızı almaq istəmirəm. Çünkü mənim məsləhətlərimi oxumaq əvəzinə, bir iş görüb pul qazansanız daha yaxşıdır. Düz demirəm?

QƏZETLƏRİ NİYƏ OXUMURLAR?

Hörmətli, baş yazarlar! Sizlərə «Baş redaktor» da deyirlər. Deyəsən, bu «redaktor» sözü «redaktə» sözündən əmələ gəlib. Yəni səhvleri düzəldən, redaktə edən deməkdir. Amma qəzetləri oxuyanda Görürsən ki, redaktə, yəni düzəliş-filan yoxdur. Redaktə deyilən bir şey olsaydı, kimin ağızına nə gəlse yazıb, bahalı-bahalı kağızlardan qəzet buraxmaq adı ilə istifadə etməzdi. Siz də şikayətlənməzdiniz ki, «qəzetləri niyə oxumurlar?»

Qardaş, oxucuların nə təqsiri var ki, qəzetlər hərəsi bir partiyaya, bir təşkilata, bir qrupa, bir şəxsə xidmət edir? Hələ bunu qoyaq bir kənara. Birinci səhifədə rəsmi xəbərlər yazılırlar. Bu «Rəsmi xəbərlərin» çox vaxt oxuculara heç bir dəxli olmadığı üçün çevirirlər qəzetin o biri səhifəsini. Görürlər bu

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

səhifədə qəzetçilər «sponsorları», yeni onları dolandıranları tərif edirlər. Keçirlər başqa səhifəyə. Burada qəzetçilərə və onların hamilərinə «düşmən» olanlar tənqid atəşinə tutulurlar. Baxırlar axırıncı səhifəyə. Elanlardan, xırda xəbərlərdən başqa bir şeyə rast gəlmirlər. Xırda xəbərlərdə nələrdən bəhs olunsa yaxşıdır? Bəs, filan artist filan şəhərə qastrola gedir. Filankəs filankəsdən boşanır. Filan adam filankəsi təhqir etdiyi üçün zərərçəkən məhkəməyə şikayət verib, ondan filan qədər pul istəyir. Filankəs səhnəyə lüt çıxır... Əshi, noolsun? Bunların kimə nə dəxli var, axı?! Hələ onu demirəm ki, bu gün yazdığınız xəbəri, o biri gün təkzib edirsiniz ki, bəs, bağışlayın, dünən səhv yazmışıq. Oxularla zarafat eləyirsiniz, nədir?

Eyni məsələni qəzetlərin hərəsi bir cür şərh edir. Camaat hansına inansın, axı?! Yəni olanı olduğu kimi yazsanız olmaz? Düzü-düz, əyrini-əyri yazsanız, dünya dağılar? Sonra da deyirsiniz ki,

camaat qəzetləri oxumur. Oxumaz də! Sizin qəzətdə yazdıqlarınızı camaat oxusa və onları həqiqi qəbul etsə, vallah-billah hamının beyni çevrilər, götürüb başqa bir ölkənin prezidentinə ultimatum verərlər. Necə ki, hərdənbir qəzətlərdə belə şeylər olur. Düzəməlli bir qəzeti buraxa bilmirsiniz, hansı ölkəninsə düz olmayan siyasetindən yazırsınız. Yaşadığınız ölkənin dərdi-səri azdır ki, başqalarının dərdinə yanırsınız? Haradasa insan haqlarının pozulduğundan söz açırsınız? Axi, sizlərin çoxu insan haqlarını pozmaqla məşğulsunuz. Çünkü filankəsin ailəsindən, qızından, oğlundan elə şeylər uydurursunuz ki, heç oxucular dözmür, bəs, sizin «hədəfləriniz» necə dözsünlər? O qədər yalan-palan yazırsınız ki, düz yazanda da sizə inanmırlar.

Bütün bunlardan sonra deyirsiniz «qəzətləri oxumurlar». Nəinki oxumurlar, bilmirsinizsə bilin, yavaş-yavaş adamlarda qəzətlərə qarşı allergiya

yaranır. Bir də gördünüz tibb elmi yeni xəstəlik kəşf etdi: Qəzət allergiyası!

SÖZ VERMİŞDİ...

Böyük idarələrin birində boyu hamidan balaca, qulaqları yekə – belələrinə «palazqulaq» da deyirlər – ariq, sisqa bir oğlan vardı, adı Balaqədeş idi. Balaqədeş idarədə hərəni bir heyvana oxşadırıdı. Bir gün şöbə müdürü Əliyusif camaatın içində Balaqədeşdən soruşdu:

- Balaqədeş, məni hansı heyvana oxşadırsan?

Balaqədeş cavab verdi:

- Səndən qorxuram, üz vurma, deyə bilmərəm.

- Qorxma, de.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Balaqədeş:

- Yox, deyə bilmərəm.
  - Θşı, de.
  - Onda qoy uzağa çəkilim, əsəbiləşib qulağımın dibinə bir qapazdan-zaddan ilişdirərsən.
  - Balaqədeş, dedim ki, qorxma, sənə heç nə etmərəm.
  - Mən indi sənin hansı heyvana oxşadığını deyəcəyəm. Sabah şənbə, o biri gün bazarıdır. Bir də iki gündən sonra işdə görüşəcəyik. Yəqin o vaxta qədər yadından çıxar.
  - Balaqədeş, qorxma, de.
  - Sən bilirsən hansı heyvana oxşayırsan?
- Uzunqulağın balasına!

Əliyusifin başına cin vurdu. Düşündü ki, bu boyda adamı gör nəyə oxşadır. Balaqədeşin arxasında qəçdi, amma çatmadı.

Balaqədeşin işçilərin hərəsini bir heyvana oxşatması xəbəri bir gün idarə müdirlinə də çatdı. İclasların birində müdir Balaqədeşdən soruşdu:

- Eşitmışəm hərəni bir heyvana oxşadırsan?
De görüm, özün nəyə oxşayırsan?

Balaqədeş irişə-irişə dilləndi:

- Hörmətli müdir, mən balaca sirk itləri var ha,
onlara oxşayıram.

Hamı güldü. Müdir soruşdu:

- Elə isə de görüm, mən nəyə oxşayıram?

- Qorxuram işdən qovasınız, hörmətli müdir!

- Qorxma, qovmaram.

- Qorxuram, axı!
- Dedim ki, qorxma.
- Deyərəm ha, hörmətli müdir!
- Dedim ki, de.
- Hörmətli müdir, siz tülükyə oxşayırsınız!

İclasdakıların hamısını gülmək tutdu. Müdir Balaqədeşi iclasdan qovdu, amma işdən qovmadı. Söz vermişdi, axı...

CAMAAT BİR-BİRİNİ DOLANDIRIR

«Ey xalqın başbilənləri! Məni guya rüşvət aldim üçün tutub dama basıblar. Nə var, nə var, işçilərim qazandıqlarından ayın başında hərəsi min, iki min dollar gətirib veriblər mənə. Siz buna rüşvət

deyirsiniz? Allah onlara verib, onlar da gətirib Allah verəndən mənə veriblər. Buna deyərlər «halallıq». Deyirsiniz yəni işçilər qazandıqlarını öz müdirlərindən gizlədəydilər? Vallah, billah, bu nə Allaha xoş gedər, nə də bəndəyə.

Yaxşı bilirsiniz ki, mən o pulları təkbaşına yeməmişəm, yeyə də bilməzdim. Lazım olan adamların da payını vermişəm. Onda gərək o adamların hamısı tutulsun. Belə olsa ölkədə adam qalmaz ki! Çünkü, o buna verir, bu ona. Camaat bir-birini dolandırır, burada nə var ki?!

Yaxşı, tutaq ki, adamlar bir-birini dolandırmadı, maaşla dolanmaq olar? İndi, özünüz görürsünüz, bazarda bahaçılıqdır, bir ayın maaşına bir kostyum almaq olmur. Adama ev də lazımdır, maşın da, bağ da, yemək də, içmək də. Hələ villa-zad demirəm. Bütün bunları maaşla necə almaq olar, axı! Uzunuzadı yazış başınızı ağırtmaq istəmirəm. Onu demək isteyirəm ki, məni nahaqdan tutublar! Qəpik-qurus

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

alanları tuturlar, amma «paçka-paçka» alanları tutmurlar. Bax, adama ağır gələn budur!»

HƏRƏMİZ BİR CÜRÜK

Hamı bilir ki, bizim bir dilimiz var, çünki bir millətik. Amma danışanda həremiz bir cür danışırıq. Heç görmüsünüz ki, şəkilinin danışığı bakılının danışığına oxşasın? Bəlkə salyanının danışığı tovuzlunun danışığı kimidir? Heç naxçıvanlı da şamaxılı kimi danışar? Lənkəranlılar, masallılar da gərək hamidan fərqlənsinlər... Hələ onu demirəm ki, bizim millətdən olanlardan bəziləri başqa millətin dilində danışır!

Xülasə, bu dil məsələsi ki, var, bir balaca incə məsələdir. Naxçıvanlıdan soruşacaqsan ki, niyə belə danışırsan, cavab verəcək:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bə nə cür danışım?

Şəkiliyə irad tutacaqsan, dillənəcək:

- Habilə qapının arasında qalmış burnuu
yesinnər, mən nə təər danışım, hə? Gözüu yiim?

Bakılı da deyəcək ki:

- Ala, qoy rayonlular gəlib danışmağı bizdən
öyrənsinlər. Bildün, ala?

Qazaxlılar da səslənəcək:

- Qadan aleem, kim nə cür danışır, qoy
danışsın dayna, işin-güçün qurtarib?

Əşİ, doğrudan da bu təzə söhbət deyil ki,
qızıldan qiymətli vaxtınızı alıb, belə məsələlərə
diqqətinizi cəlb edək. Bineyi-qədimdən hər rayonun,
hər kəndin, hər məhəllənin camaatı özü bildiyi kimi
danışıb, indi də danışır...

Amma elə sözlər var ki, onları ağızdan çıxaranda gərək bir az ölçü-biçiyə fikir verəsən. Məsələn, qadın müəlliməmin evinə zəng vururam, əri cavab verir:

- Arvad hamamda çimir.

Eşitdiyim sözlərdən utanıram. Çünkü adamın gözünün qarşısına əcaib-qəraib şeylər gəlir. Vallah, ayıbdır!

Götürək elə ər-arvad məsələsini. Bütün dünyada evlənmiş qadına «arvad», kişiye də «ər» deyirlər. Amma görün bizdə nə deyirlər: «Həyat yoldaşı», «ömür-gün yoldaşı», «uşaqların anası», «uşaqların atası», «gəlinbacı», «xalaoğlu», «əmiqizi», «əmioğlu» və sair və ilaxir. Mənim bir dostum var, arvadına zarafatla «həyətyanı yoldaşım» deyir. Camaatın gözünün qabağında toy eləyirlər, evlənirlər, sonra da öz «vəzifələrini» düzgün deməyə

utanırlar. Vallah-billah, məəttəl qalmalı işdir! Bizim danışığımız nə vaxt düzələcək?

DAYAN, İZAH EDİM...

Arvadımla bazarı gəzirdik, xırda-mırda şeylər almaq isteyirdik. Hamiya gün kimi aydınındır ki, arvadla bazara çıxdınsa, xırda-mırda şeylərdən söhbət gedə bilməz. Gərək cibində nə qədər pul varsa xərcləyəsən, sonra arvadın sifarişləri bitə. Bazarı çox gəzməyə ehtiyac qalmadı. Təsərrüfat malları satılan köşkə yaxınlaşan kimi arvad əlini uzadıb bir qozsındıran götürdü və satıcıdan soruşdu ki, «bunun qiyməti neçəyədir?» Satıcı başladı, nə başladı:

- Bacı, bir şeyi almamışdan əvvəl fikirləş ki, nəyi alırsan, aldığın şey harada istehsal olunub, tərkibi nədir, keyfiyyəti necədir, başqasından nəylə

fərqlənir? Hə, baxıb görürəm bilmirsən. Onda icazə ver, izah edim.

Satıcıının izahı çox uzun çəkdi. Sübut elədi ki, arvadımın götürdüyü qozsındıranın bir qəpik qiyməti yoxdur, o biri yaxşıdır. Doğrudur, o biri qozsındıran baha idi, amma satıcı elə təriflədi ki, istədik ikiqat pulunu verək. Aldıq. Arvad bu dəfə əlini qazana uzatdı. Satıcı o dəqiqə dilləndi:

- Dayan, izah edim.

Yenə başladı:

- Bu qazan tez pas atır. Sən gəl, bu biri qazan dəstini al. Düz altı ədəddir. Görürsən, necə par-par parıldayıır. Ömürlükdür. Özün işlət, sonra qızlarına ver. Almaniyadan gətirilib.

Xeyli pul verib qazan dəstini də aldıq. Bu dəfə arvad stəkan-nəlbəkiyə tərəf baxmaq istəyirdi ki, satıcı bunu «göydə tutub» dilləndi:

- Bacı, alma bu stəkan-nəlbəkini. Niyə?
 Dayan, izah edim. Görürəm abırlı adamlarsınız.
 Bunlar yerli maldır, qonaq-qara qabağın da qoyulası
 deyil. Bax, bacı, bunları al, xaricdən gətirilib. O biriləri
 isti su dəyən kimi sınır, bunlar isə sınan deyil. Nə
 olsun, bahadır.

Stəkan-nəlbəkini də aldıq. Arvad elektrik
 çaynikinə əlini toxundurmuşdu ki, satıcı tez «qarşısını
 aldı»:

- Dayan, izah edim. Bacı, bu çayniklər yaxşı
 deyil. Elektrik məftili tez paslanır. Siz bu birini
 götürün. Türk malıdır. Baha da olsa, ömrü uzundur.

«Türk malını» da aldıq. Sonra satıcı izah
 eləyə-eləyə bize bıçaq dəsti, ət baltası, küftə kasaları
 - bir sözlə, evə lazım olan çox şey satdı. Axırda
 arvad nəyi isə almaq istəyəndə dedim «daha
 bəsdir». Satıcı yenə dilləndi:

- Dayan, bunu da izah edim ki, sən kişi xeylağısan, belə şeylərdən başın çıxmaz. Qoy arvad nə istəyir, alsın.
- Havayı satırsansa, qoy alsın.
- Havayı niyə, a qardaş?!
- Dayan, izah edim: Pul qurtardı!

HARAM

Keçmiş zamanların söhbətidir. Bir padşah tez-tez vergiləri artırırdı, camaat da zülüm-zülüm ağlayırdı. Daha padşahın adamları camaatın üzünə çıxa, vergiləri yiğə bilmirdilər.

Ayıb da olsa, anasının əmcəyini kəsənlərdən biri padşahın hüzuruna gəlib deyir:

- İzin ver, vergiləri mən yiğim.

Padşah düşüncəli halda dillənir:

- Deyəsən, daha camaatda heç nə qalmayıb...

- Çox şey qalıb, padşah sağ olsun. İzin ver, gör, mən nə edirəm.

Padşah izin verir, bu ayıb da olsa, anasının əmcəyini kəsən gedir bir kəndə ki, vergi yişsin. Kənd

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

camaatı başlayır ağlamağa. Padşahın adamı üzünü onlara tutur:

- Camaat, niyə ağlayırsınız? Padşah fərman verib ki, daha vergi yiğilmasın.

Kənd adamları sevincdən bayram edirlər. Səhəri gün padşahın ayıb da olsa «əmcək kəsəni» camaatı yiğib bildirir:

- Padşahdan yeni fərman gəlib. Fərmana görə adama bir yumurta vergi verməlisiniz.

Camaat yenə sevinir. «Bir yumurta nə olan şeydir ki!» Hərə bir yumurta gətirir qoyur böyük bir tabağ. Bir gün sonra yenə vergi yiğan çıxır camaatın qabağına ki, «gəlin yumurtanızı götürün, padşah vergi istəmir».

Adamlar yüyürüb gəlib yumurtalarını götürürlər. Amma çoxları istəyir ki, tabağ qoyduqları kiçik yumurtanın əvəzinə böyüyüni götürsün. Yenə

bir gün sonra padşahın vergi yiğanı çıxır camaatın qarşısına, bildirir ki, bəs, padşah təzə fərman verib, gərək hərə bir camış, yaxud əvəzinə inək, olmasa qoyun vergi versin. Bu dəfə camaat sakitcə fərmana əməl edir. Vergi yiğan bir sürü camışı, inəyi, qoyunu qabağına qatıb gətirir padşaha.

Padşah təəccüblənir və soruşur: – Bu nə məsələdir. Heç vergi vermək istəməyən camaat indi necə oldu ki, inəyini, camışını, qoyununu verməyə razı oldu?

Vergi yiğan izah edir:

- Padşah sağ olsun, onlar gətirdikləri kiçik yumurtaların əvəzinə böyüyünü götürməyə çalışdılar, beləliklə harama əl atdilar. Sonradan günah iş gördüklərini başa düşdüklərindən olan-olmaz heyvanlarını verməyə razı oldular. Beləliklə, mən sizə verdiyim sözə əməl etdim...

ZƏLZƏLƏ QORXUSU

And olsun o bizi yaradana, dünyada zəlzələdən qorxulu heç nə yoxdur. A kişilər, yatdığın yerdə bina uçur, üç tonluq beton düşür üstünə. Adamda sınmamış sür-sümük qalar? Bədəndə əzilməmiş əza qalar? Kim sağ çıxdı, bəxti gətirdi. O gün biri deyir ki, «zəlzələdən qorxmuram». Belə sözləri eşidəndə adam dəli olur. Necə yəni «zəlzələdən qorxmuram»? Mənə elə gəlir ki, belələri sadəcə adam deyil, vəssalam! Əslində qorxur ey, özünü cəsarətli göstərməyə çalışır. Zəlzələ ki, oldu, dəxli yoxdur, güclü oldu, yavaş oldu, adamın canına titrətmə düşür. Allah heç kimə göstərməsin!

Bu qorxu hissini qoyaq bir kənara. Zəlzələdən sonra televiziyalarda heç kimin tanımadığı alımlar peyda olur, başlayırlar zəlzələni şərh etməyə, sonra da ucunu tutub gedirlər ucuzluğa, başlayırlar

camaatın başına ağıl qoymağə ki, «zəlzələ ilə yaşamağı öyrənmək lazımdır». Ay başınıza dönüm, zəlzələ ilə də yaşamaq olar? On altı mərtəbəli bina uçub üstünə tökülsün, sən də yaşa görüm, necə yaşayırsan?!

Alimlərdən biri deyir ki, zəlzələ oldumu, gedin dayanın qapı arakəsmələrinin altında. Guya bina uçacaq, qapı arakəsmələri qalacaq, sənə heç nə olmayıacaq. İnanan daşa dönsün! Güclü zəlzələ ki oldu, qurtardı-getdi. Qapı arakəsmələri-zadı qalmayacaq.

Başqa bir alim deyir ki, «girin masanın altına». O boyda betonlara da masa dözər?

Bir başqası deyir ki, «soyuducuya girin». Birdən soyuducunun qapısı örtüldü qaldın içəridə. Havasız yerdə ölersən, ölməzsən?

Biri də «məsləhət görür» ki, paltarlı yatın, cib telefonunuza da yanınızda saxlayın. Elə ki, gördünüz

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

bina uçdu, qaldınız betonların altında, zəng edin, gəlib sizi çıxartsınlar. Məsləhətə baxın! Bu alim bilmir ki, zəlzələ olanda bütün telefon xətləri kəsilir?

Biri də deyir ki, həyətə qaçmamışdan əvvəl televizoru, işıqları söndürün, nə bilim, naqilləri elektrikdən ayırin. Guya həyətə qaçmağa vaxt var! Zəlzələ axı, bir anda olur. O anda başını elep itirirsən ki, heç paltarlarını geyinə bilmirsən. Qaldı həyətə qaçasan!

Axırda da biri deyir ki, daha zəlzələ olmayıacaq, qorxub-eləməyin. Aradan beş dəqiqə keçər-keçməz yenə yer tərpənir. Bu dəfə də bir-birindən «ağılı» alımlər camaata izah etməyə çalışırlar ki, «əsas birinci təkan idi, qalanları qorxulu deyil».

Vallah-billah, qalmışiq ortada, bilmirik zəlzələ zamanı gördüklərimizə inanaq, yoxsa bu alımləri

uydurmalarına? Allah hamımızı xatadan-bələdan qurtarsın!

BAZARLIQ SİYAHISI

Bir dostum var, oturub-durub vaxt-bivaxt bazara, dükana getməyindən danışır. Deyir ki, qrammatikada hər şeyin tərifi olduğu kimi «evdar kişi»nin də tərifi var. Cibində həmişə «bazarlıq siyahısı» olan kişiyə «evdar kişi» deyilir. Yəni hər gün evdən çıxan kişinin arvadı onun cibinə «bazarlıq siyahısı» qoyursa və kişi də həmin siyahidakıları bir-bir alıb axşam işdən qayıdanda evə gətirirsə, olur əsl «evdar kişi».

Yana-yana deyir ki, amma bu «evdar kişi»nin qədri-qiyətli çox vaxt bilinmir. Belə ki, arvadı həmişə deyir: «Kişinin borcu bazara, dükana getməkdir!» Bir

sözlə, qadınlar kişinin bazara, dükana getmeyini özlərinin mətbəxdə qab-qacaq yumaları kimi bir şey hesab edirlər. Daha düşünmürlər ki, evdə qab-qacaq yumaqla bazara, dükana getmək arasında böyük fərqlər var. Dostum başlayır bu fərqləri saymağa, deyir ki, fərqin ən böyüyü evdə qab-qacağı pulsuz yuyub-təmizləməkdir. İkincisi, hər əlində on-on beş kiloqram yük daşımaqla, rahat evdə qab-qacaq yumaq eyni deyil. Üçüncüsi... Çox fərq var, saymaq uzun çəkər. Xülasə, əlli ildir bu kişi türklər demişkən, «bazarlıq yapır», arvadı hey deyir ki, «kişinin borcudur». «Sağ ol» – filan yoxdur. Dostumun tüstüsü təpəsindən çıxır, deyir ki, vallahi, billahi, qulluqcuya dönmüşəm. Yazıq bircə şeylə təsəlli tapır: arvad da axı, evdə çox zəhmət çəkir. Dostum elə bu təsəlli ilə də yaşayır...

SİMFONİK MUSİQİ

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Sizi bilmirəm, mən simfonik musiqini çox sevirəm. Elə çox sevirəm ki, bəzən saatlarla dinləməkdən yorulmuram. Həmişə xalq mahnılarına qulaq asmaq olmaz ki! Gərək musiqinin başqa janrlarını, o cümlədən simfonik musiqini də dinləyəsən... Amma son zamanlar televiziyada simfonik musiqi səslənəndə qorxu canımı alır. Niyə? Çünkü simfonik musiqi o zaman proqrama salınır ki, ölkədə nə isə bir dəhşətli hadisə baş verir. Simfonik orkestri ekranda görən kimi, ona-buna zəng vurub soruşuram ki, nə olub? Gah deyirlər filankəs ölüb, gah deyirlər qatar partladılıb, gah deyirlər təyyarə qəzaya uğrayıb, gah deyirlər...

O gün görürəm ki, yenə televiziyada simfonik orkestr çalışır. Ürəyim düşdü. Zəng vurub qohumların birindən soruştum ki, yenə nə olub? Dedilər ki, bəs, Amerikada terror hadisəsi baş verib. İndi biz orada

ölənlərə yas saxlayırıq. Mən də dedim, Allah rəhmət eləsin.

Amerikanın müttəfiqi olan yaxın ölkələrin televiziyalarında isə hey bu fikirlər səslənirdi: «Amerika əkdiyini biçir», «İndi Amerika dərdin nə olduğunu başa düşər». «Daha bəsdir hegemonluq!» Və sair və ilaxır.

Özləri bilərlər. Nə deyirlər, qoy desinlər. Biz terrorun əleyhinəyik, vəssalam!

Televiziylar deyir ki, «Hüsamə Bin Ladeni tuta bilmirlər, əbəs yerə Əfqanistanda yaşayan xalqları qırıldılar!» Səddama görə də iraqlıları qırıldılar. Heç bilmirəm yenə simfonik musiqi eşidəcəyik, yoxsa yox?!

YENİ TƏFƏKKÜRLÜ GƏNCLƏR

370

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Yığıncaqların birində ilk dəfə bu sözü eşidəndə elə hırslaşdım ki, heç nəyə gücüm çatmadı, əl atdım qələmə. Bütün hırsımı tökdüm kağızın üstünə, yaz ki, yazsan. Bu barədə bir məqalə yazdım, ürəyim soyumadı, beş-on yerdə danışdım, sakitləşmədim, axırda kim qarşıma çıxdısa, ondan soruşdum mənə izah edin, görüm, nə deməkdir «yeni təfəkkürlü gənclər»? Cavab vermək əvəzinə hamı gülürdü. İndiyə qədər ha fikirləşirəm, özüm də düz-əməlli bir cavab tapa bilmirəm. Görəsən, bu «yeni təfəkkür» nədən ibarətdir! Axı, yeni təfəkkürün yaxşı tərəfi də ola bilər, yaramaz tərəfi də. Bəs, «yeni təfəkkürlü gənclər» deyəndə hansı gənclər nəzərdə tutulur? Bəlkə «köhnə təfəkkürlü gənclər» də var? Və yaxud bütün gənclər «yeni təfəkkürlü»dürse, belə çıxır ki, milyonlarla yaşılıar köhnə təfəkkürlüdür. Vallah, billah, mənim ağıllı, yaxud ağılsız gənclərlə heç bir işim yoxdur. Onsuz da ağıllı ağıllı olacaq, ağılsız da ağılsız. Bu Allahın işidir, ağıllı da yaradır, ağılsız da. Məni narahat edən «yeni təfəkkürlü

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

gənclər»i tanıtmamağımdır. Bəlkə başını amerikansayağı qırxdırıb, saçlarını dik-dik, biz-biz eləyən gənclərdir onlar? Bəlkə gecə barlarında «vaxt öldürənlər»dir? Bəlkə atalarının aldığı bahalı maşınları şəhərdə iki təkərləri üstündə sürənlərdir? Bəlkə xalqımızın musiqisinə «yuxarıdan-aşağı» baxanlardır? «Hamı gəzir yarısını, qoca gəzir qarısını» - deyə haray çəkənlərdir? Xalqımızın gül kimi oyun havalarını qoyub, «Tvist», «Rokn-Role», «Pop-rok», «Hopstop», «Çaştuşka» oynayanlardır? Bəlkə ana dilində danışmağı «çuşka»lıq sayanlardır? Bəlkə eybəcər adları olan ansamblar yaradıb, səhnədə dəli kimi atılıb-düşənlərdir?

Kimlərdir ey, «yeni təfəkkürlü gənclər»?

YERİNİ BİLİR

372

Universitetdə oxuyanda bir müəllimimiz vardı. Kişi o qədər «əlləşib-vuruşmuşdu» ki, axırda professor olmuşdu. Nə təhər, nə yolla professor olmuşdu, onu deyə bilmərik, güman edirik yəqin vaxtilə ona professor adı verənlərin fikirləri dağınıq olub. Çünkü, bu kişi adı sözləri belə düzgün ifadə edə bilmirdi. Məsələn, cəftəyə «ciftə» deyirdi, Firudin bəy Köçərliyə «Firudin bəy Köçərlinski». Kitabxanaya «kütubxana» deyirdi, torpağa da «topraq»...

Bir gün bizim bu «professor» yenə yüz tələbənin qarşısında sözlərin «qol-qanadını» sindirə-sindirə mühazirə söyləyəndə tələbə dostum dözə bilmədi, izin alıb qalxdı ayağa, soruşdu ki, professor, dilimizi niyə korlayırsınız? Professor tərs-tərs onun üzünə baxdı, «otur aşağı» deyib başladı:

- A bala, bir gün böyük rəssam Mikelancelo zabit rəsmi çəkir, özü də rəsmiñ arxasında gizlənir ki, görsün əsər haqqında kim nə fikir söyləyəcək. Sənin kimisinin (professor tələbə dostuma işarə etdi) birisi

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

rəsmə baxaraq deyir: «Çəkmələri çox oxşayır, əsl zabit çəkməsidir. Amma, şalvari zabit şalvarına oxşamır. Köynəyi qətiyyən zabit köynəyinə bənzəmir. Papağı heç uyğun gəlmir» deyəndə – rəssam rəsmin arxasından çıxıb dillənir:

- Bilirsən nə var bala, çəkmədən yuxarı çıxma!

Dərsdən sonra tələbə dostum bir-iki ağıllı adamdan soruşdu ki, professor «çəkmədən yuxarı çıxma» deməklə ona nəyi anlatmaq istəmişdir? Başa saldılar ki, professor demək istəmişdir ki, «bala, böyüyün üzünə ağ olma, yerini bil».

Tələbə dostum da o zamandan yerini bilməyə başlamışdı. Özündən böyük vəzifəlilər nə deyirdilər, deyirdi «baş üstə». Lazımlı, lazımsız nə tapşırırdılar, sözsüz yerinə yetirirdi. Əl çalmaq lazım gələndə hamidan çox əl çalırdı. Birini tərifləmək üçün dəridən-qabıqlıdan çıxırırdı. Birinə hörmət üçün ikiqat əyilirdi. Yeri gələndə vəzifəlilərin ayaqqabısının ipini

bağlayırdı. Hətta onların itlərinə də hörmət edirdi, itlərinin küçüklərinə də. Ona görə də həmişə vəzifədədir. Bir vəzifədən çıxarıb o birinə qoyurlar, «yazlıq» heç «dincəlməyə» vaxt tapmır.

İndi başa düşür ki, professor əsl professor imiş...

KOR BAĞIRSAQ ARTIQDIR?

Təxminən iyirmi il bundan əvvəlin söhbətidir. Üstünüzə sağlıq, oturduğum yerdə birdən məni ağrı tutdu. Bu o ağrıldandır ki, ruslar «pristup» deyirlər. Ağrı nə ağrı... Bilmədim böyrəklərim ağrıyır, yoxsa?... Tez təcili yardımə telefon etdim. Dedilər, darıxma, bir azdan gələrlər. Xeyli gözlədim. Bir də telefon etdim, dedilər, «qardaş altıaylıq-zadsan?! Gözlə, gələrlər». Aradan bir saata yaxın keçdi,

375

gördüm ağrı məni «kəsib-doğrayır», odur ki, təcili yardımına bir də zəng vurdum. Dedilər, «maşınımız azdır, başqa xəstələrin çağırışına getmişdilər, indi biri qayıdır, göndəririk sizə». Yenə də ürəyimdə «şükür» edib, gözlədim. Nəhayət, təcili yardım maşını gəldi, bir həkim xanımı da gətirdi. Xanım yerini rahatlaşdıqdan sonra soruşdu:

- Haran ağrıyır, qardaş?
- Vallah, heç bilmirəm nə deyim?! Belim də ağrıyır, qarın nahiyyəm də.
- Onda dur, gedək.
- Hara?
- Xəstə hara gedər, a qardaş, əlbəttə, xəstəxanaya.

Xülasə, üst paltarımı geyinib mindim maşına. Düz beş dəqiqədən sonra xəstəxanaya çatdıq. Bir

cərrah gəldi, əli ilə bədənimin ağrıyan yerlərini «əlləşdirdi» və göstəriş verdi:

- Təcili cərrahiyə otağına!

Məni cərrahiyə otağına aparıb uzatdılar
masanın üstünə, dedilər «kor bağırsağını
çixarmalıyıq, sonra gec olar».

Elə də etdilər. Bir həftə xəstəxanada yatdım,
həftənin axırında həmin ağrı bir də başladı. Özü də
necə başladı! Allah amandır, az qala, öləcəkdir.
Həkimi çağırıldım ki, a kişi, bəs, bu nə ağrıdır? Dedi:

- Qardaş, sən ziyalı adamsan. Gərək bizi başa
düşəsən. Hərdən belə şeylər olur. Allahdan gizlin
deyil, səndən nə gizlədək, kor bağırsağını səhvən
kəsmişik. Heç demə, sənin böyrəyində daş var,
yerindən tərpəndikcə ağrı verir, vurur qarın
nahiyəsinə. Olan-olub, keçən-keçib, bizi bağışla.

Daha nə edə bilərdim? Kor bağırsağımı geri qaytarıammazdım ki! Məni yandıran başqa şeydir. Həkimlər dəridən-qabıqdan çıxıb deyirdilər «onsuz da bədəndə kor bağırsaq artıqdır, gec-tez kəsilib atılmalıdır».

İndi qalmışam fikirləşə-fikirləşə: Görəsən, doğrudan da Allah bədəndə kor bağırsağı artıq yaradıb?

RUHLAR, CİNLƏR

Bizim televiziyaların ekranlarında hər gün elə hoqqalar çıxarırlar, qalırsan mat-məəttəl. O gün televiziyyaya baxıram, görürəm qara-qura geyinmiş bir arvadı çıxarıblar ekrana, o da aqlına və ağızına gələni danışır. Deyir ki, aqappaq geyimdə bir ruh görüb. Hətta ekranda ruhu da göstərdilər, birdən-birə

necə qeyb olduğunu da. Ortaya sual çıxır: Ruhu qara-qura geyinib ekrana çıxan qadın görüb, bəs televiziya işçiləri bunu necə çəkiblər?

Məni əvvəlcə gülmək tutdu. Sonra birdən hırslaşdım. Elə bil, məni cin vurdu! Yəni bu «televizionşıklar» tamaşaçıları cəlb etmək üçün mövzu tapa bilmirlər ki, ruh haqqında veriliş hazırlayırlar? Bu ruh deyilən nədirse, bizə niyə rast gəlmir, hə? Məxləs...

Səhəri gün eşitdim ki, şəhər camaatının hamısı ruhdan danışır. Ağlını itirən kim, çıldağa gedən kim! Aləm qarışib bir-birinə. Necə deyərlər, «ara qarışib, məzhəb itib!»

Bir hətə sonra xəbər tutdum ki, ruhu «görən» arvad özünü pir elan eləyib. Onun ziyarətinə gedənlər səhərdən axşama kimi bu «xoşbəxtliyə» nail olmaq üçün növbəyə dururlar... Qəzetlər də onun haqqında bir-birindən «maraqlı» yazılar dərc

eləyirlər. İndi həmin arvad olub məşhuri-cahan, var-dövlət, ev-eşik, ölkəmizdə və xaricdə villalar sahibi...

Hekayəni burada tamamlamaq istəyirdim ki, televiziya ekranına yenə bir arvad çıxdı və dedi ki, «ay camaat, mən cinlə yaşayıram». Bu o deməkdir ki, arvadın əri cindir! Paatonnan! Belə yerdə deyiblər ey, «qulaq gündə bir söz eşitməsə, kar olar!»

Sonra da televiziyyaya çağırılmış bir-birindən «ağillı» qonaqlar cinlər haqqında cürbəcür fikirlər söyləməyə girişdilər. Heç demə, cinlər tüstüsüz (!) oddan yaranan məxlüqlardır. Onlar bədheybət və qorxuncurlar. Amma onların hamısı pis deyil, içərilərində bəziləri mömin (!) olur... Cinlər müxtəlif vəzifələr daşıyırlar. Onlar ayrı-ayrı «sortlara» bölünürler. İnsanları vururlar və belələrinə «cin vurmuş adamlar» deyirlər. Onlar icazəsiz-filansız insanların daxilinə girirlər. Bəzən namaz qılanlara mane olurlar. Uşaqları incidirlər. Adamların gözlərinə görünür, sonra gözdən itirlər. Cinlər də insanlar kimi,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

evlənirlər, boşanırlar (məhkəməsiz?), doğub-törəyirlər.. Allah amandı!

Qəribəsi budur ki, cinlərin hücumlarına məruz qalanların çoxu qadınlardır. Tamam hövsələdən çıxdım, «cin vuran adam kimi» qışqırdım: Bu cinlər niyə ən çox qadınlara hücum edirlər?

Sonra da ekranda cindarların, çıldağ edənlerin «elmi təcrübələri» və onların qəbuluna gələnlər nümayiş etdirildi.

Deyəsən, bu camaat yavaş-yavaş dəli olur!

MƏNİ NARAHAT EDƏN SUAL

İmanımı yandırıa bilmərəm, bu əhvalatı eşitmışəm, yoxsa hansı kitabdasa oxumuşam, yadımdan çıxb. Deməli, əhvalat vəqe olur İranın bir

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

kəndində. Kəndlilər pul yiğib bir hamam tikdirirlər. Hamı bir ağızdan deyir ki, gəlin, hamama İran şahının adını qoyaq. Yəni «Filankəs adına kənd hamamı». Kəndin böyüyü, bizim dilimizlə desək, kəndxudası camaata başa salmağa çalışır ki, belə şey olmaz, hamam hara, İran şahının adı hara?! Şahın adına daha möhtəşəm, baha layiqli bir abidə tikmək olar.

Kənd camaatı yuxarırlara şikayət yazır ki, bəs, kəndxuda şahın əleyhinə işləyir. Bəli, kəndxudanı tutub basırlar dama, şaha da xəbər verirlər ki, sənin düşmənlərinindən birini yaxalamışıq.

Şah maraqlanır (amma maraqlanmaya da bilərdi...) ki, kəndxudanın təqsiri nədir? Deyirlər ki, şah sağ olsun, kənddə hamam tikilib, kəndçilər həmin hamama sənin adını qoymaq istəyirlər. Bu kəndxudada cəsarətə baxın ki, deyir olmaz!

Şah qəzəblənərək dillənir: «Düz deyir də,
şahın adına hamam olar? Gedin, kişini buraxın,
getsin evinə-eşiyinə!»

Şahın adamları göstərişi yerinə yetirirlər...

İndi aradan çox illər keçib, necə deyərlər, çox
sular axıb. Məni gecə-gündüz bir sual narahat edir:
Görəsən şah onu ələ salmaq istəyən kənd
camaatına niyə cəza verməyib?

KİŞİLƏR VƏ ARVADLAR

(Nəzirə)

«Dünən idarəmizin yazılıcları arasında bir belə mübahisə üz verib: söhbət müsəlman arvadları barəsində düşmüşdü ki, aya, yer üzündə bir belə müsəlman arvadı tapıla bilərmi ki, əri onu döyməmiş olsun? Biri deyir ki, tapılar, biri deyir ki, tapılmaz. Axırda mərc gəlmışik.

İndi möhtəşəm oxuculara təvəqqə edirik ki, əgər bir yanda bir belə arvad, yəni elə bir arvad ki, onu əri döyməmiş ola, əgər bir yanda tapılsa, yazıb idarəmizə bildirsinlər» («Molla Nəsrəddin»).

Bizim də bu xüsusda – yəni kişilər və arvadlar xüsusunda öz fikirlərimiz var. Aya, yer üzündə bir belə müsəlman kişi tapıla bilərmi, arvadına xəyanət

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

etməmiş olsun? Biri deyir ki, tapılar, mini deyir ki, tapılmaz. Axırda suala düzgün cavab tapa bilməmişik.

İndi möhtərəm oxocular, təvəqqə edirik ki, əgər bir yanda bir belə kişi, yəni elə bir kişi ki, arvadına xəyanət etməmiş ola, əgər bir yanda tapılsa, bildirsinlər.

Bir də, aya, yer üzündə belə müsəlman kişisi tapıla bilərmi ki, durub-oturub «mən kişiyəm» deməsin? Biri deyir ki, tapılar, mini deyir ki, tapılmaz. Bizim də bildiyimiz odur ki, yer üzündə cəmi iki cins var: kişi, arvad. Əgər bu belədirse, onda tez-tez «mən kişiyəm» deməyin mənası nədir? Hər hansı bir mənası varsa, təvəqqə edirik, bilənlər bilməyənlərə bildirsinlər...

Bəlkə, «mən kişiyəm» deyənlər arvadlarını döyənlər, «kişi kimi» onlara xəyanət edənlərdir?

XEYRİYYƏCİLİK

Biz eşitmişik ki, ta qədimdən varlılar xeyriyyə işlərinə pul qoyar, məktəblər, körpülər, binalar inşa edər, fəqir-füqaranın yaxşı günə çıxmaları üçün çalışardılar. Şükür, indi də belələri var. Yaxşıdır ki, onlar var, olmasayırlar, nə edə bilərdik?! Uzun sözün qisası, xeyriyyəçi dediyimiz həmin insanlar həm iş adamları, həm də bəzi vəzifəli şəxslərdir.

Bizim millətin də qəribə xüsusiyyətləri var. Bu dəqiqə soruşacaqlar ki, iş adamlarının xeyriyyəcilik üçün pullarını xərcləmələri təbiidir, bəs, vəzifəlilər xeyriyyə işləri üçün haradan pul tapırlar? Bax, belə sualları eşidəndə istəyirsən qələmi qoyasan yerə, deyəsən: Yazmırəm, vəssalam!

Sual verənlərdən bir soruşan gərək: A kişilər, sizə balıq lazımdır, yoxsa?... Vəzifəlilər də

insandırlar, elin-obanın qədrini bilirlər. Burada nə var ki? Əlqərəz...

Bu yaxınlarda eşidirəm, vəzifəli şəxslərdən biri sevgilisinə villa bağışlayıb. Bir başqası görüşdüyü xanıma çox bahalı maşın verib. O biri ciyərparasını Mayamiyə istirahətə göndərib, sonra da özü gedib dalınca... Ən bahalı xəz palto alan kim, komplekt brilliantlar hədiyyə edən kim, bankda «gəzdiyinin» adına külli miqdarda pul qoyan kim, xanımın bütün nəsil-nəcabətini dolandıran kim...

Görün, nə qədər xanıma əl tutulub. Bəs, bu xeyriyyəçilik deyil? Bunun nəyi pisdir, hə?

BELƏLƏRİ ÇOXDUR

Günlərin bir günü hörmətli bir şəxs dən soruşdum ki, cənab, hörmətli-izzətli, namuslu,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

qeyrətli, dəyanətli... filankəs, bizim qanunlarda vardırımı ki, vəzifə almaq üçün insanlar bir-birinə rüşvət versinlər, bağışlayın, hörmət etsinlər? Cənab, hörmətli-izzətli, namuslu, qeyrətli, dəyanətli həmin şəxs müxtəsər cavab verib dedi ki, «bizim qanunlarda belə şey ola bilməz! Sən dediyin əliəyirlərin «qanunlarında» ola bilər».

Cənab, hörmətli-izzətli, namuslu, qeyrətli, dəyanətli filankəsə verdiyim sualdan çox utandım, özüm-özümü danlamağa başladım ki, «ay xanəxarab, filankəsə də belə sual verərlər? Evə gəlib qanun kitablarını tökdüm qabağıma, hamısını maddə-maddə oxudum, gördüm bir yerdə yazıblar ki, hər bir işçinin işə götürənə (yaxud sahibkara) hörmət etməsi vacibdir.

Eləmədim tənbəllik, cənab, hörmətli-izzətli, namuslu, qeyrətli, dəyanətli vəzifəli filankəslə aramızda olan söhbəti başqa bir cənab, hörmətli-izzətli, namuslu, qeyrətli, dəyanətli vəzifəli şəxsə

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

nəql elədim. Həmin şəxs belə cavab verdi: «Sənin dediyin filankəs desəydi ki, insanlar bir-birinə rüşvət verməlidirlər, bağışlayın, hörmət etməlidirlər, onda onu vəzifəsində saxlamazlar, deyərlər sən gül kimi qanunlarımıza zidd danışırsan. Gərək o, özünü «aydan arı, sudan duru» göstərsin ki, vəzifəsində qala bilsin».

Deyəsən, axırıncı cənab, hörmətli-izzətli, namuslu, qeyrətli, dəyanətli şəxs sualımı doğru cavablandırdı. Vəzifələrdə işləyən o qədər «aydan arı, sudan duru» insanlar var ki...

MƏRDİ NAMƏRD EDƏNLƏR...

Tanınmış qəzetiñ müxbiri Qasım şırtıq vura-vura oynayır. Bu zaman Nəşir ona yaxınlaşır.

N. – Nə olub, keyfin sazdır, Qasım?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Q. – Keyfim saz olmayıb klarnet olmayacaqdı ki, Nəsir!

N. – Küçənin ortasında niyə şit-şit oynayırsan, a kişi!

Q. – Sevincimdən Nəsir, seçincimdən!

N. – Niyə sevinirsən, Qasım, də, biz də sevinək...

Q. – Mərdi işdən çıxardılar, adını da qoydular Namərd!

N. – Niyə, a kişi?

Q. – Bilmirsən niyə?! Qoymurdu camaat çörək qazansın! Yazırkı ki, filankəslər rüşvət alır. Heç dəxli var? Alır, alır də! Sənə nə var?!

N. – Elə bu barədə yazdığını üçün Mərdi işdən çıxardılar?

Q. – Əşİ yox ey!.. O, hara gəldi burnunu soxurdu! Deyirdi ki, vəzifəli şəxslərin çoxu yaltaqlıqla məşğuldur. Nə olar ey, yaltaqlıq edəndə?! Xəncərinin daşı düşər?! Nə var, nə var, bəziləri özlərindən böyüklerin qabağında ikiqat əyilirlər, gecə-gündüz onları tərifləyirlər... Bax, bu Mərddən bir soruşan gərək, sənə nə var, hə? Sən dünyani düzəldənsən?

N. – Sonra nə işlər çıxarıb bu Mərd?

Q. – Çıxarmadığı iş qalıb ki? Orda-burda təmizlikdən-zaddan danışır, camaatın başını pozurdu. İndi təmizlik vaxtıdır? Camaat qaz vurub, qazan doldurur, bu bədbəxt də təmizlikdən dəm vurur! Onun üçün də quru yurdda qalıb. Bir həsirdir, bir Məmmədnəsir! Ailə-uşağı da üzünə ağ olur. Kişi gərək pul qazansın!

N. – Qasım, olmaz ki, pulu təmiz yolla qazansınlar?

Q. – Olmaz! Təmiz yolla pul qazanmaq harada görünüb? Gərək başqaları bir alanda, sən üç alasan! Başkəsənin, zalımın biri olasan ki, pul qazanasan! Onda hörmətin də olar, izzətin də. Yoxsa Mərd kimi?!

N. – Niyə sevmirlər axı, bu Mərdi?

Q. – Hər yerdə deyir ki, savadı var, şəxsiyyəti var, qüruru var...

N. – Heç olmasa, onun bu xüsusiyyətlərini nəzərə alaydlar...

Q. – Elə ən pisi bu xüsusiyyətləridir də! İndi belə adamları tez başdan eləyirlər ki, birdən vəzifəsini-zadını artırırlar, müdirin yerinə keçər. Gərək hər yerdə özünü üzüyola, savadsız, qabiliyyətsiz, «işbacaran» kimi göstərəsən ki, səni işdə saxlaşınlar. Belələri rəhbərlik nə tapşırıq versə, əlüstü yerinə yetirir, vəzifədə özlərindən böyüklerin bir sözünü iki eləmirlər...

N. – İndi nə olacaq Mərdin axırı? Deyirsən,
Mərdi qova-qova namərd edirlər?

Q. – Bəs, nə bilmışdin? Eşitməmisən, belə bir
məsəl var, «Palaza bürün, elnən sürün»?

N. – Bu «el» dediyin kimlərdir, ay Qasıım?

Q. – Özün yaxşı bilirsən kimlərdir! Qalanları
Mərd kimi əl-ayağa dolaşanlardır...

N. – Heç nə demirəm, Qasıım! Bircə onu
deyirəm ki, Allah mərdi namərd edənlərin evini
yıxsın!

ANADANGƏLMƏ «İSTEDAD»

Uzun müddət işsiz qalan bir tanışım gözləyir
ki, bu gün-sabah ona iş verərlər. Hər yerdə deyir ki,
«mən vətənə, torpağa bağlı adamam». Onun belə

sözlərinə nə məhəl qoyan var, nə iş verən. Məxləs...
Bir gün tanışım gedir böyük vəzifəli bir şəxsin yanına,
başlayır ona yalvarmağa:

- Hörmətli filankəs! Nə istəsən verərəm,
mənə anlat, başa sal görüm, vətənim, torpağımı,
xalqımı bu qədər sevирəm, niyə mənə iş vermirlər?
- Sevmək azdır, bala! Gərək başqa işləri də
bacarasan.
- Nə işləri deyirsiniz, hörmətli?..
- Gərək alıb-verməyi bacarasan.
- Nə alıb-vermək, a kişi? Kimdən alıb, kimə
verməliyəm?
- Kimdən alırsan-al, amma gərək elə şəxsə və
ya şəxslərə verəsən ki, işin düzəlsin.
- Bəs, adamın savadını, qabiliyyətini,
bacarığını nəzərə alan-filan yoxdur?

- Nə savad, nə qabiliyyət, a kişi? Gör, savadlı, qabiliyyətli nə qədər adam küçələrdə sərgərdan gəzir! Savadla, qabiliyyətlə gedib bazardan adamın dilini-ağzını yandıran, cızdağını çıxaran acı bibər də ala bilməzsən! Savadı, qabiliyyəti itə at, gör, heç yaxın durar?

Bəzilərinin axı, məndən nəyi artıqdır? Heç onların çoxu əməlli-başlı ərizə yaza bilmirlər, danışmağı bacarmırlar, amma böyük-böyük vəzifələr tutublar?

- Noolsun? Ağılları-kamalları var!

- Nə ağıl-kamal, a kişi?

- Var-dövlətləri varsa, deməli, ağılları-kamalları var. Vəzifə tutublarsa, deməli, qabiliyyət, bacarıq sahibidirlər. Vəzifədə uzun müddət qala bilirlərsə, deməli, «anadangəlmə istedad»ları var...

- Nədir onların «anadangəlmə istedadı»?

- Yaltaqlıq! Bala, bu sıfət neçə-neçə adamı çörək sahibi eləyib! Elə bilirsən, hər adam bunu bacarar? Əlbəttə, yox! Bax, onlar bacarırlar. Ona görə vəzifə də tuturlar, firəvan həyat da sürürlər. Sən belə şeyləri bacarmazsan! Odur ki, vəzifə sevdasından əl çek!

MƏN DƏ BELƏ YAZIRAM

Lap məəttəl qalmalıdır.! Görürsən biri çıxır televiziyyaya, onu belə təqdim edirlər: «İctimai xadim, filan idarənin sabiq müdürü, görkəmli tədqiqatçı, elmlər doktoru, professor, iyirmi kitabı, 400 məqalənin müəllifi... filankəs!»

Baxırsan, baxırsan, deyirsən yarəb, niyə indiyədək mən bu boyda şəxsiyyəti tanımadamışam! Öz-özündən şübhələnirsən ki, yəqin çox geri

qalmışam... Yaxud, başqalarının məruzələrini, çıxışlarını üst-üstə yiğib kitablar nəşr etdirən adama deyirlər alim. Bir ağıllı adam da soruşmur ki, bu nə vaxtdan alim olub, elmə nə yeniliklər gətirib? Ən qəribəsi də burasıdır ki, elm adımı elm adamıdır, bunu başa düşürük, bəs bu elmi adın qarşısında tutduğu vəzifənin adını yazmaq nə deməkdir?

Keçmişdə torpaqlarımızın bir hissəsi düşmənə verildikdən sonra necə olubsa, bir neçə adam general olub. İndi xatırə söyləyir, hər kəlmə başı deyir «Mən bir general kimi vicdanıma and içirəm!» A kişi, vətən torpaqlarını verən adamin vicdanı olar? Sən olmayan bir şeyə necə and içirsən, hə?

Belə şeyləri eşidəndə, «Sabiqlər» əsərinin tüplərini xatırlamamaq olmur: «Mən nazir olanda...», «mən rəis olanda...», «mən direktor olanda...» Gördük də bu vəzifələrdə nə hoqqalardan çıxdığınızı, «hörmətli» sabiqlər!

Cəhənnəmə, mən də öz ad-familiyamın
qarşısında belə yazıram:

*«Yazıcı, satirik, dramaturq, ölkəmizin
xaricdə sabiq elçisi, sabiq qəzet redaktoru, çoxlu
kitabın, pyeslərin, minlərlə məqalənin müəllif»...*

Nə, necədir? Xoşunuza gəlir?

TACİR OLMAQ İSTƏYİRDİM...

Bir dəfə yazmışdım ki, mən kimdən əskiyəm,
nazir olmaq istəyirəm. Elə bildim mənimlə
maraqlanıb çağıracaqlar yuxarıllara ki, sən
kimsən, nəkarəsən ki, nazir olmaq isteyirsən?
Bu günə qədər gözləyirəm, görürəm çağırıb-
eləyən, maraqlanan-filan yoxdur. Deyəsən,
nazirlidən yavaş-yavaş əlim üzülür. Özünüz
görürsünüz ki, dolanmaq da gündən-günə
çətinləşir, olur cəhənnəm əzabı!

**Sizi «neyniyim», «necə eləyim?» -
deməyəsiniz, gecə-gündüz fikirləşirdim
neyniyim, necə eləyim? Çox götür-qoydan
sonra qərara gəldim ki, tacir olum. Elə bildim
tacir olmaq nazir olmaqdan asandır. Bu, mənə
belə gəlirdi ha! Odur ki, istədim bir mağaza
açım, kasıbkarlığımı eləyim özümçün. Amma
gərək bu işə də baş qoşmayaydım. İnandırıram
sizi, bəlkə də nazir olmaq asanmış, nəinki tacir
olmaq. Bu, başdan-ayağa əngəl-hoza imiş ki!**

**Nə başınızı ağrıldım, bir-iki nəfər ticarət işçisi
tapıb, fikrimi onlara bildirdim. Dedilər, gərək
əvvəlcə yer tapasan. Yüz dənə boş yer
göstərdim. Güldülər, bildirdilər ki, gərək icra
hakimiyyətinə gedib, o yerin icazəsini alasan.
Üz tutdum icra hakimiyyətinə. Fikrimi bilən
kimi, gördüm mənə bir cür baxırlar.
Gözlərindən oxudum ki, demək istəyirlər, dəli-
zad olmusan? Bəyəm, kim gəlsə ona yer**

**verməliyik? Soruşdum, bəs neyniyim? Dedilər,
get, tacirlərdən soruş, başa salarlar səni. Mən
də getdim soruşdum. Qırmızı-qırmızı üzümə nə
desələr yaxşıdır? «Səndən ticarətçi olmaz!».**

**Soruşdum, niyə? Dedilər, sən adı şeyləri
bilmirsən... Maraqlandım, yaxşı, tutaq ki, o «adi
şey» dediyinizi elədim, bəs sonra? «Sonrası
uzun işdir» - deyə, məni başa salmağa
çalışdılar. Gərək sənin nizamnamən,
məramnamən ola ki, mağazanı açmaqdə fikrin
nədir, orada nə satacaqsan, hansı yollarla mal
alacaqsan, xalqın güzəranını
yaxşılaşdırmaqdən ötrü nə edəcəksən və sair
və ilaxır. Hələ bu harasıdır, tutaq, yer aldın,
gərək özün material tapasan, usta tapasan,
mağaza tikdirəsən. Özü də gərək mağaza
qəşəng ola, uzaqdan müştərilərin nəzərini cəlb
eləyə. Heç bilirsən neçə yüz min pul lazımdır?
Mən də onları başa saldım ki, heç mən neçə il
bundan əvvəl aldığım mənzili təmir etdirə**

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

**bilmirəm, mağazanı necə tikim? Dedilər, onda
camaatı ələ salmışan? Yeri, get, öz iş-güçünlə
məşğul ol, səndən ticarətçi olmaz!**

**İndi qalmışam bir qələmin ümidiñə. Bu yandan
da kağız getdikcə bahalaşır. Qorxuram qəzeti
də buraxa bilməyək. Bir də, a kişilər, indi kimdi
ey qəzet oxuyan, hamı pul qazanmaqla
məşğuldur. Fikirləşirəm, neyniyim, necə
eləyim? Sonqulu kimi qazanclı yer
axtarmaqdən abırıım, həyam gedib. Bəlkə mənə
bir yol göstərəsiniz, hə?**

«ADİL» PADŞAH

Deyirlər, keçmiş zamanlarda bir məmləkətdə camaat
padşahdan çox narazılıq edirmiş. Padşah bunu bilən
kimi baş vəzirini göndərir ki, get, gör, camaat nədən
şikayətlənir? Vəzir gedib-gəlir, məlumat verir:

- Padşah sağ olsun, adamların güzərəni pisdir. Hamı dərdli-kədərdidir. Neyləyək?

Padşah deyir:

- Gedin, vergiləri artırın.

Vəzir təəccüblənsə də, özünü o yerə qoymur, padşahın əmrini yerinə yetirir. Camaat vergilərin artırıldığını bilən kimi aqlaşma başlanır, nə başlanır.

Vəzir özünü birtəhər padşahın dərgahına çatdırır:

- Padşah sağ olsun, - deyir, - vergini artırdığımızı bilən camaat aqlaşmağa başladı. Hamı bizə xalqın düşməni kimi baxır. Neyləyək?

Padşah gülümsünür:

- Vəzir, get, vergiləri bir az da artır.

Vəzir yalvarır:

- Həşəmətli padşahım, çağır, cəllad boynumu vursun, amma məni o iş üçün göndərmə!

- Vəzir, əmrimi yerinə yetir!

Vəzir əlacsız qalıb padşahın əmrini yerinə yetirir, vergiləri bir az da artırıb tamaşa eləyir ki, görsün camaat nə edəcək. Bir də görür ki, vəziyyət dəyişib,

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

hər yerdə çal-çağır başlayıb. Camaat kef eləyir. Qalır mat-məəttəl, bir nəfərə yaxınlaşış soruşur:

- Bir məni başa sal görüm, bu nə məsələdir?

Həmin adam deyir ki, burada başa düşülməməli bir şey yoxdur. Adamlar bilirlər ki, aqlıq, səfalət bu gün-sabah onların axırlarına çıxacaq, odur ki, nə pul dərdi, nə var – dövlət dərdi, nə də mülk dərdi çekirlər. Son nəfəslərində kef eləyirlər özləriçün...

Vəzir gəlib əhvalatı padşaha nəql edir. Padşah qəh-qəhə çekir:

- Hə... Belə-belə işlər, vəzir! Narazılıq eləyən xalqa bu da azdır! İndi bilərlər, padşahın üzünə ağ olmaq nə deməkdir!

**Nağılıçdan: Əziz oxucular! Bu nağılı elə-belə,
sözgəlişi yazdım. Təvəqqə eləyirəm, ora-bura
yozmayasınız...**

İSTƏYİRDİM GÖRƏSƏN...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Yaşlı bir kişi Həcc ziyarətinə getmək istəyir. Bir az pulu varmış. Pulunu saxlamaq üçün verməyə etibarlı bir adam axtarır. Qərara alır ki, məscidə gedib axunda versin. Axundla görüşüb, deyir:

- Axund ağa, mən Həcc ziyarətinə getmək istəyirəm. Bir az pulum var, onu sizə verim, saxlayın. Başına bir iş gəlsə, fəqir-füqəraya paylayın. Sağ-salamat gəlsəm, özümə qaytarın.

Axund etibarlı adam olduğunu sübuta yetirmək üçün belə bir iş görməyi məsləhət görür:

- Mən pulu səndən yalnız məscidin işçilərinin şahidlüyü ilə götürə bilərəm. Qoy sənin də ürəyin sakit olsun.

Axund məscidin bütün işçilərini – möminləri, malları, təxminən yüz nəfəri bir yerə yığıb, onların şahidlüyü ilə əmanəti qəbul edir.

Kişi Həcc ziyarətini başa vurub axundun yanına qayıdır, ondan verdiyi əmanəti istəyir. Axund dillənir:

- A kişi, mən heç səni görməmişəm və tanıdımram. Nə əmanət, nə pul?

Kişi təəccüblə:

- Axund ağa, mən məscidin bütün mömin müsəlmanlarının şahidliyi ilə sizə pul verdim ki, saxlayasınız. Yəni yadınızdan çıxıb?

Axund:

- Onda qoy onları çağırım, soruşaq.

Camaat yiğilir. Axund camaata üz tutub deyir:

- A kişilər, bu adam gəlib mənə deyir ki, Həccə gedəndə sizin şahidliyinizlə mənə saxlamaq üçün pul verib. Mən də deyirəm ki, pul görməmişəm,

onu tanımiram. Siz pul görmüsünüz mü, bu kişini tanıyırsınız mı?

Hamı bir ağızdan dillənir ki, «xeyir, biz nə pul görmüşük, nə də bu adamı tanıyırıq!»

Axund camaata:

- Yaxşı, gedin, – deyir.

Adamlar gedəndən sonra axund qəzetə bükülü əmanəti kişiye qaytarır. Kişi lap mat qalır və soruşur:

- Axund ağa, bu nə həngamədir çıxarırsan?
Pulu verirdin əvvəldən verəydin də. Təzədən bu qədər adamı niyə başımıza yiğirdin?

Axund cavab verir:

- İstəyirdim görəsən ki, biz kimlərlə işləyirik...

BİZƏ DÜZ ADAM LAZIM DEYİL

Kadrlar şöbəsinin rəisi Alışanlı müdirin qapısını ahəstəcə tıqqıldıdib içəri girdi. Qapının ağızında dayanıb, icazə istədi:

- Olar, hörmətli Kamil müəllim?
- Gəl, görək... Əyləş.

Alışanlı stulda düppədüz oturub, əllərini dizlərinin üstünə qoydu. Kamil Kamiloviç dilləndi:

- Buyur, görək...
- Hörmətli Kamil müəllim, bir nəfər işçi tapmışam, bir neçə nəfər də iş üçün bizə müraciət edib. Demişəm gəlsinlər.
- Tapdığın necə adamdır?
- Təmiz adamdır, Kamil müəllim!

- De ki, bizdə iş yoxdur.
- Kamil müəllim, idarəmiz təzə yaranıb. Necə deyim bizdə iş yoxdur?

Müdir kadrlar şöbəsinin rəisinə tərs-tərs baxıb dilləndi:

- Bura bax, mənim böyük təcrübəm var. Bu «təmiz adam»ları başdan eləyin, getsinlər. Belələri həmişə əl-ayağa dolaşırlar. Bize başqa cür adamlar lazımdır.
- Nə cür adamlar, Kamil müəllim?
- Rüşvətxor, gözükögəli, bir neçə sifəti olan, simasız, yaldaq, məddah, bir az da fiziki cəhətdən eybəcər adamları götürün işə.
- Fiziki cəhətdən eybəcər? Məsələn, nə cür, Kamil müəllim?

- Əşİ, başının tükləri tökülmüş, qısa boylu, göbələyə bənzər, dişləri çürük, ağızının danışığını bilməyən, savadsız, ağılsız... Yoxsa yenə sayım?
- Onlar sizin nəyinizə lazımdır? Belələrini işə götürsək, biabır-rüsvay olarıq ki!
- Əksinə, hörmətə minərik! Bilirsən niyə? Belələrinə nə desən «bəli», «baş üstə» deyə, cavab verərlər. Heç vaxt bir sözünü iki eləməzlər. Qısaçı, belələrini min, çap, etiraz etməzlər. Bu cür adamların müqabilində biz həmişə böyük, ağıllı, qabiliyyətli görünərik. Başa düşdün?
- Düz deyirsiniz, Kamil müəllim! Fikirlərinizin hamısı doğrudur.
- Ay sağ ol! Get, özün kimi adamları tap, gətir...

TİKƏCƏYƏM...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

409

«KVN»çilər demişkən, «şəhəri tikib çeviriblər». Tikə-tikə gedirlər. Kimin pulu var, nə isə tikir, satır.

Mən mənzilimin divarından qopan bir yeri təmir etdirənə kimi canım çıxır. Buna baxmayaraq, dedim, cəhənnəmə, mən də ev tikəcəyəm. Amma tikintiyə – filana pulum yox idi. Gələcək sakinləri tapıb onlardan yaşayacaqları mənzillərin dəyərinin otuz faizini aldım. Beləliklə, əlimə sərmayə toplayıb, işə başladım. Belə-belə üç-dörd ev tikib, ikiqat qiymətinə satdım.

Amma qədim binaları sökdürdüm, uca, yaşıł ağacları qırıldırm, bir sözlə, harada gəldi, tikdirdim. Qəzetlərdə haqqında çox yazdır, efirlərdə çox dedilər. Nə olsun, yazdır, dedilər... Kimsidir onların yazılarını oxuyan, dediklərinə qulaq asan?...
Əlqərəz...

İndi yeni bina tikdirmək istəyirəm. Amma torpaq məsələsi yaman çətinləşib. Qiymətlər də bahalaşıb. Tikinti materiallarının dəyəri dörd-beş qat artıb.

Qərara gəlmışəm ki, düz Akademik Teatrın qarşısında bir yaşayış binası tikdirdim. Amma şair Füzulinin heykəli işə mane olur. O heykəli sökdürmək mənim boynuma! Çoxdan sökülməli idi, indiyə qalib...

Şair olmaqla deyil ey, bilirsiniz o kişi ağızına iyiyəlik eləyə bilməyib. Deyib ki, «Salam verdim, rüşvət deyildir, almadılar». Düz eləyib Füzulinin salamını almayıblar! Alıb-verəydi, onun da salamını alaydılar! Odur ki, onun heykəlinin Füzuli meydanında qalması məqsədəuyğun deyil. Mütləq heykəli oradan götürüb, yerində yaşayış binası tikdirmək mənə borc olsun!

ÖLƏ DƏ BİLMİRƏM

... Dəridə ləkələr varsa, filan dərmanı qəbul edin...

Gözlərin yaxşı görməsi üçün filan dərmanı tapın...

Gözəl görünmək istəyirsinizsə, filan dərmanı axtarın...

Duzları əritmək üçün filan dərmanı qəbul edin...

Baş ağrısını kəsmək üçün filan dərman yaxşıdır...

Ürəyiniz ağrıyrsa, filan dərmanı dilinizin altına qoyun...

Bütün televiziya kanalları gecə-gündüz dərman reklam edir. Reklamda onu da deyirlər ki «bu dərmanlar filan yerlərdə satılır».

Bir adamda on-on beş cür xəstəlik olur. Hansı dərmanı alsın?

Məsələn, mənim allergiyam var, gözlərim ağrıyrı, qan təzyiqim kəlləçarxa vurur, dizlərim «qırılır», boynumda duz var, yavaş-yavaş radikulit oluram. Hələ çox xəstəliklər ola bilər. Deyirsiniz yəni hər biri üçün dərman alım, udum? Hərdənbir qrip də oluram. Həkimə gedən kimi yeddi-səkkiz dərman yazır. Bunları da gəlin o birilərinin üstünə, onda gərək gündə on beş, on altı dərman içəm. Dərman içməkdən bədənim tamam zəhərlənib. İlan məni vursa ölər. İlan ölər ey, mən yox!

Bir zarafatçı dostum var, deyir: Bu qədər dərman içə-içə yaşamaqdansa, ölməyin yaxşıdır! Gündə min dəfə ölürem, dirilirəm. Birdəfəlik ölüb

qurtara da bilmirəm. Bu işdə mənə kömək etsəniz o
dünyada cənnətə düşərsiniz...

DİLƏNÇİ –PADŞAH

Qədim zamanların söhbətidir. İki dilənçi bir-biri
ilə dostluq edirdilər. Dilənçiliklə uzun ömür
sürmüşdülər. Aralarından su da keçmirdi.

Bir gün ölkənin padşahı ölürlər. Camaatı böyük
bir meydana toplayıb, yeni padşah seçmək üçün quş
uçururlar. Quş kimin başına qonsa, o da padşah
olacaqmış.

Dilənçilərdən biri o birinə deyir ki, «gəl, biz də
meydana gedək, bəlkə quş birimizin başına qondu». O
biri deyir «axmaq-axmaq danışma, dilənçidən
padşah olmaz». Könlündən padşahlıq keçən dilənçi

israr edir, «mən mütləq meydana getməliyəm» deyir və gedir qoşulur camaata.

Quşu uçururlar. Quş düz gəlib qonur dilənçinin başına. Keçmiş padşahın adamları deyirlər ki, «quş səhv edib, dilənqidən padşah olmaz». Quşu bir də uçururlar, yenə gəlib dilənçinin başına qonur. Yenə quşun ağılı olmadığını aləmə car çekib, üçüncü dəfə uçururlar. Quş yenə dilənçinin başına qonur. Əlacsız qalıb dilənçini padşah seçirlər.

Bir gün o biri dilənçi padşahı görmək, ondan hal-əhval tutmaq üçün sarayın qarşısına gəlir. Padşahın adamları onu içəri buraxmırlar. Nə qədər yalvarsa da, mümkün olmur. Deyirlər «padşah hara, dilənçi hara?!»

Dilənçi əlacsız qalıb, padşahın pəncərəsinin qarşısındaki hündür çinar ağacına çıxır, əllərini yelləyir, «ey dostum-qardaşım, gəlmışəm» - deyir,

lakin padşahdan səs-səmir çıxmır. Kor-peşiman geri qayıdır dilənciliyini davam etdirir.

İllər keçir. Padşahlıq müddəti başa çatır. Dilənci – padşah dostunun yanına gəlib giley-güzar edir ki, «padşah oldum, bir dəfə gəlib məndən hal-əhval tutmadın». Dostu deyir ki, «gəldim, saraya buraxmadılar. Düz pəncərənin önündəki çinar ağacına çıxdım, əl-qol yellədim, çağırıldım, məni görmədin». Dilənci-padşah nə desə yaxşıdır:

- Qardaş, padşah olanda mən heç o boyda çinarı görməmişəm, səni necə görəydim?!

MƏNƏ OLAR?

Xarici ölkələrdən birində turist səfərində idim. Yeriniz məlum, getdim çımərliyə. Nə görsəm yaxşıdır? Hamı lümlüt çımir. Utandığımızdan üzümü

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yana çevirdim. Bir istədim qayıdam geri, sonra fikirləşdim, hava isti, uzun yol gəlmışəm, necə qayıdım?! Dədim cəhənnəmə, mən də qoşulacağam onlara!

Soyundum, amma çımrilik paltarını çıxarmadım. Bir də gördüm hamı təəccübələ mənə baxır. Elə bil, ilk dəfə adam göründülər...

Fikirləşdim ki, yəqin başqa millətdənəm, ona görə baxırlar. Hannan-hana başa düşdüm ki, çımrilik paltarını çıxarmamışam, ona görə təəccübələr ki, bu «mədəniyyətsiz» haradan gəlib?

Sözün qisası, utana-utana, çəkinə-çəkinə axırıncı paltarımı da çıxardım. Gördüm daha mənə baxırlar. Çünkü özümü onların vəziyyətinə saldım, oldum mən də onlardan biri...

Görün, bizimlə turist səfərinə gedən qadınlar nə etdilər?! Allah amandır, bunları başlı-başına buraxsan, nə istəsələr, edərlər! Xülasə, onlar

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

gələndə gizləndim ki, məni bu vəziyyətdə görməsinlər. Görmədilər də. Özləri isə lümlüt soyundular. Camaat dənizin ləpədöyənində çımirdi, «bizimkilər» lüt-madərzad uzandılar gəliş-gediş yolunun kənarında, üzlərinə də dəsmal saldılar. Baş görünmür, bədən görünür... Xəcalətimdən yerə girdim. Amma yaxınlaşış bir söz deyə bilmədim. Qorxdum onlar da soruşalar : «Sənə olar, bizə yox?»

Doğrudan eyy, görəsən, mənə olar?

ANLAQSIZ

(Olmuş əhvalat)

Xoruz döyüşdürünlər, it boğuşdurulanlar, quşbazlar görmüşdük, amma siçovulları «doğma balaları» hesab edən görüb-eşitməmişdik.

Küçəmizdə bir kişi vardı, adına «Krisa Əli» deyirdilər. Çünkü bu adamın ailə-uşağı olmadığından gecə-gündüz mənzilindəki siçovullara qulluq göstərir, onlara yemek, su verir, onlarla bir yerdə yatırıdı. Bir sözlə, Əli bu siçovulları «öz balaları» hesab edir, onların «nazı» ilə oynayırdı.

Qonşu arvad görür ki, iri-iri siçovullar getdikcə artır, həyəti başına götürür. Döşəməsilənlə vurub onlardan dördünü öldürür. «Krisa Əli» «balalarının» ölümünə dözə bilmir, bıçağı götürüb cumur arvadın üstünə, başını kəsir alır əlinə, çıxır küçəyə. Polis əməkdaşı bunu görüb heyrətə gəlir, soruşur ki, əlindəki kimin başıdır? Əli də cavab verir ki, bu, mənim dörd balamı öldürüb, mən də başını kəsmişəm.

«Krisa Əli»ni tutub basırlar «KPZ»-yə. Bir neçə gündən sonra 8 mart – Qadınlar bayramı gəlir. «Sığovulların atası», polis rəisinin yanına gəlib, bu münasibətlə onu təbrik edir. Rəis «Krisa Əli»ni salır təpiyinin altına, o ki var, döyür.

Nəhayət, məhkəmə olur. Hakim «Krisa Əli»ni göndərir ki, psixologlar, rəy versinlər. Onlar öz haqqını alandan sonra rəy verirlər ki, bəs, bu Əli anlaqsızdır. Beləliklə, «Krisa Əli» xeyli xərc-xəsarətdən sonra qayıdır «balalarının» yanına...

NARAHATAM...

Tanıdığım vəzifəli şəxslərdən biri mənə məktub göndərib. Məktubda nələr yazsa yaxşıdır?

Bir-bir ərz eləyim qulluğunuza, görün beləsini
görmüsünüz, yoxsa yox?!

Yazır ki, boş-bekar qalmışdım küçələrdə,
tanışlarımdan biri məni başa saldı ki, get bir partiyaya
üzv ol. Mən də onun sözünə baxıb partiyalardan
birinə üzv yazıldım. Kaş, o gün başıma daş düşəydi!
Kaş, partiyaya gedən ayaqlarımı iflic vurayıdı,
partiyasız qalaydım! Evim başıma uçaydı, evsiz
qalaydım! Durduğum yerdə, işsiş-gücsüz ola-ola
özümü işə saldım! Partiya üzvü olan gündən oldum
həmin partiyanın kəbinli arvadı! Nə dedilər, məcbur
olub yerinə yetirdim. «Sür dərəyə» dedilər, sürdüm
dərəyə. «Öl» dedilər, öldüm, «qal» dedilər, qaldım.
Bir də yan-yörəmə baxanda eşitdim ki, hamı mənə
yaltaq deyir. Öz-özümə dedim, əshi, cəhənnəmə,
daha olan-olub, keçən keçib...

Bir gün məni qoydular vəzifəyə. Vəzifə
görməmiş adam necə olar? Başladım onu-bunu
incitməyə. Adamlar məni görəndə qorxurdular,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

çəkinirdilər. Müəllim olmaya-olmaya mənə «müəllim» deyirdilər. Bir də eşitdim arxamca deyirlər: «Görməmiş köpəyoğlu!»

Aylar keçdi, il dolandı, işimə, evimə xırda-xırda hədiyyələr gətirməyə başladılar. Belə şeylərə necə öyrəşmişdimsə, bir də gördüm olmuşam əliyərinin, rüşvətxorun birisi!

İşçilərim də əllərindən gələni «beş qaba çəkirləmiş». Nə istəyirlərmiş, onu da edirlərmiş. Gəldilər, yoxladılar, «zibillər» çıxdı ortaya. Heç demə, mühasib də təsərrüfat müdürü ilə birləşib idarənin büdcəsini dağıdırlarmış...

İndi yoxlama materillarını veriblər istintaqa. Qalmışam təpəmə, gözümə döyə-döyə. Mənə deyən gərək, ay zalım balası, sən hara, partiya hara? Sən hara, vəzifə hara?

Həmin şəxs məktubunun axırında soruşur:
«İndi mən nə edim?»

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Mən də ona belə bir cavab göndərdim: «Yəqin
səni on-on beş illiyə «şəfali» bir yerə göndərərlər,
orada nə edəcəyini düşünməyə vaxtin çatar!..»

Heç bilmirəm, cavabım onun xətrinə dəyər,
yoxsa yox? Bircə bundan narahatam...

ATA ÜRƏYİ

Hər dəfə «Vağzalı» çalınanda kövrəlirdim,
gözlərimdən isti yaş axırdı. Niyə? Üç qızım var.
Bütün həyatımı onlara həsr etmişəm. Ata kimi çox
sevirəm onları. «Vağzalı» çalınanda onların toyu
yadıma düşürdü. Elə bilirdim bir gün belə ayrı qala
bilmədiyim balalarımdan bir gün ayrılacağam. Nə
qədər özümə ürək-dirək verirdim, nə qədər
anlamağa çalışırdım ki, «qız köçəridir», sakit

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

olmurdum. Ağlım kəsirdi, qəlbim barışmırıdı. Heç demə, qızların beynində ailə qurmaqdan başqa bir fikir olmur. Bir də görürsən elçi kəsdirir başının üstünü. Heç bilmirsən kimdi-nəçidi? Qızdan soruşursan ki, «a bala, bunlar kimdi?» Cavab verir ki, «hər kim olurlarsa-olsunlar, mənə nə dəxli? Mən oğlani sevirəm».

İsteyirsən araşdırasan, gələcək qohumların əsl-nəcabətini öyrənəsən, hərə bir tərəfdən dillənir ki, onsuz da xeyri yoxdur, qız kimi isteyir, gərək ona da verəsən». Mane olmaq istəsən deyəcəklər: «Qara keşiş kimi araya girmə». Bax onda toyum yadına düşürdü. Daha doğrusu, toydan əvvəl atamlı olan söz-söhbətləri xatırlayırdım. Bir gün atam dedi:

- Gəl, sənə filan qızı alaq. Əсли-nəcabəti var, atası hörmətli kişidir, anası yaxşı arvaddır. Qardaşlarının hərəsi bir evin diyəridir...

Kişinin sözünü kəsirdim:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- A kişi, az təriflə onları! Mən başqasını sevirəm.

Odur-budur, qız işinə qarışmirdim. Deyirdim birdən başqasına verərəm, bədbəxt olar, deyər, atam elədi.

Beləliklə istədikləri ilə evləndilər. Yaxşı da toyları oldu. Səhəri gün gəldilər ki, nə evimiz var, nə pulumuz, nə vəzifəmiz. Bizə bir kömək...

Əvvəllər öz ailəmi güclə dolandırırdım, indi onları da dolandırmalı olmuşam. Evlər almışam, indi də puldan-zaddan verirəm, yaşayırlar özləri üçün. Düşmüşəm gecə-gündüz onlara iş axtarmaqla məşğulam. Qəribə burasıdır ki, balalarıma pul xərclədikcə sevinirəm. Pulum da gedir, canım da. Amma mən sevinirəm. Təki pis gün görməsinlər.

Universiteti bitirib əsgərliyə getmişdim. Elə hey məktub yazıb müəllim işləyən kasıb atamdan pul isteyirdim. O da özünün, qardaş-bacılarının

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

ağzından kəsib mənə göndərirdi. Bir gün məktub yazıb soruşdum ki, «ata, necə olur ki, mən də sənin kimi, ali təhsil almışam, hələ də səndən pul alıram? Sən isə heç zaman məndən heç nə istəmirsən? Atam cavab yazdı ki, «ata olanda özün bilərsən». Bu sözlərin dərin mənasını çox sonralar – ata olandan sonra başa düşdüm.

Doğru deyiblərmiş, «Qız yükü, duz yükü». Amma bütün zəhmətlərə razıyam, təki qızlarım yaxşı yaşasınlar. Xoşbəxt olsunlar. Vallah, yenə ata ürəyiidir...

«Vağzalı» çalınanda həmişəki kimi kövrəlirəm. Dərdim bir az da çoxalır. Axi, qızlarimdən ayrı düşmüşəm...

KİMDİR AĞILSIZ?

426

İmanqulu toy bilmirdi, yas bilmirdi, hara gedirdisə elə hey arvadların ağılsızlığından danışırdı. Bir belə, beş belə, yenə bir gün İmanqulu arvadlardan danışanda, arvadı Gülnisə dözə bilməyib dilləndi:

- A kişi, sənin aqlın var?

- Əlbəttə, var.

- İmanqulu, bizim evdə bir xalça var ha, onu sənə düz beş dəfə satmışam!

- Bu necə olub, ay arvad?

- Əshi, qonşu xalça gətirmişdi, satırdı. Pulunu səndən alıb verdim. İki aydan sonra mənə pul lazım oldu, həmin xalçanın pulunu səndən bir də aldım. Üç ay sonra bir də. Altı ay sonra bir də. Bu günlərdə bir də. Bəs, deyirsən arvadlar ağılsızdır?

İmanqulu gülümseyərək dilləndi:

- Ay arvad, heç bilirsən o pulları haradan
vermişəm? Sənin gizlətdiyin qızılları satmışam...

VUR BURA

İki nəfər qatarda gedirdi. Onlardan biri çox «söhbətcil» idi. Nə istəyirdisə danışırkı, axırda özü öz sözünə gülüb, sağ əlini qabağa uzadaraq o birinə deyirdi:

- Mən ölüm, vur bura!

Xeyli belə davam etdi. Həmsöhbəti gördü ki, onu yuxu tutur, əlini açıb masanın üstünə qoyaraq dilləndi:

- Mən yatıram, elə özün danış, özün də vur bura!

YAN-YÖRƏYƏ BAXMAQ LAZIMDIR

«KQB»-nin, yəni Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin «tutub-basan» vaxtı idi. Qəlbi, ürəyi türkçülükə bağlı böyük bir alimimiz vardi, həmin «KQB»-nin nəzarəti altına düşmüşdü. Onu addım-addım izləyirdilər.

Bir qonaqlıqda alimi izləyənlərdən biri onun türkçülük haqqında düşüncələrinin qalib-qalmadığını yoxlamaq üçün soruşur:

- Hörmətli professor, türklər «eşşək» əvəzinə «eşək» deyirlər. Siz bilən, bu söz iki «ş» ilə yazılmalıdır, yoxsa bir «ş» ilə?

Alim məsələnin nə yerdə olduğunu hiss edib dillənir:

- Bilirsən nə var? Ətrafımızda, yan-yörəmizdə elə eşşəklər var ki, onlar haqqında danışanda gərək dörd «ş» hərfi işlədəsən: «Eşşşşək!» Başa düşdün?!

SÜMÜK MƏSƏLƏSİ

Arvad-uşağı götürüb getdim restorana. Kabab sifariş verdik, başladıq yeyib-içməyə. Gördüm balaca qızım sümükləri üst-üstə bir zənbilə yiğir. Biz yedikcə qız sümükləri yiğirdi.

Xidmətçi gəlib boşqablarda sümükləri görməyəndə təəccüb etdi, amma heç nə soruşmadı. Biz yenə yemək sifariş verdik, yenə boşqabda sümükləri görməyən xidmətçi soruşdu:

- Bəs sümükləri hara atırsınız?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Mən də zarafatla cavab verdim ki, «yeyirik». Xidmətçi sual dolu nəzərlərlə mənə baxdı, amma dinmədi. Yenə yemək gətirdi, boşqablarda sümükləri görməyəndə soruşdu:

- Yəni siz o boyda qabırğaları yeyirsiniz?

- Yeyirik.

- Ola bilməz!

- Görürsən də, olur...

Qızım isə güldü. Xidmətçini sakitləşdirmək üçün qarşısını almaq üçün «sirri» açdım:

- A kişi, narahat olma, sümükləri evdəki it üçün aparırıq...

BEKARÇILIQDAN YAXSIDIR

431

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir tanışım var, cavanolığında da cızma-qara ilə məşğul olurdu, elə indi də o işlə məşğuldur. Yəni özü demişkən, adı qəzetçilərdən biridir. Hərdən şeirə oxşayan yazılar da yazır. Universiteti bitirib sevinə-sevinə diplomunu evlərinə gətirəndə nənəsi ilə aralarında belə bir söhbət olmuşdu:

- Bala, indi nə iş görəcəksən?
- Yazı-pozu ilə məşğul olacağam, nənə.
- Nə yazacaqsan, bala?
- Nə oldu...
- Məsələn?
- Qəzet buraxacağam.
- Qəzətdə nə yazacaqsan?
- Şeirdən, məqalədən...
- Yəni şair olacaqsan, bala?

- Hə, nənə, şair olacağam.
- A bala, başqa bir sənət öyrənə bilmirdin?
- Şairlik pisdir ki?
- Yox, bala. Bekarçılıqdansa, sənin kimi şair olmaq yaxşıdır.

ALIŞQAN OLSAYDI...

Biri rəhmətə gedir, düşür cəhənnəmin ortasına. Görür hər tərəfdən od püskürür. Əcaib-qəraib heyvanlara, həşəratlara, çoxbaşlı əjdahalara baxanda bağıri yarılır. Allah heç kəsə göstərməsin! Düşmənə belə! Nə isə...

Rəhmətlik baxır ki, on-on beş adam bir yerə yiğışışb sıqarlarına nə isə doldururlar. Soruşur ki, nə

4
33

edirsiniz? Cavab verirlər ki, «siqarlarımıza uyuşdurucu doldururuq, gəl, sən də doldur».

Ölüb getmiş gözünə döndüyüm də oradaki rəhmətliklərin sözünə əməl edir, işini görüb siqarı lovğa-lovğa dodaqlarının arasına qoyaraq nə isə axtarır.

Soruşurlar ki, «nə axtarırsan», cavab verir ki, «alışqan». Rəhmətliklər gülürlər.

Təzə gələn rəhmətlik soruşur:

- A kişilər, siz ölü, mən ölü, niyə gülürsünüz?

Cavab verirlər:

- Gülməyək neyləyək? Alışqan olsaydı, bura cənnətə dönərdi ki!

QOY ERMƏNİ UÇSUN...

434

Otuz-qırx ilin söhbətidir. Amerikalılar kosmosa adam göndərmək isteyirlər. Çox axtarırlar, bir adam tapa bilmirlər. Məcbur olub qəzetlərə elan verirlər ki, bəlkə ürəkli adam tapıla, gələ deyə ki, «mən qalxıram kosmosa». Nəhayət, bir erməni, bir gürcü, bir azərbaycanlı gəlir ki, bəs, biz kosmosa qalxmağa razıyılıq.

Ermənidən soruşurlar ki, kosmosa uçmaq üçün nə qədər pul isteyir. Erməni bir milyon dollar isteyir.

Gürcündən soruşurlar, o, iki milyon dollar isteyir.

Azərbaycanlıdan soruşurlar, deyir üç milyon versinlər.

Hamı təəccüb edir. Soruşurlar, bala, erməni bir milyon isteyir, gürcü iki milyon, sən niyə üç milyon isteyirsən?

Azərbaycanlı cavab verir:

- Üç milyon istəyirəm ki, bir milyon sizə verim,
bir milyon özümə götürüm, bir milyon da verim
erməniyə, qoy uçsun göyə!..

ƏZRAYILI ALDATMAQ LAZIMDIR

Kişi bərk xəstələnir. Hiss edir ki, öləcək.
Arvadını çağırıb deyir:

- Arvad, get, evdə nə qədər bahalı paltarların
var, geyin, qızıl, briliyantla da bəzən gəl bura.

Arvad soruşur:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bunlar nəyə lazımdır, kişi?
- Sən get, dediyimi elə gəl, deyəcəyəm. Özün də tez ol.

Arvad tapşırığı yerinə yetirir, yenə soruşur ki, kişi, məni başa sal görüm, bu geyinib-bəzənməyin xəstəliyə nə dəxli var?

- Bilirsən arvad, Əzrayıl indi canımı almağa gələcək. Səni görən kimi biliçək ki, varımız-dövlətimiz var, onda mənə dəyməz. Başa düşdün?

LENİN DİRİDİR, YOXSA ÖLÜ?

Kommunist Partiyasının dövrü idi. Ev-eşiyi olmayan qəzetçilərdən biri Moskvaya, Leninin Movzoleyinə, şəxsən Leninin adına məktub yazır ki, «evim yoxdur, mənə ev ver».

Məktubu göndərirlər respublikanın Mərkəzi Komitəsinə. Aləm deyir bir-birinə, qəzetçini çağırırlar ki, axı, Lenin çoxdan ölüb, sən ona niyə məktub yazmışsan? Ölü də ev verə bilər? Qəzetçi deyir:

- Bura baxın, necə olur ki, sizə lazım olanda deyirsiniz «Vladimir İliç canlıların ən canlısıdır», «Lenin daim yaşayır», mənə lazım olanda ölü?

BAŞA DÜŞDÜ, YOXSA YOX?!

O gün bir tanışım mənə deyir ki, bəs filan nazir bir kostyum rüşvət alıb. Deyirəm a kişi, belə şey ola bilməz, deyir, öz canım üçün olub. Deyirəm, a kişi, nazir bir kostyumu rüşvət almaz, deyir, vallah-billah alıb. Deyirəm, a kişi, bir kostyum nədir ki, nazir onu rüşvət alsın, deyir balalarım ölsün, alıb. Deyirəm a kişi, əgər nazirə bir kostyum gətirsələr, hədiyyə kimi

439

qəbul edər, əvəzində həmin kostyumu gətirənə bir peşkəş verər. Tanışım deyir nazir kostyumu alıb, kostyum gətirənə peşkəş-zad da verməyib. Deyirəm, a kişi, başa düş, kostyumdan, belə xırda-xuruşlardan rüşvət olmaz. Füzuli ağısaqqal kişi olub, hirsəninib yazıb. Bil ki, rüşvət böyük-böyük məbləğlərdən olar, anladın?

Bilmirəm, tanışım bir şey başa düşdü, yoxsa yox?!

İNDİ GƏTİRMƏK OLAR

Hüseyin kişi səhər işə getmişdi. Axşamdan xeyli keçsə də evinə qayıtmamışdı. Arvadı Züleyxa işə yenə həmişəki kimi deyinirdi ki, «görəsən hansı... yanındadır?!»

Heç demə, axşamtərəfi Hüseyin kişi iş yerində dünyasını dəyişibmiş. İş yoldaşları kişini gətirmişdilər, amma birdən-birə evə aparmağa ürək eləmirdilər. Onun vəfatı barədə qonşularına xəbər vermişdilər. Qonşuları da xəbəri olduğu kimi çatdırmağa çəkindiklərindən, gəlib Züleyxa arvaddan soruştular:

- Hüseyin kişi gəldi?

- Yox, hələ gəlmədi. Allah bilir haradadır?!...

İkinci dəfə qonşular Züleyxa arvaddan soruşanda ki, «Hüseyin kişi gəldi?», arvad yenə dedi ki, «yox, heç gəlməsin!»

Üçüncü dəfə qonşular Hüseyin kişinin gəlib-gəlmədiyini soruşanda, Züleyxa arvad dözməyib hirsə dilləndi:

- Belə görüm, onun meyidi gəlsin!

Qonşular ürəklənib Hüseyin kişinin iş yoldaşlarına işaretə elədilər:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Hə, indi gətirmək olar...

ATALAR SÖZÜ

Vəzifə almaq istəyirsənsə, adlı-sanlı, şanlı-şöhrətli bir partiyaya üzv yazılın.

Bir kreslo sahibi olan kimi özünüzə qoruma götürün, desinlər «böyük» adamdır.

Həqiqəti söyləməyin, uzağa gedə bilməzsiniz.

Pulunuz çox olsa, köhnə, əzik-üzük palтарlar
geyinin, desinlər fəqirin biridir.

Yaltaqlanmağı öyrənin, həyatınız boyu lazım olar...

Yalandan gülümsəyin, ürəyindəkilər bilinməsin.

Vəzifə alan kimi katibəni, sürücünü, mühasibi, bir də anbardarı dəyişdirin.

Vəzifəli adam danışanda siz susun. «Böyük danışanda, kiçik danışmaz».

ALIN YAZISI

442

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bir gün nökər qorxu içərisində, tir-tir əsə-əsə,
təngnəfəs sahibinin yanına gəlib deyir:

- Canım sənə qurban, ayağının altında ölüm,
burax məni gedim başqa şəhərə.

Sahibi soruşur:

- Niyə, a bala?
- Çoluq-cocuğum sənə fəda olsun, bu gün
bazarda gəzirdim, birdən Əzrayilla üzbeüz gəldim.
Üzümə tərs-tərs baxıb getdi. Qorxuram canımı ala...

Sahibi bir az fikirləşəndən sonra dillənir:

- Onda tamam ölkədən çıx get. Məsələn,
Bağdad şəhərinə.

Nökər ölkədən çıxıb gedir Bağdada. Bir neçə
gündən sonra bazara çıxanda yenə Əzrayilla üzbeüz
gəlir, özünü itirib deyir:

- Cənab Əzrayıl, səni gördüm, çasdım.

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Əzrayıl mənalı-mənalı gülümssəyir:

- Elə mən də keçən dəfə səni görəndə
çaşmışdım. Çünkü sən orada yox, burada mənə rast
gəlməliydim...

MƏSLƏHƏT

Əgər gördünüz zəlzələ oldu, girin
soyuducunun içini, yaxud da masanın altına.

***

Məşhurlaşmaq isteyirsinzsə, bir partiya
yaradın, özünüz də olun başqan. Ən azından millət
vəkili seçiləcəksiniz, bəsinizdir.

444

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

***

İndi qəzet buraxmaq dəbdədir. Qəzet buraxsanız, deyəcəklər: «Kişinin pulu var»! Çünkü qəzet buraxmaq fəqir-füqəranın işi deyil.

***

Siyasətə ki, girişdiniz, dözümlü olmağınız gərəkdir. Adamların yarısı yaxşılığınızı danışsa, yarısı da pisliyinize danışacaq. Camaatın ağını bağlamaq olmaz!

***

Evinizdəki kitab dolabı nə qədər böyük olsa, o qədər yaxşıdır. Deyəcəklər ki, kişi çox kitab oxuyandır, yəni savadlıdır. Sizi «ziyalı» da adlandırma bilərlər, ziyalı olmasanız da...

445

***

Vəzifədə-zadda olsanız, özünüzə bir gün
«ağlayın». Çünkü vəzifə həmişəlik deyil.

***

Pulunuz varsa, nazir də ola bilərsiniz, şair də.
Hələ istəsəniz, alim də, professor da. Təki verən
əliniz olsun.

***

Başqalarına badalaq vurmağı öyrənin. Yoxsa,
sizə elə badalaq vurarlar ki, yixilib ağızı üstə
qalarsınız.

VƏZİFƏ ŞİRİN ŞEYİMİŞ...

Keçmiş zamanların söhbətidir. Bir qəbilə başçısı cəmi üç il vəzifədə ola bilərmiş. Üç ildən sonra camaatı yiğib onun bir qolunu kəsib atarmışlar göyə. Yiğışan əhalidən kim qolu birinci tutsaymış olarmış qəbilənin yeni başçısı.

Bir gün axırıncı qəbilə başçısının vəzifə müddəti bitir. Camaatı yiğirlər meydana. Başçının qolunu «təntənəli surətdə» kəsib atırlar göyə. Hami qolu birinci tutmağa çalışır. Qəbilə başçısı da qanı axa-axa özünü ora-bura vurur, qolunu özü tutur. Deyirlər, «a kişi, sən nə edirsən, üç ildən sonra o biri qolunu da kəsəcəklər». Başçı cavab verir:

- Siz vəzifənin nə qədər şirin şey olduğunu haradan biləsiniz, ay yazıqlar!

BORCLU QALA BİLMƏRƏM...

Stalinin rəhbərliyi dövründə bir vəzifəli kommunist tribunaya çıxbı danışır və çıxışının axırında deyir:

- Allah Stalin yoldaşa yüz il ömür versin!

Bir neçə gündən sonra kişini tutub basırlar «qoduqluğa» ki, sən Stalin yoldaşın nə qədər yaşayacağına niyə müdaxilə edirsən?

Sonra məhkəmə olur, kişiyə beş il iş kəsirlər. Müttəhimə son söz verirlər, o deyir:

- Mən rəhbərliyimizi də, partiya və hökumətimizi də çox sevirəm. Amma nahaq mənə beş il verdiniz. İkicə il ya yaşayam, ya yaşamayam. Mən hökumətə borclu qala bilmərəm. Ona görə də iki il versəniz bəsimdir...

«QOZBELİ QƏBİR DÜZƏLDƏR»

- Qələmdar, bəzi vəzifəlilərin yaltaqlıqlarının səbəbləri məlumdur. Sən bilməmiş olmazsan, vəzifəsi olmayan adamlar niyə böyüklərə yaltaqlarırlar?

- Əvvəla, istəyirlər onlar da bir vəzifə sahibi olsunlar. Bəziləri də böyüklərə ona görə yarınırlar ki, vaxtilə vəzifədə olanda «yiğdiqlarına» dəyib-toxunan olmasın. Bir sıra adamlar isə əzizim, anadangəlmə yaltaqdırlar. Yəni yaltaqlıq onlara qandan keçib. Bax, belələrinə əlac yoxdur! Necə deyərlər, «Qozbeli qəbir düzəldər».

«GUYA MƏNİM İŞİM VAR»

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Cavan yaşlarında bir idarədə işləyirdim, yalan olmasın, beş günün işini iki günə görürdüm, üç gün boş qalırdım. İş yerində oturmağa səbrim çatmırıldı, çıxıb gedirdim, cəzib-dolaşmağa. Bir gün belə, beş gün belə, axırı idarənin müdürü məni yanına çağırıldı, soruşdu:

- A bala, niyə işdə oturmursan?

Mən də dedim ki, boş-boşuna oturmağın nə mənası? İşimi ki görürəm...

Müdir oturduğu kreslo ilə birlikdə fırlanaraq dilləndi:

- Sən elə bilirsən mənim işim var? Amma Görürsən, həmişə yerimdəyəm. Öyrən də bala, goruma aparmayacağam səni... Kənardan baxanlar var, axı!

QAPAZ

Köhnə tanışlar olan Həsənqulu ilə Hüseynqulu çoxdandı bir-birini görmürdülər. Bir gün rastlaşdırırlar. Hüseynqulu Həsənqulunun papağının bir tərəfinin yaprıdığını görüb soruşdu:

- Həsənqulu, papağın niyə belə yaprıxıb?
- Həmişə doğru danışdığım üçün, qapaz döyməkdən.
- Məsələn?...
- Məsələn, mən bilirom ki, sənin başın çatmır...

Həsənqulu elə bunu demişdi ki, Hüseynqulu onun başına bir qapaz ilişdirdi...

«MƏN ƏT DƏ YEYİRƏM...»

Məşhur yaşlı aktyorlardan biri bədəncə çox kök olan həmkarını danladı:

- Az ye də, nə olub? Gündə üç dəfə ət yeyərlər? Mənim kimi qatıq ye də! Sənin canın üçün ömrüm boyu qatıq yemişəm. Gör heç kökəlirəm?

Cavan aktyor bu sözlərdən pərt oldu, amma özünü o yerə qoymadı.

Bir neçə gündən sonra teatrın kollektivi bir rayona qastrol səfərinə getməli oldu. Artistlərə qonaqlıq verirdilər. Yaşlı sənətkarla cavan, kök aktyor yan-yana oturmuşdular. Cavan, kök aktyor yemək paylayanı çağırıb qulağına piçıldıdı:

- Bu kişiyyə qatıq gətir, başqa şey yemir.

Hamiya ətli xörək verdilər, yaşlı kişiyə də qatıq. O da yedi.

Günorta qonaqlığında cavan, kök aktyor yenə xörək paylayana dedi ki, «unutma, bu kişi qatıqdan başqa heç nə yemir».

Kişiyə yenə qatıq gətirdilər, yenə əlacsız qalıb yedi.

Axşam yeməyi zamanı qocaman artistə qatıq gətirəndə daha dözə bilməyib dilləndi:

- A kişi, mən təkcə qatıq yemirəm ey, ət də yeyirəm! Hamiya ət verirsən, mənə də ver də!

«QARIŞDIRA BİLMƏRƏM...»

Tanınmış müsiqiçi ilə xanımı qonaq gedirlər. Ev sahibi masanın üstünü yemək-içməklə doldurur.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Sağlıq demək məqamı gələndə görkəmli musiqiçi viski içmək istədiyini bildirir. Ev sahibi onun xanımına qırmızı şərab içməyi təklif edəndə, xanım içmək istəmədiyini deyir. Tanınmış musiqi zarafatla dillənir:

- O, mənim qanımı içir!

Sonra ev sahibi musiqiçinin xanımına «heç olmasa, pivə için» deyəndə, xanım ərinin atmacasına cavab olaraq dillənir:

- Qarışdırıa bilmərəm...

XAHİŞ

Bizim bəzi-bəzi adamlara bəzi-bəzi xahişlərimiz var.

Əvvəla, xahiş edirik ki, televiziyyaya baxanda əsəbiləşməyəsiniz. Arvadını boşayıb, uşaqlarını

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yetim qoyanlardan biri çıxır ekrana, başlayır kişilikdən-zaddan danışıb, xalqa namus, qeyrət dərsi verməyə. Nə olar, qoy danışın. Siz niyə əsəbiləşirsiniz? Bu da belə kişidir də. Namusu, qeyrəti var, yox, sizə nə dəxli? Qoy, nə qədər danışır, danışın.

İkincisi, rayonlarda doğulub Bakıda vəfat etmək istəyənlərdən xahiş edirik ki, bu fikirlərindən el çəksinlər. Ya hələlik ölməsinlər, ya da gedib doğulduqları rayonlarda, şəhərlərdə ölsünlər. Çünkü Bakıda qəbir yeri bahadır. Baş daşı ondan da bahadır...

Üçüncüsü, xahiş edirik, müxalifət, iqtidar dava-dalaşına qətiyyən qarışmayasınız. Müxalifət bekarçılıqdan səs-küy salır, hakimiyyətə gəlmək istəyir. İqtidar da ki, hakimiyyəti əldən buraxmaq istəmir. Xülasə, qoy nə qədər vuruşurlar, vuruşunlar. Lap yorulub əldən düşənə kimi. Nəyinizə lazım?! Siz əsəbileşməyin...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

«ALLAHA ŞÜKÜR» EDİN

Əgər gördünüz düşmüsünüz polisə və sizi sillə-təpiklə döyürlər, sonra da basırlar «KPZ»-yə, axırda da filan qədər pul alıb buraxırlar, «Allaha şükür» eləyin. Ona görə ki, sizi buraxmaya da bilərdilər. Bir maddə basardılar belinizə, əlli-ayaqlı gedərdiniz...

Əgər gördünüz xəstələnmişiniz, qızdırmanız qalxıb, əliniz-ayağınız əsir, həkimə-zada getməyin. Üç-dörd yorğanı atın üstünüzə, ürəyiniz dayanana qədər (çalışın ürəyiniz dayanmasın) çapalayın yorğanın altında. Birdən tərləyib sağalsanız, yenə «Allaha şükür!» eləyin. Çünkü yorğanların altında təngnəfəslikdən o dünyalıq da ola bilərdiniz. «Qas

456

düzəltdiyiniz yerdə vurub göz çıxarardınız», ailə-uşaq qalardı yetim.

Gördünüz sizə haqsızlıq edirlər, olmazın əzab-əziyyətə düçər olursunuz, hətta sizi döyüb-söyürlər, polisə şikayət etməyin. Çünkü şikayət etsəniz, sizi incidentlərdən pul alıb buraxacaqlar. «Allaha şükür» edəcəksiniz ki, sizi təqsirkar sayıb olan-olmazınızı əlinizdən almayıblar...

MƏNƏ NƏ XEYRİ?

Yol polisinin əməkdaşı qayda pozmayan sürücünü saxladı. Ədəb-ərkanla özünü təqdim etdi:

- Kapitan Hüseynov!

Sürücü də ədəb-ərkanla dilləndi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Hörmətli Hüseynov, mən ki, qaydanı pozmamışam?..

Polis:

- Ayə, mənim nəyim «hörmətlidir», cibimdə, siçanlar oynayır. Hörmətli olmağımı isteyirsən, bir az pul ver, xərcləyək.

Sürütü:

- Axı, mən heç bir qəza törətməmişəm.

Polis:

- İndi gözləyim sən nə vaxt qəza törədəcəksən? Qəza törədib öləcəksən də, onun mənə nə xeyri?

KONSERTDƏ

458

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Azərbaycanda gürcü mədəniyyəti və incəsənəti ongönlüyü münasibətilə açılış konsertində gürcülər gözəl rəqsler ifa etdilər. Zərif qızlar və qıvraq oğlanlar son dərəcə məharət göstərdilər. Bundan mütəəssir olan azərbaycanlı millət vəkili dərindən köks ötürüb dilləndi:

- Gərək Milli Məclisdə də belə bir rəqs ansamblı təşkil edək...

Ondan əvvəlki sırada əyləşən millət vəkili arxaya çevrilib əlavə etdi:

- Bircə bu qalmışdı...

ELAN

Mən Kərbalayı Məmmədhüseyin
Məmmədhənifə oğlu bildirirəm ki, hər cür xəstəliyi

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

sağaldıram. Havayı yerə həkimlərin yanına getməyin.
Gedən kimi yüz cür xəstəlik tapırlar, sonra da yüz cür
dərman yazırlar. Adamlar o dərmanları içib
zəhərlənirlər.

Mənimki otlardır. Ölkədə nə qədər ot var,
hərəsindən bir xəstəliyə dərman düzəldirəm.
Dualarım da kömək edir. Uşağı olmayan qadınlara,
ayıb da olsa, uşaq düzəldirəm. Cəmi-cümlətanı əlli
yaşım var, hələ ki, cavanam.

Kimin dişi ağrıyır, o saat kəlbətinlə çəkib
çıxarıram, canı qurtarır.

Əlimdə ölünlərə cavabdeh deyiləm. Çünkü
Allah verdiyi canı bir gün almalıdır.

Bu yaxılarda şəxsi poliklinika açıram. Şəkk-
şübhəsi olanlar qəbuluma gəlməsinlər.

BİZ KÜLƏYƏ BAXMIRIQ

Qaz şirkətinin rəhbəri qazın respublikada çatışmamasının səbəblərini Milli Məclisin deputatlarına izah edirdi. Bu zaman millət vəkillərindən biri sual verdi:

- Birdən ölkədə, işıq, qaz, neft olmadı. Belə bir vəziyyətə hazırlınsınız mı? Külək enerjisindən istifadə etmək fikriniz varmı?

Şirkətin rəhbəri:

- Yox, biz küləyə baxmırıq...

ÇOX QABAĞA ÇIXMA...

461

Keçmiş zamanların söhbətidir, bir kənddə hörmətli, izzətli, pullu-paralı, «qılıncının dalı da, qabağı da kəsən», sözünün qabağına söz qoyulmayan, düz on bir oğlu, hərəsi də bir qoçu olan ağsaqqal kişi yaşayırıdı. Ona hamı «ağa» deyirdi.

Bir gün kəndə qonaq gələn molla həmin «ağa» və kənd əhli ilə namaz qılmalı olur. Molla ədəb-ərkanla keçir hamidan qabağa, isteyir namaza başlasın. Bu vaxt «ağa»nın oğlanları gəlib mollanın qulağına piçıldayırlar ki, «olmaz!» Molla soruşur ki, nə olmaz? Onu başa salırlar ki, «sən kəndin «aşa»ından, yəni bizim atamızdan irəli keçə bilməzsən». Molla onlara başa salmağa çalışır ki, namazın qayda-qanunu belədir, gərək molla hamidan irəlidə olsun. Oğlanlar başa düşmək istəmirlər. Ağa molladan soruşur ki, «a kişi, nə olub?» Molla namaz qılmağın qayda-qanununu ona izah edir. «Ağa» bir oğlanlarına, bir də mollaya baxır, tutarlı bir söz tapa bilmədiyindən deyir:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Ay molla, sən də ağ eləmə! Çox qabağa çıxməq olmaz axı!..

POÇT QUTUSU

**«Aldım-Satdım, Mənə Qaldı Şax-Şaxı»
(ASMQŞŞ) partiyasına:** Θ, o nə sözdür yazırsınız ki,
hər partiyadan bir-iki millət vəkili seçildi, sizin
partiyadan heç kim seçilmədi?

Seçilmədi, seçilmədi də, nə olar
seçilməyəndə? Seçilənlərin ağızı bala batıb?

«Balıq Başı» (BB) partiyasının üzvlərinə:
Orda-burda danışırsınız ki, çoxları balıqla adam olub.
Yəni balıq verib, vəzifə tutub. Balıq verib, şair olub,
yazıcı olub.

Balıq nə olan şeydir? Xəzər dənizi doludur.
Tutmağı bacarmırsınız, ona-buna lağ etmeyin. Gedin
siz də pul verin, vəzifə alın. Pulnan şeir yazdırın, şair
olun, yazıçı olun. Hər şeyi problemə çevirməyin.

«Yazılıq Millət» (YM) partiyasına: Milləti
mitinqlərə, piketlərə çağırı-çağıra elə bildiniz
hakimiyyətə gələcəksiniz? Gördünüz, gələ
bilmədiniz! Arada millət yazılıq oldu! Qurtarın bu
təxribatları!

Hacı Məmmədəli Qulamoğlu (HMQ)
partiyasına: O nədir, dini partiya yaratmışınız?
Dində də partiyalaşma olar? Camaati ələ salmışınız?
Görüm elə din belinizdən çalsın sizin! Elə çaldı da!
Gördünüz axırı darmadağın oldunuz?!

QALAN PARTİYALARIN HAMISINA (QPH):

Əşİ, siz bu xalqa nə vermisiniz ey, ala bilmirsiniz?
Sizə qurban olum, əl çəkin bu xalqın yaxasından!

CƏHƏNNƏMİ İSTƏYƏN YOXDUR...

Biri ölürlər, gedir o dünyaya, onu göndəririrlər cəhənnəmə. Qorxa-qorxa cəhənnəmin qapısını döyür ki, içəri girsin. Birdən başında buynuzları olan, bədənini qapqara tük basmış, ağızı qıpqırmızı bir cin qapıdan çıxıb gözlərini bərəldərək rəhmətliyə «qığğığı» eləyir. Rəhmətlik əsəbiləşərək dillənir:

- Belə eləyirsiniz ki, cəhənnəmə heç kim gəlmək istəmir də!..

TÜRKİYƏ DƏFTƏRİNĐƏN

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

SUBAY

Bir türk ailəsinin qonağı oldum. Ev sahibəsi yüksək qonaqpərvərlik göstərdi. Əlli yaşlı kişi özü haqqında məlumat verəndə dedi:

- Mən subayam...

Təəccüb etdim: Görəsən səhərdən bəri bizə xidmət göstərən qadın kimdir? Odur ki, soruşdum:

- Doğrudan siz hələ subaysınız?

- Bəli, subayam.

- Heç evlənməmisiniz?

- Niyə evlənməmişəm? Bu xanım mənim xanımımıdır də...

- Bəs deyirsiniz «subayam?»

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Kişi gülümşədi:

- Bilirsən qardaş, bizdə «subay» əsgərə deyirlər. Yəni mən əsgərəm. Başa düşdün?

SÖYÜŞ

Restoranda əyleşən kimi xidmətçi başımızın üstünü kəsdirdi:

- Yeməyə nə gətirim?
- Kabab gətir, bir də xiyar...

Elə bunu demişdik ki, xidmətçinin rəngi dəyişdi. Yan-yörəmizdəkilərdən soruşduq ki, ona nə oldu? Başa saldılar ki, türkçə «xiyar» pis sözdür, təhqirdir!

- Bəs, biz onun adına nə deməliyik?
- Söyüş.

- Necə???

- Söyüş!

- Yaxşı, qardaş, mənə bir söyüş gətir...

BELƏ DANIŞIRLAR...

Türkiyə televiziyalarının ekranlarında tez-tez məlumat verilir: Filan yerdə uçaq düşdü, 80 kişi öldü, filan yerdə gəmi batdı, 100 kişi getdi suyun dibinə, filan yerdə hadisə oldu, 3 kişi öldü, 5 kişi yaralandı və s. və i.a.

Bir gün nənəm zəng vurdu:

- A bala, bu nə məsələdir, Türkiyədə ancaq kişilər ölürlər? Bəs orada qadınlara heç nə olmur?

- Bilirsən nənə, türklər qadınlara da kişi deyirlər...

- Bu da təzə hoqqadır, a bala?
- Yox, ay nənə, yox! Onlar belə danışırlar də, nə edək?

SEÇKİ HARADA KEÇİRİLƏCƏK?

Rəhbər vəzifədə işləyənlərdən biri Türkiyəyə gedib oranın vəzifəli şəxslərindən birinə deyir ki, Azərbaycanın prezidenti seçilmək istəyirəm, məni dəstəkləyin.

Türkiyeli vəzifəli şəxs təəccüblənir: «Nə olar, prezident seçilmək istəyirsən, get seçil. Amma mən bir şeyi başa düşə bilmirəm, sizin ölkədə seçki içdədir, yoxsa dışarıda?»

MİLLƏT VƏKİLİ

- Hörmətli sədr, hörmətli millət vəkilləri! Bu gün məclisə sədr seçdiyimiz hörmətli, çox hörmətli, möhtərəm, cənab Ağadayı Gülməmməd oğlu şanlı, başqalarına, ləp elə hamiya nümunə ola biləcək bir həyat yolu keçmişdir. O, daim məsul dövlət vəzifələrində işləmiş, xalqın yolunda canını verməyə hazır olmuşdur. Heç nəyə ehtiyacı yoxdur, pulu da var, malı-dövləti də. Hamısını alın təri ilə qazanmışdır. Məclisə başqan olmaqdə onun bircə məqsədi var: Xalqa namusla xidmət etmək! Bundan da şərəfli bir iş olarmı, hörmətli millət vəkilləri?!

Mən yeni sədrimizin alicənablılığını, təmizliyinə qətiyyən şübhə etmirəm. Respublikamızda hamı onu düz adam kimi tanırı. Belə sədri olan məclis

xoşbəxtidir! Size müvəffəqiyyətlər arzulayıram,
Ağadayı Gülməmməd oğlu!

SƏDR VƏZİFƏDƏN GEDƏNDƏN SONRA...

Hörmətli millət vəkilləri! Belə nalayıq adamı sədr seçmək olmazdı. O, ömrünü əyriliklə, oğurluqla keçirmiş, şərəfsiz bir həyat sürmüştür. İşə baxın, həyatı boyu vəzifə görməyən belə bir adamı sədr seçmişik! Təəssüf, çox təəssüf! Sədr seçiləndə onun bircə məqsədi olub: şəxsi mənafeyinə görə hər şeyi qurban vermək! Verdi də! Bundan da böyük ləyaqətsizlik olarmı, hörmətli millət vəkilləri?!

Respublikamızda hamı onun nə yuvanın quşu olduğunu bilirdi. Belə sədri olan məclis bədbəxtidir! Burnundan gəlsin ona göstərdiyimiz etimad!

SÜRÜCÜ

-Ala, Ağsuyun dağlarını təzəcə düşürdüm ki,
bir də gördüm «QAİ» kəsdi qabağımı. Əlimi
pəncərədən çıxarıb qışqırdım ki, «nə olub ala,
tanımırsan məni?»

O saat gülümsədi, işarə elədi ki, yaxşı, get.
Qazı basdım, çıxdım aradan.

İkinci dəfə oradan keçəndə zalim balası yenə
saxladı məni. Hırsimdən tormozu necə basdımsa,
təkərin səsindən dik atıldı. Qışqırdım ki, «ala,
tanımırsan məni?» Bilirsən ala, nə dedi? «Tanıyıram,
nöş tanımıram. Heç olmasa bir dəfə elə-belə
keçəndə, bir dəfə də haqqımı ver, keç də. İnsafın-
zadın yoxdur? Bəs biz nəynən dolanaq?

Ala, gördüm kişi düz deyir. Haqqını verdim,
basdım qaza...

BƏRBƏR:

- Mən ölüm düzünü de, saçını harada bu kökə salıblar? Sənin canın üçün, o ustada vicdan deyilən şey yoxdur! Belə də baş qırxarlar? Təqsir sənin kimi müştərilərdədir, qiymətli başınızı kimə gəldi etibar edirsınız. Ağzında baş deyirsən ey, onu hər ustanın əlinə verməzlər...

Babal yuya bilmərəm, bəlkə də həmin ustaya az pul verirsən, ona görə səni meymuna oxşadıb. Gərək başa qiymət qoyasan ey, qardaş! Başnan başa çox fərq var. Baş var beş manatlıq, baş var əlli manatlıqdır! Özünə hörmət eləyən adam başının qiymətini bilməlidи. Görək də, neyniyəcəksən?!

Xeyrəddin Qoca

DEMOKRATİYA

“Biz bizə bənzərik...”

473

Yuxuda gördüm lazımsız – yəni mənəsi olmayan, kağız korlamaqdan başqa heç nəyə yaramayan qəzetləri bağlayırlar, onların redaktorlarını da işdən çıxarırlar ki, «bala, get, özünə başqa peşə tap». Görürəm bu redaktorlar yiğilib bir piket keçirirlər və «demokratiya!», «demokratiya!»

– deyə, qışqırırlar. Onlara yaxınlaşış soruşuram ki, nə səs-küy salmışınız, nə istəyirsiniz? Onlar da deyirlər ki, «qəzet buraxırıq, öz pulumuza buraxırıq, hökumətə nə dəxli?» Sonra nə istəyirsiniz? Deyirlər, «demokratiyalı». Soruşuram, «demokratiya» ağızına gələni yazmaqdır mı? Cavab verirlər, «özümüz bilərik»!

Bu sözləri eşitcək sərsəm yuxudan ayıldım. İndii dəli kimi olmuşam. Yuxu yozanlar məsləhət görülər ki, yuxuda gördükłərimi suya söyləyim, axıb getsin. Görəsən, xeyri olacaqmı?

YAZI-POZU VAXTI DEYİL...

Bu qəzet buraxanların çoxuna demək lazıim, a kişilər, niyə bu qədər xərc çəkib qəzet buraxırsınız? Nə qədər qəzet olar? Kimdir onları oxuyan? Az qalib hərə bir qəzet icad eləsin. Özləri də nə yazuşalar yaxşıdır? İt belə getdi, qurd belə getdi...

İşiniz-güçünüz yoxdur sizin? Beş-on qohumunuz, tanışınız alıb oxuyacaq deyə, qəzet buraxmağına dəyməz, axı!

Belə başa düşürəm ki, əlinizdən başqa iş gəlmir. Bacarıqlı adamlar bizneslə məşğul olur, pul qoyub, pul götürür. İsveçrə bankına böyük-böyük məbləğlər qoyur, «qara günləri» üçün hazırlıq görürülər, siz də qəzet buraxırsınız. Hələ utanmaz-utanmaz kimlərin hansı ölkələrdə villası olduğundan

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yazırsınız. Camaat özünə ev tikdirməsin? Görmürsünüz yazdıqca onlar daha «böyük işlər» görürlər? Onda yazmağın nə mənası var, hə?

A kişilər, gedin, özünüzə başqa iş tapın. Qurtarın bu dedi-qoduları! İndi yazı-pozu vaxtı deyil...

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Sırağagün belə bir teleqraf almışıq: «Müxalifətlə iqtidar barışib». Allah sənə şükür, daha söz-söhbətdən, dedi-qodudan canımız qurtardı.

Dünən axşam yenə bir teleqraf aldıq. Məzmunu belə idi: «Kimlərsə iqtidarla müxalifətin arasına məxlətə salmağa çalışır». «Tfu şeytana» deyib, məsələni araşdıranda məlum oldu ki, xarici dövlətlərin işidir. Bizimkilər belə iş tutmazlar...

Bu gün səhər təzə bir teleqraf gəldi:
«Gözünüz aydın, müxalifət iqtidarın əleyhinə mitinqlərə başlayır. İstəyir iqtidarı istefaya göndərib, keçib otursun yerində. Səbəbi də ondan ibarətdir ki, müxalifət deyir «belə ölkə idarə eləməyi elə biz də bacarıraq».

Vallah, billah, qalmışlıq iqtidarla müxalifətin arasında. Dostumdan soruşuram ki, «bunun axırı necə olacaq», cavab verir:

- Elə axırıdır də!

İSTƏYİRSƏN, ÇIX TRİBUNAYA...

Yeni Baş nazir təyin olunmuşdu, millət vəkilləri səs verməli idilər. Deputatlardan biri baş nazirə sual vermək üçün tələb etdi ki, o, tribunaya çıxsın.

Sədr dilləndi:

- Yaşlı adamdı, tribunaya niyə çıxsın?
İstəyirsən, sual vermək üçün özün gəl, çıx tribunaya.

HAMI YAZIR...

Gənc yazıçıların qurultayı olub. Qurultayda bildiriblər ki, onların yaşı əllini, altmışı keçib, amma hələ də «gənc yazıçı» adlanırlar. Bəs, bu nə olan şeydir, nə deməkdir?

Heç demə, «gənc yazıçı» deyəndə yaş nəzərdə tutulmurmuş. İstəyirsən ləp yaşın yetmiş, səksən olsun, təzə-təzə yazmağa başlayırsansa,

47
88

deməli «gənc yazıçı»san, vəssalam! Bir də, bizim millətdə yaşından asılı olmayaraq hamı yazır. Bacardı, bacarmadı, dəxli yoxdu... Axi, yazmaqdan asan şey yoxdu. Bir qələmdi, bir kağız. Vay oxuyanların halına!

PARTİYASIZ YAŞAMAQ OLMAZ

Divarlara yazıb yapışdırıblar ki, gərək hərə bir partiya yaratsın. Kim ki, bu işi görə bilmir, heç olmasa, hər hansı partyanın üzvü olsun. Partiya üzvlüyünə yazılmayanlar Robinzon Kruzo kimi tək-tənha qalacaqlar.

Bu elanı yazıb divarlara yapışdırılanlar ağıllı adamlarıdır. Çünkü partiyasız yaşamaq olmaz! Nə edək, zamanə belədir...

«O» GÖNDƏRİB...

- Gəlmişəm məni işə götürəsiniz, hörmətli müdir! Bu ərizəyə qol çəkin!

- Yer yoxdur.

- Taparsınız...

- Dedim ki, yer yoxdur!

- Başqaları üçün olur, mənə olmur?

- Sənin danışığın xoşuma gəlmədi...

Cavan oğlan telefonu göstərdi:

- Məni «O» göndərib...

Müdir çevrilib telefon aparatına baxdı:

- O?!

- Bəli!

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Ver ərizəni.

Müdir ərizəyə qol çəkdi. Sonra dodaqaltı mızıldandı: «Görəsən, «O» kimdir?...

- Cavan oğlan! Cavan oğlan!

- Bəli, hörmətli müdir! – oğlan geri qayıtdı.

- «O» kimdir?

- Əşि, sözdür dedim də...

«TƏRCÜMƏ»

Kənddə hər gün kino göstərilirdi. Camaatın yeganə istirahət yeri kino göstərilən klub idi. Kənd əhli bəzən eyni filmə bir neçə dəfə baxmalı olurdu. Onlara elə gəlirdi ki, daha görmədikləri film qalmayıb. Filmlərə baxmaq üçün kluba gələnlərin də sayı

481

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

azalmışdı. Odur ki, kinomexanikin «əli aşağı» idi. O, çox götür-qoydan sonra divarlara, elektrik dirəklərinə, yoğun ağacların gövdəsinə belə bir afişə yapışdırıldı: «Yeni bədii film. «Əlimərda uşaqları».

Təzə afişanın xəbəri kəndin bu başından o başına yayıldı. Hamı səbirsizliklə qəribə adı olan bu filmə tamaşa etmək üçün axşamı gözləyirdi. Nəhayət, gözlənilən vaxt çatdı. Salon ağızına qədər adamla doldu. Əlavə stul qoyub əyləşənlər də vardi. İşıqlar söndü, kinomexanik aparatı işə saldı. Ekranda təzə filmin adı göründü: «Admiral Uşakov».

Elə bil, tamaşaçıların başına cin vurdu. Yapışdılar kinomexanikin yaxasından ki, bəs, bu nə məsələdir, camaati niyə aldatmışan? Kinomexanik nə cavab versə yaxşıdır?

- Qəribə adamlarsız ey... Filmin adı rusca idi, tərcümə eləmişəm də!

ÜÇ NÖV ADAM

Deyirlər, adamlar üç növ olur. Birincilər bilirlər ki, bilirlər. – Belələri sakit olur.

Məsələn, belələri bilirlər ki, qatlıq aqdır, nə qədər onlara sübut etməyə çalışsalar ki, «yox, qatlıq qaradır», boş söz olduğuna görə heç veclərinə almayıacaq, əksinə, sakit-sakit dayanıb, qatığın qaralığını sübuta yetirmək istəyən adama ürəklərində güləcəklər...

İkincilər bilirlər ki, bilmirlər. – Belələri də sakit olur. Məsələn, bilirlər ki, futboldan heç nə bilmirlər. Odur ki, azarkeşlər nə danışırlarsa danışınlar, başları çıxmadığı üçün mübahisəyə girişmir, sakitcə dayanıb qulaq asırlar...

Üçüncülər bilmirlər ki, bilmirlər. – Dad belələrinin əlindən! Belələrinə nə qədər başa

4
8
33

salmağa çalışırsan ki, «a kişi, filan məsələ filan cărdür», başa düşmək istəmirlər. Özlərini bilən kimi göstərir, elə mübahisə edirlər ki, gəl görəsən! Çünkü, onlar həmin «filan məsələnin filan căr olduğunu» bilmədiklərini bilmirlər, bilmək ədə istəmirlər...

REJİSSORUN İŞ ÜSULU

Teatrların birində rejissor hər dəfə aktyorlarla məşq etməmişdən əvvəl, cibindən validol şüşəsini çıxarıb stolun üstünə qoyardı. Aktyorlar da qorxularından onu əsəbileşdirmirdilər ki, «kışının ürəyi xəstədir». Bir sözlə, məşqlər «əmin-amanlıq» şəraitində keçir, rejissor da hərdən əlini ürəyinin üstünə qoyub, şüşədəki dərmanlardan qəbul edirdi.

Bir dəfə necə oldusa, rejissor bərk hırslandı.
Əli ilə ürəyini tutub, dərman şüşəsini unudaraq məşq
otağından çıxdı. Aktyorlar yerbəyerdən dilləndilər:

- Yazığa bir şey olmasa yaxşıdır.
- Özü cəhənnəmə, bizim yaxamızdan
yapışacaqlar.
- İnfart-zad vursa, tamaşa yarımcıq qalacaq...

Aktyorlardan biri şüşəni götürdü ki, bayırə
çixıb versin rejissora. Şuşənin başındakı pambıq
düşdü, «dərmanlar» dağıldı. Hamı təəccübələ bir-
birinin üzünə baxdı. Heç demə, şüşədəki validol yox,
«xolodok» imiş...

«ÖZ MALIN KİMİ YE...»

İstirahət günü idi. Səhərdən evdə
oturmuşdum, darixirdim. Elə bu vaxt qapının zəngi

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

çalındı. Qapını açanda gülümşeyən qonşumu gördüm.

- Gəldim səni qonaq aparım. Yaxşı toyuq qızartdırmışam.

Doğrusu, təəccüb etdim. Qonşudan nə əcəb? İllərlə məni yad etməzdi. Salam-kəlamdan başqa bir söhbətmiz də olmazdı. Odur ki, üzrxahlıq elədim:

- Çox sağ ol, qonşu!

O, əllərini çıynımə qoydu:

- Yox, elə şey yoxdur! Getməlisən, vəssalam!

Üzündən keçə bilmədim. Onunla getdim. Qapıdan içəri girəndə bişmiş toyuğun qoxusundan məst oldum. Qonşum dilləndi:

- Yuxarı başa keç, qonşu, yuxarı başa!

Əyləşdik. Əlimi yeməyə uzadanda qonşu dedi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Utanmaq lazım deyil, öz malın kimi ye.

Bir az keçdi, o yenə gülümsəyərək dilləndi:

- Ay kişi, sənə dedim ki, öz malın kimi ye! Niyə çəkinirsən?

- Narahat olma, qonşu, yavaş-yavaş yeyirəm.

- Özün bil. İstəyirsən yavaş-yavaş ye, istəyirsən tez-tez. Amma öz malın kimi ye.

Süfrə yiğisdiriləndən sonra ehtiyatla soruşdum:

- Niyə tez-tez «öz malın kimi ye» deyirdin, ay qonşu?

O, gülümsəyərək kürəyimə bir şapalaq ilişdirib dilləndi:

- Rəhmətliyin balası, yediyimiz toyuq səninki idi də. Hər gün bizim həyətə keçib gözümün

qabağında fırlanırdı. Axırı tutub kəsdim, səni də qonaq çağırırdım.

Daha nə deyə bilərdim...

TELEFON SÖHBƏTİ

- Alo.
- Bəli.
- Yoldaş Cəlilzadəni olarmı?
- Bəli, eşidirəm sizi.
- Salaməleyküm.
- Əleykəssalam.
- Necəsiniz?
- Çox sağ olun.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Evdə nə var, nə yox?
- Sağlığınız...
- Uşaqlar necədirlər?
- Hamısı yaxşıdır, sağ olun.
- Bacıqızı da yaxşıdır?
- Lap yaxşıdır.

Kişi hələlik nəzakət xatirinə onunla danışan qadının bütün suallarına cavab verirdi.

- Hörmətli Cəlilzadə, sizə bir işim düşüb...
- Buyurun.
- Bəlkə sonraya qalsın?
- Elə indi deyin, sonraya niyə saxlayarsınız?
- Bizim uşağın məsələsini deyirəm ey, hörmətli Cəlilzadə!

- Nə məsələdir o elə?
- Universitetə düzəltmək məsələsi.
- Siz nə danışırsınız, ay xanım, mən elə işlərlə məşğul olmuram, axı.
- Əşti, yaxşı sən Allah! Özünü naza çəkmə...
- Dedim ki, mən elə işlərlə məşğul olmuram.
- Bəs, siz həmin Cəlilzadə deyilsiniz ki, işdüzəldənlər küçəsi, otuz beş sayılı evdə yaşayırsınız, özü də Tofiqi, Tərlani, Məmmədyarı, nə bilim, kimləri universitetə düzəltmisiniz, bu gün-sabah diplom alacaqlar?

- Ay bacı, xeyir, mən həmin Cəlilzadə deyiləm. Bura prokurorluqdur. Verdiyiniz məlumat üçün sağ olun.

- Nə?..

Telefonda qırıq-qırıq səslər qaldı...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

HƏDİYYƏ

Onlar uzaq qohumlarının ad gününə getməli idilər. Kişi fikirli-fikirli arvadına mızıldandı:

- Görəsən, nə hədiyyə aparaq? Mağazalarda çox bahaçılıqdır. Bəlkə evdəki büllur vazalardan birini götürəsən, hə?

Elə bil arvadı arı sancdı:

- Yiyəsi ölmüşdü! Bildir onlar bizim uşağın ad gününə bir dənə «Klimat» duxisi gətirdilər. Qutusu ilə şüşəsini də saxlamışam.

Kişi təəccüblə soruşdu:

- Qutunun, şüşənin söhbətə nə dəxli var?

Arvad hiyləgərcəsinə irişdi:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Sən bir tamaşa elə, görərsən ki, necə dəxli var!

Arvad dolabdan ucuz bir ətir şüşəsi çıxardı,
sonra da şiprişı əlinə aldı və həmin şüşənin ətrini
çəkib boş «Klimat» şüşəsinə tökməyə başladı.

- Bu da onların hədiyyəsi!

SEVGİLİLƏR

(Mənsur şeir)

Xəzərin sahilində oturmuşlar sevgililər. Hava
təmizdir... Tərtəmiz... Sevənlərin ürəyi kimi. Xərif
külek əsir... Baharın iliq nəfəsi kimi. Dalğalar
piçıldışır... Bir-biri ilə... Məhəbbətlə, ehtirasla...
Sevgililərin söhbəti kimi. Su işildayır, işim-işim.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Çünki, günəş qızıl şüalarını salmış sulara. Parıldayır su... Nişanlı qızın üzüyü kimi.

Sevdilər, sevildilər. Evləndilər sevgililər nəhayət. Güldülər, danışdılara, dalaşdılara, barışdılara... Bir gün bərk dalaşdılara... Barışa bilmədilər. Təmiz hava onlara elə gəldi ki, buludludur... İşıldayan su da işıqsız... Daha işıldamadı... Dalğalar da piçıldışmadı... Üzük isə parıltısını itirdi...

SON NƏFƏSDƏ

Bir dəfə iki dost qayıqla dəniz gəzintisinə çıxırlar. Birdən külək başlanır, tufan qopur, dalğalar şahə qalxır, qayıq aşır. Dostların hər ikisi dənizə düşüb boğularkən sınaq bir taxta parçası görüb hərəsi bir tərəfindən yapışır. Güc-bəla ilə özlərini suyun

üstündə saxlayırlar. Dostlardan biri təngnəfəs o
birindən soruşur:

- Görəsən, bizim bundan da pis günümüz
olub?

O biri dost cavab verir:

- Niyə olmayıb?! Olub.

- Nə vaxt?

- Bəs, yadına gəlmir? Bir dəfə meşədə böyük
palıd ağacının kölgəsində oturmuşduq. Qarşımızda
kabab vardı, əlimizdə də araq. Arağın qapağı xarab
olmuşdu, nə qədər fırladırdıq, açılmırdı.

- Hə, nə olsun ki?

- Necə yəni nə olsun? Daha ondan da pis gün
olar?

SONRADAN DƏYİŞMİŞƏM...

Mən əsl-nəcabəti, kökü olan adamam. Bütün ömrümü təmiz yaşamışam. Amma son zamanlar bir az dəyişmişəm. İndi oturub götürür-qoy edəndə görürəm ki, yaxşı xüsusiyyətləri valideynlərimdən götürmüşəm, pis hərəkətləri özüm öyrənmişəm.

Əvvəla, intıraqçı olmuşam. Aləmi bir-birinə vuruşdururam, özüm də kənarda dayanıb ləzzət alıram.

İkincisi, yaman pulgirəm. Mənim üçün dünyada pulun qoxusundan gözəl ətir yoxdur.

Üçüncüsü, çox paxılam. Biri bir addım məndən qabağa keçəndə az qalır ürəyim partlaşın.

Dördüncüsü, olan-olmaz biliyimi də itirmişəm. Olmuşam savadsızın, kütün biri. Heç kimin ağlını bəyənmirəm.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Beşincisi, deyəsən, tamam ağılm azalıb. Ya da elə əvvəldən ağılm-zadım olmayıb...

OXUMURSUNUZ, OXUMAYIN

Camaat bizdən təvəqqə edir ki, ya qəzet-jurnalları qiymətsiz (yəni pulsuz) buraxaq, ya da heç kim onları oxumayacaq. Çünkü əhali mətbuatda yazılan söyüş, təhqirlərə pul verməyi qəbahət sayır.

Biz belə başa düşürk ki, bu narazılıq «hamam suyunun təsirindəndir». Adama deyərlər oxumursunuzsa, nə bilirsiniz qəzet-jurnallarda söyüş, təhqir yazılır?

Bir də oxumursunuz, oxumayıñ. Bizə nə var? Məcmuəmizi, qəzetiñizi buraxırıq, maaşımızı da alırıq... Maaşı da satışdan qazanılan puldan yox, hər bir mətbuat orqanının arxasında durub özünü

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

təriflətdən, reklam etdirən sponsorlar verirlər. Sağ olsunlar...

ADAMIN NEÇƏ SİFƏTİ OLAR?

- Qəmbərqulu, sən bilən, niyə bəzi vəzifəlilərin bir neçə sıfəti olur?
- Mən Hacı adamam, belə şeyləri bilmərəm.
- Qurban kişi, bəlkə sən deyəsən?
- Ay oğul, qəpik-quruşumu birtəhər qazanıram, mənim nəyimə lazımdır?!
- Məmmədhəsən dayı, bəlkə sən...
- Yox canım, mən sadə adamam, vəzifəlilərlə nə işim var?!

- Onda qulaq verin, özüm deyim. Həmin bəzi vəzifəlilərin bir sıfəti olsa, rüşvət ala bilməzlər. Almasalar, verə bilməzlər. Verməsələr, vəzifələrində qala bilməzlər. Vəzifədə olmasalar ölərlər. Başa düşdünüz? Yoxsa yenə xırdalayım?!

OĞRU NƏ QANIR?!

Rəssamla yaziçı şirin-şirin söhbət edirdilər, birdən xəbər gəldi ki, bəs rəssamın emalatxanasına oğru girib. Yaziçı «yəqin bütün şəkilləri aparıb» - deyə, narahat oldu. Rəssam heç halını da pozmayıb dilləndi:

- Sən narahat olma, oğru şəkillərə dəyməz...

Gedib baxanda gördülər ki, doğrudan da oğru şəkillərin birinə də toxunmayıb. Emalatxanada bir

4
868

köhnə gümüş çaynik varmış, onu aparıb. Rəssam gülümsədi:

- Gördün, qardaş? Oğru nə qanır şəkil-zad nədir...

QABİLİYYƏT LAZIMDIR

Əliqulamlı Qulaməli nərd oynayırdılar. Oyunun qızğın yerində Qulaməlinin arvadı dilləndi ki, «Qulaməli ölürem!» Qulaməli fikir vermədi, Əliqulama dedi ki, «işini gör, oyununu oyna». Bir az sonra arvad yenə başladı ki, «Qulaməli ölürem!» «Oyunçular» eşitməməzliyə vurdular. Arvad yeddinci dəfə «ölürəm» deyəndə daha Qulaməli dözə bilmədi:

- Bilirsən nə var arvad, ölməyə də qabiliyyət lazımdır. Səhərdən «ölürəm, ölürem» deyirsən, amma ölüb qurtarmırsan!...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

BELƏ MƏHKƏMƏ OLAR?

Bazarın qabağında yaşlı bir kişi xırda-xuruş satır, birtəhər dolanırdı. Bir dəfə alça satanda nəzarətçilər gəlir, kişini tutub aparırlar ki, sən alverçisən, bazarın qabağında qayda-qanunu pozursan.

Nə isə... Məhkəmə olur, kişiyə üç il iş kəsirlər. Ona son söz verirlər. O dillənir:

- Möhtərəm hakimlər! Siz alça satanla xalça satanı qarışdırırsınız. Ona görə mənim kimisinə üç il də azdır!

NƏ QƏDƏR OTLAYIRSAN?

500

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Xalaoğlunun qara ciyəri bərk ağrıyırıdı, dedilər get, filan ünvanda bir kişi var, sənin kimilərini dava-dərmansız sağaldır. Ürək, ciyər, böyrək, bağırsaq xəstəliklərinin kökünü kəsir. Hətta, uşağı olmayan qadınlara uşaq da düzəldir.

Xalaoğlu əvvəlcə inanmaq istəmədi:

- Onda bu qədər həkimə, xəstəxanaya, poliklinikaya nə ehtiyac var, qoy hamısını bağlaşınlar də...
- Şəkk eləmə, get, görərsən!

Xalaoğlu da getdi həmin kişinin yanına. Bir aydan sonra xəbər gəldi ki, bəs, xalaoğlunun axırıdır, tez özümüzü çatdırıraq. Gedib nə görsək yaxşıdır? Gədənin rəngi-rufu qaçıb, boğazının dərisi sallanıb, arıqlayıb çöpə dönüb, ayaq üstə dura bilmir.

Həkim soruşdu:

- Nə yeyə bilirsən, a bala?

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Təbii qidalar qəbul edirəm. Səhərdən axşama kimi göyərti yeyirəm...

Həkim hırslındı:

- Onda de görüm, gündə nə qədər otlayırsan?

UŞAQ BAĞÇASINDA

Firma müdürü uşaq bağçasına gəldi.

- Bu da mən! Salam, uşaqlar! – Müdir mehribanlıq gösterdi. - Siz burada necə dincəlirsiniz? Yaxşı? Çox gözəl. Təzə sakininizi qəbul edin.

Bağçanın müdürü nəvazişlə dilləndi:

- Hörmətli müdir, gətirin oğlunuzu bizim bağçamıza.

- Nə oğul? Mən özüm sizin bağçaya gəlmək istəyirəm. Yaşım uyğun gəlmir? Nə olar, bağçaya indiyədək kiçik yaşlılar gəlib, bundan sonra bizim firmanın işçiləri gələrlər. Sözün qisası, biz bağçanızı firmamız üçün alırıq...

SUAL-CAVAB

- Nə vaxt biz dünya mədəniyyətinə çatacağıq?

- Heç vaxt.

- Niyə?

- Çünkü dünya mədəniyyəti bir yerdə dayanmır ki, biz ona çataq.

***

- Pul şirin şeydir, yoxsa vəzifə?

- Vəzifə də elə pul üçündür də...

GƏRƏK ÇOX ALAYDI...

- Ə, bu nə biabırçılıqdır?

- Nə olub ki?

- Daha nə olacaq? Yüzcə manata görə Həsəni tutublar ki, rüşvət alıb...

- Yaxşı eləyib tutublar! Adam da yüz manat rüşvət alar? Bir paçka dollar alsayıdı, tutmazdılardı.

- Niyə?

- Guya bilmirsən? Yarısını verib canını qurtaracaqdı. Əlli manata rüşvətxoru kim buraxar?

***

- Polis işçilərini əsəbiləşdirmək olmaz.
- Niyə?
- Əsəbiləşdilər, qurtardı. Eşşək ilə adama fərq qoymazlar. Tutduqları biçarələri o qədər çırpalar ki, eləmədikləri cinayətləri də quzu kimi boyunlarına götürərlər. Allah düşməni də polisə salmasın!

BÖYÜKLƏRİN XASİYYƏTİ

- Qardaş, bu nə məsələdir, nazirimiz üçün olmazın əziyyətlərə qatlaşırıam, onun ad-sanını göylərə qaldırıram. Hörmətini, ehtiramını hamidan üstün tuturam. Lazım gəlsə həyatımı da verərəm,

505

amma bütün bunların əvəzində, nə mənə «sağ ol» deyir, nə də vəzifəmi artırır.

- Həmişə belə olacaq. Özünü çox yorma. Sən nə eləsən, deyəcək «borcundur». O yan-bu yan eləyəcəksən, soruşacaq: «Səndən xahiş etmişdim?» Hələ sevin ki, sənə dəyib-toxunmur. Budur böyüklerin xasiyyəti. Razılaşsan da, razılaşmasan da...

BAŞ REDAKTOR, YOXSA?..

Bir də görürsən, qəzetlərdə yazırlar: «Baş redaktor Hacı filankəs». Yaxud, «Baş redaktor Məşədi filankəs». A kişilər, baş redaktor hara, «hacı», «məşədi» hara? Yaxşı, tutaq ki, kişi Həccə, Məşhədə ziyarətə gedib, olub hacı, məşədi. Çox gözəl, çox pakizə! Bəs, bunu necə başa düşək ki,

506

həmin «hacı»lar, «məşədi»lər öz qəzetlərində çilpaq qadın şəkilləri dərc edirlər ki, yaxşı pula getsin. Yaxud qəzetlərində kimi istəyirlər «söyürlər», kimi istəyirlər «döyürlər». Ay başınıza dönüm, «hacı, «məşədi» də söyüş söyər, adam «döyər»?

QISA CAVAB

İki nəfər bir boşqabda plov yeməli olur. Biri o birisinin «başını qatmaq» üçün soruşur:

- Sənin baban olub?
- Əlbəttə! Hamının babası olub. Necə bəyəm?
- O, necə ölüb?
- Bu uzun məsələdir. Babam bir gün bərk xəstələndi. Evə həkim çağırıldıq, köməyi olmadı. Məcbur olub apardıq xəstəxanaya. Həkimlər

yığışdırılar babamın başına, gördülər daha kişi «otərəflikdir», əllərini üzüb getdilər. Amma biz ümidimizi üzmədik, babamı böyük şəhərlərin birinə xəstəxanaya apardıq...

O, yolda nələr baş verdiyindən, rast gəldikləri adamlardan, son nəfəsdə babasını təyyarəyə mindirib geriyə dönərkən gördüklərindən, evə qayıdanda onları necə qarşılamalarından və bu kimi başqa əhvalatlardan danişa-danişa görür ki, boşqabda bir-iki qaşiq plov qalıb. Əhvalatı başa düşüb sözünü yekunlaşdırır:

- Bir sözlə, babam xəstələndi, öldü.

Sonra soruşur:

- Bəs sənin baban necə öldü?

- Elə xəstələndi, öldü, vəssalam!

ŞÜAR ÜÇÜN

- Əhmədağa, nə cür adamları vəzifəyə götürürlər?
- Pulları və qohum-əqrabası çox olanları.
- Axı tək-tük kasib-kusublara da bir iş verirlər...
- Bu da lazımdır.
- Niyə?
- Şüar üçün.
- Başa düşmədim...
- Burada başa düşməməli nə var ki?!
Kasiblərin dilləri ürəkləri kimi açıq olur. Onlara bir balaca yaxşılıq elədin ha, aləmə car çekirlər.
Beləliklə, vəzifə verənin də başı uca olur...

MƏHKƏMƏ ÜÇÜN XASİYYƏTNAMƏ

«Bizim şöbə müdürü son dərəcə ləyaqətli və təmiz adamdır. İşinin öhdəsindən bacarıqla gəlir. Ona görə də yanına təşrif gətirənlər həmişə ona hörmət-izzət göstərirlər. Kim ki, ona hörmət-izzət göstərir, öz işi də düzəlir, başqalarının işini də düzəldir.

Çatışmayan bircə cəhəti var: Yanına gələnlərdən nəsə bir hədiyyə istəyir. Dili belə öyrəşib. İndi neynək, allah hərəyə bir xasiyyət verib...

Onun rüşvət almasına qətiyyən inanmayın. Şöbə müdirini verin kollektivin ixtiyarına, kimdən nə alıbsa, qaytaraq sahibinə. Daha o cür gözəl insanı

tutub salmayın dama. Dünyanın malı dünyada qalacaq. Hər şeyə görə adamı tutmazlar»...

YALTAĞIN DEYİMLƏRİNDE

Allah sizi başımızın üstündən əskik eləməsin,
rəis!

Siz kəsən başa sorğu-sual olmamalıdır...

Ayağınızın tozu ola bilmərəm...

Balalarımın başını kəssəniz, «of» demərəm!

Həmişə ağsaqqalımsınız...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

511

Başımı hansı səmtə kəssəniz, qanı o səmtə
axacaq...

Və sair və ilaxır.

Yaltaqlar yeni deyimlər axtarırlar...

Bu yaxnlarda bir filmə baxdım. Filmdə personajlardan biri o birinə deyir:

– Bəsdir it kimi yaltaqlı yaltaqlandın!

O biri cavab verir:

– Mən it deyiləm!

– Səndə itlərdə olan bütün xüsusiyyətlər var,
sədaqətdən başqa...

DƏLİ NƏSİL

Nəslimizdə qazamata düşməyən olmayıb. Elə bil köpək uşağı anadangəlmə cinayətkardır!

Gələcəyimizi qorumaq üçün yaxşı bir şey fikirləşmişəm: Anadan olan uşağa dəlilik kağızı almaq! Daha kimi vurub-yıxsalar onlara cəza düşmür. Amma əbədi ad qazanmışıq: Dəli nəsil!

XALAOĞLUNUN SÖHBƏTİ

Tamam kasıblamışdım. Mindim metroya, evə gəlim. İki əlimi yuxarıdakı tutacaqdən tutub fikrə getmişdim, haradan bir az pul tapım. Birdən hiss etdim ki, kimsə əlini saldı cibimə. Ürəyimdə güldüm ki, ay yazıq, onsuz da, bir qəpiyim yoxdur, cibimdə

5
1
3

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

nə axtarırsan? Odur ki, fikir vermədim. Həmin adam ikinci dəfə bir də əlini saldı cibimə. Əlini çekəndən sonra özüm əlimi saldım cibimə. Nə görsəm yaxşıdır? Cibgir insaflı imiş, cibimə beş manat qoyub. Görünür mənə yazığı gəlib...

DAYOĞLUNUN SÖHBƏTİ

İki qızım vardı, üçüncüsü də oldu. Sevindiyimdən atılıb-düşürdüm. Fikirləşirdim üç-dörd yaşı olanda saçına lent bağlayacaqıq. Əlindən tutub şəhəri gəzdirecəyik. Bir-birindən gözəl paltarlar alıb geydirəcəyik. Oxşayacaqıq, bağırmıza basacaqıq. Axi, qız uşağı qəşəng olur, şeytan olur.

Sevincim çox çəkmədi. Dost-tanışlar qızım olduğunu biləndə yerbəyerdən dilləndilər:

- Nə olar qız olanda, canın sağ olsun...

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Ürəyini sıxma, qız da övladdır...

- Heç olmamaqdansa, qız yaxşıdır...

Hətta, belə ifadə də işlətdilər: «Başın sağ olsun!» Sanki faciə baş vermişdi. Daha bu «dost-tanışlar» bilmədilər ki, onlardan fərqli olaraq mənim fikrim başqadır. Oğlan uşağını görməyə gözüm yoxdur. Bilirsiniz niyə? Evdə bir kişi olar!

NƏŞRİYYATDA

Cavan oğlan nəşriyyata gəlib nəsr şöbəsinin müdürü ilə görüşdü. Əyləşəndən sonra sıxıla-sıxıla soruşdu:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bağışlayın, sizdə böyük əsərlərin çap vəziyyəti necədir?
- «Böyük əsərlər» deyəndə hansı janrları nəzərdə tutursunuz?
- Məsələn, povest, roman...
- Çətindir! Hər adamın povestini, romanını çap etmirik.
- Bəs, şeir, hekayə necə?
- Yaxşı şeir, hekayə olanda qəbul edirik. Amma qəbul etmək hələ çap olunacağına söz vermək demək deyil. Yəqin, nə isə yazıb götirmisiniz?
- Yox, yox!
- Üzr isteyirəm, siz indiyədək bir şey yazmışınız?
- Yaxşı ki, heç nə yazmamışam...
Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

SƏNƏ İLAN GÖSTƏRƏRƏM

Metroda əlində balaca ilan olan yeniyetmə onu-bunu qorxudurdu. Yanında torbası olan bir kişi bunu görüb dilləndi:

- O nə ilandır ki, onunla camaatı qorxudursan?

Yeniyetmə qorxutmaq üçün əlindəki ilanı ona tərəf uzatdı. Kişi heç vecinə də almadı, dedi:

- Sənə ilan göstərərəm, bağın çatlar.

Oğlan istehza ilə:

- Göstər, görüm...

Kişi torbasını açıb bir neçə diri gürzə çıxardı:

- Buyur, balası!

Yeniyetmə qəşş eləyib özündən getdi. Üzünə su səpib birtəhər ayıldılar. Heç demə, kişi ovsunu imiş...

DEMOKRATİYA BELƏ OLUR...

- Əliqulu, bu qəzetlər niyə gündən-güne çoxalır?
- Partiyalar niyə çoxalır, qəzetlər də elə.
- Deyirəm, bu qədər qəzetlərin səhifələrini yazı ilə doldurmaq da çətindir ey...
- Çətinliyi-zadı yoxdur. O buna söyür, bu ona. Bu partiyaların üzvləri o birilərini camaatın gözündən salmaq istəyir, o biri partiya da bu birilərini. Bir qəzet bir vəzifəliyə xidmət edir, o biri qəzet o biri vəzifəliyə. Pul qazanmayan qələm sahibləri pul qazanan vəzifə

sahiblərini qəzətlərində tənqid edirlər. Ağılı, uzaqqorən mənsəb sahibləri isə əvvəlcədən bəzi qəzətçilərin «biğinin altından» keçirlər ki, onlar haqqında pis şeylər yazmasınlar. Necə deyərlər, «Əli-əli yuyar, əl də üzü».

- Əliqulu, bəs bunun axırı necə olacaq?
- Necə olmalıdır ki, demokratiya belə olur də...

KİM NECƏ DANIŞIR?

Zəlimxan Yaqub:

(Şair)

«Enli kürəkli, hündür boylu, lopabıqlı,
çatmaqaş, lay divar, ağır oturan, batman gələn,
yerişindən yer titrəyən, nəfəsi göyləri qarsılayan, şax
yerişli, şux duruşlu, sərrast addımlı, aydın fikirli, dolu

519

xəzinəli, qaynar sinəli, incə qafiyəli, kövrək deyimli, həssas düşüncəli bir yazıçıydı Süleyman Rəhimov!»

«Təbiət insanların müəllimi və ustadıdır. Çiçəyə baxırsan, açılırsan. Gülə baxırsan, gözəlləşirsən. Qayaya baxırsan, sərtləşirsən. Palıda baxırsan, güclənirsən. Dərəyə baxırsan, dərinləşirsən. Dağlara baxırsan, ucalırsan. Göylərə baxırsan, genişlənirsən. Çəşməyə baxırsan, durulursan. Dənizə baxırsan, dalğalanırsan. Çaya baxırsan, ləngərlənirsən...»

Zeynəb Xanlarova:

(Müğənni)

«Mən bəziləri kimi döyülməm eyyy! Qapıdan burası gələnə kimi yarım saat keçir. Biriyənən salamlaşırıram, biriyənən qucaqlaşıb öpüşürəm, biriyənən görüşürəm. Mən hamını sevirəm, hamı da

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

məni sevir. Adım-sanım var. Adamıq də... Yoxsa, onun kimi? Özünü elə çekir, elə bil, alçaq dağları bu yaradıb! Adama deyərlər, bəpbalaca vəzifən var də... Kişi onu oradan qovsaydı, nə olardı! Canımı qurban edərdim o kişiyyə! Eləmir də... Eləmir!!! Nə tikan çıxardı ürəyimizdən!»

Bəxtiyar Vahabzadə:

(Şair)

«İlahi, bu fikri necə də gözəl deyib, sözü necə oynadıb? Bundan gözəl necə demək olar, mən inana bilmirəm. Bu insanın dili deyil, bu artıq Allahın dilidir! Şair Allahın dili ilə danışır!

Mən onun şeirlərini oxudum, dəhşətə gəldim. Əllərimnən başımı tutdum. İnsanda nə qədər güc olarmış pərvərdigarə!»

Mirmahmud Fəttayev:

(Sabiq millət vəkili)

«Hörmətli sədr! Mən sizi heç vaxt dəstəkləməmişəm. Heç seçiləndə də dəstək verməmişəm. Amma bu gün bircə düz söz danışdırınız, ona görə sizi dəstəkləyirəm. Gələcəkdə dəstəkləyəcəyimə söz vermirəm».

ELƏ MƏNƏ SAT

İki qardaşdan biri o birinə deyir ki, gəl, mənim öküzungü birlikdə çıxaraq bazara, sataq. Öküzü çəkirlər bazara. Öküzün sahibi dəllal tapıb onun cibinə bir az pul basır ki, öküzünü tərifləsin, yaxşı pula getsin. Dəllal də başlayır tərifə, nə başlayır! Öküzü o qədər tərifləyir ki, o biri qardaş hər şeyi unudub dillənir:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Qardaş, sən belə gözəl öküzü özgələrinə niyə satmaq istəyirsən? Elə mənə sat, özüm aparım torpaqda işlədim də...

MUZEYDƏ

Bələdçi:

- Bu dinozavrın sümüklərinin yeddi min il, yeddi gün yaşı var.

Tamaşaçı:

- Hörmətli xanım, «yeddi min ili» başa düşdük, «yeddi günü» necə hesablayıblar, görəsən?

Bələdçi:

523

- Mən yeddi gün əvvəl muzeyə işə götürüləndə «dinozavrın sümüklərinin yeddi min il yaşı var» deyirdilər.

İKİ QADININ SÖHBƏTİ

- Ağəz, sənin canın üçün, bizim kişi işləməkdən ölürlər. Səhər gedir işə, axşam gəlir. Yazığın bir dərisi qalıb, bir sümüyü.

- Sən də ağ eləmə, hələ bilmirsən kişilər nədən ölürlər. Kişiləri öldürən bircə şeydir: Siyahını ver əlinə, hər gün göndər bazara. Sənin canın üçün canları elə yollarda çıxacaq. Görmürsən gündə birini infarkt vurur?!

DE Kİ, DƏLİYƏM DƏ...

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

524

Kommunist Partiyasının hökm sürdüyü dövr idi, bir şair iş yerindən maşın almaq isteyirdi. Gəldi baş redaktorun yanına, fikrini bildirdi. Baş redaktor dilləndi:

- Özün bilirsən, bir neçə yerdən arayış almalısan, o cümlədən psixiatriya xəstəxanasından...

- Nə? Mənim psixiatriya xəstəxanasında nə işim var? Görmürsünüz, ağıllı-başlı adamam?

- Ağıllı-başlı adam olmağını sübut etməlisən, şair!

Şair əlacsız qalıb gedir dəlixananın müdirinin yanına, deyir:

- Mənə arayış verin ki, psixi cəhətdən sağlamam, yəni dəli deyiləm.

Dəlixananın müdürü soruşur:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Peşən nədir, qardaş?

- Şairəm.

- De ki, dəliyəm də! Adə, basın bunu içəri...

Şairi dəlixanaya basırlar.

Baş redaktor çox əzab-əziyyətdən sonra onu dəlixanadan buraxdırır. Odur-budur, arayış almaq üçün heç kimi psixiatriya xəstəxanasına göndərmir.

ÖZÜNÜZ YΕΥΘΕΚΣİNİZ

Yeməkxananın aşpazı axşam evə getmək istəyəndə üzünü müşterilərə tutub deyir:

- Düz on dənə küftəm qalıb. Sizdən xahiş edirəm onları yeyin. Yeməsəniz, sabah onları

doğrayıb dolma bişirəcəyəm, yenə siz
yeyəcəksiniz...

ƏZRAYILIN YADINDAN ÇIXIB

Teatrda səksən yeddi yaşında, üzündən nur yağan, qocaman bir aktyor çalışırdı. Cavan sənətkarların hamısı onu sevirdi, o da daim gənclərlə birlikdə olur, söhbət edir, gülüb-danışırırdı. Kişi bircə gün məşqə gəlməyəndə hamı narahatçılıq keçirirdi ki, görəsən nə olub. Qocaman sənətkar yeri gələndə teatrın bütün aktyorları ilə zarafatlaşırırdı, aktyorlar da hərdən ona «sataşırdılar». Hamı onun çok yaşamağının sırrını öyrənmək isteyirdi. Heç demə, qocaman aktyor ağızından qaçırmış imiş ki, otuz yeddinci ildə tutulub, beş il türmədə yatıb. Odur ki, səksən yeddi yaşılı aktyorun uzun yaşamağının sırrını kim soruşsa sənətçi yoldaşları deyirlər:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Bilirsiniz, otuz yeddi də tutulanların çoxu türmədə ölüblər. Əzrayıl da elə bilir ki, bu kişi də ölüb, gedib. Sonra türmə dağıdılib, tutulanların siyahısı itib. Beləliklə, bu kişi Əzrayılın yadından birdəfəlik çıxıb...

FİKRİNİ DƏYİŞDİRDİ

Bir idarədə böyük yiğincaq çağırılmışdı. İdarənin müdürü vəzifədən çıxarırdılar. İşçilər onun haqqında «dişlerinin dibindən çıxanı» deyirdilər. Elə bil, bu müdir ömründə bircə yaxşı iş görməmişdi...

Salona lap təzəcə gələn işçiyyə söz verildi. O, heç nədən xəbəri olmadığından dilləndi:

- Bizim müdir ləyaqətli, namuslu, mədəniyyətli, nəzakətli, səmimi, mehriban, etibarlı...

Yanında oturanlardan biri onun pencəyinin ətəyindən aşağı çəkib piçildadı ki, «sən nə danışırsan? Müdiri işdən çıxarırlar eyyy!» İşçi tövrünü pozmadan fikrini dəyişdirdi:

- Təəssüf ki, bu xüsusiyyətlərin heç biri bu zalim oğlunda yoxdur!

ƏDƏB QAYDALARI

Böyük vəzifəli adam görəndə ona təzim et, onunla ikiəlli görüş. Bir xidmət göstərməyə çalış. Əlindən heç nə gəlməsə de ki, «qulluğunuzda olum».

Təzə müdir gələndə hamidan əvvəl onun qəbuluna düşməyə çalış. Kabinetinə gedəndə əlində

bir hədiyyədən-zaddan apar. Tez-tez belə sözlər işlət: «Siz olan yerdə mən nəkarəyəm ki, hörmətli müdir!»

Əgər rəisin desə ki, «qatıq qaradır», nəbadə sən deyəsən, «yox, ağdır». Xeyir tapmazsan. Çünkü rəis özü də yaxşı bilir ki, qatıq ağdır. Sənin ona ağıl verməyin məsləhət deyil. Rəis deyən məsləhətdir.

İdarə başçısının qabağında ağıllı olduğunu sübut etməyə çalışma. Çünkü başçılar ağıllı adamlardan çəkinirlər. Özünü nə qədər sadəlövh göstərsən, o qədər yaxşıdır.

Həmişə vəzifədə özündən böyüyü təriflə. Ziyan tapmazsan. Kim sənə yaltaq deyirsə, qoy desin. Xəncərinin daşı düşməz ki!

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Orda-burda özünü varlı-pullu adam kimi göstər. Çünkü belə adamlara hörmət edirlər. Kasıbkusubu kimdir sayan?!

Təmizlikdən çox danışmayın. Sizin kimilər çoxlarının «çörəyinə» mane olurlar. İndi təmiz adamları ələ salıb gülürlər. Bilirsiniz niyə? Təmizliklə dolanmaq olmur, ona görə...

BƏHANƏ

Təyyarədə 100 sərnişin uçurmuş. Hər hansı qəzaya qarşı isə cəmi 80 paraşüt varmış. Birdən təyyarənin bir mühərriki dayanır. Qəza həyecanı

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

yaşanır. İyirmi paraşüt çatmadığı üçün stüardessa üzünü sərnişinlərə tutur:

- Mən bir-bir sizə suallar verəcəyəm. Kim suala cavab verə bilməsə ona paraşüt düşməyəcək.

Stüardessa birinci sıradə əyləşən kök, yekəpər kişiye ilk sualını verir:

- De görək, Zimbabvenin paytaxtı haradır?

Kişi sualın cavabını bilmədiyindən dillənir:

- Birdəfəlik de ki, sənə paraşüt vermək istəmirəm də...

SİZ NİYƏ ÖLÜRSÜNÜZ

532

Filarmoniyanın artistləri kənd rayonlarından birinə qastrola getmişdilər. Onların içərisində aşıqlar da vardı.

Müğənnilər program üzrə bir-bir səhnəyə çıxbıxıxıydalar. Elə ki, aşıqlara növbə çatdı, ikisi birdən səhnəyə çıxbıxıxıb başladılar deyişməyə. O dedi, bu dedi, axırda hər ikisinin sözü qurtardı, başladılar «ölürəm, Ölürəm» deməyə. Bu zaman salonda əyləşən qoca bir arvad yerindən qalxıb dilləndi:

- Ay bala, siz niyə ölürsünüz?! Görüm elə sizi buraya gətirən ölsün!

PRİNSİP

Bir kişi millət vəkilinin yanına şikayətə gəlir:

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- Düz on ildir altı qoyunumu oğurlayıblar, teleqram vurmadığım, şikayət etmədiyim yer qalmayıb, oğruları tapa bilmirlər.

Millət vəkili soruşur:

- Haralara yazmışan, a kişi?

- Kremlən tutmuş, xarici ölkələrin səfirliliklərinə qədər hər yerə! Budur bu da yazışmaların surətləri!

Millət vəkili sənədlərə baxıb heyrətlənir:

- A kişi, sən ki, bunlara iyirmi qoyunun pulunu xərcləmişən, elə gedib qoyun alaydın də...

Kişi dillənir:

- Bəs, prinsip? Heç bilirsən «prinsip» nədir, bacıoğlu?..

KƏS SƏSİNİ

- Qurban müəllim, neçə ildir vəzifədəsiniz?
- A bala, institutu bitirən kimi neftbazanın müdürü oldum. Səkkiz il orada işləyəndən sonra zavod direktoru vəzifəsinə keçdim. Düz beş ildən sonra fabrik direktoru təyin olundum. Dörd ildən sonra çörək sexi açdım, beş il də xalqa çörək verdim. Gördüyün kimi, indiki vəzifəm də nazir kimi bir şeydir...
- Müəllim, incimə ha, adamın kimdir?
- Kəs səsini, cüvəllağı! Bir də elə suallar vermə!

ŞƏRTLƏR

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Bu günlərdə yeni partiyanın ilk yiğincağı olacaq. Yiğincaqda partiyaya üzvlər qəbul ediləcək. Partiya üzvlərinin aşağıdakı sifət və hünər sahibləri olmaları vacibdir:

1. Üzüyola olmalı (Yəni verilən tapşırıqlara, düzgün oldu-olmadı, əməl etməli).
2. Yeri gələndə lazımlı adamları tərifləməli (İzaha ehtiyac yoxdur).
3. Lazım gələndə başını da, bədənini də əyməyi öyrənməli (Yəni ikiqat olub, yaltaqlıq nümayiş etdirməli).
4. Başqa partiyaların üzvlərini söyməkdən qorxmamalı (Belə söyleşlər çox lazım olacaq).
5. Pulu, var-dövləti olmalı (Partiyanın güclənməsi üçün «maliyyəçilərə» ehtiyac var).

6. Gözəl nitq söyləməyi bacarmalı (Bu, partiya üzvlərinə özlərini savadlı göstərmək üçün lazımdır).

SÖZ VERİBLƏR... QƏRARA GƏLİBLƏR...

Qəzetlərin yazarları yığışışib bir-birinə söz veriblər ki, daha ağıllarına gələn hər şeyi yazıb dərc etdirmeyəcəklər.

Bir neçə idarənin vəzifəli şəxsləri camaatı inandırmağa çalışıblar ki, daha rüşvət almayacaqlar.

Başqanların fikirlərinə görə ölkəmizdə cəmi 40 partiya olmasının səbəbi iqtidar tərəfindən demokratiyanın boğulmasıdır.

Yazıcılar qərara gəliblər ki, daha böyük-böyük romanlar yazmasınlar. Əvvəla, ona görə ki, böyük romanları çap etdirmək mümkün olmur, ikincisi də ona görə ki, onları oxumağa daha camaatın səbri qalmayıb.

Səhnəyə təzə çıxan müğənnilər başa düşüblər ki, ilk gündən kliplə görünənlər yaxşıdır. Kliplə camaatın qabağına çıxanda, elə bilirlər müğənni artıq məşhurlaşmış. Çünkü hər müğənniyə klip çekməzlər... Hətta, bəzi tamaşaçılar özlərini qınayırlar ki, «niyə bu müğənnini indiyədək tanımadışıq»...

Millət vəkilləri qərara gəliblər ki, hər iclasda ortaya bir söz atıb mərəkəni qızışdırırsınlar. Çünkü

yalnız qanunları yaratmaqla məşğul olmaq adamın beynini qurudur.

İKİ ELAN

Ölkədə yeni partiya yaranır. Bütün partiyalar kimi bu partiyaya da xalqın böyük ehtiyacı olacaq. İnsanlar utanıb-çəkinməsinlər, yeni partiyaya üzv yazılsınlar. Biz az zamanda iqtidar olacaqıq. İndi özünüz fikirləşin, sizi hansı vəzifələr gözləyir...

Ayrı-ayrı bölgələrdə yeni yaranan partiyaya hücum kampaniyası başlanır. Kimin əlindən nə gəlir, beş qaba çəksin. Söyüş də söymək olar, hələ o tərəfə keçmək də!

539

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

LÜĞƏT

Partiya – Bəzi yerlərdə qohum-qardaşın, yaxud dost-tanışın yaratdıqları qurum.

Lider – Fikirlərini kəskin şəkildə camaata çatdırıa bilən adam.

İqtidar – Külli-ixtiyar sahiblərindən ibarət hakimiyyət.

Müxalifət – Vəzifə, hakimiyyət eşqi ilə yaşayıb mitinqlər, piketlər keçirən, qəzetlər vasitəsilə mübarizə

aparan bir neçə qrup.

Vəzifə – Maaşdan başqa çoxlu qazanca imkan verən iş.

Qəzet – Ağzına gələni yazıb xalqa çatdırmaq vasitəsi.

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Pul

– Kişiliyin göstəricisi.

TƏLƏSİK İŞ

Qasım kişi dərzi idi. Amma sifarişləri həddindən artıq gecikdirdiyi üçün ona «Uzunçu Qasım» deyirdilər. Günlərin bir günü Qurban adlı cavan oğlan Qasım kişiyə parça gətirir ki, ona bir kostyum tiksin. Bir ay gözləyir, iki ay gözləyir, kostyum hazır olmur. Dərzi elə deyir «darıxma». Yenə bir-iki ay keçir, dərzidən xəbər çıxmır. Nəhayət, Qurbanı əsgərliyə çağırırlar, gedir. Əsgəri xidməti başa vurub qayıdanan sonra yadına düşür ki, dərzi Qasımı kostyum tikmək üçün parça vermişdi. Odur ki, Qasım kişinin yanına gəlib soruşur:

- A kişi, sənə parça vermişdim kostyum tikəsən, nə oldu?

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Dərzi deyir:

- Tikmişəm, a bala! Təkcə ilgəyi ilə düyməsi qalıb. Onları da tikim, gəl apar.

Qurban bir aydan sonra gəlir ki, nə oldu, a kişi?!

Dərzi Qasım dillənir:

- İlgəyini açmışam, düyməsi qalıb. Bir neçə gündən sonra gəl, kostyumu apar.

Bir neçə gündən sonra Qurban yenə gəlir ki, Qasım kişi nə oldu?

Dərzi deyir:

- Sap çürük olduğundan qırılır, düymələri tikə bilmirəm, qoy sağlam sap tapım, düymələri tikim.

Qurbanın ağılına nə gəlirsə, Qasım kişidən soruşur:

- A kişi, artıq parçanın rəngi də yadımdan çıxıb. Tikdiyin kostyumu bir göstər görüm...

Dərzi parçanı necə almışdışa, eləcə də qəzətə bükülü şəkildə çıxarıb göstərir.

Qurban hirslənir:

- Qasım kişi, hanı bəs kostyum? Aradan üç il keçib...

Qasım kişi parçanı onun qarşısına atıb dillənir:

- Bilirsən nə var? Mənim tələsik işlə aram yoxdur. Apar, Həsən dərzi tiksin...

ÖZÜ İSTƏDİ

Müştəri papaqçıya quzu dərisi gətirib deyir:

- Qardaş, mənə bir papaq tik.

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

Papaqçıya deyir «baş üstə»!

Müştəri aralanandan sonra düşünür ki, «bəlkə verdiyi dəridən iki papaq tikmək olar», odur ki, geri qayıdib soruşur:

- Qardaş, bəlkə o dəridən iki papaq çıxar hə?

Papaqçı deyir «çixar».

Müştəri bir azdan qayıdır ki, «qardaş, bəlkə dəridən beş papaq da çıxar?»

Papaqçı başını qaldırmadan «hə» deyir.

Müştəri papaqçı şübhələnir, fikirləşir «deməli, on papaq da çıxar». Qayıdib soruşur, o da deyir ki, «istəsən on papaq da tikərəm».

Müştəri bir həftədən sonra papaqları almağa gələndə dərzi qoz boyda on papağı düzür onun qabağına, deyir, «indi zəhmət haqqımı ver».

Cin vurur müştərinin təpəsinə, qışqırır:

Keyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

- A kişi, bu boyda papaqlar mənim nəyimə lazımdır?

Papaqçı heç təhər-töhürünü pozmur:

- A bala, özün bir papaqlıq dəri verib, on papaq istəmədin? Bəs, bundan artıq nə gözləyirdin, hə?

ÇAY DƏM ALMAYIB

Çayçı Səfər çay dəmləməkdə məşhur idi. Bir gün camaata çay paylayanda ona xəbər çatdırırlar ki,

Xeyrəddin Qoca

“Biz bizə bənzərik...”

bəs, rayonda yaşayan anası ölüb. Səfər kişi təzəcə dəmlədiyi çayı çaynikdə qoyub tələsik rayona yola düşür. Anasını torpağa tapşırır, qırxını da verib, qayıdır şəhərə.

İşə çıxan kimi bir nəfər çayxanaya gəlir ki, «Səfər kişi, mənə çay ver». Səfər kişi fikirli-fikirli çay süzüb verir müştəriyə. Müştəri çaydan bir qurtum içir, dodağını büzür:

- Bu çay dəm almayıb ki!

Çayçı dillənir:

- A kişi, deyirsən yəni qırx gün bundan əvvəl dəmlənən çay hələ dəm almayıb? Yalan niyə danışırsan, hə?